ATECHISMUS MORALIS

ASUUM CONSCIENTIÆ IN GENERE,

T PRÆCIPUE DE IIS QUI Paſſim reſervari conſueverunt,

N DUOS TRACTATUS DIVISUS.

uthore LEONARDO PIROMBŒUFFIT S. Theologiæ Doctore.

Omnibus morales caſus ſcire cupientibus perutilis.

LUGDUNI,

Apud JOANNEM CERTE, in vico Mercatorio ſub ſigno Trinitatis.

M. DC. LXXXI.

Cum Approbatione & Permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

STUDIOSO

LECTORI

Typographus.

BIPARTITUM hunc de Caſibus Reſervatis moralem Catechiſmum guſtandum tibi appono, vel potius iuxta conſilium Angeli Apocalypſeos devorandum ſubiicio: devora itaque illum, nec attendas ad acerbam tot quibus aceſcit difficultatum congeriem, ne amaricari faciat ventrem tuum; ſed maturâ prius earumdem dilucidatione reficiare, quatenus dulceſcat in ore tuo, tanquam mel quod ex graviſſimorum authorum floſculis extractum te velut argumento-

Digitized by Google

ſam apem delectet : faſtidioſas ſub tuo ſapore reiiciat veſpas : nullum inveniat Ionatam cui mortem minetur , omnibuſque vel tanquam defœcatum terræ promiſſionis alimentum præbeatur. Vale, & fave.

Digitized by Google

APPROBATIONES.

CAtechiſmum Moralem bipartitum Caſuum conſcientiæ &c. Authore D. LEONARDO PIROMBŒUFFIT S. Th. Doctore Prælo dignum iudicavimus, ut pote opus exquiſitum & eruditione plenum, Nos infra ſcripti Doctores facultatis Pariſienſis ſubſignati die Julij 29. 1681.

F. VIAL Prior Carmeli Lugdunenſis.

F. VINCENTIUS BERNE.

F. IRENÆUS MICHET Exprovincialis Provinciæ Lugdunenſis ord. Eremitarum S. Auguſtini.

Digitized by Google

PERMISSIONS.

JE conſens pour le Roy, qu'il ſoit permis à JEAN CERTE d'Imprimer le livre intitulé *Catechiſmus moralis Caſuum conſcientiæ in genere.* Si devant imprimé à Cologne, & que les defences ordinaires lui ſoient accordées. A Lyon le 12. Aouſt, 1681.

VAGINAY.

SOit fait ſuivant les concluſions du Procureur du Roy les jour, & an ci deſſus.

DE SEVE.

IND.

Digitized by Google

INDEX CATECHESIUM, ET QUÆSTIONUM,

Quæ in hoc primo tomo continentur.

QUÆST. I. Procem. QUid eſt caſus? pag. 1.
II. *Quotuplex eſt caſus?* 2
III. *Quinam poſſint reſervare caſus?* ibid.
IV. *Quomodo poſſunt parochi reſervare?* 3.
V. *Quare reſervantur aliqua peccata.* ibid.
VI. *Quænam requirantur conditiones ut aliquod peccatum reſervetur.* 4.
VII. *An reſerventur peccata ratione culpæ tantum.* ibid.
VIII. *Vtrum peccata venialia poſſint reſervari.* 5
IX. *An peccata mere interna reſervari poſſint?* 6

Digitized by Google

X. *An reſervari poſſint peccata mortalia iam legitimè confeſſa, & remiſſa.* ib.

XI. *An reſervari poſſint peccata dubia?* 7

XII. *An in reſervatione ordinaria etiam includantur peccata dubia?* 8

XIII. *Inferior aliquis confeſſarius abſolvit aliquem à peccato dubio in materia reſervata, poſtmodum conſtat certò eſſe reſervatum, utrum talis ſit liber à reſervatione.* 9

XIV. *An reſervatio cadat in peccata, iam ante reſervationem commiſſa?* ibid.

XV. *Quid cenſendum de indiſcreta reſervatione?* 11

XVI. *Cum omnes Sacerdotes in ſua ordinatione accipiant poteſtatem remittendi peccata in foro conſcientiæ, quæ cum ſit divina, ab homine tolli aut minui non poteſt: quomodo ſummi Pontifices aut Epiſcopi quædam peccata ſibi reſervant?* 13

XVII. *Quo iure Epiſcopus poteſt ſibi aliqua peccata reſervare reſpectu parochi, cum Epiſcopus non committat parocho iuriſdictionem?* 17

XVIII. *Qui & quot caſus de iure vel conſuetudine generali, Epiſcopo ſunt re-*

Digitized by Google

ſervati? 18
XIX. *Quomodo poteſt dignoſci, an id quod proponitur, ſit caſus reſervatus?* 19
XX. *Quis poſſit pœnitentem abſolvere à peccatis reſervatis.* 20
XXI. *An Epiſcopus poßit communicare facultatem abſolvendi à peccatis ſibi reſervatis?* 22
XXII. *Quot modis communicatur facultas abſolvendi à reſervatis?* ibid.
XXIII. *An per ratihabitionem, poſſit illa facultas abſolvendi à reſervatis, communicari?* 23
XXIV. *An qui habet iuriſdictionem delegatam, poſſit eam alteri ſubdelegare?* 24
XXV. *Quibus modis acquiritur, ſeu delegatur iuriſdictio?* 25
XXVI. *Quid ſit hîc articulus mortis?* 26
XXVII. *An ergo ſimplex Sacerdos poſſit abſolvere à cenſuris & peccatis in articulo mortis, hoc eſt quando incertum eſt an homo evadet?* 27
XXVIII. *Vtrum, ſi in mortis articulo adſit, vel adeſſe poſſit, ſi vocetur Sacerdos approbatus, & habens cætera requiſita ad excipiendas confeßiones,*

Digitized by Google

poſsit nihilominus moribundus confiteri alii Sacerdoti non approbato, aut alioquin non legitimo, ab eoque audiri, & à quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvi? 28

XXIX. *An abſolutus in articulo mortis per ſimplicem ſacerdotem à reſervatis, ſi convaluerit, debeat adire ſuperiorem ut iterum abſolvatur.* 29

XXX. *Si moribundus antequam perveniat ad eum Sacerdos vocatus, amittat loquelam, vel moriatur, poteritne abſolvi à reſervatis, & à cenſuris?* 30

XXXI. *Quando ſummus Pontifex concedit facultatem abſolvendi à caſibus ſibi reſervatis, nulla facta mentione cenſurarum, cenſeaturne ſimul dediſſe facultatem abſolvendi à cenſuris.* 34

XXXII. *Vtrum quando Pontifex in Iubilæis, vel ſimilibus gratiis, concedit facultatem abſolvendi à quibuſvis caſibus, etiam ſedi Apoſtolicæ reſervatis, cenſeatur dare poteſtatem abſolvendi à reſervatis in Bulla Cœnæ Domini?* ibid.

XXXIII. *An qui per Iubilæum habet poteſtatem diſpenſandi in votis poſſit etiã diſpenſare in iuramentis?* 35

XXXIV. *An Regulares poſſint, virtute ſuorum privilegiorum, abſolvere à caſibus Epiſcopo reſervatis?* 36

XXXV. *Quotupliciter poteſt facultas alicui concedi, ſeu delegari?* 44

XXXVI. *Vtrum ſuperior teneatur petenti facultatem, ut poſſit alicui alteri confiteri caſus reſervatos & ab eo abſolvi, concedere.* 45

XXXVII. *Vtrum ſuperior poſſit ſupradictam facultatem concedere, cum onere imponendi, ſeu acceptandi talem pœnitentiam; vel ut pœnitens eadem peccata teneatur poſtea ſibi confiteri* 47

XXXVIII. *Confeſſarius carens poteſtate abſolvendi à reſervatis, quomodò ſe gerere debet cum pœnitente, qui inter confitendum, reſervatum aliquod confitetur?* 49

XXXIX. *An confeſſarius poſſit abſolvere à non reſervatis, & remittere pœnitentem ad ſuperiorem pro abſolutione à reſervatis?* 51

XL. *An qui confeſſus eſt ſuperiori, vel alteri poteſtatem habenti, maneat liber à reſervatione pro oblitis.* ibid.

XLI. *Quæ eſt pœna abſolventium à cenſuris, aut peccatis reſervatis ſine iuſta*

Digitized by Google

cauſa. 52

XLII. *An poſſit abſolvi irretitus caſu reſervato, vel cenſurâ, qui neque eſt contritus, neque attritus?* ibid.

CATECHESIS I.

De Inceſtu, eius notitia & gravitate. à pag. 53. ad 60.

QUÆST. I. *Quinam incurrunt hunc caſum?* 60

II. *Quænam ſunt obſervanda circa confitentem hunc caſum?* 61

Difficiliores aliquot caſus, & difficultates occurrentes in hac materia, dilucidè explicati à pag. 63. ad 73

CATECHESIS II.

De Stupro violenter illato, eius notitia, & gravitate. à pag. 74. ad 76.

QUÆST. I. *Quinam incurrant, vel non incurrant hunc caſum.* 77

II. *Quæ ſunt obſervanda circa confitentem ſe Virginem vi violaſſe.* 78

Caſus & difficultates circa hanc materiam

riam intricatiores enodantur. à pag. 98. ad 91.

CATECHESIS III.

De Carnali concubitu cum moniali, etiam non profeſſa. 92

D*E ſacrilegio in materia luxuriæ, & gravitate.* 93. & 95

Difficiliores caſus & difficultates quæ in hac materia occurrere poſſunt explicantur à p. 99. ad 106

CATECHESIS IV.

De Sodomia & Beſtialitate, eius notitia & gravitate. à pag. 107. ad 112

QUÆST. I. Q*Vi incurrunt hunc caſum?* 113

II. *Quinam incurrunt in caſum Beſtialitatis?* 114

III. *Quænam ſunt obſervanda circa confeſſionem & abſolutionem ſodomitarum &c.* ibid.

Digitized by Google

CATECHESIS V.

De Adulterio publico & notorio, eius notitia & gravitate. à pag. 115. ad 118

Difficiliores aliquot caſus& difficultates circa hanc materiam occurrentes. à pag. 119. ad 122

QUÆST. I. *An adulter teneatur aliquid reſtituere marito Adulteræ pro iniuria, ſi nullus partus ſit ſecutus?* 123

II. *Ad quid teneatur Adulter quando ex Adulterio nata fuerit proles?* 124

III. *Quomodo adulteria quando proles ex adulterio ſecuta eſt poterit reſarcire dicta damna.* 127

IV. *An ſi adultera non valeat ſimpliciter impedire damna legitimorum hæredum teneatur crimen pravum marito vel aliis indicare?* 128

V. *Quinam incurrunt hunc caſum?* 130

VI. *Quænam obſervanda circa confitentem hunc caſum.* ibid.

CATECHESIS VI.

De Sacrilegio im materia furti tam rei ſacræ

Digitized by Google

in loco non ſacro, quam rei non ſacræ in loco ſacro, notitia & gravitate tam ſacrilegii quam furti. à pag.132.ad 135

Quæſt. I. *AN furtum commiſſum in loco ſacro habeat novam malitiam mortalem?* 136

II. *An ſiquis extra Eccleſiam cuperet intra Eccleſiam furari, teneatur in confeſſione circunſtantiam loci explicare?* 138

Difficultas unica. *Tenetur ne ad aliquid Eccleſiæ qui in ea furatus eſt?* 139

CATECHESIS VII.

De Periurio, ſive teſtimonio falſo in iudicio, eius notitia & gravitate. à p. 140.ad 142

Quæſt. I. *VTrum iuramentum ſimulatũ ſit aliquando licitum?* 143

II. *Vtrum ſit peccatum mortale iurare exterius abſque intentione iurandi illud quod verum eſt?* 145

III. *Vtrum ſit peccatum mortale in eo, quando iuramentum indebite exigitur exterius, iurat ſine intentione iurandi quando verum eſt quod ſic iurat?* 146

Digitized by Google

IV. *An qui abſque iuſta & rationabili cauſa utitur ſermone ambiguo & de induſtria, non ſecundum intentionem præcipientis iurat, committat ex genere ſuo mortale?* 147
V. *An ſit periurus qui iurat verum ſecundum ſuam intentionem: id eſt cum reſtrictione mentali, falſum tamen ſecundum ſermonem exterius prolatū.* 148
VI. *Vtrum teneatur quis contra auctorem criminis ſemper teſtari, iudice mandante vel iuramentum deferente?* 153
Caſus quibus teſtis non tenetur teſtari 154
VII. *An teſtis teneatur ad reſtitutionem ſi nolit teſtari vel ſi veritatem occultet* 156
VIII. *An teſtis teneatur ad reſtitutionem, ſi falſum teſtimonium dixerit?* 158
IX. *Quinam incurrunt, vel non incurrunt hunc caſum?* 160
X. *Quæ obſervanda circa confitentem hunc caſum.* 161

CATECHESIS VIII.

De Falſificatione publici inſtrumenti, eius notitia & gravitate à pag. 162. ad 164

Quæſt. I. *Quis crimen falſitatis circa litteras dicitur committere?* 164
II. *Qui non incurrunt hunc caſum?* 165
III. *Quinam incurrunt hunc caſum?* 166
IV. *Quænam obſervanda circa cõfeſſionem & abſolutionem falſificantis inſtrumentum publicum?* ibid.

CATECHESIS IX.

De Publica ſeu notoria infantium per incuriam cauſatam vel affectatam oppreſſione, & eius notitia. à pag. 167. ad 169

Quæſt. I. *Quænam diligentia adhibenda eſt circa quodque particulare negotium, aut actionem trahentem ſecum aliquod periculum mortis.* 169
II. *Quinam incurrunt hunc caſum?* 171
III. *Quænam ſunt obſervanda circa confitentem oppreſſionem prolis?* 172

CATECHESIS X.

De Blaſphemia contra Deum, B. Virginem, Sanctos, vel Eccleſiam, eius dogmata cum animo ſeu aſſenſu deliberato & cum

Digitized by Google

ſcandalo; eius noticia & gravitate. à pag.173.ad 180

Quæſt.I. AN detur blaſphemia venialis? 181

II. *An omnes blaſphemiæ ſint eiuſdem ſpeciei.* ibid.

III. *An ergo pœnitens in peccato blaſphemiæ debeat explicare qualitatem blaſphemiæ, & an immediate contra Deum, vel contra B. Virginem, vel contra Sanctos, vel Eccleſiam, & eius dogmata.* 182

IV. *Cur additur contra Eccleſiam & eius dogmata.* 184

V. *Quænam dicitur blaſphemia cum aſſenſu deliberato & cum ſcandalo.* ib.

VI. *Qui incurrunt hunc caſum, vel non incurrunt.* 186

VII. *Quæ obſervanda circa confitentem blaſphemiam contra Deum, B. Virginem, ſanctos, vel Eccleſiam, & eius dogmata deliberatè & cum ſcandalo.* 187

CATECHESIS XI.

De Iniurioſa Patris vel Matris percuſſione; eius noticia & gravitate. à pag.189.ad 191

Digitized by Google

Quæſt. I. *QVi incurrunt in hunc caſum?* 191.
II. *Difficultates aliquot.* 193
III. *Quænam obſervanda circa confitentem hunc caſum.* 195

CATECHESIS XII.

De Voluntario alienarum domorum incendio; eius notitia & gravitate. à p. 197. ad 200

Quæſt. I. *QVinam incidunt in hunc caſũ?* 201
II. *Quid obſervandum cum confitente hunc caſum.* ibid.

CATECHESIS XIII.

De Homicidio voluntario actu perfecto; eius notitia & gravitate. à pag. 202. ad 204

Quæſt. I. *QVænam hominis occiſio ſit licita vel illicita.* 205
II. *Premitur quis multis & variis temporalibus moleſtiis, poteſtne ſeipſum occidere.* 209
III. *An ad vitandam violentam violationem pudicitiæ ſit licitum v. g. vir-*

gini ſeipſam interimere. 211
IV. *Vtrum licitum ſit ſe in mortem coniicere ex mandato aut conceſſione Dei.* ibid.
V. *An aliquis poſſit ab hoc peccato excuſari ſaltem per ignorantiam invincibilem.* 212
VI. *Ioannes v. g. vult occidere hoſtem patriæ, ſed non poteſt niſi ſeipſum occidat; licet ne Ioanni ſic ſaltem ſecundaria intentione ſeipſum occidere.* 213
VII. *An aliquis poßit ſeipſum occidere ex ſuperiori auctoritate humana, ſive ex conceſſione principis aut magiſtratus.* 214
VIII. *Vtrum, ſaltem ex iuſtis cauſis, poſſit homo aliqua facere vel omittere, quamvis probabiliter aut quaſi certo prævideat inde mortem obventuram, ut tamen nunquam directè, ita nec poſſit vel indirectè ſe occidere.* 215
IX. *Vtrum licitum ſit afflictionibus corporis & ieiuniis, aut vigiliis ad domandum carnem inſiſtere cum vitæ diminutione.* 218
X. *An liceat bibere venenum quando à*
Digitized by Google

indice quis damnatus eſt ut venenum bibat? 220
XI. *An condemnatus ut fame intereat, poſſit abſtinere à cibo clanculum oblato?* 221
XII. *Aliquis ut evadat incendium è turri conflagrante per feneſtram è ſublimi exilit, an cenſendus ſit homicida ſui ipſius, ſi occidatur ex illo ſaltu.* 222
XIII. *Eſt aliquis intra domum exiſtens in qua pulvis hoſtilis eſt, an ibi manens poſſit eum incendere, ut hoſti noceat cum certiſſima ſua morte?* 223
XIV. *Vtrum licitum ſit occidere peccatores.* 225
XV. *An liceat marito uxorem in adulterio deprehenſam occidere.* 227
XVI. *An liceat alterum occidere pro vitæ propriæ defenſione?* 229
XVII. *An ergo liceat occidere innocentem quando iniuſte te invadit ex ignorantia; aut quando ſine eius occiſione effugere non potes?* 233
XVIII. *An ſicut eſt licitum occidere invaſorem, ſic etiam licitum ſit permittere ſe occidi potius quam occidere.* 235
Digitized by Google

XIX. *Vtrum pro conſervatione vitæ matris prægnantis liceat præbere pharmacum quo fœtus intereat.* 236
XX. *An liceat alium occidere pro neceſſaria defenſione vitæ proximi.* 237
XXI. *An liceat alium occidere pro neceſſaria rerum temporalium defenſione v.g. furem?* 240
XXII. *An liceat alium occidere pro defenſione honoris?* 244
XXIII. *An qui alterum occidit caſualiter incurrat reatum homicidii, ſeu proprie dictum homicidium quod ſonat, peccatum committat.* 247
XXIV. *Vtrum Ioannes v.g. occidit Petrum & ex illa occiſione contingit ut occidatur Paulus, teneatur Ioannes de occiſione Pauli?* 250
XXV. *An liceat alium occidere in bello?* 252
XXVI. *An licitum ſit alium occidere in duello.* 256
XXVII. *Qui incurrunt, & qui non incurrunt hunc caſum homicidii voluntarii, &c.* 264
XXVIII. *Quænam ſunt obſervanda circa pœnitentem homicidam?* 266
Digitized by Google

xxix. *Ad quod tenetur homicida pro vita ablata.* 269
xxx. *Quis poteſt diſpenſare in irregularitate incurſa per homicidium?* 272
xxxi. *An incurratur irregularitas per quodcunque homicidium?* 275

Altera Pars huius Catecheseos.

De Abortu procurato, eius notitia & gravitate pag. 286. & 287

Quæſt. i. *Vtrum procuratio abortus nullo caſu poſſit boneſtari, ſeu licita reddi?* 288
ii. *Quænam ſunt pœnæ latæ à Sixto V. contra procurantes abortum?* 289
iii. *Vtrum præmiſſæ pœnæ maneant modo in ſuo vigore.* 290
iv. *An qui habet generalem poteſtatem abſolvendi à caſibus reſervatis Epiſcopo poßit ab hoc caſu abſolvere?* 291
v. *An qui mulieri in partu laboranti arte medicinæ aliquid præbuit manducandum vel bibendum, vel aliquid fecit ut partus facilius ſequatur & fœ-*

tus emittatur, incurrerit hunc caſum? ibid.

VI. *Quinam non incurrunt hunc caſum?* 292

VII. *Quinam incurrunt hunc caſum?* 293

VIII. *Quæ obſervanda in confitente hunc caſum.* ibid.

CATECHESIS XIV.

De Uſu magiæ & maleficiorum, eius notitia & gravitate. à pag. 295. ad 299

Quæſt. I. *AN magia ſit ſpecies ſuperſtitionis & qualis.* 300

II. *Quid eſt effectus magicus?* 304

III. *Quibus modis cognoſci poteſt an aliqua operatio ad magiam pertineat.* 305

IV. *Ad quot capita revocantur maleficiorum opera.* 307

V. *Quare Deus permittit homines affligi à maleficis.* 308

VI. *Quare diabolus potius nocet hominibus per maleficos, quàm per ſeipſum.* 309

VII. *Quare*

Digitized by Google

VII. *Quare malefici incarcerati non ſe liberant.* ibid.
VIII. *An liceat uti remediis contra maleficia, & quibus.* 310
IX. *An liceat amovere ſigna maleficii eo fine, ut maleficii nocumenta ceſſent.* 312
X. *Dæmon fecit pactum cum ſaga quod talibus ſignis poſitis inferet nocumenta, & quod illis ſublatis ceſſabit inferre: ut ſi Ioanni v. g. conſtaret de tali pacto (cuius animalia quotidie pereunt) poſſit Ioannes tollere ſigna ut malum ceſſet?* 315
XI. *Sagam pœnitet peccati & ſocietatis cum dæmone: poteſtnè abſque novo peccato tollere ſigna maleficii.* 316
XII. *Dæmon cum ſaga fecit tale pactum, quod inferet nocumentum Ioanni v. g. quamdiu ſe non laverit, aut non geſtarit agnum Dei, vel quid ſimile: ſi hoc Ioanni innotuerit licebit ne illi hoc facere ut maleficium ceſſet.* 317
XIII. *An liceat petere à malefico ut malum curet aut tollat.* ibid.
XIV. *An liceat petere à malefico aut ab eo*

Digitized by Google

qui eſt ſuſpectus panem, ſalem, aut aliquod vel aliquid de rebus ad id pertinentibus procuratione ſanitatis, &c. 321

XV. *Quænam inquirere debet confeſſarius in audiendis confeſſionibus maleficorum?* 323

XVI. *Quænam obſervare debet confeſſarius hic.* 324

XVII. *Qui incurrunt vel non incurrunt hunc caſum?* 326

COROLLARIUM. I.

De Incarnatione. 328

COROLLARIUM II.

Quæſt. I. *Vtrum omnis divinatio ſit peccatum?* 334

II. *An divinatio hæc ſit peccatum ſuperſtitionis propriè ac Religioni contrarium, quando conſulitur de rebus quas ipſe dæmon poteſt naturaliter cognoſcere & patefacere.* 335

III. *Vtrum divinationis ſuperſtitioſæ recte ponatur alterum membrum, hoc*

Digitized by Google

eſt divinatio quæ fiat ope, vel inſtructione dæmonum ex pacto implicito? 336

CATECHESIS III.

De ſollicitatione mulieris ad libidinem in Sacramento Confeſſionis, etiam effectu non ſecuto, eius notitia & gravitate. 339

Quæſt. unica. *In quibus caſibus ſunt revelandi confeſſarii ſollicitantes ad libidinem in confeſſione pœnitentes.* 340

Catechesis Supernumeraria.

De Suſpenſione contra non deferentes veſtem congruam Sacerdoti, & tabernam frequentantes, & eius notitia. à pag. 343. ad 345

Quæſt. 1. *Quomodo dividitur ſuſpenſio?* 345

Digitized by Google

II. *Quinam ſunt effectus ſuſpenſionis.* 347
III. *Quam ob cauſam ſuſpendi quis poteſt,* 352
IV. *Quænam ſint cauſæ excuſantes à cenſura incurrenda.* 362

TRACTATUS

PRIMUS.

De Caſibus Reſervatis in genere.

QUÆSTIO I.

PROOEMIALIS.

Quid eſt Caſus.

QUI moralem Theologiam tractant, bifariàm nomen Caſus accipiunt. Primò generaliter pro omni quæſtione, quæ ad mores ſpectat, aut ad conſcientiam; ut ſunt cenſuræ, vota, iuramenta diſpenſanda vel relaxanda, & hujuſmodi.

Secundò ſpecialiter, & magis propriè pro peccato, quo quis à rectitudine virtutis cadit: nam peccare, ut docet D. Th. eſt deficere, vel cadere à rectitudine actus quæ ineſſe debet.

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

Quotuplex eſt Caſus?

DVplex ordinariè aſſignatur: Reſeruatus & non reſeruatus. Reſeruatus ſubdividi poteſt in Papalem, & Epiſcopalem.

Caſus Papalis eſt peccatum, ad cuius abſolutionem ſummus Pontifex, neque Epiſcopis, neque parochis, aut alijs inferioribus Sacerdotibus, concedit juriſdictionem neceſſariam: etenim reſeruatio hîc nihil aliud ſignificat, quàm coarctationem, aut limitationem iuriſdictionis commiſſæ inferioribus Sacerdotibus; nimirum ut non poſſint abſolvere ab aliquibus peccatis in Sacramento pœnitentiæ.

QUÆSTIO III.

Quinam poſſint reſeruare Caſus?

OMnes Sacerdotes habentes ordinariam juriſdictionem, poſſunt ſibi reſervare aliqua peccata reſpectu illorum Sacerdotum quibus conferunt juriſdictionem; ut Pontifex in univerſa Eccleſia Epiſcopi in ſuis diœceſibus, Prælati in ſuis Religionibus, & parochus in ſua parochia. Becanus *de Sacram. c.* 40. *q.* 2. *n.* 1. Major. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 5. Vaſquez *q.* 91. *a.* 3. *dub.* 5. Chappea. 1. *part. c.* 1. *q.* 2. *difficultate unica*, & paſſim alij.

QUÆSTIO IV.

Quomodo poſſunt parochi reſervare?

QUamuis de jure aut conſuetudine, nulli caſus Paſtoribus ſeu parochis reſerventur, poſſunt tamen, ſi ſub ſe habeant alios Sacerdotes, caſus aliquos ſibi reſervare: cum enim habeant juriſdictionem ordinariam, poſſunt illam committere Sacerdotibus approbatis, juxta Conc. Trident. vel integrè, vel limitatè, ita auctores citati.

QUÆSTIO V.

Quare reſeruantur aliqua peccata.

COnc. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. generalem quandam rationem aſſignat, his verbis: *Magnopere ad populi Chriſtiani diſciplinam pertinere, ſanctiſſimis patribus noſtris viſum eſt, ut atrociora quædam & graviora crimina, non a quibuſvis, ſed à ſummis duntaxat ſacerdotibus abſolverentur.*

Rationes particulariores, quia ſunt quædam peccata à quibus oportet abſterrere fideles, quæ ſi reſerventur, Superiores ſcient, & poterunt aptiora remedia adhibere, & proportionatam ipſis imponere ſatisfactionem: deinde ut talium criminum grauitas magis innoteſcat, de-

Digitized by Google

niquæ ut confeſſarij efficiantur diligentiores, & ipſi pœnitentes ob difficultatem abſolutionis impetrandæ reddantur cautiores ad ſimilia præcavenda.

QUÆSTIO VI.

Quænam requirantur Conditiones, ut aliquod peccatum reſervetur.

REquiritur primò ut peccatum ſit opus externum. VViggers Becan. Chappea. Filliucius & alij Secundò ut ſit mortale ex Conc. Trid. *loc. cit.* Bonac. Tertiò ut ſit grave. Conc. Trid. *l. c.* Filliuc. & alij.

QUÆSTIO VII.

An reſerventur peccata ratione Culpæ tantùm.

DUpliciter peccata reſervari poſſunt, nempe ratione culpæ tantùm; & ratione cenſuræ peccato ipſi annexæ. Ratione ſolius culpæ, illa dicuntur reſervari quæ ſine ullâ cenſura, ſola ſuperioris voluntate excipiuntur, ſeu in quæ non communicatur juriſdictio. Illa autem dicuntur reſervari ratione cenſuræ annexæ, quatenus per cenſuram apponitur impedimentum abſolutioni peccatorum, quo exiſtente abſolutio non poſſit eſſe valida, etiam in foro conſcientiæ; quamdiu enim manet illud impedi-

A

mentum, ſeu cenſura, tamdiu eſt incapax abſolutionis à peccato. Eſt communis, excepto Durando *in 4. diſt.* 17.*q.* 5.*n.* 15. & paucis alijs, qui putat, ſaltem peccata reſeruata ſummo Pontifici ſolùm quoad cenſuram reſervari, non autem quoad culpam: ſed cum ſecundū utramque rationem poſſit reſervare abſque fundamento; negat id ita facere: unde juxta communem & receptam ſententiam, durante excommunicatione Pontifici reſervata, non ſolùm ipſa excommunicatio, ſed etiam peccatum, cui annexa eſt per ſe, eſt reſervatum, & ſi quis impenderet abſolutionem excommunicato eſſet irrita, tam quoad peccatum, quam quoad cenſuram; quantumvis bona fides Confeſſoris & pœnitentis adſit. Sanchez Filliuc. Becan. & alij.

QUÆSTIO VIII.

Utrum peccata venialia poſſint reſervari.

PEccata venialia non poſſunt reſervari, ſed ſolum illa, quorum abſolutio Sacramentalis eſt neceſſaria; etenim venialia ſunt libera materia confeſſionis, & ſola voluntate pœnitentis poſſunt cuicunque Sacerdoti applicari; & inutilis eſſet eorum reſervatio, cum aliter quam per Sacerdotem eorum remiſſio obtineri poſſit. Becan. *ſuprà, q.*4. P. Franc. *tract.* 6. *c.* 13. *punct.* 2. *n.* 20.

QUÆSTIO IX.

An peccata merè interna reſervari poſſint.

LOquendo de mortalibus, non tantum exteriora, de quibus certum eſt, ſed etiam merè interna reſervari poſſunt, quia confeſſarius habens ordinariam poteſtatem, poteſt eam vel integram, vel cum limitatione alteri committere circa quæcunque mortalia, ſive interna, ſive externa; juriſdictio enim tam eſt neceſſaria reſpectu internorum, quàm externorum, quam ordinarius ſubſtrahere poteſt circa peccata etiam interna. Illa tamen Eccleſia non ſolet reſervare, nec etiam ferre excommunicationem pro culpa mere interna: unde hæreſis omnino interna nulli eſt reſervata. Chapp. Manigart, Sanchez, Covarr. & alij paſſim: nam talis reſervatio aliena foret à ſuavi Eccleſiæ gubernatione, hinc reſolve quod qui committeret aliquod opus externum, veniale tantum ex ſe, quamvis internus animus fuerit peccandi mortaliter, non tamen incurrit Caſum reſervatum.

QUÆSTIO X.

An reſervari poſſint peccata mortalia jam legitimè Confeſſa, & remiſſa.

IDem dicendum eſt, ac de peccatis venialibus.

QUÆSTIO XI.

An reſervari poſſint peccata dubia?

VIdetur quod non, quia lex non videtur cadere in dubium, ſed reſervatio eſt quædam participatio legis, ergo &c.

Attamen peccata de quibus homo dubitat an illa ſint mortalia, poſſunt reſervari; quia eo ipſo quod neceſſaria eſt Juriſdictio, aut illius completio, poteſt Eccleſia illam non conferre, aut limitare: quod autem ſit neceſſaria juriſdictio patet, quia in dubio an peccatum ſit commiſſum, vel an ſit mortale, illud explicandum eſt in confeſſione. Ratio quia Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 5. ſolum excludit ab obligatione confeſſionis peccata venialia; ergo includit cætera, nam excluſio unius eſt incluſio alterius. Deinde ulterior eſt ratio, quia ſi quis v. g. eſſet conſtitutus in articulo mortis, ſi cum tali dubio moriatur, exponit ſe periculo damnationis æternæ, ſi de eo ut eſt, non conteratur, ergo &c. Nec obſtat quod in Tribunali forenſi non admittantur delicta dubia: nam Tribunal forenſe primò & per ſe inſtitutum eſt ad puniendum reum: Tribunal vero Sacramentale eſt inſtitutum ad liberandum; denique non eſt utriuſque eadem ratio; nam in forenſi ex Confeſſione reus punitur, in Sacramentali abſolvitur.

Digitized by Google

QUÆSTIO XII.

An in Reſervatione ordinaria etiam includantur peccata dubia?

DUæ circa hanc difficultatem reperiuntur opiniones, Prima aſſerit includi etiam dubia, nulla facta mentione dubij aut certitudinis in reſervatione, quando ſcilicet dubium eſt an ſit commiſſum aliquod mortale, vel dubium eſt an ſit mortale; ſive ex levitate materiæ, ſive ex defectu perfectæ deliberationis. Armilla. Corduba, & alij.

Secunda negat, quia cum reſervatio ſit odioſa, & ſtricte interpretanda; & Superior non videtur velle reſervare talia peccata quando manent ſub dubio, niſi explicet expreſſe oppoſitum: & hæc opinio verior & certior eſt, tum propter rationem allegatam, tum etiam quia termini reſervationum non ſunt extendendi extra proprios & proximos ſenſus, ſeu ordinarias acceptiones, ne multiplicentur odia.

Digitized by Google

QUÆSTIO XIII.

Inferior aliquis Confeſſarius abſolvit aliquem à peccato dubio, in materia reſervata, poſtmodum conſtat certò eſſe reſervatum, utrum talis ſit liber à Reſervatione.

DIcendum, nullam amplius eſſe reſervationem, poſt abſolutionem ſemel datam. Ratio, quia reſervatio cujus eſt uſus in Eccleſia Dei, cadit ſolum in peccatum certò commiſſum, & nunquam per legitimam abſolutionem remiſſum. Si autem poſt confeſſionem peccati, ſub dubio noverit quis ſe certò commiſiſſe, tenetur illud poſtea iterum certò confiteri, quando jam eſt certò cognitum apud quemcunque ordinarium confeſſarium. Ita Sanchez, Diana, Lugus, & alij plerique.

QUÆSTIO XIV.

An reſervatio cadat in peccata, jam ante reſervationem commiſſa?

SEnſus eſt, quiſpiam commiſit aliquod peccatum, quod genus peccati Superior reſervat; v. g. Joannes commiſit ſollicitationem

mulieris ad libidinem in confeſſione, cum necdum eſſet reſervatum, interea antequam pœnitens illud confiteatur, ſuperior illud reſervat, quæritur an Joannes poſſit ab illo peccato à quocunque Confeſſario abſolui? videtur non poſſe, quia inferiorum Confeſſariorum juriſdictio, reſpectu iſtius peccati, eſt modo reſtricta & limitata, ſeu impedita per reſervationem; nihilominus quia favendum eſt pœnitenti, quantum eſt poſſibile, & dum non apparet præſumendum eſſe pro ſuperiore, videtur poſſe dici quod illud peccatum quatenus commiſſum ante reſervationem, non ſubſit reſervationi. Primò quia lex non eſt præteritorum, ſed futurorum; non actorum, ſed agendorum. Secundò, quia nullibi legitur ſtatutum quod Eccleſia reſervet præterita; nam reſervationis finis, eſt bonum quidem publicum, ſed maxime cujuſcunque; ſed finis talis in caſu poſito, ceſſat, ergo &c. Denique ligare aut adſtringere illa ſolum poſſumus, quæ ſubſunt noſtræ poteſtati, loquendo de reſervatione quâ præcaventur mala; ſed præterita non ſunt talia, ergo. Reſervatio enim ideo introducta eſt, ut homines timentes abſterreant à committendis ejuſmodi peccatis. Nulla autem erat reſervatio quando fuit commiſſum, ergo. Nec obſtare videtur, ſi dicatur quod Juriſdictio eſt reſtricta; nam reſtringitur ſolùm ad futura, prout nomen reſervationis importat, & pœnitens non debet ſpoliari beneficio, quo prius utebatur, & uti poterat. Neque puto mentem unquam Eccleſiæ talem fuiſſe, cum nihil hac de re definitum reperiatur.

Digitized by Google

Si quis contentiosè oppoſitum tenere voluerit, non multum refragor, ſed ſolum donec illuceſcat dies, hoc eſt donec hoc à ſuperioribus, quorum intereſt mentem ſuam declarare, fuerit reſolutum.

QUÆSTIO XV.

Quid çenſendum de indiſcreta reſervatione?

CAſus hic eſt mere Metaphyſicus, ut apparet: attamen ſi ſuperior indiſcrete, & irrationabiliter peccatum aliquod reſervaret, peccaret, cum id non in ædificationem, & utilitatem ſubditorum cederet, ſed in deſtructionem & damnum, contra debitum proprij officij, & uſum hujus Sacramenti; reddendo nimis oneroſum ac durum, peccatores abſterreret ab eius ſuſceptione, & Sacerdotes à miniſterio; quæ conſideratio & obligatio, etiam in ſummo Pontifice procedit, ut optime notavit R. P. Franciſcus *tract. 6. de ſacram. Pœnit. c. 13. punct. 2. n. 17.* ubi docet ex Suarez, Lugo, Conincho, Averſa, Villalob. Granados, & Leandro, quod ſi ſummus Pontifex indiſcrete, & irrationabiliter in hoc excederet, quod nihilominus reſervatio valeret; quia Juriſdictio omnium inferiorum dependet à ſummo Pontifice: unde licet ipſe delinqueret in tali reſervatione, ea tamen valida foret: ita ille. Sed de alijs Prælatis ſeu Epiſcopis,

Digitized by Google

qui indiſcreta reſervatione vellent nimis reſtringere facultatem inferiorum, habentium ordinariam juriſdictionem, non conveniunt DD. Becanus *c.* 40. *de Sacram. q* 5. *num.* 3. Quando ſuperior (inquit) reſervat aliquod peccatum reſpectu inferioris habentis ordinariam juriſdictionem, tunc reſervatio facta ſine cauſa rationabili non eſt valida, ita etiam Dom. Sotus *ſuprà artic.* 3. Lovanien. Ricardus Leander. Ratio, quia juriſdictio & materia quæ ſemel applicata eſt Paſtori ordinario, non dependet ad nutum ex voluntate Superioris: ergo ſicut ſine cauſâ rationabili auferri ab eo non poteſt, ita nec limitari nec reſtringi ſine cauſa rationabili. Seu ut alij clarius: non poteſt Epiſcopus pro libito amovere parochum à ſuo officio, ſed ſolum ex cauſa propter ineptitudinem, vel in pœnam, ergo nec poteſt pro libito auferre illi juriſdictionem neceſſariam ad exercendum ſuum officium.

Nonnulli alij aſſerunt fore validam, quamvis illicitam; ſed hæc reſervatio in ordine ad praxim, vix unquam accidet.

Si tamen Superior reſervaret aliqua peccata, & non conſtaret an haberet iuſtam cauſam, quandiu non conſtat de iniuſta, ſemper præſumendum eſt pro ſuperiore: nam in omni lege, quando non conſtat de legiſlatoris juſtitia, & conſtat de ejus poteſtate, ſtandum eſt illius præcepto.

QUÆSTIO XVI.

Cum omnes Sacerdotes in ſua ordinatione accipiant poteſtatem remittendi peccata in foro Conſcientiæ, quæ cum ſit divina, ab homine tolli, aut minui non poteſt: quomodo ſummi Pontifices aut Epiſcopi quædam peccata ſibi reſervant?

RESpondet D. Chappeaville *prioris partis c.* 2. *q.* 4. ex communi ſententia. Ad Sacramentum pœnitentiæ, in quo per Sacerdotes peccata remittuntur, juriſdictionem eſſe neceſſariam, abſolvi enim aut ligari non poteſt niſi ſubditus; quando licet omnes Sacerdotes æqualem accipiant poteſtatem ligandi & ſolvendi in ſua conſecratione, quia tamen non ſimul accipiunt juriſdictionem, non poſſe uti poteſtate ordinis ad ligandum & ſolvendum, niſi à Superioribus communicata ſibi poteſtate juriſdictionis, quâ ſubditi illis deſignentur quos ligent aut ſolvant. Hæc reſponſio ut melius intelligatur.

Nota Primò, ſolus Sacerdos eſt miniſter Sacramenti pœnitentiæ. Ita definivit Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 6. & *can.* 10. Florentinum *in decreto Eugenii*, & Conſtant. *in Bulla Martini V.* & probatur ex ſcripturis quia Matth. 18. & Joan. 20. ſolis Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus promiſſa & data eſt poteſtas clavium: unde Eccle-

ſia ſemper intellexit hanc poteſtatem remittendi ac retinendi peccata, non omnibus conceſſam eſſe, ſed illis ſolum qui per ſpecialem ordinationem, & Spiritus Sancti gratiam ad id deputarentur; quales ſunt ſoli Sacerdotes. Hinc qui non accepiſſet ab Epiſcopo poteſtatem conſecrandi, & offerendi ſacrificium, ſive per defectum formæ vel materiæ, vel per alium quemcunque, non eſſet idoneus miniſter Sacramenti pœnitentiæ, nec valide poſtea reciperet poteſtatem abſolvendi per illa verba: *quorũ remiſeritis peccata* &c. Et ordinatio eſſet omnino repetenda quoad utramque partem.

Nota Secundò, in Sacerdote eſſe quidem poteſtatem ordinis, ſed ratione cujus ſolius, non poteſt abſoluere à peccatis: nam etiam in eo requiritur juriſdictio, vel ordinaria vel delegata. Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *can.* 7. Florentinum *ſeſſ. ult. ex cap. omnis utriuſque.*

Idem docetur *C. ſi Epiſcopus de Pœn. & Remis. in* 6. ubi dicitur nulla conſuetudine introduci poſſe, quod aliquis præter ſui Superioris licentiam ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſolvere & ligare. Quod non aliunde provenit, quam quia jure divino neceſſaria eſt poteſtas juriſdictionis, quam pœnitens per ſe dare non poteſt: quia Sacramentalis abſolutio, eſt actus judicialis ex inſtitutione ſua: eſt enim ſententia quæ fertur in favorem pœnitentis, in cauſâ quæ erat inter Deum & peccatorem: actus autem judicialis non poteſt fieri ab eo qui non habet Juriſdictionem, quia ſententia à non judice lata, ex natura rei & de jure nulla eſt.

Digitized by Google

Porrò Theologi ſolent diſtinguere inter poteſtatem Ordinis, & Iuriſdictionis, ita ut poteſtas ordinis ſit, quam omnes Sacerdotes recipiunt cum ordinantur, ſed non ſtatim illis præbentur ſubditi in quos poſſint eam exercere. Poteſtas verò Juriſdictionis, cum eiſdem ſubditi dantur in quos poteſtatem ordinis exequi valeant. Sumuntur hæc ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. ubi dicitur: *Perſuaſum ſemper fuit in Eccleſia Dei, & veriſſimum eſſe ſynodus hac confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut ſubdelegatam non habet Iuriſdictionem*: quo loco Conc. ſupponit non omnem Sacerdotem habere ſemper juriſdictionem in alium: ſed ſi in ordinatione ſua, hoc ipſo quo fit Sacerdos, acciperet abſolutam & perfectam juriſdictionem, jam omnis Sacerdos ſemper eam haberet & quidem in omnes fideles; cum nulla ſubſit ratio quare potius in hos quam in illos: nam ex parte ordinationis, nulla eſt diſtinctio ad remittenda peccata, magis horum quam iſtorum; ergo ex mente Concilij, non accipit Sacerdos juriſdictionem omnem neceſſariam in ordinatione ſua ad Sacramentaliter abſolvendum: unde ibidem Conc. ſignificat abſolutionem ex parte ipſius ſacerdotis, aliquando eſſe nullam defectu Juriſdictionis, ſed ſi illam acciperet, hoc ipſo quo fit Sacerdos nunquam illud accideret, ergo &c.

Objicitur ordinariè à quibuſdam: omnis Sacerdos in ſua ordinatione accipit poteſtatem remittendi peccata: dicitur enim illis *Accipite Spiritum ſanctum; quorum remiſeritis pec-*

cata remittuntur eis. Sed poteſtas remittendi peccata, ſive abſolvendi à peccatis, eſt poteſtas Juriſdictionis, ergo quilibet Sacerdos in ſua ordinatione accipit Juriſdictionem.

Becanus *de Sacramentis cap.38.q.2.concl.3.* docet Juriſdictionem neceſſariam Sacerdoti ad abſolvendum, partim conferri à Chriſto, partim ab Eccleſia ſeu Pontifice. Duo enim inquit ſpectari poſſunt in illa Iuriſdictione. Primo poteſtas abſolvendi ex parte ſacerdotis, quæ immediate confertur à Chriſto in ordinatione ſacerdotis. Secundo applicatio materiæ quæ fit ab Eccleſia, ſeu à Pontifice. & ex his duobus oritur perfecta & integra Iuriſdictio, quæ dici poteſt actualis (ſecundum eundem & Navarr. & pleroſque alios) Iuriſdictio, quia poteſt operari cum habet materiam debitam applicatam. Poteſtas autem ex parte ſacerdotis tantum habitualis dici poteſt, ſeu incompleta; altera vero completa & perfecta poteſtas Iuriſdictionis.

Alij ut Suarez. Palud. Scotus, Bonaventura, Soto, non probant hanc diſtinctionem duplicis poteſtatis Iuriſdictionis, ſed dicunt duplicem poteſtatem eſſe neceſſariam ad Sacramentaliter abſolvendum: unam per modum quaſi principij & virtutis, quæ ſit qualitas realis & inhærens: Aliam verò Iuriſdictionis. Prior datur in ordinatione & non habet rationem Iuriſdictionis. Unde poteſtatem remittendi peccata, quæ in ordinatione confertur ſacerdoti; dicunt non eſſe formaliter aliquam Iuriſdictionem, neque Iuriſdictionem cauſare, aut ſecum adferre; ſed eſſe

Digitized by Google

diſtinctam, tam in eſſentia quam in modo ac tempore, in illis quibus datur à Iuriſdictione proprie dicta ratione tamen illius, dici in conſecratione ſacerdotis. *Accipite Spiritum ſanctum; quorum remiſeritis peccata* &c. poſſe autem illam dici hactenus poteſtatem Iuriſdictionis, quòd ſecum iuriſdictionem requirat, ſic ut abſque hac non poſſit in actum exire, atque ita dici talem in ſenſu minus proprio. Poteſtas verò Iuriſdictionis proprie dicta, datur tantummodo moraliter per extrinſecam conceſſionem, vel per alicujus Eccleſiaſtici muneris collationem, quâ quis conſtituitur Paſtor aut Superior aliorum, & alij eius efficiuntur ſubditi. Uterque loquendi modus de Iuriſdictione eſt probabilis, ſed hic poſterior magis eſt conformis conciliis allegatis, & hunc etiam ſequitur VViggers *ſupplementi q. 8. artic. 4. num. 5.*

QUÆSTIO XVII.

Quo jure Epiſcopus poteſt ſibi aliqua peccata reſervare reſpectu parochi; cum Epiſcopus non committat parocho juriſdictionem?

QUamvis Epiſcopus non committat parocho juriſdictionem, cum illam habeat à Papa, ſeu ab Eccleſia; attamen ex conceſſione ſummi Pontificis facta ex antiqua conſuetu-

dine, ut docet Navarr. *c.* 27. *n.* 263. & confirmata in Tridentino poteſt etiam reſpectu parochorum aliqua reſervare.

QUÆSTIO XVIII.

Qui & quot caſus de jure, vel conſuetudine generali, Epiſcopo ſunt reſervati?

NUllus Caſus ſolo iure communi, & ſecluſa conſuetudine, reſervatus eſt Epiſcopis, & de facto nonniſi peccatum externum & mortale reſervatur. Ita Suarez *diſput.* 29. VViggers *ſupplem. q.* 9. *dub.* 3. *n.* 31. Manigart. *c.* 10. *n.* 3. & alij. Quamvis nonnulli quinque vel ſex numerent *ex Extravagante ſuper Cathedram de ſepulturis.* Sed illa prorſus eſt revocata, *in Clementina Dudum.* Alij vero unum (ut Chappeav. *prioris partis c.* 5. *q.* 2. ex Navarro *c.* 27. *n.* 262.) ſcilicet crimen incendiarij. Sed conſtitutio iſtius Extravagantis, ut dictum eſt, fuit revocata. Et *in c. peſſimam cauſa* 23. *q.* 8. ubi hoc crimen refertur non habetur reſervatio, ſed ſolum præceptum, ut talis peccator non abſolvatur abſque certa pœna impoſita, in qua Epiſcopus diſpenſare non poſſit. Et *ex cap. tua nos, de ſentent. excom.* poteſt incendiarius ab Epiſcopo excommunicari, & quando eſt denunciatus abſolvitur tantum à Papa. Attamen iure particulari in hac diœceſi reſervantur Caſus qui generali conſuetudine reſervantur.

Digitized by Google

Sunt homicidium voluntarium. Crimen falſi, quando quis viciat litteras, vel ſcripturas, vel dat falſum teſtimonium, aut tacet veritatem coram Iudice quando debet illam dicere, aut recipit pecuniam ne teſtimonium dicat, aut cum Advocatus, Procurator, Notarius oſtendit inſtrumenta unius partis alteri. Navar. *ſuprà* Chappea. Sylveſter, Manigart, Armilla, &c. Sortilegium & divinatio de ſpeciali Conſtitutione nunc reſervantur.

QUÆSTIO XIX.

Quomodo poteſt dignoſci, an id quod proponitur, ſit Caſus reſervatus?

EX DD. ſequentes Regulæ colliguntur.

1. Reſervatio ſtricte eſt interpretanda, nam habet rationem pœnæ; unde in dubio non præſumitur ratio. Sà *verbo Caſus num.* 5. & Victorell. *in addit.* pœnæ ſunt reſtringendæ. *C. odia de regulis iuris in 6.*

Unde optime dicit Chappea. *part.* 1. *cap.* 6. *q. unica.* In materia reſervationis odia eſſe reſtringenda, & ideo non valere argumentum à ſimili, neque ab æquivalenti, neque à maiori; non enim ſequitur, legens librum hæreticum incidit in excommunicationem Papalem, ergo & qui audit concionem hæreticorum.

2. Reſervatio communiter intelligitur de mortalibus, ut patet ex ſupradictis, q. 8.

3. Reſervatio intelligenda eſt de actibus exterioribus cum effectu.

4. Caſus Papæ reſervati, ſubinde non ſunt tales iudicandi ratione qualitatis perſonæ. Hinc peccata impuberum ante annum 14. non ſunt iudicanda reſervata Papæ, ſed Epiſcopo; ſi uſu rationis perfecto utcumque polleant; aliàs nulli erunt reſervata, etiamſi pueri poſt pubertatem abſolutionem petant. Ita Palud. Caiet. apud Chappeav. & Manig. & paſſim alij.

Simliter peccata Religioſorum & monachorum, puellarum, viduarum, ſenum, valetudinariorum, Pauperum, ne uxorem (ſi ſint coniugati) ac liberos obiiciant paupertati, & ſi non ſint coniugati propter penuriam ſeu egeſtatem.

Similiter ratione impedimenti, ſubinde caſus non ſunt iudicandi Papales. Unde quibus ſaluâ vitâ, libertate, & rebus ſuis, Romam adire non licet, quamdiu durat huiuſmodi impedimentum, ad Epiſcopum aut ad eius pœnitentiarium mittendi ſunt pro abſolutione.

QUÆSTIO XX.

Quis poſſit pœnitentem abſolvere à peccatis Reſervatis.

DIco primò, eum hoc poſſe qui ſibi reſervavit, (dummodo ſit ordinatus Sacerdos) & eius ſuperiorem in officio, aut ſucceſſorem; nemo enim intendit per reſervationem ſibi, vel ſuo abſoluto ſuperiori, aut ſucceſſori poteſtatem abſolvendi adimere. Dixi dummodo ſit

ordinatus Sacerdos, quia talis poterit quidem ex poteſtate Iuriſdictionis reſervare, non tamen abſolvere; quæ reſervatio tunc habebit vim, ut vel oporteat pœnitentem accedere ad aliquem, qui habeat Iuriſdictionem ab eo deputatam ad abſolvendum, vel ut ab eo ſpecialis licentia petatur: per Superiorem, &c. Hic intellige illum qui in eo genere, & foro ſuperior eſt, ad quē pertinet reſervatio. Si enim Superioritas eſſet in alio genere & foro, non ſufficeret ad abſolvendum à reſervatis Prælato inferiori. Sic Archiepiſcopus non poteſt abſolvere à reſervatis Epiſcopo: quia non habet immediatam Iuriſdictionem in diœceſibus ſuffraganeorum in hoc foro, niſi in actu viſitationis.

Dico ſecundò, in articulo, ſeu morali periculo mortis, ceſſare omnem reſervationem, & ideo quilibet ſacerdos, etiam ab Eccleſia præciſus, poteſt à reſervatis quibuſcunque abſolvere.

Dico tertiò, poſſunt ſimiliter directè abſolvere à peccatis reſervatis, illi qui habent ad id poteſtatem delegatam ab eo, qui ex propria auctoritate abſolvere poterat, qualis eſt qui peccata reſervavit, & qui in hoc foro habet Superiorem, & univerſaliorem poteſtatem. Circa hæc dicta occurrunt variæ difficultates, tam de poteſtate communicandi facultatem abſolvendi à reſervatis, quàm de poteſtate delegatorum circa reſervata, & denique de articulo mortis, quæ reſolvendæ veniunt, unde ſit:

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

QUÆSTIO XXI.

An Epiſcopus poſſit communicare facultatem abſolvendi à peccatis ſibi reſervatis?

POteſt, ut iam dixi, modò non fuerit à iure prohibitus communicare aliis Sacerdotibus approbatis & à iure non impeditis. Dictum eſt, modò ordinarius non fuerit à iure prohibitus, quia nominatim excommunicatus, & manifeſtus clericorum percuſſor; non poſſunt aliis vices ſuas committere; cum huiuſmodi commiſſio requirat uſum Iuriſdictionis. Illi autem quamvis habeant Iuriſdictionem, non habent tamen eius uſum. *C. Romana de officio Vicarii.*

Dixi etiam Sacerdotibus à iure non impeditis, quia Sacerdotibus excommunicatis, vel ſuſpenſis, non poteſt committi eiuſmodi facultas, cum illam exercere prohibeantur.

QUÆSTIO XXII.

Quot modis communicatur facultas abſolvendi à reſervatis?

DUobus modis, nimirum ordinariè, & extraordinarie. Ordinariè cum alicui bene-

ficium aut officium committitur, cui de jure annexa eſt poteſtas audiendi peccata reſervata; ut cum Epiſcopus confert præbendam in Cathedrali, cui annexum eſt officium audiendi confeſſiones, & abſolvendi à reſervatis: vel cum alicui dat expreſſam facultatem abſolvendi à reſervatis. Extraordinariè, ut cum pœnitens per bullam Pontificiam, obtinet facultatem eligendi quemcunque confeſſarium, qui eum abſolvat à reſervatis.

QUÆSTIO XXIII.

An per Ratihabitionem, poſſit illa facultas abſolvendi à reſervatis, communicari?

PRopter hanc regulam iuris, Ratihabitionem retrò trahi, & mandato, non eſt dubium comparari, exiſtimarunt communicari; illa enim intelligitur de iis actibus, qui in ſui valore immediate pendent à ratihabitione alterius; hoc eſt qui, licet à principio non fuerint, poſſunt tamen poſtea validi fieri, & eorum valor per iurisfictionem retro trahi, quales non ſunt actiones Sacramentales, quæ ſi ab initio non valent, non poſſunt poſtea valorem accipere, cum non ſint.

Unde reſolutoriè dicendum eſt, Ratihabitionem non ſufficere ad communicandam iuriſdictionem, ſed requiri actualem delegantis conſenſum, cumque ſigno aliquo externo

ſufficienter expreſſum, & alteri poſſit innoteſcere: Quia delegatio juriſdictionis debet fieri humano modo, & ſenſibili, ut ab altero cognoſci & acceptari poſſit. Unde hìc magis locum habet illa alia regula iuris, *Quod ab initio non valet, tractu temporis non convaleſcit:* & ideo Ratihabitio ſubſequens, nullo modo poteſt efficere, aut ut abſolvens iam ante vere habuerit iuriſdictionem, aut ut Sacramentum invalide collatum convaleſcat; præſertim cum hoc Sacramentum non poſſit pendere à conditione futura, & à conſenſu futuro ſuperioris, etiam probabiliter præſumpto. Vide Palud. D. Antonin. Suarez, Vaſquez, Layman, Coninch. *diſput.* 8. *dub.* 5. *concl.* 2. *num.* 33. *&* 34. Franc. à Iesu Maria *tract.* 6. *c.* 11. *dub.* 4. *num.* 65. *&* 66. Chappeav. *part.* 1. *cap.* 3. *quæſt.* 2. *diffic.* 1. &c.

QUÆSTIO XXIV.

An qui habet juriſdictionem delegatam, poſſit eam alteri ſubdelegare?

DElegatus non habet per ſe facultatem ſubdelegandi, niſi hoc expreſſe delegans concedat: nam facultas ſubdelegandi pendet omnino ex voluntate miniſtri ordinarii, ſi nimirum ei placeat alicui non ſolum delegare iuriſdictionem, ut per ſe illam exerceat, ſed etiam dare facultatem ſubdelegandi. Coninch. *ſuprà num.* 26. Sanchez, & Cardin. Lugo, *diſput.*

Digitized by Google

diſput. 19. *ſect.* 2 apud Franc. *ſuprà numero* 57.

QUÆSTIO XXV.

Quibus modis acquiritur, ſeu delegatur iuriſdictio?

QUatuor potiſſimùm. Primò iure communi: ſic in Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 7. delegatur iuriſdictio omnibus Sacerdotibus, his verbis: *verum tamen pie admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, & nulla ſit reſervatio in articulo mortis*: atque ideo omnes Sacerdotes quoſlibet pœnitentes, à quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt item in eadem *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *de Reformatione* his verbis: *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare, & in quibuſcumque caſibus occultis, etiam ſedi Apoſtolicæ reſervatis, delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos in diœceſi ſua, per ſeipſos, aut vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſolvere impoſitâ pœnitentiâ ſalutari.* Idem & in hæreſis crimine, in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum vicariis, ſit permiſſum.

Secundò, per privilegia quæ, aut generatim alicui ordini, aut perſonæ alicui in particulari conceduntur.

Digitized by Google

Tertiò, per particularem conceſſionem, expreſſam vel tacitam.

Quartò, per conſuetudinem : de quibus per ordinem in ſequentibus quæſtionibus.

QUÆSTIO XXVI.

Quid ſit hic articulus mortis?

ARticulus (prout diſtinguitur à probabili periculo) eſt, per quem aliquis naturaliter, ſalute deſperata eſt ad moriendum proximus, Joannes Deſloix *in ſuo inquiſitore folio mihi* 127 Sotus *in* 4. *ſent diſtinct.* 18 *q.* 4. *art.* 4 & Canus *part.* 5. *de pœnitentia*. Vocant articulum mortis, cum mors eſt in fieri per cauſam naturalem, aut violentam nempe, aut per infirmitatem, aut dum quis eſt ultimo ſupplicio afficiendus.

Alij ut Adrianus *de confeſſ. q.* 3. quem ſequitur Navarr. *diverſis locis* ? Sylveſter & Chappea. cum hac limitatione ex Vivaldo *de abſolutione n.* 60. quando non eſt facilis recurſus ad Superiorem, extendunt latiùs, & vocant articulum mortis, non ſolum dum eſt morti proximus, ſed etiam quando quis vel prælium vel navigationem periculoſam aggreditur, ita ut articulus mortis & periculum mortis pro eodem accipiantur in hac materia. Hinc VViggers ex communi modernorum DD. doctrina, docet *q.* 8. *ſupplem n.* 6 articulum mortis non videri diſtinguendum contra periculum mortis, & generaliter comprehendi omne proba-

bile vitæ diſcrimen imminens, antequam proprius Sacerdos poſſit haberi; quia Canones non ſolent diſtinguere inter articulum & periculum mortis. Ita etiam Medina, Suarez, Nuñus, Vaſquez, Coninch, Lugo, Averſa, Diana Sanchez, Hurtado, Bonacina, Molfeſius, Villalobos, Leander, Granados, Trullenc. Souſſa, Palaus apud P. F. *tract. 6. c.* 11 *.punct.* 2. *n.* 24. & multi alij &c.

QUÆSTIO XXVII.

An ergo ſimplex Sacerdos poſſit abſolvere à cenſuris & peccatis in articulo mortis, hoc eſt quando incertum eſt an homo evadet?

CErta ſententia eſt in praxi, ut ait Chap. in periculo probabili mortis, quæ nobis omnino eſt incerta, licere cuilibet Sacerdoti abſolvere à peccatis & cenſuris, ne fallaci ſpe exponatur infirmus periculo decedendi abſque abſolutione, ac ſubinde periculo damnationis dum expectaretur, vel parochus, vel alius doctus Confeſſarius approbatus.

Digitized by Google

Quæstio XXVIII.

Vtrum, ſi in mortis articulo adſit, vel adeſſe poſſit, ſi vocetur Sacerdos approbatus, & habens cætera requiſita ad excipiendas confeſſiones, poſſit nihilominus moribundus confiteri alij Sacerdoti non approbato, aut alioquin non legitimo, ab eoque audiri, & à quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvi?

PLurimi affirmant, quia Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 7. amplam & abſolutam facultatem concedit omnibus Sacerdotibus pro articulo mortis, abſque ulla exceptione & limitatione: cum ergo nullam exceptionem, aut limitationem apponat, non eſt cur à nobis limitentur & reſtringantur.

Nihilominus dicendum eſt, non poſſe juxta communiorem Theologorum ſententiam, & Catechiſmum Pij V. ad parochos, quia Conc. *loco citato*, ius novum non condidit, ſed conſuetudinem approbavit: illa autem conſuetudo ſolum obtinuit, ut quilibet Sacerdos tunc adhuc pro foro interno abſolvere poſſit, quando deeſt copia Superioris potentis abſolvere, & proprij Sacerdotis ſeu alterius expoſiti ad audiendas confeſſiones, & ita fuiſſe declaratum à Gregorio 13. teſtatur Molina *tom.* 4. *de iuſt. diſp.* 63.

Digitized by Google

Si tamen adſit proprius Sacerdos, & nolit abſolvere in eo articulo, poteſt tunc inferior abſolvere; quia perinde eſt adeſſe, & nolle, ac non adeſſe, & in utroque caſu reperitur eadem neceſſitas, ut ex Sanchez, Card. Lugo, & Averſa, docet P. Franc. *tract.* 6. *c.* 11. *puncto* 2. *n.* 33.

QUÆSTIO XXIX.

An abſolutus in articulo mortis per ſimplicem Sacerdotem à reſervatis, ſi convaluerit, debeat adire Superiorem, ut iterum abſolvatur.

NOn debet; quia ſecundum omnes, peccata ſemel legitimè confeſſa & abſoluta, non ſunt neceſſario ſecundò confitenda. Nec obſtat quod abſolutus ab excommunicatione in articulo mortis, teneatur parere mandato excommunicationis, ſi convaluerit, quia aliud eſt parere mandato, aliud verò abſolutionem petere.

Digitized by Google

QUÆSTIO XXX.

Si moribundus , antequam perveniat ad eum Sacerdos vocatus , amittat loquelam , vel moriatur , poteritne abſolvi à reſervatis, & à cenſuris ?

RESpondet Henriquez *lib.* 6. *c.* 9. *n.* 3. quem ſequitur VViggers *q.* 8 *ſuppl. n.* 6. tali infirmo poſſe impendi abſolutionem à cenſuris , etiamſi non poſſet abſolvi à peccatis ; quia v.g. neque ſignis poſſet peccatum ullum declarare , neque etiam deſiderium confeſſionis oſtendere.

Sed quid dicendum , an etiam abſolvendus à peccatis : aliqua ſunt examinanda , à quorum reſolutione pendet reſolutio.

Quærunt itaque DD. primò : An quando pœnitens ſolum in confeſſione dixit peccatum in communi , nullo explicato in particulari , & poſtea ſenſibus deſtituitur , ſic ut non poſſit loqui nec ſignum facere , poſſit virtute illius confeſſionis , quâ peccatum in communi declaravit , abſolui. Diana 3. *part. tract.* 3. *reſol.* 1. apud P.F. negat , adducens pro ſe Sotum, Canum, Abulenſem , Navarrum , Vaſquium , Medinam, Coquetium, Avilam , Nuñium, Alvarez, Angles, Graffium & alios. Quia , ut aiunt , ad abſolutionem requiritur ſpecialis notitia peccatorum ; Veruntamen dicendum eſt poſſe abſolui , quia ut notat Lugo , ſtant

pro hac ſententia (quam ad minimum ſequuntur pluſquam triginta auctores) Pontifices; & Concilia, quæ dicunt abſolvendum eum eſſe qui petijt confeſſionem, ergo à fortiori debet abſolui qui dixit peccatum.

Quærunt ſecundò: An quando moribundus ſolum exhibet ſigna doloris præſente mortis articulo coram confeſſario, & nihil aliud poteſt; valeat & debeat abſolui: v.g. tundit pectus, elevat manus ad cœlum, aut alio modo oſtendit retractationem peccati: an eo ipſo quod Sacerdos illa ſigna videt, poſſit prudenter præſumere illa ſigna ordinari ad claves, & remiſſionem obtinendam, deſideriumque abſolutionis per illa manifeſtari, quamvis moribundus id expreſſe prius non petierit, & ita illum poſſit abſolvere? Similis ratio militat pro ignorante idioma loci. Aliqui voluerunt negare, quos videre potes apud Dicaſtillum, ut refert P. F. ſed affirmandum nobis eſt, tam ex Concilijs quā ex pluralitate Doctorū, nam inter cœteros, ut notavit Layman *lib.5. tra. 6. c. 8. n.* 4. Signa quæ præviſo mortis articulo ab infirmis eduntur, cenſeri debent directa ad Sacramentalem abſolutionem; quia in tali ſtatu optimum ſuæ animæ remedium deſiderare ſoleant. Caſu autem quo ſit dubium, an illa ſigna ſufficiant, abſolutio danda eſt ſub conditione, juxta eumdem; quia quoties (porgit P. F. a Ieſu Maria) ſimile dubium, & ſigna oriuntur ex pœnitentia & dolore de peccatis; an potius ex mœrore & anguſtia morbi, poteſt in mortis periculo abſolutio ſub conditione impendi; ergo potiori ratione ſi dubium

Digitized by Google

ſit tantum, non de ſignis doloris de peccatis, ſed an ſigna, quæ iam conſtat eſſe talis doloris, exhibeantur in ordine ad claves, in tali periculo & dubio poſſet conferri Sacramētum ſub conditione; imo & deberet tunc conferri, quia iniquè Sacerdos & contra Charitatem pœnitenti abſolutionem denegat, quippe ob talem denegationem fortè damnaretur, qui abſolutione conceſſa ſalutem conſequeretur æternam. Hæc ille.

Quærunt denique: an moribundus qui petijt Confeſſarium, aut dedit ſigna pœnitentiæ, ſed in abſentia confeſſarij: an præſens poſſit abſolvi? D. Thomas *opuſcul.* 65. §. *de extrema unctione.* Sic ait: *Si autem infirmus, qui petiit unctionem amiſit notitiam vel loquelam, antequam Sacerdos veniret ad eum, ungat eum Sacerdos, quia in tali Caſu debet etiam Baptizari, & a peccatis abſolui.* Et pro eadem ſententia citat P. F. triginta duos auctores & duo Concilia, Arauſicanum primum, & Carthaginenſe III. & referuntur *c. qui recedunt* 2. *q.* 6. & *c. ægrotantis, de conſecrat. diſt.* 4. Arauſicanum ſic habet c. 11. *ſubito obmuteſcens* (prout ſtatutum eſt) *baptizari aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habeat, aut præſentis in ſuo nutu.* Carthaginenſe IV. c. 65. ita ſtatuit. *Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi Caſu dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſin verſus fuerit, dent teſtimonium qui eam audierunt, & accipiat pœnitentiam, & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus im-*

Digitized by Google

poſitionem. &c. Ratio, quia talis dedit veram materiam abſolutionis, ſcilicet veram ſui ipſius accuſationem cum oſtenſione doloris, quantum hic & nunc dare poteſt, & ex qua Sacerdos in hoc foro cognoſcit pœnitentem peccaſſe, & conſequenter cognoſcit ſtatum pœnitentis, eumque eſſe ſufficienter diſpoſitum ad abſolutionem, quantum hic & nunc cognoſci poteſt, quæ abſolutè ſufficiunt ut Sacramentaliter abſolui poſſit: Nam Deus non requirit à nobis aliam Confeſſionem, quam quæ nobis hic & nunc poſſibilis eſt. Unde in Rituali Romano edito anno 1615. iuſſu Pauli V. ordinatur. Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægri deficiat, nutibus & ſignis conetur quoad fieri poteſt peccata pœnitentis cognoſcere, quibus, utcumque vel in genere vel in ſpecie, cognitis, vel etiamſi confitendi deſiderium, ſive per ſe, ſive per alios oſtenderit, abſolvendus eſt. Ex his patet tali caſu Sacerdotem non ſolum poſſe ſed etiam teneri talem abſolvere, quia cum hoc licite poſſit facere, vel ex charitate vel etiam ex Iuſtitia, ſi ipſius paſtor ſit, ad hoc obligatur & hinc apparet quid reſpodendum ſit ad alteram partem quæſtionis propoſitæ. Qui plura volet legat P. F. à Ieſu Maria *tract.* 6. *de Sacram. pœnit. c.* 8. *puncto* 6. *n.* 147. Coninck. *diſput.* 7. *de integritate confeſſionis dub.* 10. *n.* 97. *uſque ad n.* 107. VViggers Chapp. Manigart & plurimos alios ab iiſdem citatos.

QUÆSTIO XXXI.

Quando ſummus Pontifex concedit facultatem abſoluendi à caſibus ſibi reſeruatis, nulla facta mentione cenſurarum, cenſeaturne ſimul dediſſe facultatem abſoluendi à cenſuris.

CEnſetur, quia aliàs fruſtranea eſſet talis conceſſio, quia nullus datur caſus Papæ reſervatus, cui non ſit aliqua cenſura annexa, imo ablatâ cenſurâ nullus datur caſus reſervatus Papæ.

QUÆSTIO XXXII.

Vtrum quando Pontifex in Iubilæis, vel ſimilibus gratiis, concedit facultatem abſoluendi à quibuſvis caſibus, etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, cenſeatur dare poteſtatem abſolvendi a Reſervatis in Bulla Cœnæ Domini?

NOn cenſetur, quia in generali conceſſione non cenſentur conceſſa, quæ ſpecialiter non eſſent concedenda. Quod vero Pontifex maximus ſibi reſervet tales caſus, niſi ſpe-

cialiter illos exprimat, patet ex ſtylo Rom. Curiæ. Et quidem ſi illos concederet non cenſeretur ſimiliter concedere facultatem abſolvendi ab hæreſi, niſi etiam illud ſpecialiter & clare exprimat: vide Covar, *in c. Alma Mater.* Navarr. & paſſim alios. Imo ſi concederet facultatem abſolvendi ab omnibus caſibus, cenſuris & pœnis, non cenſeretur ſecundum eoſdem concedere facultatem diſpenſandi in irregularitate, quia non eſt pœna, neque caſus, neque cenſura, ſed potius impedimentum quoddam. Denique ſi concederet facultatem diſpenſandi in omni irregularitate, non ideo cenſeretur dediſſe poteſtatem diſpenſandi in irregularitate incurſa per homicidium voluntarium, propter eandem rationem ſuperius allegatam.

QUÆSTIO XXXIII.

An qui per Iubilaum habet poteſtatem diſpenſandi in votis, poſſit etiam diſpenſare in iuramentis?

NOn poteſt, quia facultas diſpenſandi ſuper una ſpecie, non poteſt extendi ad aliam, ſed votum ut votum non eſt iuramentum, & diverſitas nominum & definitionum arguit eſſe diverſæ ſpeciei, ergo.

QUÆSTIO XXXIV.

An Regulares poſſint, virtute ſuorum privilegiorum, abſoluere à Caſibus Epiſcopo reſeruatis?

NOlo aliorum cauſas examinare, nec gratias atramento obſcurare, aut lituris expungere, ætatem habent pro ſe loquantur. R. P. Portel minorita *in dubijs Regularibus, verbo confeſſor.* portam ſic ad Reſponſionem aperit. Primò non poſſunt Regulares confeſſarij erga ſæculares, quæ Epiſcopi poſſunt erga illos in foro conſcientiæ per Trid. quoad caſus occultos Papæ reſervatos. Et hoc eſt certiſſimum, inquit, non poſſunt in prædictis abſoluere ſæculares ab hæreſi, nec diſpenſare in impedimento matrimonij occulto, inſtante periculo & neceſſitate. Nec quando Epiſcopi ex tacita commiſſione Pontificis, poſſunt diſpenſare in votis Papæ reſervatis &c. propter urgentiſſimam cauſam, quia ſcilicet vel ſunt vota dubia, vel metu facta, vel imminet grave periculum traſgreſſionis & non poteſt haberi recurſus ad Papam, vel nuncium; tunc non poſſunt Regulares per ſua privilegia in illis diſpenſare hactenus P. Portel.

F. Ioannes à S. Thoma S. Theol. doctor ordinis Prædicatorum. *p. 3. compendij de Excommunicatione*, dicit. Iam privilegia omnia ceſſarunt quoad Caſus Papæ Reſervatos. Et ibi-

Digitized by Google

dem Clemens VIII. & Urbanus VIII. inquit, confirmarunt privilegia ordinis S. Dominici cum hac triplici reſtrictione, ſcilicet quatenus ſunt in uſu, ſi decretis Conc. Trident. non obvient, ſi non fuerint revocata. P. Franc. à Ieſu Maria *tract.*6. *de Sacramento pœnitentiæ, c.* 13. *punct.* 3. *n.* 51. poſtquam recenſuit privilegia conceſſa Regularibus quoad ſæculares, ex Sorbo & alijs; videlicet Eugenij IV. qui conceſſerat Benedictinis, ut abſolvere poſſent ab omnibus Caſibus Epiſcopo reſervatis, tam ab ipſo quam à conſuetudine, quam à iure. Item Urbani IV. Sixti IV. Pauli III. Julij II. Quorum aliqui Benedictinis, alij Carmelitis, alij Societati, alij alijs conceſſerant; tandem fatetur his verbis: verum hæc privilegia per decretum Clementis VIII. editum anno Domini 1601. die 9. Januarij, & iterum anno 1602. die 26. Novembris, & rurſus Pauli V. anno 1617. die 7. Januarij, limitata & declarata ſunt quoad hanc partem extra Romam, & intra Italiam, ad abſolvendos ſæculares à Caſibus reſervatis, ut nempe non valeant quoad Caſus Epiſcopis reſervatos, neque quoad Caſus ſedi Apoſtolicæ reſervatos in bulla cœnæ; neque propterea quoad hos alios quinque caſus, nempe percuſſionis clericorum. Duelli in terminis conſtitutionis Gregorij 13. Violationis immunitatis Eccleſiaſticæ in terminis conſtitutionis Gregorij 14. Violationis clauſuræ monialium ad malum finẽ. Symoniæ realis & confidentialis in Eccleſiaſticis beneficiis, & apponit pœnam excommunicationis ipſo facto incurrendæ, & Põtifici reſervatæ ad-

verſus Regulares ſecus abſolvere præſumentes. Sed noviſſime Sacra congregatio de mandato Urbani VIII. decreto edito anno 1628. die 17. Novembris, derogavit privilegiis regularium abſolvendi à Caſibus reſervatis Epiſcopis, etiam extra Italiam: ſicut etiam declaravit tam intra quam extra Italiam, non poſſe Regulares abſoluere à Caſibus in bulla cœnæ contentis per ſua privilegia, ut pote per annuam ipſius bullæ publicationem ſublata. Ita Averſa, Peyrinus, Peregrinus, Lezana, Bordonus, Ludovicus à Cruce, Franciſcus B. S. Stephanus à S. Paulo, addentes ne quidem mendicantes hodie abſoluere poſſe à Caſibus ordinario reſervatis, maxime propter hanc ab Alexandro VII. damnatam 1659. propoſitionem, ut falſam, auctoritati Epiſcoporum, & ſedi Apoſtolicæ iniuriosam, & 1665 ut ad minimum ſcandaloſam. Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate. Quam merito damnatam noviſſime aſſerit, & clare diſcutit N. Gabriel à S. Vin. *de remediis ignorantiæ diſp.* 12. huc uſque doctiſſimus P. Fran. Emmanuel Sà, *verbo religio n.* 56. voluit (inquit) Pius V. uti gratiis ſuis & privilegiis in foro conſcientiæ, non obſtante Conc. Triden. Veruntamen eius bulla revocata fuit à Gregor. XIII. an verò aliquid poſtea renovatum fuerit, ex eorum privilegiis petendum eſt. Horum teſtimonio non video cur doceant alij contrarium, niſi detrimentum animarum per illos parui fiat.

Moventur autem hi pio zelo, paternum &

communem, imo univerſalem Eccleſiæ Patrem ſubſequentes, ducti quia ſanctiſſimus Dominus noſter Pius Papa IV. ad futuram rei memoriam revocavit privilegia, exemptiones, immunitates, facultates conſervatorias, indulta confeſſionalia maris magni, & aliarum quarumcunque ſimilium gratiarum, quibuſcunque locis & perſonis conceſſarum in his, in quibus ſtatutis & decretis S. Conc. Triden. contrariantur. Sic incipit bulla. *In principis Apoſtolorum ſede*, &c. data Romæ apud S. Petrum Anno 1665. tertio Kalendas Martij. Item quia S. D. N. Gregorius XV. Regulares ſubiicit in multis correctioni Epiſcoporum, eius bulla incipit: *Inſcrutabili Dei providentia* &c. data Romæ anno 1622 nonis Februarij.

Et cum dubitaretur de multis, poſita hac Greg. XV. conſtitutione, dubitatum fuit, an confeſſiones quas audiunt ſuperiores Regulares Electi ſeu deputati, vel confirmati poſt publicationem & ſcientiam tenoris dictæ bullæ, non obtenta Epiſcopi approbatione, ſint nullæ atque irritæ?

Reſpondit S. Congregatio huiuſmodi confeſſiones nullas & irritas eſſe. Signatum Card. Cajetanus, & Proſper Fragnanus S. Cong. ſecretarius. Item quia Urbanus VIII. bulla quæ incipit: *Cum ſicut accepimus, aliquibus Religioſis quorundam ordinum, ſeu Congregationum à ſede Apoſtolica indultum fuerit, ut Sacramentales perſonarum ſæcularium Confeſſiones audire valeant etiamſi* &c. data 22. Septembris anno 1628. ſign. Maraldus: revocavit privilegia & ea reduxit ad terminos Conc. Trid.

Idem & amplius S. D. N. Urbanus VIII. per bullam extenſivam quæ incipit: *Alias Fel. Record. Greg. XV. prædeceſſor noſter, ut ſubnaſcentibus iugiter variis difficultatibus, & abuſibus ex privilegiis*, &c. extendit, renovavit, & confirmavit anno 1631 die 20. Decembris.

Innocentius X. divinâ providentiâ pontifex max. in cauſa Angelipotana Juriſdictionis in Indiis occidentalibus novæ Hiſpaniæ, bulla quæ incipit: *Cum, ſicut accepimus, aliqua fuerint orta differentia inter venerabilem fratrem Ioannem Epiſcopum Angelipolitanum, ſive populi SS. Angelorum in Indiis occidentalibus ex una, & dilectos filios clericos Regulares ſocietatis Ieſu partibus ex altera* &c. in hac re totus eſt pro auctoritate Epiſcoporum. Et §. 10. ubi quærebatur: an privilegia quæ ſunt contra iuriſdictionem ordinarij, & quibus gaudent, & gaudere prætendunt Regulares prædicti, debeant Epiſcopis notificari ſive inſinuari. Reſpondit Regulares teneri huiuſmodi privilegia Epiſcopo exhibere, ſi eis uti voluerint.

Rurſus quia feria 5. die trigeſima Januarij 1659. in Congregatione generali S. Romanæ & univerſalis inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis, coram S. D. N. D. Alexandro divinâ providentiâ Papa VII. ac Eminentiſſimis & Rever. DD. S. R. E. Cardinalibus in univerſa Republica Chriſtiana, contra hæreticam pravitatem generalibus inquiſitoribus à S. ſede Apoſtolica ſpecialiter deputatis, hæc habentur.

Digitized by Google

Cum nuper à Regularibus mendicãtibus diœceſis Andegavenſis, indicio ſedis Apoſtolicæ (ad quam dumtaxat controverſias fidei, & morum univerſalis Eccleſiæ pertinet definire) infrà ſcriptæ propoſitiones fuerint oblatæ de mandato ſanctiſſimi D. N. D. Alexandri, divinâ providentiâ Papæ VII. plurium Theologorum, & Canoniſtarum à ſanctitate ſuâ ad id ſpecialiter deputatorum examini ſunt commiſſæ, quo peracto, & relatâ ſanctitati ſuæ unanimi eorundem Theologorum atque Canoniſtarum cenſurâ, idem ſanctiſſimus, auditis votis Eminentiſſimorum & Reverendiſſimorum DD. Cardinalium Generalium inquiſitorum, eaſdem propoſitiones, prout infrà qualificatas, auctoritate Apoſtolica declaravit, & declaratas decrevit, & tales ab omnibus haberi præcepit.

I.

Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Epiſcopo, ut ſæcularium confeſſiones audire poſſint, neque ex illius Concilij auctoritate privilegia Regularium reſtringi poſſunt, cum in Gallia receptum non ſit, præterquam in deciſionibus fidei, neque etiam bulla Pij IV. pro confirmatione illius Concilij promulgata.

Eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa & in hæreſim & ſchiſma inducens, S. C. Trid. & ſedi Apoſtolicæ iniurioſa.

I I.

Ubi Concilium Trid. eſt receptum, non poſſunt Epiſcopi reſtringere vel limitare approbationes quas regularibus concedunt ad confeſſiones audiendas, neque illas ulla ex cauſa revocare, quinimo ordinum mendicantium Religioſi ad eas approbationes obtinendas non tenentur, etſi ab Epiſcopis, Religioſi non probentur: rejectio illa tantundem valet ac ſi approbatio conceſſa fuiſſet

Complexè accepta eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa & erronea.

I I I.

Regulares ordinum mendicantium ſemel approbati ab uno Epiſcopo ad Confeſſiones audiendas in ſua diœceſi, habentur pro approbatis in aliis diœceſibus, nec nova Epiſcoporum indigent approbatione.

Regulares habent poteſtatem abſolvendi à peccatis Epiſcopo reſervatis, etiamſi ab Epiſcopo auctoritas ipſa ipſis indulta non fuerit.

Quoad primam partem eſt falſa & ſaluti animarum pernicioſa. Quoad ſecundam partem eſt falſa, auctoritati Epiſcoporum & ſedi Apoſtolicæ iniurioſa.

I V.

Nullus in foro Conſcientiæ Parochiæ ſuæ intereſſe tenetur, nec ad annuam confeſſio-

Digitized by Google

nem nec ad miſſas parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, fidei Rudimenta, morumque doctrinam quæ ibi in Catechesibus annunciantur & docentur.

Quoad primam & ſecundam partem, ſimpliciter accepta eſt Erronea & temeraria. Suppoſitis vero privilegiis Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi Dei ſervetur diſpoſitio Sacri Conc. Trid.

V.

Talem legem in hac materia, nec Epiſcopi, nec Concilia Provinciarum vel nationum ſancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Eccleſiaſticis cenſuris mulctare poſſunt.

Suppoſitis iiſdem Privilegiis Apoſtolicis nullam meretur Cenſuram; verum iſta non eſt prædicanda nec publicè docenda, prout nec præcedens quarta.

VI.

Regulares mendicantes petere poſſunt licite à iudicibus ſæcularibus, ut iniungant Epiſcopis, quatenus ipſis mandata concedant ad prædicandum in adventu & quadrageſima: quod ſi renuant Epiſcopi, decretum Iudicum ſæcularium tantundem valet, ac ſi permiſſio dictis Religioſis conceſſa fuiſſet.

Eſt falſa, erronea, & in hæreſim & ſchiſma inducens.

Hanc ergo qualificationem & declarationem à cunctis tenendam ſequendam & in praxi ob-

ſervandam eſſe ſanctitas ſua declaravit, & mandavit ſub pœnis contra ſchiſmaticos temerarios, ſeditioſos ac de hæreſi ſuſpectos, impoſitis contrariis quibuſcunque non obſtantibus.

Joannes Lupus S. R. & univerſalis inquiſitionis notarius.

Hæc motiva ſufficiant in defenſionem doctiſſimorum Patrum & doctorum, quibus plus cordi eſt ſalus unius animæ, quam fallacis ambitionis thronus, nunc quædam examinemus circa conceſſiones iuriſdictionis; ſit igitur.

QUÆSTIO XXXV.

Quotupliciter poteſt facultas aliqua alicui concedi, ſeu delegari

TRipliciter. Primò ad certum tempus, quo elapſo expirat facultas conceſſa.

Secundò ad tempus aliquod indeterminatum; ut v.g. ſi Pontifex vel Epiſcopus det alicui facultatem audiendi confeſſiones & abſolvendi à reſervatis ſibi, donec eam revocaverit, aut ad beneplacitum; tunc non expirat morte concedentis, ſed debet ab eo vel à ſucceſſore revocari. Si vero dederit ad beneplacitum ſuum ipſo mortuo expirat facultas; non enim poteſt habere poſt mortem beneplacitum.

Tertiò facultas aliqua conceditur abſolute & ſine limitatione, & tunc ſi gratia facta con-

cedatur à Pontifice, certum eſt eam non exſpirare morte concedentis *C. ſi ſuper gratia 9. de officio delegati in 6.* & *c. ſi cui de præbendis.* Idem dicendum de gratia conceſſa per Epiſcopos, ut docet conink *diſp.* 8. *dub.* 10. *de m n ſt o Sacramenti Pœnitentiæ. n.* 70. 71. 72. ex Henriquez, Sà, Navarr. Suarez, & Sanchio; contra Palud. Antonin. & quoſdam alios, qui prælatis inferioribus negant.

Quæstio XXXVI

Utrum ſuperior teneatur petenti facultatem, ut poſſit alicui alteri confiteri Caſus reſervatos & ab eo abſolui, concedere.

Concedendam eſſe docent Sotus Suarez Conink *diſp.* 8. *dub.* 14. *n.* 109. *P. F. tract.* 6. *de pœnit. c.* 13. *punct.* 4. *n.* 60. & plærique alij, quia cum reſervatio in ſubditorum bonum conceſſa ſit, non debet retorqueri in eorum diſpendium. Hinc docet D.Th. *in* 4. *d.* 17. *q.* 3. *à* 3. *quæſtiunc.* 4. *ad.* 6. Illi qui ſunt nimis ſolliciti, ut conſcientias ſubditorum per confeſſiones ſciant, multis laqueum damnationis iniiciunt, & per conſequens ſibiipſis.

Advertendum tamen eſt, quod reſervatio præcipue inſtituta eſt pro ſalute pœnitentium, quare ei debet deſervire: unde illa facultas concedenda eſt quoties creditur futura utilis;

Et ſi ſuperior ex conceſſione timeat merito graviora mala, vel etiam probabiliter minorem fructum quam ex negatione, tunc non debet illam concedere ſuperiori; poſſet enim accidere ut ex nimis facili conceſſione daretur occaſio indirecte peccandi ex ſpe ſimilis facultatis obtinendæ.

Advertendum ſecundo. Non tenetur ut docet Coninch *ſuprà n.* 110. & alij, ſemper dare facultatem pœnitenti ut eligat confeſſarium quem voluerit, ſed poteſt ei certum, aut certos è quibus unum eligat præſcribere. Si verò ipſe Sacerdos petat, poteſt concedere, & decens eſt ut concedat, niſi aliud obſtet, imo & ſtare judicio Confeſſarij ipſius pœnitentis, niſi ſuperior haberet graves rationes in contrarium, attamen ſine juſta cauſa non debet repellere eum Confeſſarium qui licentiam petit, & adigere pœnitentem ut denuo alteri ſua crimina manifeſtet, ut notat meritò Averſa, Villalobos & alij apud P. F. Et ego novi quendam qui ob talem cauſam 20. annis continuis noluit confiteri.

Advertendum tertiò, quod caſu quo ſuperior iniuſte neget facultatem abſolvendi ſubditum à reſervatis, pœnitentem non poſſe abſolui ſecundum communiorem ſententiam & tutiorem in praxi; quia iniuſta denegatio facultatis valida eſt; ſicut eſt valida iniuſta reſervatio (ut ſupra diximus) & ad vitanda inconvenientia ſufficit.

Digitized by Google

Quæstio XXXVII.

Vtrum ſuperior poſſit ſupradictam facultatem concedere, cum onere imponendi, ſeu acceptandi talem, vel talem pœnitentiam; vel ut pœnitens eadem peccata teneatur poſtea ſibi confiteri.

QUæſtio eſt de peccatis reſervatis non habentibus cenſuram annexam, & de futuris: nam primò conſtat ex multis iuribus facultatem abſolvendi à peccatis annexam cenſuram habentibus, in pluribus Caſibus dari cum onere, ut reus nihilominus teneatur comparere coram ſuperiore, & explicato ei caſu ſe paratum exhibere, ut mandatis eius pareat.

Secundò, qui petunt facultatem ut poſſint à peccatis abſolui quoad praxim attinet, ut notat Coninck *diſp.*8.*dub.*15.*n.*113. non quæritur hic proprie de præteritis: nam qui petunt licentiam, ut poſſint ab his abſolui; id ideo faciunt ut non teneantur ea ſuperiori confiteri; quare fruſtra omnino eis daretur ea facultas cum iſto onere, quia nunquam vellent ea uti: nam repugnaret fini ob quem eam petunt. Agitur igitur hic de caſu quo ea facultas petitur pro peccatis futuris, (iuxta ultimam partem quæſtionis, poſtea de prima parte reſpectu pœnitentiæ agetur) quod ac-

cidere poteſt quando, debet peregrinari aliquis in locis in quibus, ubi eum nemo poterit à talibus Caſibus abſoluere, & ideo petit ut ſuperior det ei facultatem, ut ſi in eos Caſus incideret poſſit à quolibet Confeſſario abſolvi. Sed quæritur utrum ſub peccato mortali ad illud onus teneatur: his poſitis quoad hanc poſteriorem partem attinet,

Dico hæc facultas dupliciter concedi poteſt, nempe immediate ſubdito, & deinde immediate confeſſario. Quando datur hæc facultas pœnitenti cum eo onere, ſi illa utatur neceſſariò conſentit in illud onus & tunc tenetur ſe ſuperiori præſentare: cum enim ſuperior cedat iuri reſervationis concedendo ſubdito facultatem quam concedere non tenetur, mirum non eſt quod nolit eam concedere, niſi ſubditus velit illam obligationem ſuſcipere, quam neceſſario ſuſcipit, eo ipſo quod acceptet ab alio abſolui quam à ſuperiore, ita Coninck *ſuprà* P. F. Lugus & alij.

Quando vero hæc facultas conceditur confeſſario. Si pœnitens ſciat confeſſarium non poſſe aliter abſolvere, peccat mortaliter ei confitendo reſervata ſine voluntate illud onus ſuſcipiendi, quia ſcienter petit abſolutionem à confeſſario, eo modo quo novit ipſum non poſſe dare. Si vero ignoret, non tenetur illud onus acceptare poſt acceptam abſolutionem, quia iam abſolute liber eſt à peccatis: unde Sacerdos antequam audiat confeſſiones, ſi ſuſpicatur pœnitentem talem caſum confeſſurum, debet illum admonere ſe non poſſe à tali, vel tali, ſcilicet à reſervatis abſoluere,

abſolvere, niſi cum dicto onere; & ſic pœnitens vel reſpuet, vel libere eam facultatem ſub tali onere acceptabit.

Quod ſpectat ad primam partem: Affirmant cōmuniter Theologi, poſſe Superiorem facultatem abſolvendi à reſervatis concedere cum onere imponendi, ſeu acceptandi talem vel talem pœnitentiam, pro tali vel tali delicto. Et hoc patet ex legibus pœnitentialibus quæ olim pro diverſis peccatis, diverſas pœnitentias præſcribebant. Ad hoc enim ius habet Superior: nam cum ſit ordinarius Judex in illa cauſa poteſt eam non ſimpliciter committere ſed præſcribendo modum ſeu taxando pœnam ferendam. Conſultius tamen communiter fuerit hac in re multum prudentiæ confeſſarij fidere, qui ex circunſtantijs melius deſpiciet quid expediat: notant autem DD. hanc aſſignationem pœnitentiæ à ſuperiore, fieri potius per modum cuiuſdam directionis, quam per modum præcepti. Vide Suarez hac de re *diſp.* 30. *ſect.* 5. *n.* 3. Villalobos, Coninck, & P. F. & alios apud ipſum.

QUÆSTIO XXXVIII.

Confeſſarius carens poteſtate abſolvendi à reſervaits, quomodò ſe gerere debet cum pœnitente, qui inter confitendum, reſervatum aliquod confitetur?

DUæ ſunt hic ſententiæ omnino contrariæ, quas adducit Coninch *diſp.* 8. *dub.* 1. 3. & eas

doctiſſime diſcutit. Similiter & Chappeau. *c.* 9. *prioris partis* & P. F. *tract.* 6. *de Sacram. pœnit.* *c.* 13. *puncto* 6. *à n.* 7. *uſque ad n.* 77.

Prima abſolute negat, illum qui non habet poteſtatem abſolvendi à reſervatis, poſſe unquam extra periculum mortis, ab aliis peccatis abſolvere eum qui tales caſus habet.

Altera docet id fieri poſſe. Suppoſita vero ſimiliter aliqua neceſſitate, ut licite fiat, etſi hoc non exprimant ut autem reſolutio pateat:

Dico primo, qui non habet poteſtatem abſolvendi à peccatis reſervatis, nullo modo poteſt directe ab illis abſolvere, quia deeſt illi ad hoc neceſſaria juriſdictio quæ per reſervationem ſubtrahitur.

Dico ſecundò, qui habet reſervata, & adduci non poteſt ut adeat ſuperiorem, roget inferiorem ut à ſuperiore facultatem abſolvendi obtineat, quâ obtentâ ab omnibus tam reſervatis, quam non reſervatis abſolvat.

Dico tertiò, ſi Superior eſt abſens vel ita diſtans, ut non ſine magno periculo adiri poſſit, & communio paſchalis inſtat, vel pœnitens ipſe eſt parochus, & illi celebrare incumbit, & non poſſit omitti ſine gravi ſcandalo, aut infamia; hoc caſu pœnitens poteſt confiteri inferiori omnia & ſingula peccata non reſervata & reſervata, Inferior verò non abſolvat niſi à non reſervatis, interim pœnitens communicet, vel celebret, & poſtmodum opportunitate habita Superiori integre confiteatur, vel ab eo facultatem petat qua ab inferiori, etiam à reſervatis abſolui poſſit.

QUÆSTIO XXXIX.

An Confeſſarius poſſit abſolvere à non reſervatis, & remittere pœnitentem ad ſuperiorem, pro abſolutione à reſervatis?

HIc modus confitendi docetur à quibuſdam cum D. Th. *in 4. ſent.* Sed ratio manifeſte convincit, quod ille modus ſit erroneus, & D.Th. illum non ita intellexit, quia non magis debet dividi abſolutio quam Confeſſio, cum utraque ſit pars ſacramenti: ſed iure divino confeſſio debet eſſe integra extra caſum neceſſitatis, ergo & abſolutio quæ cadit ſuper confeſſionem, ſicut forma ſuper materiam.

QUÆSTIO XL.

An qui Confeſſus eſt Superiori, vel alteri poteſtatem habenti, maneat liber à reſervatione pro oblitis.

SI quis oblitus Caſuum reſervatorum abſolutus eſt à potente & intendente illum abſolvere ab omnibus, quod ſemper intendit qui abſoluit, poteſt abſolui ab illis poſte a per quemcumque confeſſarium, quia non ſunt amplius reſervati. Idem quoque dicendum eſt de illo qui reſervata quidem confeſſus eſt, & ab illis abſolutus, ſed animo incapaci abſolutionis. Coninck, Manigart, P. F. & apud illum Diana, Bonacina, Molfeſius, Megala, Vazquez, Nuñus, Lugus, Leander.

Digitized by Google

QUÆSTIO XLI.

Quæ eſt pœna abſolventium à cenſuris, aut peccatis Reſervatis, ſine iuſta Cauſa.

1. CONfeſſarius Sæcularis, aut Regularis præſumens abſolvere ab aliquo Caſu Bullæ cœnæ Domini ubi obligat, ſine facultate, incurrit excommunicationem ipſo facto, ut patet ex ipſa bulla: ſecus tamen de illo qui oblivione, incogitantiâ, aut ignorantiâ non craſſa abſoluit, quia ſic non eſt præſumens.

2. Si quis abſolvat aliquem à caſu reſervato, qui non habet annexam excommunicationem, non habita facultate, peccat mortaliter, & abſolutio nulla eſt. Ita Manigart, Chappeau. Coninct. & alij.

QUÆSTIO XLII.

An poſſit abſolui irretitus Caſu reſervato, vel cenſurâ, qui neque eſt contritus, neque attritus?

QUi habet caſum reſervatum cui non eſt annexa cenſura, nullo modo poteſt abſolui, niſi ad minus habeat attritionem, quæ cum Sacramento Pœnitentiæ fiat contritio.

Si autem eſt annexa cenſura, ab illa poterit abſolui, quamvis nec contritus nec attritus ſit, ſed non à peccato; quia cenſura nõ eſt peccatũ, ſed pœna à qua etiam quis invitus poteſt abſolui, licet non regulariter, quia impœnitens non meretur abſolutionem. D. Th. *in* 4. *ſent. diſp.* 18. Sylveſter, Chap. Manigart & alij.

Digitized by Google

CATECHESIS PRIMA.

De Inceſtu.

CASUS PRIMUS.

Notitia nominis.

INCESTUS Nomen, ut placet Pepino & nonnullis alijs poteſt dici à non caſto quod inceſtuoſus adeo libidinoſus ſit, ut non attendat gradum conſanguinitatis aut affinitatis, ſive etiam parentelæ Spiritualis. Alij à Ceſto veneris cingulo quo amor maritalis côciliari putabatur à gentilibus, quod quidem cingulum iuſtarum nuptiarum inſigne erat; hinc ubi deerat legitimus concubitus ceſtus non adhibebatur, ideoque inceſtus dicebatur. *l. ſi adulterium ff. ad L. Iuliam*: ſed hæ acceptiones nomen ſolum attendunt.

Notitia Rei.

Inceſtus proprie dictus, eſt concubitus naturalis cum conſanguinea aut affine intra gradus prohibitos: ut ſunt gradus omnes conſanguinitatis uſque ad quartum gradum inclu-

ſive: & ſimiliter gradus affinitatis ex matrimonio contractæ, ex fornicatione autem contractæ uſque ad ſecundùm gradum tantum, ut conſtat ex Conc. Trident. *ſeſſ. 24. cap. 4.*

Concubitus verò cum perſona ſibi iuncta per cognationem legalem, non eſt inceſtus proprie dictus, tamen poteſt huc revocari: concubitus autem cum perſona ſibi iuncta per cognationem ſpiritualē intra gradus prohibitos, quæ ſcilicet ex baptiſmo vel confirmatione oritur, videtur potius revocandus ad Sacrilegium quam ad inceſtum, ſimiliter & cum Sanctimoniali profeſſa, licet etiam inceſtus dici ſoleat. Sed de his in reſolutionibus difficultatum aliquid addetur.

Conſanguinitas, eſt vinculum perſonarum ab eodem propinquo ſtipite deſcendentium, carnali propagatione contractum. Dividitur conſanguinitas per lineas, & gradus. Linea eſt ordinata collectio perſonarum ab uno ſtipite deſcendentium, eſtque duplex; alia dicitur recta quæ eſt collectio eorum, quorum unus ab altero deſcendit, ut Filius à Patre, nepos a filio & deinceps. Et quamvis reipſa ſit unica per duplicem conſiderationem ſecatur in illam, qua progredimur à genitis ad genitores, & vocatur aſcendentium, & in illam qua progredimur à genitoribus ad genitos, ut à patre ad filium, & vocatur deſcendentium.

Alia dicitur tranſverſalis ſeu obliqua, quæ eſt collectio eorum qui ab eodem ſtipite deſcendunt, ſine eo quod unus ab alio ortum ducat; ut ſunt fratres, conſobrini. &c. Et hæc

eſt in duplici differentia : una dicitur æqualis, earum ſcilicet perſonarum quæ diſtant æquali gradu ab uno ſtipite, ut duo fratres. Altera dicitur Inæqualis, quando reſpectu unius principij inæqualiter ſe habent ; ut Patruus & nepos.

Gradus hic eſt diſtantia major vel minor unius perſonæ ab alia, ſecundum lineam conſanguinitatis.

Stipes, eſt illa perſona à qua aliæ conſanguineæ trahunt originem, ut fratrum ſtipes eſt Pater. Nepotum, Auus.

Porro ut hæc graduum ſupputatio intelligatur, aſſignari ſolent ſequentes regulæ. Prima eſt pro linea recta : quot in hac linea perſonæ fuerint demptâ primâ à qua tanquam ſtipite deſcendunt totidem gradus ſunt ſupputandi ; v. g. filius, pater, avus, proavus, ſunt quatuor perſonæ & tres gradus ; unde inter illos filius coniungitur Patri in primo gradu, nepos auo in ſecundo, & pronepos proavo in tertio.

Secunda regula in linea tranſverſali (id eſt quando uterque diſtat eodem gradu à ſtipite à quo deſcendit) quoto gradu diſtat alter à communi ſtipite, eodem diſtant inter ſe & ſeſe attingunt. Ita duo fratres ſunt in primo gradu conſanguinitatis, quia uno tantum gradu diſtant à Patre : duo patrueles in 2. gradu, & eorum filij in 3. & horum filiorum filij in 4. quia computando diſtantiam alterius à communi utriuſque principio, invenietur diſtare 4. gradibus.

Tertia regula in linea tranſverſali inæquali

(id eſt quando alter a communi ſtipite diſtat remotius quam alter) quo gradu remotior diſtat à communi ſtipite, eodem cenſentur diſtare inter ſe colligitur *ex cap. vir cui de conſan. & affi.* Ratio eſt, quia cum perſonæ in ordine tranſverſo non coniungantur, niſi ratione ſtipitis à quo procedunt, non poſſunt inter ſe magis aut minus diſtare quam diſtent à ſtipite. Et hic modus loquendi in ſupputatione facienda conformis eſt iuri Canonico & in utroque foro quoad cauſas coniugales eiuſmodi ſupputatio attenditur.

Affinitas eſt propinquitas perſonarum ex copula carnali proveniens. Et ratio eſt quia cum per copulam carnalem vir & fœmina fiant una caro & unus ſanguis, conſanguinei fœminæ redduntur conſanguinei viri, & è contra in eodem gradu ac ſunt cum illa *cap. fraternitatis* 35. *q.* 10. per carnalem copulam hic generaliter intelligitur quævis viri & fœminæ coniunctio conſummata, ita videlicet ut vir intra vas naturale fœminæ ſeminaverit, ſive interim hæc commixtio fuerit licita, ſive illicita: nam etiam ex fornicatione etiamſi quoque violentia fuerit illata naſcetur affinitas, imo etiam ex commixtione cum altero ignorante & dormiente. Ad cognoſcendos autem gradus affinitatis hæc datur regula; ut poſita copula carnali inter virum & fœminam, quo gradu aliquis viro conſanguineus eſt, eodem ſit affinis mulieri; & è contra quo gradu aliquis fœminæ conſanguineus eſt, eodem ſit affinis & viro. Attamen licet omnes conſanguinei viri contrahant affinitatem

cum uxore eius, & viciſſim; tamen conſanguinei uxoris non contrahunt affinitatem ad ſe invicem. Porro hoc impedimentum affinitatis impedit & dirimit matrimonium uſque ad 4. gradum, *cap. non debet de conſang. & affin.* ſtatutum autem eſt in Conc. Triden. *ſeſſ. 24. cap.* 4. ne affinitas ex fornicatione orta extendatur ultra ſecundum gradum.

Stipes in affinitate ſunt illæ duæ perſonæ, quæ ſe carnaliter cognoſcunt: ipſæ vero non fiunt affines ſed affinitatis principium: unde in illo gradu aliquis erit affinis cum Joanne, in quo gradu eſt conſanguineus Bertæ quam ipſe carnaliter cognovit. Bonac. *num.* 5. Candid. *dub.* 4. Sanch. *n.* 4.

Gravitas.

INceſtûs gravitas patet ex pœnis quæ inceſtuoſis infliguntur. Nam præter æternam quæ iure divino debetur (eſt enim peccatum mortale, ſolum enim mortale reſervatur, & pro ſolo mortali quis excommunicatur) Corintius autem quidam quod commiſiſſet inceſtum, fuit excommunicatus à Paulo.

Iure civili inceſtuoſus incurrit pœnam adulterij. DD. *in l. ſi adulterium de adulteris.* iure Regio privatur dimidia parte bonorum ſuorum, eaque fiſco adiudicantur.

Iure Canonico inceſtuoſus privatur facultate contrahendi matrimonium. Eſt enim inceſtus crimen impediens matrimonium contrahendum, ſed non dirimens contractum. Unde Gregorius, & recitatur 36. *q.* 2. nec eam, dicit,

nec eam quam aliquis ex propria conſanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in coniugium ducere ulli Chriſtianorum licebit: quia inceſtuoſus eſt talis coitus & abominabilis Deo, & cunctis probis hominibus. Deinde ſubditur pœna.

Inceſtuoſos vero nullo coniugij nomine deputandos à Sanctis Patribus ſtatutum eſſe legimus. Navarrus & quidam alij hanc pœnam intelligi volunt de omni inceſtu *c.* 22. *num.* 74 ſed alij ut Sylveſter *verbo matrim.* Chap. Manig. & multi alij intelligi volunt ſolum de inceſtu commiſſo cum affine. Ratio horum eſt, quia iura loquuntur ſolum de inceſtu cum affine non cum conſanguinea, & pœnæ non ſunt ampliandæ, & conſequenter neque multiplicanda matrimonij impedimenta quæ ſunt pœnalia. Neque obſtat quod maius ſit peccatum habere rem cum conſanguinea quam cum affine, quia impedimentum hoc non eſt inductum præciſe ob gravitatem criminis, ſed ob iniuriam quæ fit Sacramento per coitum cum cognata coniugis: Ita Chappeaville Rich *in* 4. & hic impedit uſum coniugij non ille Candid. *diſq.* 28. *à* 16. *dub.* 1. Armilla, Corneio, Soto & multi alij. Aliorum Ratio eſt petita ex ſtylo curiæ Romanæ: quotieſcunque enim (ait VViggers *ſuppl. q.* 50. *dub.* 9. *n.* 25.) Pontifex diſpenſat cum inceſtuoſo, ut conſanguineam à ſe cognitam poſſit ducere in uxorem, addit in litteris diſpenſatoriis, ut ſuperſtes ſine ſpe coniugij maneat.

Porro inceſtus cum conſanguinea uxoris, duplicem habet effectum.

Primò impedit petitionem debiti ſi ſit in primo aut ſecundo gradu : non autem in tertio aut quarto , quia nullum ius Eccleſiaſticum invenitur quod inceſtum in tertio aut quarto gradu dicat impedire petitionem debiti.

Secundo, quod mortua uxore non poſſit aliam ducere : quod ſi ducat non poterit debitum petere abſque diſpenſatione quam poteſt concedere Epiſcopus : tenetur tamen inceſtuoſus debitum reddere coniugi petenti, quia innocens non debet iure ſuo privari niſi peccato coniugis conſenſerit. Verum hæc pœna paſſim ignoratur ab occultis iſtis inceſtuoſis,& cum ad confeſſionem veniunt non ſit ſpes fructus ſi moneantur de non petendo debito, expedit illos in bona fide relinquere cum per ignorantiam poſſint excuſari , ſi ignorent prohibitionem & pœnam iuris : qui ignorantes attenta dicta ignorantia poſſunt ſine diſpenſatione petere debitum Porreſ. Manig.

Uxor poteſt negare debitum marito inceſtuoſo propter atrocitatem delicti.

Clericus inceſtuoſus perpetuo ab ordine deponitur , ſicut pro adulterio , ſtupro, quando illa ſunt publica per ſententiam judicis , *argumento textus cap. tua de pœnis* , & Gloſſ. *in cap. Maximianus.* Navarrus *c.* 27. *n.* 248. Covar. 2. *p. de matrimonio* §. 8. *n.* 3. habita iam ex dictis notitia inceſtus , & viſa ex parte eius gravitate , examinandum eſt quinam incurrant , & qui non incurrant hunc caſum ; ut autem dicenda facilius capiantur per quæſtiunculas progrediemur.

QUÆSTIO I.

Quinam incurrunt hunc caſum?

RESP. Ex præmiſſis ſolum incurrunt hunc caſum conſanguinei & affines, ut fratres, Sorores, cognati, cognatæ, &c. uſque ad ſecundum gradum, ſi inter ſe commiſceantur & ſeminent intra vas naturale. Hinc Reſolue primò illos non incurrere, qui ſe mutuo impudice tanquam cum pollutione, & alia nefanda committentes; quamvis primi tangendo ſe impudice, & polluendo, peccent mortaliter peccato inceſtûs non conſummato: & nefanda committendo non ad hunc caſum pertinet, ſed ad quartum caſum reſervatum.

Reſolue ſecundò, neque illos incurrere qui ſunt utriuſque ſexus, & ſeſe cognoſcunt ſi non ſeminent; quia reſervatio eſt ſtricti iuris, & patet ex definitione; peccant tamen peccato inceſtus non conſummato. Hinc deduci poteſt, quod ſi alter illorum impubes eſt, & necdum aptus ad ſeminationem, ille ſolus incurrit, non autem iſte, vel illa quæ non ſeminat, propter eandem rationem Chap. Manig.

Reſolue Tertio, neque clericum in ſacris conſtitutum, qui rem habet cum fœmina aut Virgine: Neque confeſſarium aut parochum, ſi rem habeat cum pœnitente, aut à ſe Baptizata, neque patrinum, ſi rem habeat cum ſuſcepta

à ſe in Baptiſmo : hæc patent ex definitione & notitiâ inceſtus hic reſervati.

QUÆSTIO II.

Quænam ſunt obſervanda circa confitentem hunc caſum?

1. IN quoto gradu Conſanguinitatis vel affinitatis : nam non ſufficit dicere in confeſſione rem habui cum mea conſanguinea, vel affine ; ſed ſpecificandus eſt gradus, an ſit primus, ſecundus, tertius, quartus ; quia licet utrobique inceſtus ſit, & peccatum eiuſdem ſpeciei, non eſt tamen eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſimæ, quæ neceſſario cõfitenda venit, ſed diverſæ : nam ſub ſpecie ſubalterna inceſtûs, cõtinentur inceſtus cognatorum & affinium, quæ ſunt diverſæ ſpeciei ſpecialiſſimæ: Nav. *c.* 7. *n.* 4. & *cap.* 16. *n.* 3. quem ſequitur Chap. cum multis alijs. Leſſius autem, Vaſquez & Suarez, probant inceſtum cum conſanguinea ſpecie differre ab inceſtu cum affine, quia modus coniunctionis eſt diverſus ; nam conſanguinei ab eodem ſtipite deſcendunt ; affines verò non, ac proinde neceſſario eſt in confeſſione explicandus. Et licet omnes prædicti inceſtus ſint adverſus eandem pietatis virtutem, quia diverſo modo eam violant ſpecifice diſtinguntur.

Deinde differunt ſpecie inceſtus, cum conſanguinea in linea recta & tranſverſali ; quia

altior reverentia debita eſt conſanguineis rectis, ſeu in linea recta. Leſſius, Hugo, Henriquez Palaus. Denique differt inceſtus in primo gradu conſanguinitatis lateralis à reliquis, & inceſtus in primo gradu affinitatis lineæ rectæ à reliquis, præſertim lineæ tranſverſæ ſecundum citatos auctores, quibus adde Leandrum, Valentiam & Azor. Filliucium, & Granados, Hurtado, Fagundez, Trullenchum, &c. qui quoad reliquos gradus admittunt copulam inceſtuoſam inter ipſos non differre ſpecie, ac proinde non eſſe neceſſario confitendam eam diverſitatem.

2. An inceſtuoſus ſit coniugatus an Sacerdos: coniugatus enim ſi ſuam affinem cognoverit, puta ſororem vel neptem ſuæ uxoris, perdit ius petendi debitum, quod impedimentum quamvis ſi noſcat pœnitens, non neceſſario circumſtantiam illam deberet confiteri, quia tamen plærique non norunt, videbit confeſſarius prudens an expediat interrogare & docere. In hoc autem impedimento propter peccati maximum periculum quod in tali caſu imminet, poteſt Epiſcopus diſpenſare *arg. c. in adoleſcentia* 33. *q.* 2. & *c. ex litteris de eo qui cognovit conſanguineam uxoris.*

3 An inceſtus commiſſus ſit in loco Sacro an intra ſepta Monaſterij, nam inceſtus in loco Sacro commiſſus aſciſcit ſibi novam & ſpecie diſtinctam deformitatem propter locum Sacrum, & ideo ſacrilegus eſt.

Deinde ſi commiſſus eſt intra ſepta Monaſterii cum moniali, incurſa eſt excommunicatio Papalis per Bullam Greg. XIII, à qua neque

Digitized by Google

Epiſcopus vigore *cap. liceat Epiſcopis* Conc. Trid. *ſeſſ* 24. poteſt abſolvere : nam vigore illius *cap.* poteſt ſolum abſolvere ab occultis caſibus reſervatis ſanctæ ſedi ante promulgationem Conc. non autem à reſervatis poſt promulgationem qualis eſt præſens.

4 An ſatisfacere velit iuxta infra dicenda

5 Si ablatæ ſint occaſiones propinquæ

6 Si inceſtuoſus eſt in Sacris, & peccatum publicum, debet diſpenſari cum illo in irregularitate.

7 Si natæ ſint proles

8 An concurrant aliquæ aliæ ſpecies luxuriæ, putà, ſtuprum, raptus. Sacrilegium, adulterium. Sed quæ in his quæſtiunculis proponuntur, dilucidiora fient ex ſubiectis Caſibus circa hanc materiam.

Difficiliores aliquot Caſus, & difficultates occurrentes in hac materia.

CASUS I.

UTrum inceſtus præter deformitatem fornicationis, includat aliam malitiam gravem ac moralem & qualem?

Reſpondendum eſt affirmative. Ita communiter DD. & colligitur ex D. Th. *q.* 154. *a* 9. probatur ex ſcripturis : prohibetur enim *Leviticorum* 18. ne omnis homo ad proximam ſanguinis ſui accedat ut revelet turpitudinem eius.

Deinde 1. *ad Cor.* 5. graviter redarguit hoc peccatum: *Omnino auditur, inquit inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes; ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat: & vos inflati eſtis; & non magis luctum habuiſtis ut tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit.* Quibus ſignificat illud peccatum fuiſſe tam enorme, ut merito tota communitas ratione illius deberet eſſe in luctu, ac pœnitentia ad illud expiandum.

Plures rationes allegantur. 1. quia eſt contra honorem, & reverentiam in hoc actuum genere debitam conſanguinitati; quam cauſam paſſim indicat lex vetus, dum toties dicit: *ne reveles aut diſcooperias turpitudinem huius aut illius de ſanguine tuo.* 2. quia per hunc actum copulæ ex duobus fit una caro. Unde natura quærit illos copulare, inter quos prius non erat carnis & ſanguinis coniunctio, & refugit illos qui iam ante ratione conſanguinitatis, vel affinitatis quodammodo erant una caro. VViggers *tract. de temperantia dub.* 7. *n.* 45. *c.* 3. Nota fornicationem & omnem luxuriam in Chriſtianis, peculiarem habere deformitatem ratione Sacramenti Baptiſmi, & Confirmationis quibus corpora Chriſti ſpecialiter facta ſunt membra Chriſti, & ſignata ſunt Spiritu ſancto, mundata ac empta pretioſo ſanguine agni immaculati: ac in templum Spiritus ſancti conſecrata, ut ſcriptura diverſis locis teſtatur 1. ad Corint. c. 6. *neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? tollens ergo membra Chriſti faciam membra meretricis?* & infra *An neſcitis quoniam membra veſtra templum ſunt Spi-*

ritus ſancti qui in vobis eſt , quem habetis à Deo , & non eſtis veſtri ? Empti enim eſtis pretio magno ; glorificate & portate Deum in Corpore veſtro.

Hinc quemadmodum Chriſtus dominus ſingulari quodam modo gaudet & complacet ſibi non tantum in anima iuſta & ſancta ; ſed etiam in corpore noſtro mundo & incontaminato ut ſatis ex Apoſtoli verbis eſt intelligere ; & Eccleſia Canit quando iuxta hiſtoriam de S. Lucia canit quod iucundum Deo in ſua virginitate habitaculum præparavit ; ſic è contra Dæmon ſingulariter oblectatur fœda corporum noſtrorum contaminatione ac venereis noſtris voluptatibus ut ſatis conſtat ex infelicibus eius mancipijs Magis ac Sagis ; quos in omni genere luxuriæ ſolet fœdiſſime exercere : ut ſic in illis deturpet humanam naturam ac ad beſtialem, imo infra beſtialem conditionem deprimat quam novit tam glorioſe ſupra ſe, ac omnem aliam naturam creatam in Chriſto Domino per hypoſtaticam unionem cum Verbo eſſe à Deo elevatam & honoratam. V. Viggers *tractatu citato c. 3. dub. 6. n. 37.* unde livore & odio generis noſtri tabeſcit.

CASUS II.

Utrum inceſtus cum conſanguinea , vel affine quæ eſt nempe in 2. & 3. gradu , hic reſervetur ?

Reſpondendum videtur Negative , quia reſervatio eſt ſtricti iuris : & probatur , quia ſicuti qui eſt in tertio & quinto , poteſt con-

trahere ſine diſpenſatione; habetur enim tunc ratio remotionis, ſic nec videtur reſervatio haberi in eum qui eſt in ſecundo & tertio; favores enim ſunt ampliandi, & reſtringen a odia.

CASUS III.

An poſſit abſolui filius familias qui rem habet cum ſua conſanguinea in domo illius habitante, vel frater qui rem habet cum ſorore, vel cognatus cum cognata?

Navarrus *c.* 3. *n.* 31. reſoluit non poſſe regulariter abſolui, quia cohabitatio talium qui iam inter ſe ſic peccarunt eſt occaſio propinqua peccati propter quam confeſſarius credere debet tales fere ſemper mortaliter peccaturos, niſi ſeparentur. Dictum eſt regulariter, quia poterunt abſolui quatuor concurrentibus; iuxta eundem Navarrum *c.* 3. *n.* 16. *&* 24. Primum ſi adſit vera contritio peccatorum præteritorum. 2. Si adſit verum propoſitum in poſterum non peccandi. 3. Credulitas quod Deo iuvante non peccabunt. 4. Quod ſubſit aliqua rationabilis cauſa ab illa occaſione ſe non abſtinendi, ſic etiam Chappea. addunt alij ut illa occaſio non ſit per ſe mala, & non adſit aſſiduitas peccandi cum illa cum qua habitat.

Ratio, quia iſta faciunt ne occaſio ſit voluntaria nec imputetur in peccatum, quia quis tueri debet honorem ſuum, officium, dignitatem, hæreditatem & alia bona temporalia quæ per ſeparationem & ſcandalum inde naſcitu-

Digitized by Google

rum fortaſſe deperderet. Sicuti in ſimili non peccat qui periculo vitam exponit pro defenſione amici vel virtutis. Vival. *de abſol. n.* 91. Manigart *c.* 9. *n.* 6. *&* 7. ad hanc rem plurimum confert doctrina quam R. P. Franciſcus à Jeſu Maria refert. *tr* 6. *de ſacram. pœnit. c.* 5 *punct.* 4. *n.* 58. *&* 65. ex DD. ubi ait, ſunt aliqua in quibus DD. communiter conveniunt primum, poſſe pœnitentem perſiſtere in occaſione ſolum remota peccati, & habere verum propoſitum non peccandi. Secundum: eum qui eſt in occaſione proxima & cum poſſit ſine gravi detrimento eam non vult deſerere, non videri habere propoſitum efficax non peccandi, quia vult manere in illo periculo morali labendi. Tertium: quando occaſio peccandi vel phyſice non poteſt relinqui, vel moraliter ſine ſcandalo, gravi infamia, aut magno & gravi detrimento, non teneri pœnitentem illam omnino relinquere, teneri tamen poſtulare divinum auxilium & alia adhiberi media quæ vera pœnitentia & Chriſtiana prudentia dictant, vel prudens confeſſor præſcripſerit. Ita ſentiunt Bonacina, Sotus Corduba, Suarez, Henriquez, Caietanus, Armilla, Caſtro, Sanchez, Salas, Baſilius, Sà, Palaus, Hurtado, Dicaſtillus, Candidus relati à præfato auctore *n.* 65. qui *n.* 66. ſubiungit. Quod ſi poſtea non appareat emendatio ſi de firmo propoſito probabiliter conſtat, utile interdum fore differre ad tempus abſolutionem, tum ut appareat aliqua correptio & firmitudo propoſiti, tum etiam ut inde occaſionem ſumat attentius conſiderandi miſerum ſtatum, in quo

ſunt, cenſent communiter DD.

CASUS IV.

Quid agendum cum illo qui habet rem occulte, vel actus laſcivos cum conſanguinea, vel affine quæ habitat in alia Domo

R. poteſt abſolui quamvis non proponat unquam ingredi domum eius in qua habitat conſanguinea, vel affinis, modo proponat nunquam cum ea ſola locuturum vel converſaturum, & verum dolorem habeat cum propoſito firmo emendationis & adſit cauſa notabilis ob quam non poſſit fieri ſeparatio, abſitque periculum conſenſus: unde Sa *v. abſolutio, n.* 12. docet illum abſolui poſſe qui ex rationabili & iuſta cauſa, non vult omittere peccandi occaſionem, modo proponat firmiter non peccare, etiamſi aliquoties ſit relapſus; quanquam (inquit) interdum expedit peccatum idem committentibus differre abſolutionem.

CASUS V.

An inceſtuoſus neceſſario debeat confiteri ſe eſſe coniugatum, ſi coniugatus ſit?

R. qualitas perſonæ peccantis quæ commutet ſpeciem neceſſario eſt confitenda, ut ſi perſona Sacra, coniugata, vel habens votum caſtitatis inceſtum commiſerit; nam transfert illam actionem in vitium ſacrilegij, vel iniuſtitiæ. Sylvius in addit. *ad* Binſfi. *in* 2. *&* 3. *parte de peccato luxuriæ.*

CASUS VI.

An ſufficiat Sacerdoti inceſtuoſo ſolùm confiteri ſe inceſtum commiſiſſe contra votum caſtitatis, non exprimendo quod ſit Sacerdos?

Duæ ſunt opinionis DD. una aſſerit debere explicari, vide Dianam *tom. 1. tract. 7. reſol.* 4. ubi pro ſe citat Layman. Fagundez, Fay, Coninchum & plures alios.

Altera negat, & probabiliter veram contrariam tenent Filliucius, Sanchez, Villalobos, Henriquez, Caraffa, Leander, Palaus, Dicaſtillus & plures alij dicentes non eſſe neceſſarium explicare, an votum fuerit ſolemne vel ſimplex caſtitatis, vel alterius materiæ: quia nec variat ſpeciem nec multiplicat malitias numero, etiamſi quis primo ſimplex votum emiſerit & poſtea ſolemne ordinis, ac tandem ſolemne in Religione, quia maior conſecratio non addit circunſtantiam ſpecie diſtinctam: ita etiam Card. de Lugo prima opinio mihi videtur in praxi probabilior; ſecurior & ſcrupulorum lenitiva, & verecundiæ matrix & auctrix.

CASUS VII.

An frigidus, vel Eunuchus accuſans ſe de inceſtu, debeat explicare circunſtantiam impotentiæ ad copulam naturalem?

Dubitat Filliucius, ſed reſponſionem affirmativam tenent Leſſius, Henriquez, Sanchez & cum Dicaſtillo plures alij; eſt enim

tate peccatum contra naturam, ac deficit à naturali copula, ideo diſtinctæ ſpeciei ab illa.

CASUS VIII.

Habet quis conſanguineam vel affinem ad quam ſæpe accedit, & cum qua rem habet; multi hoc advertunt, puta domeſtici, ut fratres, ſorores, ancillæ & huiuſmodi; an talis inceſtuoſus debeat in Confeſſione explicare qualitates & numerum perſonarum coram quibus, & quibus ſcientibus, peccavit?

In ſimili debent in Confeſſione explicari qualitates, & numerus perſonarum, coram quibus quis turpia locutus eſt, aut ſcandalum præbuit, docent Diana, Filliucius, Sylvius, Sanchez, Layman, Bonacina, Palaus, Dicaſtillus Candidus apud Fran. à Jeſu Maria.

Ratio redditur, quia ſicut multiplicitas peccatorum non ſolum ſpecifica, ſed etiam numerica in eſſe morali moraliter accepta, etiamſi ſit in eodem actu per reſpectum ad diverſa, non ſolum in ſpecie, ſed in individuo, obiecta, debent in confeſſione aperiri; ac proinde non ſolum qualitates perſonarum ſed earundem numerus, coram quibus ſcandalum fuit datum.

Digitized by Google

CASUS IX.

An circunſtantia Copulæ inceſtuoſæ quæ facta fuit in loco Sacro, debeat in confeſſione explicari, poſito etiam quod non ſit notoria?

Placet nobis opinio aſſerentium, & movemur quia eo ipſo quod locus eſt ſacer ob reverentiam illius, abſtinendum eſt in eo à talibus actionibus; unde tales actiones exercitæ in loco Sacro, ſunt actus irreverentiæ & ſordidationis talis loci, & quidem graves; unde ad quæſitum, ſi iſtæ copulæ fiant publicè, ſive non, ſive veniant in publicam notitiam ſive non, æſtimamus neceſſario in confeſſione exprimendas, cum Suarez, Sanchez, Car. de Lugo, Bonacina, Candido, Trullencho & pluribus alijs citatis à P. Fran. à Jeſu Maria *tract.6.de Sacram.Pœn.c.8.punct.4.n.*101. Quamvis Vaſquez, Diana & alij negent.

CASUS X.

An ſi quis extra Eccleſiam deſideret habere copulam intra Eccleſiam, puta ut magis ſit occultus, vel alia ſimili ratione teneatur circunſtantiam hanc loci declarare in Confeſſione?

Franciſcus à Jeſu Maria *Loc. cit.n.*103. reſpondet affirmative, quia Sacrilegus eſſet eo quod illæ actiones volitæ ſunt ut exercendæ intra Eccleſiam, & non attenditur locus deſiderij, ſed locus ubi actus ipſe conſummandus eſt, & citat præ ſe Sanchez *lib. 9. de matr.*

diſp. 15. *n.* 18. Nav. Tho. à Jeſu, Archangelum, Leandrum.

Unde ſimiliter dicendum, ſi quis habens rem cum propria uxore, vel cum meretrice, & deſideraret ipſo actu habere rem cum conſanguinea vel affine, teneretur circunſtantiam hanc aperire in Confeſſione, eo quod actus ille volitus eſt ut exercendus cum conſanguinea vel affine, & non debet attendi perſona cum qua actus perficitur, ſed cum qua deſideratur perfici & conſummari: ſic ſimiliter pollutio voluntaria ſortitur diverſam malitiam ab obiecto repreſentato, & cupito ſecundum omnes.

Plures aliæ difficultates & Caſus occurrunt in hac materiâ, ſed quia in quatuor ſequentibus Caſibus reſervatis commodius diſcutientur, & convenientius, his ſupra poſitis ſuperſedebimus.

CASUS XI.

Reſtat inquirere breviter, ad quid teneatur inceſtuoſus, & maxime ſi ſint natæ aut naſcendæ proles.

Debet ſatisfacere iuxta arbitrium viri prudentis, quia ſine illo abſolui non poteſt defectu contritionis, & ſi natæ ſint proles, vel quando natæ fuerint, tenetur ad alimenta ſuæ prolis, ad matrem ſpectat ius alimentorum toto triennio *l. nec filium C. de patris poteſtate*, ſi tamen mater poſſit, poſt triennium ſpectat ad patrem, niſi pauper eſſet & mulier dives.

Porro

Porro pœnitentiæ, ſeu ſatisfactiones iniungendæ quamvis ſint iuxta C. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.*8. arbitrariæ; attamen ex ſubiunctis ex Canonibus pœnitentialibus apparebit qualis debeat imponi: nam pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, debent eſſe ſalutares & convenientes, tam pro caſtigandis peccatis, quam pro ſanandis pœnitentibus. Hinc inceſtuoſis & ſimilibus carnalibus peccatis deditis, convenienter ieiunia & abſtinentiæ imponuntur.

Ex Canonibus pœnitentialibus.

Qui ſcienter coierit cum duabus ſororibus, aut cum Matribus, aut ſorore, cum matre & filia, vel quæ coierit cum patre & filio, vel duobus fratribus pœnitentiam agat 8. annos. *C. ſi Pater* 30. *q.* 4. *& C. ſi quis viduam* 32. *quæſt.* 7.

Qui ignoranter duas ſorores, vel matrem & filiam, vel amitam & neptem cognoſcit, quarum una ignorat factum alterius, uterque pœnitens ſit annis ſeptem: ſi vero ſcienter perpetuo careat coniugio *C. ult.* 35. *q. ultima & C. ſi quis cum matre* 35. *q.* 3. ſi Clericus inceſtum commiſerit, deponatur, Laicus excommunicetur. 22. *q.* 2. *C. hoc ipſum clerici, de exceſſ. prælatorum.*

CATECHESIS SECUNDA.

De ſtupro violenter illato.

CASUS SECUNDUS.

Notitia nominis.

HOc nomen Stuprum tripliciter uſurpatur primò, pro quolibet concubitu legibus prohibito ut patet. *L. inter liberas ff. ad L. Iuliam de adulteriis.* Unde apud ſcriptores frequentius inceſtus, adulterium, libido præpoſtera, ſtuprum vocantur.

Secundò pro concubitu violento non habita ratione virginitatis aut ſexus, ut tradit Valla.

Tertiò ac magis proprie pro defloratione puellæ Virginis extra ſtatum matrimonij, ita eximius D. VViggers doctor Lovanienſis *tract. 2. de iniuriis c. 4. dub. 1. n. 1.* & ſecundum hanc ultimam acceptionem iuxta quam agitur *can. lex illa §. cum ergo 36 q. 1.* etiam agendum nobis eſt; ſed nota eiuſmodi deflorationem tripliciter fieri poſſe, nimirum quando virgo non eſt amplius ſub poteſtate parentum aut tutorum, vel ſi ſit hi tamen ſimul cum Virgi-

ne conſentiunt in concubitum.

Secundò quando ipſa eſt ſub poteſtate parentum qui non conſentiunt, ipſa vero conſentit.

Tertiò quando vis infertur Virgini contra ipſius voluntatem.

Notitia Rei.

Cum definitio naturam rei explicet, ſubiiciam diverſas auctorum ſtupri definitiones. Stuprum eſt illicita Virginis defloratio, & habetur *in decretis* 36.*q.* 1. Lex illa: Stuprum eſt Virginis ſub cura parentum exiſtentis defloratio, per actum venereum extra matrimonium. D.Th. 22. *q.* 154. *a.* 6. Stuprum, eſt quando virgo defloratur, & virginalis integritas corrumpitur Binsf. *p.* 2. *c.* 8. §. 4.

Stuprum ut hic reſervatur, eſt quo virgo precibus importunis, promiſſis magnis, dolis & alijs exquiſitis & compoſitis modis allecta deſfloratur & corrumpitur. Chappeaville *tract. de Caſibus reſervatis, partis poſter. cap.* 11. *q.* 1.

Nota ex his hic duplicem diſtingui vim (Porro vis eſt rei potentioris impetus cui reſiſti non poteſt Paulus Juriſconſ.) Aliam proprie dictam & phyſicam; ut quando corporali & externâ violentiâ virgo opprimitur: alteram vero metaphoricè dictam & quaſi moralem, quando ſcilicet importunis precibus & ſollicitationibus quibus nimium fatigatur, permittit ſe induci virgo in conſenſum copulæ: fieri enim poteſt ut importunitas tanta ſit, ut puella magis eligat grave illud virginitatis detri-

mentum ſuſtinere , quam aſſidue tam improba ſollicitatione quodammodo enodari.

Et dum importunitas eſt tanta, ut violentiæ quodammodo æquiparetur , tum ſtuprum illud ſpecialem quoque malitiam ſimplici fornicationi ſuperaddit , propter particularem iniuriam quæ Virgini infertur , quando tali importunitate eius virginitas tollitur. Virginitas dupliciter accipitur materialiter & formaliter. Virginitas materialiter eſt incorrupti ſignaculi virginalis , vel irreſolutio ſeminis propter delectationem. Virginitas formaliter , eſt habitus quo quis proponit ſeu eligit perpetuo ſervare integritatem mentis & corporis.

Nota ſecundo ſtuprum hic reſervatum , eſſe ſpeciem diſtinctam à reliquis luxuriæ ſpeciebus. Virginis autem ſtuprum , tunc addit ſpecialem deformitatem mortiferam , ratione cuius conſtituitur diſtincta luxuriæ ſpecies à ſimplici fornicatione , quando virgo violatur invita ſive abſque ſuo conſenſu. Ita Malderus, Leſſius , Suarez , VViggers, *tract. 2. de iniuriis c. 4. n. 8.*

Gravitas.

Stupri gravitas attenditur primò , quia ſæpe ex ſtupro ſequuntur graviſſima incommoda, ut inimicitiæ , cædes , & adeſſe poteſt malitia mortalis , puta contra charitatem proximorum , & pietatem debitam parentibus.

Secundò , quia in ſtupratores ſimpliciter & proprie violentos iure civili eſt ſtatuta pœna capitis. Patet *inſtitut. de publicis Iudiciis §. ſin*

Digitized by Google

autem. Cui pœnæ adiungitur tranſlatio omnium bonorum ad puellam ſi ea fuerit ingenua *L. unicâ, C. de raptu Virginum.*

QUÆSTIO I.

Quinam incurrant, vel non incurrant hunc Caſum?

PRimò: ille qui minis, aut ex metu reverentiali erga illum ut Dominum aut Superiorem, qui poteſt graviter nocete, copulam extorſit à virgine, quia cenſetur moraliter fieri violentia puellæ.

Secundò: Ille qui Virginem ſponſam de futuro corrupit, timore illi incuſſo quod niſi illi in copulam conſentiret, aliam de facto duceret; ob metum enim incuſſum reperitur violentia interpretativa.

Tertiò: qui puellam integram vi opprimit, ſive prius polluta fuerit ſive non; quia habet ſignaculum virginitatis adhuc integrum. Quinam autem incurrant, ex ſubiiciendis Caſibus & difficultatibus apparebit.

Quæstio II.

Quæ ſunt obſervanda circa confitentem ſe virginem vi violaſſe.

SEx potiſſimùm obſervanda ſunt.

1. An ſit coniugatus, Sacerdos &c.

2 Cum qua, an cum conſanguinea, vel affine, an cum moniali & intra ſepta monaſterij, quia eſſet excommunicatus iuxta bullam Gregorij XIII. & per Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5.

3 An longo tempore habuerit voluntatem corrumpendi.

4 An ſatisfacere velit iuxta dicenda inferius

5 An ſint natæ proles.

6 An ablatæ ſint occaſiones proximæ peccandi.

Difficiliores aliquot difficultates & Caſus circa hanc materiam.

CASUS I.

An ſtuprum in quod, virgo poteſtatis ſuæ exiſtens, liberè conſentit, aut ſi ſub aliorum ſit poteſtate, in quod illi conſentiunt, includat novam deformitatem mortalem ſupra ſimpli-

Digitized by Google

cem fornicationem duæ reperiuntur opinio-nes, quarum una aſſerit, altera negat.

Affirmativam tenet Chap. *c.* 11. *difficultate prima* ex D.Th.22.*q.*154. *a.*6. & ex Caietano contra Sotum qui hoc fundamento innixus (ſcienti & conſentienti non fit iniuria) dicit in hoc caſu non reperiri aliam deformitate, quàm reperiri ſolet in ſimplici fornicatione, quem ſequuntur VViggers *tr.* 2. *de iniuriis c.*4. *n.*2. & ſecundum illum Vaſquez 1.2.*diſp.*112. *n.* 1. & Sanchez *lib.*7.*de matrim. diſp.*14. P. Navarra, Suarez, Leſſius, Malderus & plures alij recentiores.

Suam affirmativam, probat Chappeaville *loc. cit.* Reſpondens ad maximam in qua fundatur Sotus, quod conſenſus in his quorum non ſumus pro libitu Domini, non impediat quin ſcienti & conſentienti fiat iniuria. Unde maxima illa vera eſt in his tantum quorum homo eſt Dominus pro libitu ſuæ voluntatis, ut ſunt bona fortunæ, & non in his quæ etſi noſtra ſunt, non poſſumus tamen ut volumus de illis diſponere: nam licet vita tua ſit tua, non poteſt tamen de conſenſu tuo ſine iniuria tua tolli, quia non ſumus ſecundum libitum voluntatis noſtræ talium Domini, ſed ab altiori principio dependent quoad aliquid ſervato certo ordine, contra quem ſi fiat, iniuriæ locus reſtat. Quia ergo ſignaculum Virginitatis, nec Virginis nec Patris ſubeſt voluntati, ad libitum ſed à natura utrique tributum eſt ſervandum uſque ad nuptias; ideo neutrius iniuria evitatur, etiam ex utriuſque conſenſu, ſi contra naturale debitum quo uterque ſigillum & decu-

virginale ſervare tenetur, corrumpatur. Ita ille.

Negativam probant auctores citati ſupra, quia in ſtupro non videtur aliquo ex capite poſſe demonſtrari ſpecialis deformitas ſive malitia mortalis, niſi interveniat ſpecialis iniuria, ſed hic non invenitur, ergo. Quamvis enim ſuperaddat aliquam inordinationem ad minus venialem ſupra fornicationem quæ cum aliqua prius corrupta committitur; nam fœdior eſt libido quæ non veretur corporis virginalis integritatem violare, quæ ſingulare eſt Virginis ornamentum, & veluti quædam naturæ dos reſervanda honori matrimonii, & gratiæ ac complacentiæ mariti. Pergunt deinde quod nonnulli ita ponderãt ut exiſtiment inde naſci novam malitiam mortalem in eodem genere vitij, ſcilicet luxuriæ, ſed non videtur res illa tanti ut tam gravem ſuperaddat malitiam; idque primo quia poteſt puella iam corrupta à matrimonio abſtinere quia non eſt in præcepto. Deinde quia integritas illa corporis non eſt in matrimonio perpetua, ſed mox tollenda. Accedit quod principalior honos matrimonij conſiſtat in obſervatione fidei matrimonialis quando jam contractum eſt & in recta prolium educatione.

Similiter quando puella ſubiecta eſt adhuc poteſtati parentum, etiamſi abſque horum conſenſu violetur, modo ipſa liberè conſentiat non videtur violatio illa continere ſpecialem malitiam mortalem intra ſpeciem luxuriæ, ratione virginitatis ablatæ inſcijs, vel non conſentientibus parentibus: poteſt tamen

eſſe circunſtantia aggravans, puta ratione mœroris, quem hinc parentes concipiunt, vel infamiæ quæ inuritur familiæ contra charitatem & pietatem illis debitam, & ſæpe ex eo graviſſima mala ut inimicitiæ & cædes ſequantur aliaque plura incommoda, quæ quidem & principaliter vitare tenetur ipſa puella; deinde quoque ille qui eam, quamvis conſentientem violat, quia non illi licet cooperari in facto tali, atque adeo ipſum actum exercere, unde tanta incommoda alijs eveniant. Quia tamen hæc quaſi per accidens ſequuntur (poſſunt enim non ſequi, ut ſi ſtuprum maneat occultum) hinc fit quod talis defloratio non cenſeatur conſtituere ſpeciem particularis deformitatis condiſtinctam contra fornicationem: ſed intra eius limites manere, licet in eadem ſpecie ſit gravior quam quæ committetur cum puella prius corrupta. Ex dictis utriuſque partis patet reſponſio ad hoc quæſitum.

An virgo quando ſponte primo fornicatur teneatur explicare iſtam circunſtatiam, cum Chap. affirmant Bonacina *de matrim. q. 4. puncto 27. n. 2.* Fagundez, Villalobos, Azor. Filliucius, Archangelus, Torreblanca, Nuñus, Sylvius, Angelus, Tabiena, Lopez, Petrus de Ledeſma, Granados & plures alij apud F. à Jeſu Maria.

Negant vero Sanchez, Vaſquez, Suarez, Navarra, Megala, Cardinalis Lugo, Diana, Dicaſtillus apud eũdẽ VViggers *Tract. 2. de iniur. c. 4. n. 7.* ſi ſine fraude à violentia illa libere conſenſit & non alia incommoda parentum eius

ſint aut putentur ſecutura, neque Virginem de neceſſitate debere explicare quod hâc ſuâ fornicatione amiſerit virginitatem quando aliud incommodum non eſt adiunctum: ita etiã Leſſius *l.2.de iuſtitia c.*10.*dub*.1. Salas & alij.

CASUS II.

An incurrat hunc caſum ille qui Virginem defloravit ſollicitatam multis blanditiis importuniſque precibus aut promiſſis allectam?

R. negative, quia non eſt proprie defloratio violenta cum vi aut violentia vera, licet uterque mortaliter peccet & ſtuprum committat, ſed non eſt hic reſervatum: cum enim virgo tam facile & tam vili ſe proſtituat, ſignum evidens eſt non violenter ſed volenter & libenter corrumpi, ex hac reſolutione multi alij ſimiles caſus reſolvuntur.

CASUS III.

An qui puellam ab omnibus reputatam Virginem longa ſollicitatione tandem allexit ad copulam, incurrerit hunc caſum, ſi illa revera non erat virgo?

R. Quamvis in foro exteriori talis ſtuprator iudicabitur & punietur, attamen in foro conſcientiæ in quo ſoli veritati locus eſt, non reputatur ſtuprator.

Digitized by Google

CASUS IV.

Nobilis quiſpiam adoleſcens rem habuit cum puella virgine cuiuſdam ruſtici, honeſta tamen & bene educata, quæ nunquam in ſtuprum conſenſiſſet, niſi ille cum iuramento ducendi in uxorem induxiſſet?

R. Promiſſionem matrimonialem iuramento firmatam Virgini alias honeſtæ & caſtæ violentiam quandam intuliſſe. Nec obſtat quod plures Doctores dicunt in hoc caſu & ſimilibus propter imparitatem generis & fortunarum præſumi puellam non eſſe deceptam, ſed potius finxiſſe ſe eſſe deceptam ad colorandam ſuam turpitudinem. Quia utrumque vere dicitur ſed in diverſo foro dictum illorum verum eſt in foro exteriori, noſtrum vero in foro conſcientiæ in quo non eſt locus præſumptioni ſed veritati.

CASUS V.

Ad quid tenetur qui Virginem ſtupravit?

R. Primo ſi Virgo libere omnino conſentit in deflorationem ad nihil illi in conſcientia obligabitur qui eam defloravit. Ita communiter DD. quia ſi quæ eſſet obligatio reſtituendi naſceretur ex violatione iuſtitiæ & ex iniuria illata: ſed qui copulam obtinuit à puella libere conſentiente non intulit iniuriam quia ſcienti & volenti non fit iniuria, ergo &c.

R. 2. Neque parentibus Virginis ſub quorum cura erat in conſcientia obligabitur ad

augendam puellæ dotem, quatenus hanc maiorem requirit iam corrupta quàm exiſtens integra ut ad æquale matrimonium poſſit elocari. Ita VViggers *loc.cit.dub.2.n.*20. referens pro ſe Soto, Toletum, Sanchez & tanquam verius approbat Malderus quamvis oppoſitum dicat eſſe probabile. Quia per deflorationem in quam omnino libere conſentit virgo non committitur iniuſtitia aliqua contra parentem; & confirmatur quia licet parens habeat ius cuſtodiæ Filiæ Virginis non tamen habet Dominium eius ſive integritatis Virginalis, ſed hoc eſt penes ipſam Filiam. Quando igitur nec vi nec fraude alter eam ſcientem & volentem corrumpit non lædit hic ius proprium parentis, neque iniuſtitiam contra illum committit; virgo autem tunc cenſetur iuri ſuo cedere, & quamvis parens habeat ius elocandi filiam ad tales vel tales nuptias, illud ſolum habent dependenter à voluntate filiæ; unde per voluntatem Filiæ poteſt illud amittere non læſa iuſtitia commutativa, ergo &c. Attamen ſtuprator ſi ſtupro evulgato ſequatur aliquod dedecus familiæ, videtur obligari ad reparationem honoris quantum & quoad fieri poterit, quia cooperatus eſt facto tali inique, ex quo prævidere potuit infamiam illam ſecuturam. Obſerva hic iuxta doctrinam D. VViggers poſſe frequentius contingere quod ſaltem ex Charitate eiuſmodi defloratores Virginum peculiariter eis teneantur ad aliqualem dotem; v. g. ſi illi potentes ſint & divites, virgo autem deflorata pauperior quæ ob amiſſam virginitatem & carentiam dotis ſeſe datura ſit vitæ

Digitized by Google

liberiori ac ſe proſtituet totaliter : tunc enim ad eiuſmodi mala præcavēda tenebitur ex charitate talis ſtuprator aliquo modo eam dotare: cuius rei rationem merito debent habere confeſſarij quando iſti caſus qui ſatis frequentes ſunt in confeſſione occurrent.

R. 3. In foro conſcientiæ qui vi vel fraude aut talibus ſollicitationibus quæ vi æquiparantur, ſtuprum abſque promiſſione coniugij extorſerit tenetur vel corruptam in matrimonium adſumere, vel alio modo damna reparare. Ita Sylveſter v. luxuria. Anton. *2. p. tit. 5. c. 6.* Azor. Molina, VViggers, Sa. Quia puellæ per iniuriam eſt damnum illatum ergo debet reſarciri iure naturæ. Attamen ſi talis puella poſtmodum æque commodis potita fuerit nuptiis ſic, ut nihil detrimenti acceperit, non tenebitur tunc corruptor iuxta multorum opinionem aliquid reſtituere, niſi forſan, iam interceſſerit ante nuptias puellæ conventio cum illo qui eam defloraverat, Sa *v. Reſtitutio.* Nav. *c.* 17. Vaſquez, Molina, *tomo* 4. *diſp.* 106. *n.* 11. *conc.* 8. Leſſius, Bonacina & alij.

Veruntamen aliqui alij ut Medina, P. Navarra ex doctrina D.Th. quia docent aliquid etiam ex iuſtitia eſſe reſtituendum pro vita aut membro, quamvis non poſſint ad æqualitatem compenſari: unde conformiter loquendo tenebunt ſtupratorem ex iuſtitia obligari ad compenſandam oblatam virginitatem iuxta arbitrium bonorum virorum, quamvis in ſe reſtitui non poſſit neque omnino ad æqualitatem compenſari,

R. Ultimo. Si ſtuprator promiſit coniugium

& ea ſpe & conditione uſum corporis puellæ impetravit, tenetur ſimpliciter illam in uxorem ducere eſt communis doctrina, quod & locum habet: Si quis animo ficto contrahat cum virgine per verba de præſenti, ſolum ut ea potiatur Leſſius Adrian. Soto VViggers & alij.

CASUS VI.

Puella aliqua vi corrupta non vult admittere, neque parens oblatum à ſtupratore matrimonium quid agendum?

R. illa poterit recuſare matrimonium ipſius, & exigere tantundem quanto eget amplius, ut liberius poſſit nubere cuivis alteri, perinde ac ſi ſtuprum perpeſſa non eſſet.

CASUS VII.

Adoleſcens quidam fingit ſe nobilem aut valde divitem, & talis non eſt, promiſſo matrimonio Virginem cognoſcit. Quid dicendum, An cognita veritate poſſit dici invita, & debeat matrimonium inire?

R ſi Adoleſcens ſe fingebat nobilem aut divitem cum ruſticus, mercator, aut pauper ſit poteſt ſic cognita recuſare ipſius matrimonium, & ut ſupra dictum eſt tantundem exigere quanto eget amplius ſi ſtuprator habeat unde: qui enim fingit aliquid propter quod illa conſentit alias nullo modo conſenſura manifeſte illi facit iniuriam quæ non compenſabitur per matrimonium, quando non eſt talis qualem ſe exhibebat.

Digitized by Google

CASUS VIII.

Si puella non vellet admittere reparationem damni à ſtupratore oblatam, ſed urgeret omnino matrimonium, quid hic ſentiendum?

R. Covar. *in 4.decretal. p. 2. c.6.* §.8. docet quod ſatisfaciet in conſcientia, præſtando illati damni compenſationem, ſi nec expreſſe nec tacite promiſerit, non tenebitur illam ducere in uxorem ante ſententiam iudicis.

CASUS IX.

Suntne Caſus aliqui quibus non teneatur deflorator puellam ducere, ſed ſatisfaciet aliter damno reparando?

R. Quatuor communiter à doctoribus aſſignantur. Primus. Quando grave ſcandalum ex eo naſceretur. Nav. Malderus, VViggers.

Secundus ſi ille valde nobilis ſit, & ipſa hoc ſciverit, neque ullo modo eſſe paris conditionis, ita ut potuerit facile ſuſpicari ipſum ficte nuptias promittere.

Tertius ſi ex alijs circunſtantijs facile potuerit puella advertere ipſum non ex animo promittere matrimonium: ut ſi inconſtanter loquatur, ſi nimijs utatur exaggerationibus, ſi verbis ambiguis, ut non difficile fuerit fucum deprehendere: quando enim potuit ſuſpicari fraudem non cenſetur decepta.

Quartus. non tenebitur deflorator eam ducere, ſi aliquod impedimentum ſuperveniat, ut ſi fiat illi affinis, ſi Sacros ordines ſuſcipiat,

ſi pater puellæ non velit matrimonium permittere, ſi contingat illam poſtea cum alio fornicari. Sic quoque non tenebitur ſi promſit nuptias puellæ quæ diceret ſe Virginem, & poſtea conſtet non fuiſſe Virginem. Lopez, Corduba.

CASUS X.

An is qui voverat ingredi Religionem, ſi poſtmodum puellam ſub promiſſione matrimonij deceperit, poſſet eam ingredi?

R. ſi puella ignorabat eius votum tenetur eam ducere in uxorem, quam ſub ſpe & promiſſione matrimonij defloravit, quia voti impletio eatenus jam cenſetur illi facta impoſſibilis, quatenus abſque alterius iniuria non poteſt ſervari, ſicut qui alijs debitis eſt obnoxius, prius ea ſolvere debet quam iuxta votum poſſit ingredi Religionem, dum ſpes eſt quod eis ſatisfacere poterit. Neque illa obligatur admittere aliam compenſationem: quia non tenetur ſubire infamiam quod extra ſtatum matrimonij ſit ſpoliata flore virginitatis.

Si tamen illa ſciverit votum non tenebitur alter ab ingreſſu Religionis abſtinere, imo ad eum tenebitur, quia puellæ ad matrimonium non erit obligatus; quandoquidem cum eo non bona fide quaſi contraxit de futuro matrimonio, cum ſciret eum non poſſe licite id promittere nec præſtare.

Digitized by Google

CASUS XI.

Ad quid tenetur deflorans conſanguineam, pollicitus ſe eam in uxorem ducturum?

R. tenetur communibus expenſis quærere diſpenſationem, qua non obtenta tenetur dotare. Sa *V. ſtuprum.* Citat pro ſe Navar.

CASUS XII.

Puella quædam aſſeruit ſe fuiſſe ſtupratam à quodam nobili, & ea ratione extorſit ingentem aliquam dotem: ſi illa vere ſtuprata non fuit, cùm ante ab alio corrupta fuiſſet, an ad aliquam reſtitutionem tenebitur.

R. Chappeaville. Dicendum videtur quod ſi nobilis ille hac ſola intentione quia ipſam putavit ſe reperiſſe virginem & ſtupraſſe illam dotavit alias non dotaturus ſi in copula deprehendiſſet defectum virginitatis tenetur ad reſtitutionem; Secus eſt, ſi aliàs etiam deprehenſo defectu dotaturus fuiſſet puta quia pulchra erat & ingenua vel ipſi multum grata: ſed ſi forte ratione iacturæ & defectus virginitatis non tantam dotem illi aſſignaſſet, illo caſu non totum, ſed tantum exceſſum illa reſtituere debebit, in quantum probabiliter creditur illi auxiſſe dotem, quia credidit illam eſſe Virginem. Ratio iſtorum omnium eſt quia in hac donatione fraus eſt, nec ſubſiſtit cauſa ſcilicet virginitas ob quam donatio facta eſt.

Digitized by Google

CASUS XIII.

Pro Corollario

Nota. Tutorem qui ſuam pupillam & ſuæ tutelæ commiſſam conſtupravit (etiam ſi fiat cum ipſius pupillæ voluntate) eſſe puniendum in foro civili per iudicem exilio; ſeu deportatione; & bonorum omnium proſcriptione *l.1.c. ſi quis eam cuius tutor fuerit, corruperit.*

Si dominus feudator ſeduceret & condormiret filiæ Virgini ſui vaſalli, ſeu feudatarij, feudatarius fieret exemptus à feudatore. Si vero feudatarius dormiret cum filia Virgine feudatoris amittit feudum.

Committens lenocinium peccat mortaliter: nam lenocinium eſt par crimini *l* 2. §. *lenocinij*: & lenocinium punitur eadem pœna qua ſtuprum: *C. de adulteriis, L. caſtitati, L. ſine metu* & hoc ideo quia cauſam præbent.

Qui ſcienter præbent Domum vel quamcunque habitationem ad tale ſcelus committendum §. *de adulteriis*, *L qui domum*; & *L. mater*: iſti enim ſunt comites corrupti §. *de iniuriis* &c.

Similiter peccant mortaliter, nec ſunt ſimiliter liberi ab omni reſtitutione qui præſtant auxilium, opem, vel favorem ad hoc ſcelus committendum unde Joel c. 3. *Quia ecce in diebus illis, & in tempore illo, cum convertero captivitatem Iuda & Ieruſalem: congregabo omnes gentes, & deducam illas in*

Digitized by Google

vallem Ioſaphat : & diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, & hæreditate mea Iſraël, quos diſperſerunt in nationibus, & terram meam diviſerunt. Et ſuper populum meum miſerunt ſortem ; & poſuerunt puerum in proſtibulo, & puellam vendiderunt.

Idem philoſophandum de perſuadentibus ; & de conſentientibus ad Rom. 1. *non ſolum qui ea faciunt, ſed & qui conſentiunt facientibus.*

CATECHESIS TERTIA,

De Carnali concubitu cum moniali, etiam non profeſſa.

CASUS TERTIUS.

CONCILIUM Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. tulit excommunicationem in rem habentes cum moniali intra ſepta monaſterij, & Greg. XIII. poſt promulgationem Conc. Trid. Anno 1575 Idibus Julij. Excommunicatio lata à Conc. Trid. nulli reſervata eſt. Sed Greg. XIII. per bullam ſuam eam ſibi reſervavit, à qua, ut ſupra innuimus, Epiſcopus non poteſt abſolvere vigore capituli, *Liceat Epiſcopis ſeſſ.* 24. Conc. Trid. quia licet capitulum præfatum concedat Epiſcopis facultatem abſolvendi ab omnibus caſibus occultis ſedi Apoſtolicæ reſervatis. Sancta tamen congregatio Cardinalium ad interpretationem Conc. Trid. deputata; cenſuit vigore illius capituli Epiſcopum non poſſe abſolvere à caſibus occultis reſervatis Sanctæ Sedi poſt promulgationem Conc. Trid qualis eſt præſens. Nam quamvis

ingrediens ſepta monaſterij ſanctimonialium ſine licentia Epiſcopi per Conc. Trid. ſeſſ. 26. c. 5. excommunicationem incurrant nemini reſervatam; poſt promulgationem tamen Conc. Trid. huiuſmodi excommunicatio eſt Papæ reſervata, tum quoad moniales admittentes intra ſepta monaſterij, tum quoad ipſos ingredientes ſine prædicta licentia, ut patet per conſtitutionem vigeſimam octavam Greg. XIII. & per extravagantem *Decori.* Pij V. excommunicantur Moniales exeuntes de clauſura, dantes eis licentiam, comitantes eas & receptantes, quæ excommunicatio Pontifici reſervatur. His præmiſſis inveſtigandum eſt quid hic reſervetur; ſed prius quia ſupra diximus tantum reductive pertinere ad inceſtum, & proprius ad ſacrilegium, præmittenda ſunt nonnulla de ſacrilegio; deinde reſolvemus quid hic reſervetur.

DE SACRILEGIO

In materia Luxuriæ.

SAcrilegium hic eſt violatio Sacræ rei per actum venereum ex D. Th. *q.* 154. *a.* 20. Tannero, Valentia, VViggers & alijs.

Violatio autem talis fit, quando agitur aliquid quod ſpecialiter ſanctitati aut reverentiæ debitæ eiuſmodi rebus aut potius ipſi Deo in illis repugnat; ſive interim illud quod

agitur, contrarietur alteri adhuc, virtuti, puta pietatis, fidelitatis, &c. ſive virtuti religionis ſoli. Quod in hac materia (ut notant DD.) quinque potiſſimum modis contingit.

Primo ſi perſona Sacra interiori actu conſentiat in opus turpe, vel foris exerceat, aut moroſæ delectationi voluntariè inhæreat; quamvis abſque voluntate externum opus exercendi: violat namque ſanctitatem ſuæ perſonæ quæ in eo ſita eſt, quod Deo ſpecialiter ſit dedicata voto caſtitatis.

Secundo ſi perſona non Sacra exerceat, aut conſentiat in opus venereum cum perſona Sacra: Et ſi perſona non Sacra ſit conſanguinea vel affinis, aſciſcit deformitatem inceſtus ſi coniugata matrimonio adulterij.

Tertio ſi utraque perſona ſit Sacra, & ſic erit duplex Sacrilegium.

Quarto quando indulgetur venereis deſiderijs aut Copulæ carnali in loco Sacro; etiamſi inter coniuges tali loco exerceretur quando fieret abſque neceſſitate: nam ſi premeret neceſſitas, ut ſi longo tempore continerentur concluſi in loco Sacro putà tempore belli vel concuſſionis militaris, & immineret alteri coniugum periculum incontinentiæ, non foret peccatum debitum reddere, prout neque ſi ille peteret qui in periculo ſe ſentit verſari, ſi non ſit opportunitas alibi in loco non Sacro.

Quinto ſi turpitudo venerea circa rem aliam Sacram, aut cum eius interventu, ut ſi in lintea conſecrata &c. ſemen effundatur ut olim hæretici quidam horrendo Sacrilegio fecerunt.

Digitized by Google

Vviggers *tractat.* 2. *de temperantia cap.* 3. *dub.* 9.

Nota hic ſi ſacrilegium de quo hic agitur, ſi per ſe ſit actus contra caſtitatem & aliam virtutem; tunc involuit duplicem deordinationem mortiferam, ſeu duas malitias formales neceſſario in confeſſione explicandas ſeu declarandas, immo quandoque tres, ut ſi coniugatus cognoſceret ſuam conſanguineam monialem.

Gravitas.

Attenditur, quia violatur ſponſa Chriſti; nam quamvis omnes caſte viventes poſſint vocari ſponſæ Chriſti; attamen hoc ſpeciali modo competit his qui ſervant caſtitatem voto firmatam: unde cum conſecratur aut benedicitur aliqua virgo, ipſa cantat illud Beatæ Agathæ: ipſi ſum deſponſata cui Angeli ſerviunt, cuius pulchritudinem ſol & luna mirantur.

Deinde templum Dei polluitur 1. Cor. 3. *Neſcitis quia templum Dei eſtis; Si quis autem templum Dei violaverit diſperdet illum Deus.*

Et hac de re videre poteris 16. *q.* 1. *C. impudicas.* Unde D. Ant. 2. *parte ſuæ ſummæ tit.* 5. *c.* 9. §. 3. docet ſuo tempore in omnibus pene diœceſibus latam fuiſſe ſententiam excommunicationis contra laicos, clericos & religioſos ingredientes monaſteria monialium ſine licentia & cauſa neceſſitatis; & contra moniales extra caſum conceſſum permittentes prædictos intrare ad eas & 3. *parte tit.* 24. *cap.* 70.

Digitized by Google

Docet excommunicatos illos qui intrant monaſteria monialium ordinis prædicatorum, & ſororum Sanctæ Claræ, quæ excommunicatio reſervatur Papæ, aut Magiſtro ordinis; & addit ſe vidiſſe bullam ſuper hoc conceſſam.

Atrocitas rurſus attendi poteſt tam ex legibus Eccleſiaſticis quam Civilibus: ex Eccleſiaſticis quidem nam ut notatur 26. *quaſt.* 1. Si Epiſcopus, presbiter, Diaconus, Subdiaconus, Lector, aut oſtiarius &c. Mœchatus fuerit cum muliere Deo ſanctificata; debet deponi ab officio & beneficio. Si autem Laicus eſt excommunicetur, eo quod ſponſam Chriſti corrupit.

Secundum leges civiles debet occidi, & bona eius confiſcari ut patet in autenticis tit. de ſanctiſſimis Epiſcopis in fine.

His prænotatis ſit.

QUÆSTIUNCULA.

Cum concubitus cum moniali reſervetur Papæ; quomodò plærique Archiepiſcopi & Epiſcopi ſibi reſervant? ut Biſuntinus, Coloniensis *caſu* 7. Trevirenſis, *caſu* 27. Cameracenſis *caſu* 5 reſpectu profeſſarum, Mechlinienſis, *caſu* 8. Rhemenſis *caſu* 8. Tornacenſis *caſu* 15. Namurcenſis *caſu* 9. Rhotomagenſis *caſu* 61. Pariſienſis *caſu* 14. Bajocenſis *caſu* 8. Conſtantien. *caſu* 12. Hipporegienſis, Tullenſis, Iprenſis, Brugenſis, Gandenſis, Antuerpienſis, Ruremundenſis, & fere omnes.

Reſpondeo primò, & dico quod idem poſſet peti de hæreſi quæ in Bulla Cœnæ reſervatur

vatur, & tamen reſervatur à Leodienſi Cameracenſi, Mechlinien, Tornacenſi, Namurcenſi, & olim in hac Diœceſi, ut patet ex ſtatutis Synodalibus Eccleſiæ Biſuntinæ Lugduni impreſſis apud Gulielmum Rovillium anno 1560. & ex ſtatutis veteribus exceptis, ut notatur art. 33. & eſt in numero caſuum 13.

Dico ſecundo, Caſus ſummo Pontifici ſubinde non ſunt iudicandi tales ratione perſonæ, impedimenti & ignorantiæ.

Dico tertio, quemadmodum excommunicatio lata in hæreticos antiquiſſima eſt, & ante bullam Cœnæ Domini, nulli reſervabatur ſucceſſu temporis: cœperunt Epiſcopi illam ſibi reſervare, ſed cum hoc non proficeret, Pontifices Anno 1420. ſibi reſervaverunt in bulla cœnæ & notat quo tempore Sot. *in 4. diſt. 22. q. 2. a. 3.* & de Graffijs deciſionum aurearum *l. 4. c.* 18. *n.* 3. quo tempore Bohemorum hæreſes fuerunt damnatæ, unde hæreſis non male numeratur inter Caſus Epiſcopales; quia antiquitus antequam bulla Cœnæ emanaſſet, ſibi eam reſervarant Epiſcopi.

Deinde non obſtante illa reſervatione Papali, Conc. Trid. *ſeſſ. 24. c. 8. de reform.* concedit Epiſcopis facultatem abſolvendi ab hæreſi occulta: Denique reſervatur Papæ quando adeſt excommunicatio; ſecluſa autem illa poteſt reſervari ab Epiſcopis qui caſus facile poteſt contingere, ut quando ignoratur probabiliter excommunicatio talis: nam quamvis aliquis ſciret actum eſſe prohibitum etiam iure Eccleſiaſtico, neſciret tamen tale ius cenſuram continere, illam non incurreret ſi talem actum

E

Digitized by Google

exerceret, ut ſi ſciret eſſe prohibitum ingreſſum ad clauſtra monialium iure Eccleſiaſtico, non tamen ſub pœna excommunicationis ſi illa ingrederetur; peccaret quidem mortaliter, non tamen incurreret excommunicationem, quia excommunicatio non fertur niſi ob contumaciam: ergo quando non adeſt illius notitia ſicut deficit contumacia & contemptus, cenſura ita illa non incurritur. Ab Angelis doctor Lovanienſis, Manigart. P. Andreas à Matre Dei *tract.*10.*de cenſuris cap.*1.*puncto* 151. *n.* 193. ubi citat Enriq. Coninch Candid. Dianam; Cornejo & Sanchez.

Poſtremo Epiſcopis Belgij & Germaniæ conceſſa eſt facultas à Gregorio XIII. anno 1576. die 25. feb. virtute cuius poſſunt abſolvere à Caſibus Papæ reſervatis etiam in bulla cœnæ Domini contentis; & hanc poteſtatem poſſunt etiam cuicunque Sacerdoti idoneo delegare, Baſſæus V. Hæreſis. Layman. Manigart *parte* 1.*c.* 10. *q.* 2. *n.* 3. & hæc conceſſio non arctat ordinariam & antecedentem poteſtatem Epiſcopi quam prius ex privilegio, aut conſuetudine habebat.

Ex dictis reſolutoriè tenendum eſt Epiſcopos potuiſſe, & etiam nunc poſſe ſibi reſervare inceſtum, ſeu concubitum carnalem cum ſanctimonialibus: id eſt cum mulieribus cuiuſvis ordinis Deo dicatis; nec hoc adverſatur decreto Clem. VIII. quia hic caſus ſolum reſervatur intra Italiam, non vero extra, ſub illis verbis per univerſam Italiam extra urbem degentibus ut notant Portel Rodriguez, Villalobos & alij.

Digitized by Google

Difficiliores Caſus & difficultates quæ in hac materia occurrere poſſunt.

CASUS I.

ALiquis quampiam monialem cognoſcit quam invincibiliter neſcit eſſe monialem; utrum incurrat in hunc caſum?

R. Negative, quia qui occidit hominem ignorans eſſe clericum, vel qui accedit ad mulierem non ſuam ignorans eſſe conſanguineam non peccat peccato Sacrilegij aut inceſtus: ergo non incurrit reſervationem, imo nec cenſuram latam contra inceſtuoſos aut ſacrilegos; licet peccet contra ius divinum aut naturale prohibens tales actus: quia qui ignorat aliquid eſſe contra ius Eccleſiaſticum ſciens eſſe contra ius divinum contra hoc delinquit, hoc contemnit: illud vero non, nec contra illud peccat, ergo non poteſt puniri ab eo per cenſuram; quia hæc nonniſi ob contemptum, inobedientiam, & contumaciam contra Eccleſiam ferri poteſt iuxta illud Matthæi 18: ſi Eccleſiam non audierit *cap. ſi vero de ſententia excomm. cap. Apoſtolica de clerico excommunicato miniſtrante.*

CASUS II.

Quiſpiam ita affectus eſt amore circa monialem ut intendens vitiare Virginem, quæ vere

Digitized by Google

exerceret, ut ſi ſciret eſſe prohibitum ingreſſum ad clauſtra monialium iure Eccleſiaſtico, non tamen ſub pœna excommunicationis ſi illa ingrederetur; peccaret quidem mortaliter, non tamen incurreret excommunicationem, quia excommunicatio non fertur niſi ob contumaciam: ergo quando non adeſt illius notitia ſicut deficit contumacia & contemptus, cenſura ita illa non incurritur. Ab Angelis doctor Lovanienſis, Manigart. P. Andreas à Matre Dei *tract.*10.*de cenſuris cap.*1.*puncto* 151. *n.* 193. ubi citat Enriq. Coninch Candid. Dianam, Cornejo & Sanchez.

Poſtremo Epiſcopis Belgij & Germaniæ conceſſa eſt facultas à Gregorio XIII. anno 1576. die 25. feb. virtute cuius poſſunt abſolvere à Caſibus Papæ reſervatis etiam in bulla cœnæ Domini contentis; & hanc poteſtatem poſſunt etiam cuicunque Sacerdoti idoneo delegare, Baſſæus V. Hæreſis. Layman. Manigart *parte* 1.*c.* 10.*q.*2.*n.*3.& hæc conceſſio non arctat ordinariam & antecedentem poteſtatem Epiſcopi quam prius ex privilegio, aut conſuetudine habebat.

Ex dictis reſolutoriè tenendum eſt Epiſcopos potuiſſe, & etiam nunc poſſe ſibi reſervare inceſtum, ſeu concubitum carnalem cum ſanctimonialibus: id eſt cum mulieribus cuiuſvis ordinis Deo dicatis; nec hoc adverſatur decreto Clem. VIII. quia hic caſus ſolum reſervatur intra Italiam, non vero extra, ſub illis verbis per univerſam Italiam extra urbem degentibus ut notant Portel Rodriguez, Villalobos & alij.

Digitized by Google

Difficiliores Caſus & difficultates quæ in hac materia occurrere poſſunt.

CASUS I.

ALiquis quampiam monialem cognoſcit quam invincibiliter neſcit eſſe monialem; utrum incurrat in hunc caſum?

R. Negative, quia qui occidit hominem ignorans eſſe clericum, vel qui accedit ad mulierem non ſuam ignorans eſſe conſanguineam non peccat peccato Sacrilegij aut inceſtus: ergo non incurrit reſervationem, imo nec cenſuram latam contra inceſtuoſos aut ſacrilegos; licet peccet contra ius divinum aut naturale prohibens tales actus: quia qui ignorat aliquid eſſe contra ius Eccleſiaſticum ſciens eſſe contra ius divinum contra hoc delinquit, hoc contemnit: illud vero non, nec contra illud peccat, ergo non poteſt puniri ab eo per cenſuram; quia hæc nonniſi ob contemptum, inobedientiam, & contumaciam contra Eccleſiam ferri poteſt iuxta illud Matthæi 18: ſi Eccleſiam non audierit *cap. ſi vero de ſententia excomm. cap. Apoſtolica de clerico excommunicato miniſtrante.*

CASUS II.

Quiſpiam ita affectus eſt amore circa monialem ut intendens vitiare Virginem, quæ vere

monialis erat; ſed ab ipſo ignorabatur etiam concumbendo; & forte libentius ſi eam agnoſceret, etianſi de facto complaceat de illo, vel antecedenter haberet hunc actum: utinam hæc monialis eſſet ut illa fruerer? quid de tali dicendum, eſto, ſit lata excommunicatio contra concumbentes cum moniali.

Reſpondent in ſimili. Avila 24. *c.* 5. *diſp.* 5. *dub.* 6. *concl.* 3. Monteſius *tom* 2. *in* 1. 2. *q.* 86. *a.* 3. Filliuc. *tract.* 1. *c.* 8. *q.* 9. *diſt.* 2. *n.* 247. Caiet. 1. 2. *q.* 76. *a.* 3. Suarez Bonacina & alij. Si in his vel alijs ſimilibus caſibus vere fuerit ignorantia facti vel iuris, vere non incurreret excommunicationem latam contra concumbentes moniali. Ratio ipſorum eſt primo: quia nec habitualis ille affectus, nec actualis conditionatus, nec complacentia aut ratihabitio poſtea habita de facto, influunt in exteriorem concubitum cum moniali, quia de facto non eſt notitia illius, & ſunt ſolum ſigna quod influerent ſi de facto talis notitia adeſſet. Sed excommunicatio ponitur propter exteriorem actum ſecundum quod de facto provenit ab actu interiori; nam quamvis ille peccato intrinſeco ſacrilegij peccaverit, per illam voluntatem qua vellet monialem cognoſcere, vel qua factum approbat poſt notitiam: tamen iſte extrinſecus concubitus non fuit ſacrilegium formaliter, ſed cenſura lata eſt contra formaliter & exterius ſacrilegos. Major patet quia voluntarium non eſt quod abſque cognitione procedit. Unde licet ille concubitus non fuerit contra voluntatem, & ſic non fuerit involuntaria: non tamen fuit à voluntate,

Digitized by Google

& ſic non fuit voluntaria poſitive, ſed ad quodlibet peccatum requiritur quod ſit poſitive voluntaria ut docet D. Th. 1. 2. q. 6. a. 3. ergo ille exterior concubitus non fuit peccaminoſus ſecundum quod erat ignoratus, nimirum ſecundum circunſtantiam Sacrilegij. Aliud eſt ſi diceret volo concumbere cum hac muliere quæcunque illa ſit, vel ſive monialis ſive Laica ſit: tunc enim talis actus interior vere eſt cauſa exterioris, & ille peccaret peccato ſacrilegij & voluntarie actualiter influeret in concubitum ſacrilegum: ac proinde excommunicationem incurreret.

CASUS III.

Monialis quædam & quidem profeſſa, per apoſtaſiam à ſtatu religioſo ſe transfert ad ſæculum ubi publice meretricium exercet, quid ſentiendum de illis qui ad talem divertunt, incurruntne hunc caſum?

R. Sicuti monialis profeſſa non poteſt abſque diſpenſatione matrimonium contrahere, aliàs eſſent inceſtuoſæ nuptiæ; ſic qualiſcunque cum illa concubitus eſt inceſtuoſus ergo, &c.

CASUS IV.

Joannes v. g. duxit Franciſcam in uxorem, Franciſca ante matrimonium conſummatum ingreditur Religionem, deinde Papa diſpenſante egreditur & nubit alteri: utrum ille alter concumbendo cum ipſa Franciſca inceſtum committat, & Joanne priori marito adhuc vi-

vente adulterium ? incurratque in hunc caſum ?

R. neutrum committit non inceſtum, quia Papa ex iuſta cauſa poteſt relaxare votum ſolemne Religionis, & concedere ut matrimonium contrahatur, ita paſſim Canoniſtæ teſte Becano *de voto q.* 12. *concl.* 3. quod ſi probat, quia Pontifex poteſt relaxare votum ſimplex caſtitatis perpetuæ : ergo etiam ſolemne, quia ſolemnitas voti ſola Eccleſiæ conſtitutione eſt introducta ; ſed Eccleſia poteſt relaxare ſuam conſtitutionem : ergo, & hac poteſtate ſæpe uſus eſt Pontifex ut Alexander V. cum Nicolao Juſtiniano Monacho profeſſo habetur in vita S. Laurentij Juſtiniani, & apud Volaterr. *l.* 4. *hiſtor.* Deinde cum Rege Arragoniæ Annal. Hiſp.. Deinde cum Conſtantia Filia Regis Siciliæ moniali profeſſa ut nuberet Henrico IV. non committit etiam adulterium ; quia prior deſijt eſſe maritus cum per profeſſionem Religionis ſolutum ſit vinculum coniugale : & ſic nullum inceſtus aut adulterij incurrit.

Qui in rigore vellet ſequi doctrinam D. Th. aliter eſſet dicendum quia *q.* 88. *a.* 11. in toto ſuo diſcurſu (ut notavit Becanus eiuſdem quæſtionis *q.* 12.) docet votum caſtitatis eſſe eſſentialiter annexum ſtatui Religioſo quod veriſſimum eſt, & aperte colligitur *ex cap. cum ad monaſterium de ſtatu monach.* Deinde ſtatum Religionis non poſſe tolli ab homine quamdiu vivit, quia hic ſtatus conſiſtit in quadam conſecratione per quam homo totus Deo conſecratur ; quod autem ſemel Deo eſt conſe-

Digitized by Google

cratum, non poteſt amplius ad uſus humanos converti, nec poteſt deſinere eſſe conſecratum, quamdiu manet integrum: ergo qui ſemel conſecratus eſt Deo per votum Religionis, non poteſt deſinere eſſe Religioſus Eandem ſententiam tenuerunt ſed diverſis fundamentis Altiſiod. Gloſſa *in caput cum ad monaſt.* Almaynus & quidam alij.

Fundamentum D. Th. dicitur quod ſtatus Religioſorum poſſit auferri ab homine, non enim conſiſtit in aliqua conſecratione; ſed in ipſa votorum obligatione quatenus fit in profeſſione Religionis approbatæ: obligatio enim voti poteſt auferri ab homine ut patet in voto Sacris ordinibus annexo. Secundo neque ille committit adulterium, quia licet prior maritus vivat deſijt eſſe maritus per ingreſſum Religionis & profeſſionem ab ipſa Franciſca emiſſam. Unde conſequenter eſt dicendum quod in nullum caſum reſervatum incurrat.

CASUS V.

Qui monialem pertraxit ad peccatum ſive prece vel pretio, ſive vi vel fraude; ad quid tenetur.

Dico primo qui monialem metu vel fraude pertraxit, in peccatum tenetur ipſam ex iuſtitia ſuæ libertati reſtituere, & vim fraudemque tollere, ne illa impoſterum ſimili modo peccet eſt communis; quia minari vel vim inferre eſt contra Iuſtitiam. Qui tamen pertraxit ſive prece vel pretio, ſive vi vel fraude, te-

netur non ex iuſtitia , ſed ex lege Charitatis curare ut convertatur, idque magis quam alij.

Patent hæc primò quia qui induxit prece vel pretio ſine vi & fraude, non abſtulit aliquid ab invita, cum ſciens & prudens peccarit : ergo non eſt illi illata iniuria.

Secundo quod lege Charitatis præ cæteris teneatur patet : quia æquitas poſtulat , ut is qui eſt auctor mali præ cæteris etiam laboret, ut tollat armaturam. An vero hæc obligatio qua, præ cæteris tenetur obliget ſub mortali. Navarr. *libro* 5. *conſil. titul.* 3. *conſ.* 2. *numero* 4. Becanus *quæſt.* 5. *Concl.* 2. & quidam alij exiſtimant nunquam eum ſub mortali obligari quando pariter non obligantur cæteri : probabilius tamen in caſu poſito ſub mortali teneri exiſtimandum ; cum VViggers *tract.* 4. *de Iniur. c.* 3. *dub.* 3. *n.* 7. quia æquum eſt exiſtimare quod ex Charitate cenſeatur obligatus ad plus laborandum & maiora incommoda ſubeunda ut ſubveniatur illi ſeductæ (quamvis ſine peccato iniuſtitiæ) is qui ſeduxit, quam alius quilibet qui nullo modo ei fuit auctor vel cauſa mali vel periculi in quo verſatur.

CASUS VI.

Qui Monialem non profeſſam, ſed novitiam propter concubitum à ſtatu Religionis divertit, ad quid tenetur ?

R. Duo hic quæri poſſe, apparet nimirum ad quid teneatur ipſi perſonæ quam divertit. Secundo ad quid teneatur religioni quam forte

meditabatur. Ut ſtatus quæſtionis clarior fiat. Notandum quod aliqua ingreſſa eſt religionem proprio motu & non alieno, & inſcijs parentibus ſi quos habeat: ſecundo proprio quidem motu, ſed parentibus renitentibus; Denique coacta à parentibus, his poſitis. Dico primo ſi monialem necdum profeſſam quis vi dolo vel fraude vitiet ita ut ſit cauſa quod à ſtatu Religioſo repellatur, tenetur ad illa quæ Caſu præcedenti diximus, inſuper ad illa quæ docuimus in catecheſi ſecunda de obligatione ſtupratoris; & incidit in caſum ſi illa coacta nunquam habuerit animum Religionem ingrediendi, nec ingreſſa metu reverentiali in eadem manendi, qui illam ſic cognovit, forte eadem illum ad hoc compoſitis modis alliciente ut tali conditione licentiaretur, ſeu occaſione à ſtatu Religioſo: non video cur hunc caſum ſtuprator incurreret.

Dico ſecundo qui ſine vi ex fraude noviciam ex monaſterio ſeduxit; etiamſi quoque in eo deliquiſſet, & monaſterium à ſpe temporalis profectus excidiſſet, non obligatur ex iuſtitia aliquid monaſterio reſtituere. Ita docent Dom. Soto, Navarra, Malderus & alij plures teſte VViggers *cit. tract. dub.* 4. quia talis non peccavit contra iuſtitiam: ſed contra virtutem Religionis, neque monaſterio fecit proprie iniuriam, quia ante votorum acceptationem non habet Religio ius ad perſonas.

Attamen ex quadam æquitate & decentia, quando id ſine legitima cauſa & cum peccato (ut eſt in noſtro caſu) egit; tenetur procurare quoquomodo ut Religioni bene ſit.

Qui autem vi vel fraude novitiam à profitenda Religione abduxit, obligatur ex iuſtitia Religioni compenſare temporale damnum ſi quod patiatur; & proinde reſtituere tantum quanti valebat ſpes commodi quod ex eius donatione vel induſtria fuiſſet epectatum. Eſt Rebelli *l.4. q. ult.* Mald. *tract.8 .dub.3.* VViggers *Loc.citato.* Quia qui aliquem impedit vi vel fraude ne relinquat tertio legatum, vel ne conferat beneficium, tenetur iſti ad reſtitutionem in tantum quanti ſpes aſſequendi illa æſtimabitur iudicio prudētum valuiſſe: quamvis enim non habeat ius ad legatum vel beneficium; habet tamen ius ne in ſuum præjudicium vis aut fraus fiat illi qui intendi ei benefacere: Si tamen illa novitia putetur fraudem ſatis advertiſſe, tunc ille ex iuſtitia non videtur obligatus de iſtis damnis, quia non poterit dici fraus proprie fuiſſe cauſa egreſſionis, nec ipſa egreſſio cenſeri poteſt ei involuntaria propter aliquam ignorantiam.

CATECHESIS QUARTA.

De Sodomia & Beſtialitate.

CASUS QUARTUS.

Notitia nominum.

PECCATUM contra naturam vocatur illud, quod committitur non ſolum contra rationem naturalem, ut fit in alijs ſpeciebus luxuriæ, & cuiuſcunque generis peccatis: ſed etiam contra ordinem quem natura ad habendam copulam carnalem ordinavit: Qui ordo conſiſtit ut ſit concubitus hominum utriuſque ſexus ſecundum inſtrumenta naturalia generationis modo debito & honeſto. D. Th. 2. 2. *q.* 154. *a.* 11. Caiet. VViggers hic & Chappea *c.* 15. *q.* 1.

Hoc nefando vitio laborarunt incolæ quinque civitatum nimirum Sodomæ unde Sodomia dicitur. Gomorræ hinc Petrus Damianus Gomorreanum vocat in ſuo libello. Soboin, Adamæ, & Segor. Quare & Pentapolitanum dici poteſt ab iſtis quinque civitatibus quæ igne cœleſti conſumptæ fuerunt; quarum locus ad perpetuam infamiam verſus eſt in ma-

Notitia Rei.

Quæ in occulto fiunt ab ipſis turpe eſt & dicere inquit Divus Paulus ad Epheſ. 5 & ut monet Binsfel. *p. 2. de pecc. capitalibus c.* 8 §. 9. Præter maximam turpitudinem non convenit in particulari loqui in vulgo ne ignorantes doceantur; & multi deducantur in tentationem. Attamen quia in foro conſcientiæ confeſſarius cognoſcere debet veritatem, nam ſpecies peccatorum in confeſſione ſunt aperiendæ: Ideo quia Eccleſia reſervat, neceſſitas & utilitas (ut cùm Bonacina loquar) cogit ut pauca de hoc peccato tangam, quod ut manifeſtius fiat. Incipiendum eſt ab ipſius genere quod eſt peccatum luxuriæ contra naturam

Proprie itaque peccatum contra naturam hic eſt, quod fit contra ordinem quem natura ad exercendam copulam carnalem inſtituit, ſive contra ordinem quem natura illius actus poſtulat ut debito modo poſſit concipi proles & naſci: Quo pacto reliquæ ſpecies, etſi ſint contra dictamen rectæ rationis, non eo tamen modo ſunt contra naturam, ut ait VViggers tract. de temperantia *c.* 3. *dub.* 10. *n.* 50.

D. Thom. 2. 2. *q.* 154. *a.* 11. aſſignat quinque ſpecies hujus vitij quem ſequuntur communiter DD. Prima vocatur mollities 1. ad Corint. c. 6. *Sive pollutio, beſtialitas, Sodomia, &c.*

Porrò quod rectè aſſignentur quinque ſpecies hoc modo declarant: quia ad naturam actus generationis ut inde prolis conceptio ſequi

poſſit, requiruntur hæc quinque. Primò ut ſit concubitus ſeu coniunctio duorum. Secundò ut hi duo ſint eiuſdem naturæ, ſeu ſpeciei. Tertiò ut illi duo ſint diverſi ſexus. Quartò ut copula exerceatur debito modo. Quintò ut adhibeantur inſtrumenta & organa. Si ergo carnalis voluptas quæratur extra omnem coniunctionem cum alia perſona, nempe per ſui corruptionem ſolitariam, naſcitur prima illius ſpecies ſcilicet mollities.

Si autem queratur carnalis voluptas in coniunctione quidem, ſed cum ſuppoſito alterius naturæ v.g. cum bruto vel dæmone, oritur ſecunda ſpecies, & eius motivum eſt venerea delectatio extra humanam ſpeciem: & dicitur prior concubitus proprie Beſtialitas, ad quam poſterior reducitur: quia quantum eſt ex parte concubitus, ſemper eſt eadem ratio formalis, ſive idem motivum ſcilicet delectatio venerea cum re quæ in rei veritate eſt diverſæ ſpeciei ab homine; quamvis alio reſpectu concubitus cum Dæmone differat à beſtialitate ſpecie, ratione ſuperſtitionis, ad quam ſpectat ſocietas cum Dæmone; Caietanus. 2.2. *q.* 100. *a.* 2. Chapeavil. *de Caſibus Reſer. c.* 15. *q.* 1. *p.*2. VViggers *loc. cit.*

Quando vero quæritur in coniunctione cum perſona eiuſdem quidem naturæ, ſed nõ diverſi ſexus ut maris cũ mare, fœminæ cum fœmina: tunc oritur tertia ſpecies & proprijſſime dicitur Sodomia ſecundum D. Th. *loc. cit. ar.* 11. De hoc peccato ſcribit Apoſtolus ad Rom. cap. 1. Propterea tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ; nam fœminæ eorum immutarunt natu-

ralem uſum in eum uſum, qui eſt contra naturam. Similiter autem & maſculi relicto naturali uſu fœminæ, exarſerunt in deſiderijs ſuis in invicem: maſculi in maſculos turpitudinem operantes &c.

Hinc non ſunt audiendi qui exiſtimant etiã à viro cum fœmina poſſe hoc vitium committi; cuius opinionis fuit Covar. *p.2.c.7.§.5.n.7.* & multi alij: cõfundit enim ut notat Chappeaville *Loc.Cit.* Sodomiam cum alia ſpecie quæ oritur ex parte modi. Quare retinenda eſt communis opinio cum D. Thoma & ſuis. Unde quando quæritur eiuſmodi voluptas cum perſona eiuſdem ſpeciei, & diverſi ſexus, ſed non in vaſe congruo exurgit quarta ſpecies & hæc vocatur Sodomia imperfecta; eſt quidem peccatum mortale. Sed per eam non incurruntur pœnæ canonico & civili iure conſtitutæ contra Sodomiam (quamvis contrarium multi doceant. Vide Pigneram *deciſ.72.*) & ideo hoc peccatum eſt diſtinctæ ſpeciei ut teſtatur D.Th. VViggers, Manigant, chappeaville & alij.

Denique dum quæritur in coniunctione maris & fœminæ naturali modo quidem quoad cætera, ſed congreſſus fuit modo quodam inordinato per quem contingit impediri generationem, tunc exurgit quinta ſpecies: quæ peculiare nomen non habet.

Gravitas Peccati Sodomiæ.

Primo ſpectari poteſt ex vindicta, qua Deus olim hæc peccata proſecutus eſt: ut igne ſuf-

Digitized by Google

fureo in Pentapolim immiſſo, & oppidis, cùm omnibus ſuis habitatoribus in momento deletis, geneſeos cap. 19. Hinc apud Chriſtianos receptum eſt ut crimen hoc flammis expietur. Deinde gravitas huius apparet à teſtimoniis.

A Teſtimonio Scripturæ. Geneſ. 13. & 19. Levit. 18. & 20. ad Rom. 2. 2. Petri 2. Ezech. 16 ad Galat. 5. ubi expreſſe maſculorum concubitores à Regno dei excludit.

A Teſtimonio SS. Patrum. Auguſt. *contra Iovinianum lib. 1. & ſuper Geneſ.* Ambro. *L. de Patriarchis* 32. *q.* 7. Pet. Damian. in libello gomorreano ubi dicit. *Hoc ſane ſodomiticum vitium nulli prorſus eſt vitio conferendum; quod omnium immanitatem ſuperet vitiorum: hoc ſi quidem vitium mors eſt corporum, interitus animarum, carnem polluit, mentis lumen extinguit, Sanctum Spiritum de templo humani corporis ejicit, incentorem luxuriæ diabolum introducit.*

A jure Canonico. Nam convictus de hoc vitio, iure canonico antiquo deponitur, ac detruditur in monaſterium. *C. clerici de excceſſibus Prælat.* Jure novo per conſtitutionem Pij V. Anno 1586. Si Clericus eiuſmodi nefas exercuerit omni privatus privilegio clericali, officio & beneficio & dignitate, degradatur, & brachio ſæculari traditur. Vide Navarrum *c.* 27. *n.* 242. qui tamen notat numero proxime ſequenti, quod non cenſeatur exercens tale nefas ſi forſitan ſemel inciderit: ſed qui quaſi ex uſu continuato illud ſcelus committit quem ſequitur VViggers *l. c. n.* 63.

A Iure Civili, nam huius nefandi criminis

Rei, jure Civili ſunt infames, & puniuntur pœna ignis. C.Theodoſi.*tit.7.* & *l.cum vir. c. infames &c.* Denique Sodomita notorius eſt irregularis ſicut & omnis ille qui enormi & depoſitione digno crimine publice eſt notatus. Sodomia enim ex iure infamiam inducit. *c. ex tenore de tempore ordinat.* hæc autem notoria eſſe debet, ut irregularitatem inducat: ut docent Suarez *diſp. 45. ſect. 5. n. 17.* Bonacina, Coninc.VViggers Chapeaville & alij. Quamvis Hoſtienſis Archid. Ioannes Andreæ quos ſequitur Covarr. *p.1.de homicidio* §.1.*n.6.*aſſerant etiam occultum Sodomitam irregularem eſſe: ſed communior opinio habet illum non eſſe irregularem, quia in iure non exprimitur, at in iure non eſt expreſſum: ergo &c. Et dicitur Gregor.IX. *C. fin. de temp ordin.* declaraſſe ita Binſfeld. *p.5.de cenſuris Eccl. c. 14. concl. 3.* citans pro ſe Navarr.*c.27.n.*248.& DD.*in cap. at ſi clerici* & *in C.niſi cum pridem* & favet *C. is qui de ſent.excommunicationis in 6.* Et fundamentum aliorum corruit, quæ eſt enormitas: nam illa non ſufficit ad inducendam irregularitatem, nam hæreſis, odium Dei, ſunt peccata graviora Sodomia; ex quibus tamen ſi occulta ſunt non naſcitur irregularitas: vide Palaum *puncto* 19.§.1.*n.*2.Enriquez *lib.*14.*c.*4.*n.*6.Sa. *l.7.c.*12.*n.*16. Avilam *dub.*2. Hurtad. *diſp.* 2.*diff.*4. *n.*14. apud And. à matre Dei Salmant.

A nomine nam vocantur paſſim in S.Scriptura filij diffidentiæ, quaſi de ipſorum ſalute pene diffidendum ſit. *C.clerici de exceſſibus Prælat. C.Deus omnipotens* 2.*q.*1.*C. flagitia* 32.*q.*7.

Digitized by Google

vocantur etiam peſſimi Geneſis c. 13. & 37. vocantur nefandiſſimi; quia agendo contra naturam diſſipant illud in quo eſt eſſe hominis.

Tempore Alex. III. ut patet in Epiſt. 22. talis criminis Rei, iubebantur accedere ad ſedem Apoſtolicam: ut ab eo pœnitentiam acciperent

---

QUÆSTIUNCULÆ ALIQUOT.

Qui incurrunt hunc Caſum?

R. Maſculus qui alium maſculum cognoſcit in vaſe præpoſtero ſi ſeminet intus.

Item fœmina quæ aliam fœminam in vaſe præpoſtero cognoſcit, inſtrumento quo ſemen intra illud vas infundat Bonac. Sa., Manigart & ſecundum Chapeaville *loc. cit. q.* 2. etiam in vaſe debito.

Reſolves ex his non incurrere hunc Caſum.

1. Maritum qui cognoſcit uxorem in vaſe præpoſtero.

2. Neque impuberes qui nondum decimum quartum ætatis annum compleverunt.

3. Neque illos qui in vaſe præpoſtero miſcentur ſi ſemen non infundāt: differt enim actus ſodomiticus à Sodomia perfecta ut ait Benedicti. in ſua ſumma: cœtera quæ ad hanc fœtidiſſimam materiam ſpectant ex dictis prudens Confeſſarius reſolvere poteſt.

QUÆSTIO II.

Quinam incurrunt in Caſum Beſtialitatis?

R. Illos qui cum vaccis, Capris, Canibus, cum dæmonibus ſuccubis vel incubis rem habent, quia committant peccatum hoc loco communiter reſervatam de incubis & ſuccubis; vide infra Catecheſi decima quarta.

QUÆSTIO III.

Qenam ſunt obſervanda circa confeſſionē & abſolutionem Sodomitarum &c.

R. An ex paſſione, ſeu ex appetitu ſenſitivo, vel hæreſi, vel apoſtaſiâ à fide in hæc crimina inciderint: nam ſi exh æreſi vel apoſtaſia inciderint; ſunt excommunicati, & ut notat Sonnius *l. 3. demonſt. Chriſt. Relig. tract. 7. c. 6.* ex D. Paulo ad Rom. 1. homines Deus non ſic derelinquit, ut in tam abominabilia incidant, niſi prius in perfidia ceperint apoſtatare à Deo, an dum maſculus maſculum cognoſcit contra naturam, aut fœmina fœminam aut dæmonem incubum vel ſuccubum habeat voluntatem cognoſcendi coniugatum, cognatum, affinem, monialem &c. quia ſunt circunſtantiæ mutantes ſpeciem & neceſſario confitendæ.

Digitized by Google

CATECHESIS
QVINTA,
De Adulterio publico & notorio.

CASUS QVINTUS.
Notitia nominis, & Rei ſimul.

DIvus Thom. 2.2. q. 154. a. 7. & Gloſſ. ſuper Exod. dicit adulterium eſſe acceſſum ad alteram præter ſuam. Unde adulterium dicitur ad alienum thorum acceſſus, & in decretis definitur 32. q. 4. *c. nemo.* Adulterium eſt ubi celebrati coniugii iura temerantur, & uxoris pudor ſolvitur: Iure Civili ſolum committitur in nuptam, *l. inter ff. ad l. Iuliam.* Iure tamen Canonico pares ſunt in hoc coniuges, *c. nemo blanditiis* 32. q. 4. *c. apud nos* 32. q. 5. Ut autem intelligatur quodnam adulterium ſit publicum.

Nota pro diverſitate notitiæ quæ de aliquo habetur, ſolet illud appellari modo occultum, modo publicum apud Iuriſperitos.

Occultum apud illos dicitur aliquid tripliciter.

Primo, illud quod non eſt probabile ſua natura; quia & tale non cadit ſub cognitionem hominis ut ſunt cogitationes hominum.

Secundò id quod natura ſua eſt probabile, ſed probari non poteſt, quia nemo illius notitiam habet quia coram nemine factum eſt.

Tertiò id quod probari quidem poteſt, quia quidam habent illius notitiam, ſed adeo pauci quod nulla fama orta eſt, neque eſt in judicium deductum quod à DD. pene occultum dicitur. Publicum autem à Bartholo *in lib.* 1. §. *penultimo de ſuſpectis tutoribus*, definitur illud eſſe quod patet omnibus. Patere verò omnibus dicitur; quando notum eſt toti vel ſaltem majori parti viciniæ Collegij, Monaſterij, modo in eis ſaltem decem reperiantur iuxta Damhouderium, Sa, Manigart, Chapeau. Panorm. *in c. veſtra, de cohabitatione clericorum & mulierum*. Palaus Srugalinus, Hurtado, &c. Itaque notitia pauciorum quam ſex non facit aliquid publicum, neque ſex, quando illi non ſunt maior pars illius congregationis, cuius reſpectu illud dicitur eſſe publicum. Publicum ſecundùm eoſdem Iuriſperitos eſt triplex, nimirum Notorium, manifeſtum; & famoſum.

Famoſum quod nititur fama maioris partis, orta ab uno ſciente, vel ex indiciis quibuſdam, vel præſumptionibus illis æquipollentibus, hoc eſt coniecturis circa aliquod dictum aut factum. Manifeſtum quod nititur fama ma-

Digitized by Google

ioris partis alicuius prædictarum congregationum, vel ſimilis. Fama hic dicitur vox communis maioris partis viciniæ ex probabili ſuſpicione orta, Sa.

Notorium quod ſcitur à maiori parte alicuius prædictarum congregationum vel ſimilis.

His prænotatis. Adulterium publicum & notorium hic videtur reſervari, quod quomodolibet innotuit maiori parti alicuius congregationis in qua ad minus ſunt decem perſonæ: nam ex quacumque notitia poteſt oriri ſcandalum, quod videtur eſſe principalis cauſa reſervationis: vnde ſufficit notorietas facti, & non requiritur notorietas Iuris: hæc enim per tergi verſationem eludi poteſt, ut infra de percuſſione clericorum patebit.

Gravitas.

Huius criminis gravitatem omnes leges tam divinæ, quam humanæ exprimunt, quando & illud prohibendo exhorrent, & puniendo condemnant.

Lex divina.

Deutero. c.22. Si dormierit vir cum vxore alterius; uterque morietur id eſt adulter & adultera.

Levit.20 Si mœchatus quis fuerit cum vxore alterius, & adulterium perpetraverit cum coniuge proximi ſui: morte moriantur & mœchus & adultera.

Exod.20. Non deſiderabis vxorem proximi

tui. Deutero. 27. Maledictus qui dormit cum vxore proximi ſui; & dicet omnis populus Amen. Sunt multa alia loca in lege veteri vide Pſalm.

Matthæi 19. reprehendebat Judæos qui dabant uxoribus ſuis libellum Repudij, quibus repudiatis contrahebant cum aliis, dicens quod Deus coniunxit homo non ſeparet.

1. Ad Corint. adulteri Regnum Dei non poſſidebunt, Apocalip. 21. &c. hæc ex veteri & noua lege ſufficiant.

Lex Eccleſiaſtica.

Lex Eccleſiaſtica diverſi modi adulteros punit.

1. Ad inſtar hominis homicidæ ſponte homicidium confitentis *32. q. 2.* prædicandum.

2. Per privationem iuris petendi debitum: nam ſi uxor ſit certa virum ſuum commiſiſſe adulterium, non tenetur illi reddere debitum, eſt communis. Adultera verberibus affecta detrudenda eſt in monaſterium, *C. gaudemus de con. Coniu.* Si autem maritus velit poteſt ingredi Religionem, & profiteri, & Sacerdos fieri. *c. conſtitutus*, & *c. ultimo de adult. & 32. q. 6.* Adulter autem clericus deponitur à iudice Eccleſiaſtico, *c. cum non ab hom. & c. ac. ſi clerici de judiciis, p. &c. alibi.*

Lex Civilis.

Adulter iure Civili gladio plectitur *l. quam c. ad l. iuliam de adult.* Lex iulia. Item *c. de*

Digitized by Google

adult. l. caſtitati, dig. 48. *c.* 5. *& Cod.* 9. *t.* 9. vetus Lex Romuli eſt: adulterij convictam vir & cognati uti volent necanto.

Apud Cumanos adulteræ lapidi in foro inſiſtere ſunt coactæ, & omnibus conſpicuæ forent.

Apud Arabes aliaſque nationes, adulteris ſemper capitis pœna fuit. Alexand. ab Alexand. *l.* 4. *c.* 1.

Apud Ægyptios ſi quis adulteraverat, virgis cædebatur ad mille plagas: mulier naſo mutilabatur Diod. *l.* 1. *c.* 6, qui plures pœnas adulterantium videre voluerit legat Plut. *in Problem.* Stob. *ſerm.* 42. Epiſt. Bonifacij ad Ethibaldum Regem. Cœl. Rhod. *l.* 21. *c.* 48. Æneam Sylv. *l.* 1. *de dictis & factis Alphonſi.* Crantzium *lib.* 3. *rerum germ. cap.* 12. & paſſim alios.

A funeſtis etiam effectibus probari poteſt eius criminis gravitas, qui ex ſubiiciendis patebunt.

Difficiliores aliquot difficultates & Caſus.

CASUS I.

AN ille qui alterius Sponſam de futuro carnaliter cognovit, commiſerit adulterium, habetur enim Deutero. 22. *Si puellam virginem deſponderit vir, & invenerit eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea: educes utrumque ad portam civitatis illius, & lapidi-*

bis obruentur: puella quia non clamavit: vir quia humiliavit uxorem proximi ſui. Sin autem in agro, &c. A paritate pœnæ videtur eſſe adulterium.

R (quidquid ſit de cæremonialibus & iudicialibus veteris legis quæ iam ſunt abrogata, & quæ non ſunt huius inſtituti) & dico rationẽ ſponſaliũ modo non ſufficere ut ſit adulterium. Unde an Sponſus, & Sponſa de futuro, carnaliter ſe commiſcentes vel alii cum eiſdem teneantur confiteri hanc circunſtantiam: tres ſententiæ ponuntur. Prima eſt affirmativa, ſecunda eſt negativa, & Tertia diſtinguit. Primam tenent apud Franciſcum à Iesu Maria, Naldus, Lopez, Sarmiento, Ledeſma, Homobonus, Sylvius, Molina, Pitigianus, Rebellus, Guttierrez, &c.

Secundam tenent Megala, Covarruvias, Vivaldus, Henriquez, Diana, Leander, &c.

Alij hoc modo diſtingunt: affirmant de ſponſa & de peccante cum ſponſa, negant de ſponſo: vel de illa quæ peccat cum ipſo. Sanchez, Fagundez, Filliucius, Candidus, & hæc eſt probabilior.

CASUS II.

An ſponſa poſt ſponſalia cognita à ſponſo de futuro, ſi alium admittat, adulteretur?

R. ante Concilium Trid. & modo ubi illud eſt promulgatum ſponſalia tranſibant in matrimonium, per copulam affectu coniugali exercitam: unde tunc ſponſa alium admittendo adulterium

adulterium committebat, ex *cap. qui fidem de ſponſalibus.* Sed ubi Concilium eſt receptum, ſponſalia non tranſeunt in matrimonium per copulam carnalem, ſponſa conſentiente, ſubſecutam.

CASUS III.

Quid ſentiendum de illa, quæ non præbuit contenſum in matrimonium proprium, & requiſitum v. g. cum Ioanne quem non vult cognoſcere, admittit tamen alium, an hoc caſu ſit adultera?

R. & dico primo, omnino ad matrimonium neceſſarius eſt proprius & mutuus viri & fœminæ conſenſus per verba de præſenti; aut ſigna his æquivalentia expreſſus, ex *cap. Cum apud de ſponſal. & matrimon.* & *cap. ſufficiat cauſa* 22. *q.* 2. & Conc. florent.

Ratio nam ſi ſermo ſit de matrimonio ut contractus eſt, ſic ſubſiſtere non poteſt abſque proprio viri & fœminæ conſenſu: quia conſenſus hi ſunt veluti eſſentiales partes huius contractus, neque ſufficiunt pactiones parentum, vel etiam magiſtratus voluntates ſine iſtorum accedente conſenſu: quia non habent parentes, neque Magiſtratus dominium in corpus proſium. ut poſſint eius poteſtatem in ordine ad copulam carnalem in alterum tranſferre; ipſis nimirum neque expreſſe neque tacite conſentientibus. Hinc intelligi poteſt, quomodo etiam conſenſus proprius ad matrimonium, ut vinculum ſignificat ſit neceſſarius: quia vinculum illud ſine matrimoniali

contractu non ponitur, nec poni poteſt neque parentum, neque Magiſtratus Civilis vel Eccleſiaſtici auctoritate: nec Eccleſia unquam ejuſmodi auctoritatem uſurpavit, his præmiſſis.

R. ad quæſitum præciſe, & dico abſolute non eſſe adulteram, quamvis autem iuris præſumptione matrimonium reputetur propter cohabitationem, ita ut adverſus hanc præſumptionem cum iuris ſit non admittatur probatio, adeo, ut in foro exteriori procederetur contra ipſam, uti contra adulteram: coram Deo tamen non eſſet adultera, licet etiam ſi violentè, aut invita, vel per metum; in conſtantem virum cadentem fuiſſet à Ioanne cognita.

Plures continet hic caſus difficultates: ſed non ſunt huius inſtituti: interim,

Notet confeſſarius, quod quando matrimonium fuit invalidum defectu conſenſus unius vel utriuſque contrahentis, vel propter metum uni aut utrique incuſſum: tunc ad validandum matrimonium non ſufficiat, ut conſenſus internus ab utroque præſtetur: ſed requiratur ut aliquo ſigno externo manifeſtetur, non eſt tamen neceſſarium ut de novo contrahatur coram Parocho, & teſtibus; quia parochus & teſtes fuerunt præſentes externo contractui. Unde ſi altera tantum pars ficte contraxit; conſenſus unius partis habitualiter permanſit, & ſic accedente alterius ſolo conſenſu revalidatur matrimonium. D.Th. 3. *p. q.*47.*a.*4. *ad* 2. Sanchez, Sot. *in* 4. *diſt.*24. Bonacina, Navar. Enriquez, Ledeſma, Coninch. Herin. Palaus, & alij.

Digitized by Google

Quæstio I.

An Adulter teneatur aliquid reſtituere marito Adulteræ pro iniuria, ſi nullus partus ſit ſecutus?

R. Primo, ſi adulter nuptam defloravit ante matrimonij conſummationem, aliqui ſuſtinent pro ejuſmodi damno nihil ex juſtitia reſtituendum; quia ex æquo compenſari non poteſt.

Alij tenent eſſe faciendam reſtitutionem: quatenus fieri poteſt, utraque ſententia eſt probabilis. Vide quæ ſupra diximus *Catech.* 2.

Secundo. Adulter dum partus non eſt ſecutus, non obligatur pro iniuria marito illata aliquid reſtituere; loquendo de reſtitutione proprie dicta, quia iniuriæ ab omni damno ſeparatæ, non debetur reſtitutio proprie dicta: ſed quædam ſatisfactio, per veniæ petitionem, per ſigna doloris, aut ſimilem ſubmiſſionem. Nec talis ſatisfactio debet fieri niſi maritus factum noverit. Malderus, Leſſius, VViggers & alii. Et quando maritus factum reſcivit; adulter obligatur ad exhibendam illi prædictam ſatisfactionem ante omnem ſententiam: ſaltem ſi arbitretur eam fore gratam, & ab ipſo marito acceptandam. Qui enim alterum verbo vel facto iniurioſe læſit tenetur competenti modo illam læſionem reparare, ita communiter DD.

contractu non ponitur, nec poni poteſt neque parentum, neque Magiſtratus Civilis vel Eccleſiaſtici auctoritate: nec Eccleſia unquam ejuſmodi auctoritatem uſurpavit, his præmiſſis.

R. ad quæſitum præciſe, & dico abſolute non eſſe adulteram, quamvis autem iuris præſumptione matrimonium reputetur propter cohabitationem, ita ut adverſus hanc præſumptionem cum iuris ſit non admittatur probatio, adeo, ut in foro exteriori procederetur contra ipſam, uti contra adulteram: coram Deo tamen non eſſet adultera, licet etiam ſi violentè, aut invita, vel per metum; in conſtantem virum cadentem fuiſſet à Ioanne cognita.

Plures continet hic caſus difficultates: ſed non ſunt huius inſtituti: interim,

Notet confeſſarius, quod quando matrimonium fuit invalidum defectu conſenſus unius vel utriuſque contrahentis, vel propter metum uni aut utrique incuſſum: tunc ad validandum matrimonium non ſufficiat, ut conſenſus internus ab utroque præſtetur: ſed requiratur ut aliquo ſigno externo manifeſtetur, non eſt tamen neceſſarium ut de novo contrahatur coram Parocho, & teſtibus; quia parochus & teſtes fuerunt præſentes externo contractui. Unde ſi altera tantum pars fictè contraxit, conſenſus unius partis habitualiter permanſit, & ſic accedente alterius ſolo conſenſu revalidatur matrimonium. D.Th. 3. *p. q.*47.*a.*4. *ad* 2. Sanchez, Sot. *in* 4. *diſt.*24. Bonacina, Navar. Enriquez, Ledeſma, Coninch. Hetin. Palaus, & alij.

Digitized by Google

Quæstio I.

An Adulter teneatur aliquid reſtituere marito Adulteræ pro iniuria, ſi nullus partus ſit ſecutus?

R. Primo, ſi adulter nuptam defloravit ante matrimonij conſummationem, aliqui ſuſtinent pro ejuſmodi damno nihil ex juſtitia reſtituendum; quia ex æquo compenſari non poteſt.

Alij tenent eſſe faciendam reſtitutionem: quatenus fieri poteſt, utraque ſententia eſt probabilis. Vide quæ ſupra diximus *Catech.* 2.

Secundo. Adulter dum partus non eſt ſecutus, non obligatur pro iniuria marito illata aliquid reſtituere; loquendo de reſtitutione proprie dicta, quia iniuriæ ab omni damno ſeparatæ, non debetur reſtitutio proprie dicta: ſed quædam ſatisfactio, per veniæ petitionem, per ſigna doloris, aut ſimilem ſubmiſſionem. Nec talis ſatisfactio debet fieri niſi maritus factum noverit. Malderus, Leſſius, VViggers & alii. Et quando maritus factum reſcivit; adulter obligatur ad exhibendam illi prædictam ſatisfactionem ante omnem ſententiam: ſaltem ſi arbitretur eam fore gratam, & ab ipſo marito acceptandam. Qui enim alterum verbo vel facto iniurioſe læſit tenetur competenti modo illam læſionem reparare, ita communiter DD.

Si vero maritus exigeret pro eiuſmodi iniuria pecuniariam ſatisfactionem, adulter ad illam non tenetur: quia conventio, ſeu tranſactio iure prohibita eſt pro iniuria adulterii, *l. tranſigere C. de tranſactionibus* & *l. miles* 11.*ff. ad leg. Iuliam, de adulteriis.*

Notat tamen D. VViggers *tract. 2. de Iniur. & Reſt. c. 4. dub. 3.* ex DD. Privatim & ſecreto ceſſante lenocinii vitio, & omni ſcandalo non videri eiuſmodi aliquam conventionem pro iniuria, quam maritus ſuſtinuit fore illicitam: atque adeo habituram vim obligandi in foro conſcientiæ, eo quod iura hiſce tranſactionibus non videantur adimere vim obligandi naturalem, ſed tantum negare ex eis actionem in foro contentioſo, poteſt videri Sanchez hac de re *lib. 11. diſp. 8. n. 22.*

QUÆSTIO II.

Ad quid teneatur Adulter quando ex Adulterio nata fuerit proles?

R. Adulter quando habet rationem vere probabilem dubitandi an proles ſit ipſius: ad nullius damni compenſationem tenetur. Salon. 22. *q.* 61. *a.* 6. Graff. Navar. Soto Malderus apud VViggers, *tract. cit. dub.* 4. Quia melitor eſt conditio poſſidentis. Et licet etiam probabilior crederet eſſe ſuam, ſi habeat probabilia argumenta de contrario, cum duæ oppoſitæ partes poſſint ſimul eſſe probabiles:

Digitized by Google

poterit adhæreri parti quæ ſibi magis eſt probabilis.

Quando autem adulter agnoſcit eſſe ſuam prolem, vel certe non habet iuſtam rationem dubitandi tenetur reſtituere ea, quæ impenſa ſunt in alimentationem prolis ab anno tertio, & deinceps: quamdiu parens ſaltem obligatur prolem educare, ita communiter DD.

Quod ſi adulter ſuaſerit aut procuraverit, ut adultera prolem ſuſceptam marito ſupponeret, ſive eſſe eius fingeret, tenebitur non tantum de alimentis modo dicto, ſed etiam ad reſtituenda damna quæ inde filiis legitimis aut veris, alioquin hæredibus obveniunt, Nav. Salaſ. VViggers, &c. Imo quamvis peculiariter ſuppoſitionem non ſuaſerit, aut procuraverit, ita pariter DD. omnes. Ratio quia tametſi adulter non ſuaſerit ſuppoſitionem prolis, tamen eſt cauſa cur Nothus ille veniat in æſtimationem prolis legitimæ, & in partitionem hæreditatis cum legitimis, idque iniquo modo ſcilicet per iniuſtum commercium cum uxore aliena. Atque adeo ſatis illam prolem ipſe ſupponit, quando ex uxore marito cohabitante procreat: nam præſumitur ex coniugio procreata proles quæ in coniugio naſcitur.

Denique ſi contingat prolem exponi & ali à domo Hoſpitali; tenetur adulter ad reſtitutionem ſumptuum, quos domus illa in educanda dicta prole expoſita expendit: modo ipſe non laboret egeſtate. Ita Bonacin. *tom.* 1. *de iis quæ pertinent ad uſum matrimonij q.*4.*puncto* 15 *num.*11. Azor. Molina, Leſſius, Maldcrus, VViggers, & idem dicendum de fornica-

riis in ſimili Caſu ; quia domus Hoſpitalis inſtituta eſt ad alendos pauperes , aut proles pauperum : Nec refert quod promiſcue omnes proles ſoleant à talibus domibus recipi, quia hoc fit miſericorditer , ne proles frigore & media pereat, dum parentes ſæpe ob periculum infamiæ, non audent manifeſtare : non autem ut liberentur parentes ab onere ſuſtentandi, quando habent media : Neque etiam difficile eſt ſine periculo infamiæ recompenſare damni expenſas quas ſuſtinet. Addit Molina *tom.*4. *tract.*3. *diſp.* 103. & cum illo Bonacina *ſup. art. num.* 12. adulterum teneri etiam ad reſtitutionem pro tribus primis annis quibus proles fuit expoſita , ne manifeſtaretur mater vel pater: nam mater tenetur alimenta lactis tribuere tantum (inquiunt) quando commode poteſt tribuere : in hoc autem caſu non potuit commode ob periculum infamiæ, ergo.

Adultera vero in hoc caſu tenetur æque primò , & principaliter ut ipſe adulter ad reſarcienda damna quæ prolibus legitimis , ſive veris hæredibus obvenerunt occaſione iſtius illegitimæ prolis in hæreditate percipienda, aut dividenda : eſt communis DD. quia æque primo & principaliter poſuit cauſam iſtorum damnorum.

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

Quomodo adultera quando proles ex adulterio ſecuta eſt poterit reſarcire dicta damna.

R. Primo varij Doctores tria aut quatuor media ſtatuunt. Pepinus *de reſtitutionibus tract.* 4. *c.* 5. *litt. R.* & *S.* citans D. Anth. 2. *p. tit.* 2. §. 4. Item Benedicti in ſua ſumma; & plures alij. Sed placet mihi Eximij D. VViggers hac ſuper re doctrina quæ brevis eſt & clarè ita loquitur *tract.* 2. *de Iui c.* 4. *dub.* 5. non ſubeſt hic ratio quare pater ad ea prius teneatur quam mater adultera: ſicuti tenentur in ſumptibus alimentalibus ferendis, quia hoc iura ita ſtatuunt, non item iſtud. Quare tenebitur illa, quantum poteſt procurare ne legitimi hæredes inde damnum ſuſtineant, aut illud pro ſua parte reparare, & monere, ut adulter reliquum ſuppleat. Quod ſi non præſtiterit debebit quantum poterit, & ſuffecerit; totum compenſare ſicut & adulter, ſi adultera deficiat aut non poſſit. Quare ſi hæc habeat parapherna aut aliquid ex proprio labore vel induſtria poſſit lucrari: tenebitur inde legitimis prolibus providere, & reparare damnum quod occaſione prolis illegitimæ ſuſtinerent, diminuere quoque debebit ſumptus, quos circa ſe ſolet facere quantum conditio ſtatus ſaltem permittit; ut ſic quoque

hæreditas fiat maior, & aliquid legitimis prolibus amplius accreſcat quam alioquin fieret.

Monent (pergit idem) hic nonnulli. Si per iſta & ſimilia non poſſit ſufficienter occurrere damnis veri hæredis quod debeat allaborare ut illegitima proles ingrediatur Religionem ne in hæreditatem ingrediatur. Quod quidem non videtur improbandum, ſi proles ſit idonea ad Religionem, & videatur in eam propendere atque eo à Deo vocari: alioquin nullo modo propterea erit importunius urgenda, & quaſi in Monaſterium protrudenda. Unde ſcandala &. multa incommoda ſolent ſequi: ſolent enim eiuſmodi nuptiæ etſi ſpirituales de obiecto, habere triſtes exitus.

QUÆSTIO IV.

An ſi adultera non valeat ſimpliciter impedire damna legitimorum hæredum: teneatur crimen pravum marito vel alijs indicare?

QUæ multa à multis hic allegantur, & diſputantur Epitomice referam ſeu Compendioſe.

1. Adultera non tenetur crimen indicare, quando non eſt moraliter certa quod aperiendo, ſeu indicando ipſa avertet damna legitimorum hæredum. Quia imprudenter ſe infa-

Digitized by Google

maret, cum nullam inde probabiliter & quaſi certo ſperaret utilitatem.

2. Quamvis etiam certa ſpes eſſet per revelationem criminis, damna temporalia mariti ac legitimi hæredis fore impedienda, non tamen teneretur crimen ſuum patefacere, ſi inde periculum vitæ aut infamiæ illi immineret. Primo quia vita nullo pretio temporali æſtimanda eſt: Secundo quia fama eſt res ſuperioris ordinis, quæ nunquam neceſſario eſt exponenda pro re ordinis inferioris ut ſunt res temporales: unde dictum Sapien. proverb. 22. *melius eſt nomen bonum quam divitia multa.* Et ſi revelaret, ſpurius non tenetur in conſcientia credere matri dicenti illum eſſe ſpurium; licet iuramento id confirmet, aut in mortis articulo aſſeveret. Ita Sylveſt. Malderus, Banneſ. 22. *q.* 62. *art.* 6. Suarez *tom.* 5. *de conſ. diſp.* 50. *ſect.* 4. Azorius, Bonacina, VViggers, Manigart, & alij. Quia iura indicant matri non eſſe ea in re fidem adhibendam, *l. Miles* 11. *D. ad leg. iuliam de Adulteriis*, & *l. filium* 6. *de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.* Deinde & habet Regula iuris, *allegauti ſuam turpitudinem nulla debetur fides*; quæ maxime locum habet quando id cedit in alterius præiudicium.

Attamen ſi proferrentur eiuſmodi argumenta conceptus adulterini quibus ſpurius in conſcientia convinceretur ita eſſe: puta quia paterfamilias tempore conceptus abfuiſſe ſatis oſtenditur, vel quia ut habet citata l. filium interveniente infirmitate aut alia de cauſa; tunc demonſtretur abſtinuiſſe ab uxore:

teneretur ſpurius abſtinere ab hæreditate. Vide Pepin. *de Reſtit. c. 5. litt. T.*

QUÆSTIO V.

Quinam incurrunt hunc caſum?

R. Ex dictis patet ſolos illos incurrere, qui adulterium publicum & notorium commiſerunt cum ſeminis intra vas naturale infuſione. Vnde qui aſpectibus, oſculis, amplexibus, tactibus, & aliis nefandis modis etiam cum pollutione ſuaviantur, quamvis graviter peccent, non incurrunt hunc caſum: conſtitutiones enim pœnales ſtricte ſunt interpretandæ.

QUÆSTIO VI.

Quænam obſervanda circa confitentem hunc caſum.

1. An utraque perſona ſit coniugata.
2. An ſit conſanguinitas, vel affinitas inter eas.
3. An proles ſint natæ.
4. An occaſiones ſint ſublatæ.
5. Si Clericus, vel in ſacris conſtitutus: nam crimina enormia notoria inducunt irregulari-

tatem *c. quaſitum*, crimina autem enormia, & depoſitione digna, ſunt adulterium & omnia illa maiora, Gloſ. *in c. niſi cum pridem* & DD. *in c. at ſi clerici*. Binsfel. *parte* 5. *de cenſ. Eccleſ. c.*14. *concl.* 3. Pater Andreas à Matre Dei *tract.* 10. *de Cenſuris c.* 5. *punct.* 6. *num.* 65. referens Palaum. *n.* 4. Bonacinam, Avilam, Layman, &c.

CATECHESIS SEXTA.

De ſacrilegio in materia furti tam rei Sacræ in loco non Sacro, quam rei non Sacræ in loco Sacro.

CASUS SEXTUS.

Notitia Nominis & Rei.

SAcrilegium ſtricte ſumptum dicitur proprie (ut ſupra diximus *Catech.* 3.) violatio rei Sacræ Tres ſunt quaſi proximæ ſpecies ſacrilegij iuxta triplex genus rerum ſacrarum ; vel enim violatur perſona Sacra, vel locus ſacer, vel res alia Deo ſpecialiter conſecrata. Sumitur hæc diviſio ex D.Th. *q.* 99. *a.* 3. Caietano. Bonac. VViggers. *tract.*8. *de Religione c.* 6. *dub.* 26. *n.* 171. Ad primam ſpeciem pertinent percuſſio clerici, fornicatio habentis votum caſtitatis ; violatio Virginis Deo dicatæ. Actio perſonarum Eccleſiaſticarum ad tribunal ſæculare. Exactio vectigalium ab iiſdem per poteſtatem ſæcularem contra

Digitized by Google

canones. Item Gabellarum, collectarum aut ſimilium onerum impoſitio, vel exactio abſque ſummi Pontificis conſenſu: & qui imponunt vel impoſita exigunt, vel exigi curant; incurrunt excommunicationem Bullæ cœnæ Domini: tales enim factitationes ſunt contra reverentiam ſanctitatis illius ſtatus quam ex reſpectu ad Deum, cui totaliter eſt mancipatus, & conſecratus conſequitur.

Ad ſecundam ſpeciem pertinent omnia quæ fiunt contra loci ſanctitatem, ut effractio & ſpoliatio templorum, Everſio altaris, effuſio ſanguinis; vel ſeminis humani in Eccleſia. Item ſepultura hominis infidelis vel excommunicati in loco Sacro, extractio violenta perſonæ quæ aſyli cauſa eo confugit, mercatus, deambulationes, & alia huiuſmodi profana exercitia, furtum &c.

Nomine autem loci ſacri: hic intelliguntur templa Epiſcopi auctoritate conſecrata: item monaſteria, Hoſpitale, & alia loca auctoritate ſimiliter Epiſcopi conſecrata, ut ſumitur *ex cap. ad hæc. de Religioſis domibus.*

Ad tertiam ſpeciem pertinent ſeu referuntur omnia peccata quibus res aliæ ſacræ contaminantur. Nomine autem aliarum ſacrarum intelliguntur. Primo illæ quæ ſanctitatem veram & proprie dictam efficiunt, ut ſunt Sacramenta. Secundo quæ Sacris actionibus adminiſtrandis deſerviunt ut veſtes ſacræ, vaſa ſacra; & ſimilia. Tertio quæ ſacra repræſentant ut imagines, & Reliquiæ, ſcripturæ Sacræ quæ doctrinam ſacram nobis exponunt. Quarto quæ ſunt veluti menſuræ ſacrarum

actionum ut dies dominici & feſtivi. Quinto quæ deputatæ ſunt ad intertentionem miniſtrorum Eccleſiæ; ut ipſa bona Eccleſiæ, & iura temporalia.

Ad hanc itaque ſacrilegij ſpeciem pertinent omnis irreverentia & abuſus Sacramentorum, indigna eorum perceptio, & adminiſtratio, abuſus vaſorum ſacrorum: ut ſi ex calicibus ſacris potaretur, ſi veſtes ſacræ applicentur ad profanos uſus, ut ſi inde indumenta domeſtica fiant. VViggers *tract.* 8. *de Religione c.* 6. *dub.* 26. *num.* 174. & apud eundem Bonacin. Reginal. *lib.* 19. *num.* 57. Suarez *l.* 3. *de ſacril. c.* 6. & alij paſſim.

Abuſus ſententiarum ſacræ ſcripturæ ad ſuperſtitiones, ad facetias, ad amatoria, ad libellos famoſos & ſimilia. Item omnis irreverentia in divino officio, & ſacris cæremoniis obeundis. Denique laſciva aut profana muſica rebus ſacris adhibita. Iidem.

Violatio imaginum ſacrarum & Reliquiarum Sanctarum: ut ſi indecenter contra honeſtatem & ſanctitatem depinguntur, ſi indigne frangantur aut diſſipentur. Ex iiſdem DD Violatio diei Dominicæ & feſtorum quæ Eccleſia celebranda indixit, Aquila. VViggers, Violatio, aut invaſio bonorum vel jurium Eccleſiaſticorum *q.* 4. *cauſa* 17.

Gravitas.

Sacrilegium eſt peccatum mortiferum. Primo quando committitur ex contemptu rei ſacræ, vel cultus ſacri ad quem ordinatur. Se-

Digitized by Google

cundo quando aliquid deliberate fit in materia gravi, quod peculiarem habet repugnantiam cum rei ſanctitate.

Notitia furti.

Hanc quoque notitiam ſubiicere placuit ut totus caſus ſecundum omnes ſuas partes declaretur. Incipiemus autem à definitione; quæ eſt oratio naturam rei explicans.

Theologi itaque ſic definiunt: eſt acceptio rei alienæ occulta invito Domino. D. Th. *q.* 66. *art.* 3. *&* 4. & alij paſſim, quæ acceptio tribus modis contingere poteſt nimirum occulte ut in furto: vi & aperte ut in rapina: fraude ut in contractu.

Secundum Legiſtas eſt contrectatio iniuſta & doloſa rei alienæ invito rationabiliter Domino ad lucrum, vel etiam ad uſuram & poſſeſſionem rei ipſius facta *leg.* 1. *ff. de furtis.*

Secundum Canoniſtas eſt omnis illicita alienæ rei uſurpatio 14. *q.* 5. *c. pœnale & c. ſi quid inveniſti* & 22. *q.* 4. meretrices & extra de furtis *c.* 10.

Gravitas furti.

Attendi poteſt ex prohibitione & punitione prohibetur in veteri lege. Deut. 15. Exod. 20. Levit. 19. Eccl. 5. Proverb. 6. &c.

In nova Matth. 15. Eph. 4. 1. Cor. 6. Apoc. 9.

De furto civiliter & criminaliter agitur in iſto proceſſu, extraordinarie punitur id eſt arbitrio Iudicis *L. ult.* §. *de furto.*

jure Pontificio fur ad Sacros ordines promoveri non debet *C. conſtituimus* 3. *q.* 5. ne ſi ſatisfecerit damnum paſſo, & pœnitentiam egerit *c. ult. de furto.* Quod ſi iam promotus eſt deponendus venit, & excommunicandus ſi perſeveraverit: & tamen iudici ſæculari tradendus *C. cum non ab hom. de iudic.* hæc ſufficiant.

De furto in loco ſacro commiſſo quod eſt huius inſtituti per quæſtiunculas agendum de quo agitur *C. quiſquis cauſâ* 17. *q.* 4.

Quæstio I.

An furtum commiſſum in loco Sacro habeat nouam malitiam mortalem?

R. Jure canonico ſacrilegium committitur non ſolum ſi ſacrum de loco ſacro: ſed etiam ſi non ſacrum de loco ſacro furetur, ut patet ex *Citato C. quiſquis* vide VViggers Menochium Card. Tuſcum, Decianum, Farinacium & innumeros alios.

Attamen ut hominum varia ſunt ingenia; ita etiam variæ ſunt circa citatum cap. opiniones, quarum duas ex quibus cæteræ dependent ſubiungimus.

Conveniunt omnes DD. ſi res fuerit ibi depoſita ſecuritatis causâ, ut ob loci reverentiam tutior eſſet: hoc caſu ipſa ratio ſacrilegij erit nova malitia mortalis, quia cenſetur Deus ſpeciali modo accipere rem illam, quaſi in ſuam

fidem & cuſtodiam: quatenus loco ſacro præſidet: fit ergo irreverentia Eccleſiæ & Deo ſi ab eius poteſtate ſibi rem commiſſam quis eripiat. Diſcrepant aliqui & docent quod ſi res ob aliam cauſam vel caſu ibi relicta, & non tradita Eccleſiæ; tunc furtum non habebit novam malitiam mortalem & neceſſario confitendam, ſed tantum venialem ut exiſtimat Leſſius *l.2. c.45.* diſp. 3. *n.14.* & apud Franc. à Jeſu Maria. Diana, Sotus, Henriquez, Card. Lugo, Lopez, Granadus, Naldus, Ochogravia, Valentia & quidam alij.

Suarez nihilominus *tom.1. de religione lib. 3. de reverentia debita locis ſacris c. 5. n.7.* cenſet furtum in loco ſacro ſine diſtinctione eſſe Sacrilegium mortale ex genere ſuo: & dicit hanc eſſe ſententiam communem, quam paſſim tenent Canoniſtæ cum Gloſſa *ad cap. quiſquis;* & *ad c. ſacrilegium cauſa* 17. q. 4. Navarrus *c. 6. n. 4. in manuali* Palaus, Layman, Graffius, Leander, Reginaldus, &c.

Ratio horum eſt, quia ubi lex non diſtinguit non debemus etiam diſtinguere, Capitulo autem citato quiſquis dicitur ſimpliciter & ſine diſtinctione committere quoque Sacrilegium, qui furatur non ſacrum de ſacro, nam textus ſic habet, ſi qui depoſita vel alia quælibet exinde abſtrahunt; velut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubiaceant, hinc R. P. Fran. à Jeſu Maria *tract. 6. de ſacram. pœn. c. 8. puncto* 4. *n* 102. abſolute docet ſacrilegium ſurripiendo quamcunque rem in loco ſacro, ſive in cuſtodiam traditam Eccleſiæ: ſive non quia inquit textus *in c. quiſquis: abſolute determinat*

ſacrilegium eſſe. Si non ſacrum de ſacro quis furetur, neque limitat ad non ſacrum depoſitum, & in cuſtodiam traditum: ergo neque nos limitare debemus, cum hæc limitatio non augeat honorem loci ſacri: ſed potius diminuat.

Addit Suarez furem qui crumenam abſcindit in Eccleſia committere ſacrilegium mortale, & circunſtantiam illam loci eſſe neceſſario in confeſſione exprimendam, nec putat opinionem alteram eſſe probabilem aut tutam: quia inquit paucorum eſt contra multitudinem aliter ſentientium, & ſine textu ac firma ratione. Quare populus merito ſic inſtruendus eſt, & monendi Confeſſarij; ut in praxi ſequantur opinionem communem.

QUÆSTIO II.

An ſi quis extra Eccleſiam cuperet intra Eccleſiam furari, teneatur in Confeſſione circunſtantiam loci explicare?

R. Affirmative ut ſupra in ſimili diximus. Ratio quia ſacrilegus eſſet; eo quod illa actio volita eſt ut exercenda intra Eccleſiam, & non attenditur locus deſiderij: ſed locus ubi actus ipſe conſummandus eſt. Sanchez, Navarrus, Leander & alij apud R. P. Franc. à Jeſu Maria. Quænam ſint obſervanda circa confitentem hunc caſum facile ex ſupradictis apparent: Ex quibus etiam Caſus occurren-

Digitized by Google

tes eadem facilitate reſolves, reſtat reſolvenda,

DIFFICULTAS UNICA.

Teneturne ad aliquid Eccleſiæ qui in ea furatus eſt?

Certum eſt quod ſi ablatum pertinebat ad ipſam Eccleſiam; fur tenetur eadem Eccleſiæ reſtituere quæ ab ea abſtulit.

Si autem illud ablatum erat tantum ibi depoſitum vel exiſtens: an ad honoris loco ſacro debiti reſtitutionem, & per furtum ei iniurius debeat aliquid? videtur quod ad aliquam ſatisfactionem teneatur quæ conſiſtit in compenſatione iniuriæ quæ loco illata eſt; abſtrahendo à damno ſi quod coniunctum aut ſecutum fuit, ſe humiliando & pœnas pro delicto quo fuit ei iniurius ſubeundo, & ſic eius honorem reparando & reſtaurando. Sed hac de re alibi expreſſius infra *in Apendice littera* F. *&* R.

CATECHESIS SEPTIMA

De periurio, ſive teſtimonio falſo in Iudicio.

CASUS VII.

Notitia nominis & Rei.

AD intelligendum quid ſit periurium operæ pretium eſt ſcire quid ſit iuramentum,

D. Thom. 2. 2. q. 89. a. 1. docet quod aſſumere Deum in teſtem ſit iurare: vnde iuramentum dictum vult quia quaſi pro iure introductum eſt, & quod ſub invocatione divini teſtimonij dicitur pro vero habeatur. D. Auguſt. vero *Sermone* 28. *de verbis Apoſtoli* vult inde iuramentum dictum eſſe; quod ius reddamus Deo quando per ipſum iuramus debitam ſcilicet veritatem. Iuramentum itaque quod aliis nominibus vel iusiurandum vel Sacramentum appellatur: Eſt invocatio divini teſtimonij ad fidem faciendam, vel ad promiſſionem firmandam.

Digitized by Google

Unde duo requiruntur ad iuramentum;ſcilicet intentio invocandi divinum teſtimonium, ſive adhibendi Deum teſtem: & ipſa invocatio.

Prior actus ſpectat ad voluntatem, poſterior ad intellectum, & ſine utriuſque actu non fit proprie dictum iuramentum. Hinc qui dicunt per fidem meam, fide boni viri, aut Sacerdotis prout iſta ordinarie accipiuntur, non intelliguntur iurare, quia qui ſic loquuntur, non intendunt Deum invocare in teſtem, ſed declarare ſe loqui ex fide, ſeu fidelitate, aut veritate quam vir bonus aut Sacerdos in ſuis dictis adhibere debent aut adhibere præſumuntur.

De diverſis iuramenti diviſionibus curioſus videat appendicem *in littera l. & m.*

Sed ad inſtitutum Nota tres requiri conditiones, ſeu qualitates ut iuramentum ſit licitum, ſcilicet veritatem, iuſtitiam, & iudicium: quæ communiter dici ſolent tres iuramenti comites quæ ex Ieremiæ c.4. deſumuntur à Theologis, & Canoniſtis, *ad Capitulum Animadvertendum causâ* 22. *quaſt.* 2. ex D. Hieronymo.

Iuramentum autem fit in veritate, quando idquod aſſeritur ita ſe habet prout aſſeritur, & jurans quoque firmiter judicat ſic ſe habere. Et aliud eſt ſolemne, aliud non ſolemne, Solemne eſt, quod fit ſuper re ſacra & tactis ſacroſanctis Evangeliis, cruce ſancta,aut tangendo proprium pectus, ſi Epiſcopus aut Sacerdos eſt qui iurat. Non ſolemne ſive ſimplex eſt in quo non ſervantur hæ cæremoniæ: utriuſque eadem eſt vis coram Deo: attamen violatio ſolemnis in maius peccatum. Becanus *quæſtion.* 89. *q.*2. *n.*3. VViggers *tract.* 8. *de Rel. cap.*5.*dub.*4. *num.*16.

Solemne autem aliud eſt iudiciale, & quod fit coram iudice in proceſſibus: aliud extra iudiciale, ut quod fit coram ſuperiore ſine reſpectu ad lites, his præcognitis.

Notandum eſt periurium dupliciter ſumi: aliquando generaliter, & aliquando ac magis communiter ſtricte. Periurium generaliter ſumptum dicitur quodvis iuramentum cui aliquid ex tribus comitibus debitis deeſt ſive iudicium, ſive iuſtitia, ſive veritas. Quando autem deeſt iuſtitia, tunc quodammodo conſecutive deeſt quoque veritas: quia ſervari non poteſt quod iuratur: ipſa enim eius executio illicita eſt & peccatum. Periurium autem ſtricte acceptum, eſt iuramentum carens veritate: quando Deus invocatur ut teſtis falſitatis.

Quando itaque iura, ſive Canones, ſive leges loquuntur de periuris & periuriis: cenſentur tunc loqui ordinarie de periuriis ſtricte acceptis, & de hoc eſt præſens caſus.

Gravitas periurij.

Periurium eſt peccatum mortale ex graviſſimis, patet; quia maximam Deo irrogat iniuriam reputando illum veluti mendacem, & teſtem falſitatis. Patet etiam ex pœnis, nam iure canonico, clericus periurus deponitur ab ordine *c. cum non ab homine de iudiciis*. Et privari debet beneficio Eccleſiaſtico, *l. quod habet, c. querela de iure iurando.*

Collatio beneficij periuro facta; eſt ipſo iure nulla. Iure Civili & Canonico periurus eſt infamis *c. infames 6. & l. ſi quis C. de tranſ.* à Ci-

Digitized by Google

vili mulctatur exilio *l. ultima ff. de crimine ſtellionatus.* Periurus autem in iudicio incurrit crimen falſi *l.1. ff. de falſis.* Eandem notam incurrit ille, qui interrogatus tacet veritatem, dicitque ſe nihil ſcire, *c. quiſquis.* Excuſatur tamen ſi abſque dolo tacuerit veritatem ob præſumptam ſimplicitatem. Immo periurium eſt gravius homicidio; quia homicidio proximus læditur, periurio autem Deus, D.Th. *quodl.* 1.*a.* 8. Triſtes etiam exitus ſeu fines ſatis declarant periurii gravi-tatẽ. Vide 2.Reg.c.21.& 4.Reg.ult. ubi primo loco legitur ſterilitas terræ, & fames quæ ſupervenit & duravit tribus Annis tempore David propter periurium Saülis, & ſecundo captivitas Regis Iuda, Sedeciæ, & deſtructio Hieroſolymorum propter non ſervatum iuramentum fidelitatis factum Nabuchodonoſor.

QUÆSTIUNCULÆ ALIQUOT,

Quibus Reſolventur caſus & difficultates occurrentes in hac materia.

QUÆSTIO I.

Utrum iuramentum ſimulatum ſit aliquando licitum?

R. Non eſt intrinſece malum & proinde neque ſemper peccatum uti aliqua amphibologia aut æquivocatione in jurando: ita

ſcilicet ut iurans alia ſignificatione aut ſenſu accipiat verba ſua quem etiam admittunt, quàm intelligat alter cui præſtatur iuramentum, ita communiter DD. quia loqui cum aliqua amphibologia non eſt mentiri; ergo non eſt intrinſecè malum niſi ratione mendacij: & hinc conſequenter neque intrinſece erit malum talem ſermonem confirmare iuramento. Antecedens late oſtendit D. Auguſt. *libro contra mendacium*: præſertim *c.10. & ſequentibus*, ubi variis exemplis ſanctorum id confirmat; defendens illa à mendaciis propter multiplicem verborum aut rerum ſignificationem. Ratio quia mendacium eſt dictum contra mentem non utique audientis, ſed loquentis, ſed qui utitur verbis ambiguis ſenſu congruo & conſentaneo menti ſuæ, non poteſt dici loqui contra mentem: ergo non mentitur: unde,

R. ſecundo quando verba juramenti iuxta aliquem ſenſum verum, quem jurans intendit ex iuſta & rationabili cauſa proferuntur: etiamſi aliter intelligantur ab altero cui fit iuramentum, non committitur periurium aut peccatum. Probatur, quia oratio illa exterior eſt vera in illo etiam ſenſu quem iurans intendit ſecundum quem jurat uti ſupponitur: ergo ille iurat verum non falſum; atque ita nec mentitur, nec periurus eſt, neque aliter in eo peccat: quia habet iuſtam & rationabilem cauſam ita iurandi, ſive ſic intelligendi ſuum iuramentum. Quamvis itaque occaſione eius alter in errorem inducatur, non debet tamen id iuranti deputari: quia ad deceptionem illam paſſi-
vam

Digitized by Google

vam cenſetur ſe habere permiſſive, non inductive: quia non ita iurat ut noceat alteri, ſed ut ſibi proſit aut proximo bene conſulat: eiuſmodi autem ſermones ſatis approbantur, *in Capitulo, Ne quis, cauſa* 22. *quæſt.* 2. & *Capitulo ultimo ibidem* adiuncta ſimul Gloſſa ibi: enim excuſatur Patriarcha Abraham in eo quod dixerit Saram eſſe ſororem; quatenus ſcilicet erat filia fratris, & Iacob qui dixit ſe eſſe primogenitum Eſaud non quidem nativitate ſe jure primogenituræ iam ſibi compereatis.

QUÆSTIO II.

Vtrum ſit peccatum mortale, iurare exterius abſque intentione iurandi illud quod verum eſt?

R. In eſt poſſe eſſe peccatum mortale ſi iudices vel ſuperiores legitime præcipiant ſuper re tali præſtari juramentum. Quia qui ſine intentione iurandi tunc exterius iurat, facit contra iuſtum mandatum in re ipſa, quamvis non in externa forma, ſed hoc à tranſgreſſione mandati non excuſat, non enim intentioni iudicis aut Superioris ſatisfacit: ſed magnam deceptionem & inobedientiam in re gravi committit.

Quæstio III.

Vtrum ſit peccatum mortale in eo, quando iuramentum indebite exigitur exterius, iurat ſine intentione iurandi quando verum eſt quod ſic iurat?

R. Duæ ſunt opiniones. Arragonius, Soto. Suarez *lib.* 3. *de iuram. c.*17. Malderus & quidam alij putant in eo caſu tantum veniale.

Alij putant eſſe mortale ut Caietanus *in* 3. *diſt.* 38. *q.* 80. *a.* 7. Covarruvias. VViggers qui docet hanc opinionem eſſe veriorem *tract.* 8. *de Rel. c.* 5. *dub.* 12. *num.* 98. eo quod in materia vera ſic iurare abſque intentione fit quædam illuſio divini nominis, quæ non minus adverſatur fini iuramenti; quam ſi fieret in alia materia, quando de induſtria & cum plena advertentia ita iuratur.

Digitized by Google

QUÆSTIO IV.

An qui abſque iuſta & rationabili cauſa utitur ſermone ambiguo & de induſtria, non ſecundum intentionem præcipientis iurat : committat peccatum ex genere ſuo mortale ?

R. Affirmative quia ſic iurans aſſumit nomen Domini in vanum : utitur enim divina auctoritate non ad confirmandam veritatem quæ erat confirmanda, ſed illius confirmationem ſimulat ad decipiendum illum qui decipiendus non erat. Deinde quia modus ille ſic iurandi ſi abſque iuſta cauſa permittatur, verget in magnum præiudicium finis iuramenti : quare in eo apparet gravis irreligioſitas contra duos comites iuramenti, ſcilicet contra iudicium, & contra iuſtitiam. Iudicium enim in hoc conſiſtit ut fiat cum neceſſitate & reverentia. Iuſtitia autem in eo conſiſtit ut non fiat de re illicita : quia fieret irreverentia Deo ipſum adducendo in teſtem rei illicitæ.

Attamen non committeretur hîc periurium proprie & ſpecialiter dictum, quando verba exterius prolata admittunt ſenſum illum, in quo iurans intendit præſtare iuramentum ; ſive id contingat propter multiplicem verborum ſignificationem, ſive propter modum dicendi, vel circumſtantias adiunctas, quæ ſolent quaſi

tribuere verbis, ſic aut tali occaſione prolatis ſenſum illum quem iurans intendit VViggers *ſupra n.99.*

QUÆSTIO V.

An ſit periurus qui iurat verum ſecundum ſuam intentionem: id eſt cum reſtrictione mentali, falſum tamen ſecundum ſermonem exterius prolatum.

R. Duæ ſunt opiniones hac de re, & quidem totaliter ſibi oppoſitæ, quarum una aſſerit, altera negat, res eſt difficultatis plena de qua diverſimode loquuntur DD.

Negant Sylveſter verbo iuramentum. Angelus *eodem verbo 5.num. 9.* Navarrus *Enchyridij num.8.& 18.& capit. Humanæ aures,* Sanchez, *in decalogum lib.3.c.6.* A Valentia *tom.3.diſp.5. quæſt.13.puncto 2.* & *diſp.6. q.puncto 4.*& Bonacina circa præceptum 2. Decalogi *diſp. 4. q.1. puncto 12. n.4.* Item Leſſius, Malderus, & quidam alij docentes non eſſe periurium: quando quis iurat cum tacita reſtrictione v. g. iurat quis ſe aliquid facturum, cum hac aut ſimili reſtrictione ſi potuero ſi debuero, &c. vel non feci ſcilicet in carcere, vel non habui complices ſubintelligendo in alio crimine, ſic ut verificent per reſtrictionem aut ſuppletionem mentalem ſua verba; quæ alias ſunt falſa videntur accepiſſe fundamentum ſuæ opinionis ex diverſis locis & exemplis ſacræ ſcripturæ, ex

quibus conantur oſtendere quod ſancti ac etiam Chriſtus Dominus uſi fuerint illo loquendi modo. Et ad illam opinionem fortius propugnandam, inclinari & permoveri humana quadam commiſeratione ut dicit VViggers erga hominum infirmitatem:ut ſcilicet modum ſuggerant & ſuppeditent quo quis importune preſſus ; & dicat vel iuret ea quæ non licite aut non ſine incommodo poteſt dicere vel iurare, poſſit importunitatem evadere, ſimulando ſe reſpondere ad interrogata, & tamen non reſpondeat: Quemadmodum iniqua miſeratione commoti quidam aſtantes ad ſupplicium Eleazari propter antiqui viri amicitiam, afferebant carnes quibus veſci ei licebat, ut ſimularetur manducaſſe & ſic mortem evadere 2. Mach. c. 6. Sed iſtam ſimulationem non approbavit vir fortis & Sanctus Eleazarus.

Suarez etiam *tom. 2. de Relig. l. 3. c. 10. 11. & 17.* videtur in hanc opinionem inclinare ſed trepide nec ſatis Conſtanter nam c. 11. poſtquam declaraſſet eum qui utitur amphibologia ſenſibili excuſari à mendacio & ſi iuramentum in ſuo ſenſu adiiciat, etiam à periurio. Sic pergit ſcribere; Quando autem ſolum ſuppletur ſenſus per internam additionem more voluntariam, probabile eſt non excuſari mendacium & periurium: licet ſit res dubia. Nihilominus in rigore non eſt periurium: licet ſit grave peccatum.

Porrò ut reſtrictiones ſuas mentales veriſimilius ſtabilire videantur adducunt duo loca, unum ex Evangelio S. Ioannis c. 7. ubi Chriſtus fratribus ſuis (id eſt cognatis) eam hor-

tantibus ut aſcenderet in Iudæam, & ſe ſuaque opera manifeſtaret mundo ſic reſpondet : *vos aſcendite ad diem feſtum hunc : ego autem non aſcendam ad diem feſtum iſtum.* Sed hæc verba non videntur habere verum ſenſum niſi cum ſubintellectione hac, vel ſimili reſtrictione: non aſcendam vobiſcum, aut in manifeſto.

Sed nota quod biblia ſixtina & multa antiquiora non habeat eadem verba. Aſt, Ego autem non aſcendo & Græcus textus habet, *οὔπω ἀναβαίνω* id eſt nondum aſcendo, ex impreſſione Plantiniana apud Chriſtophorum Raphelengium, Academia Lugduno Bat. Typographum Anno 1601. Sic quoque habetur in Bibliis Gravianis impreſſis Lovanij circa annum 1541. ſtante autem huiuſmodi lectione ſatis eſt evidens veritas verborum Chriſti abſque omni mentali additione. Alterum eſt Evang. Marci 13. Sed ex ipſo contextu eorum fundamentum & ex modo loquendi corruit.

Similiter corruit eorum ratiocinatio, quæ ſic ſe habet. Ad mendacium requiritur voluntas loquendi falſum, atqui ille qui foris profert ſermonem vocalem falſum, & intus determinat ad ſenſum verum non videtur habere voluntatem loquendi falſum: ergo non eſt dicendus mentiri, aut committere mendacium. Reſpondetur quod ſufficienter habeat voluntatem ſaltem interpretativam loquendi falſum; hoc ipſo quo vult proferre ſermonem quem novit eſſe difformem rei ſignificatæ.

Secundæ opinioni ſubſcribunt Arragonius, Soto, Caietanus, Azorius, VViggers & favet D.Thom. *q.* 100. *a.* 1. Malderus in præfatione

Digitized by Google

ſui tractatus de mentalium reſtrictionum abuſu, ubi ſic ſcribit quando diabolus, quibus mentiri non facile perſuadet, iam reſtrictione mentali, vel ſecreta reſervatione aut ſubintellectione quaſi meri mendacij ſuccedaneâ:abuti procurat magna conſcientiarum iactura. Et Paulo infra. Omnis controverſiæ humanæ finis eſt iuramentum iuxta Apoſtolum ad Hebr. ſed quomodo erit ſi etiam in iuramenta licentius irrepat hæc ſinceri commercij ſermoniſque humani duplicitas? Etiam à Iudice interrogatus; occultum apud ſe finget eſſe illud de quo quæritur. Iurabit hoc antidoto munitus falſum eſſe quod verum eſt, & venenum periurij theriaca huius reſtrictionis correctum ſibi innoxium eſſe, ſibique non nocere putabit: per huius ſecretionis doctrinæ nimium abuſum publica & privata omnia turbantur.

Fundamentum huius opinionis (ad quod ſe referunt præfati auctores) eſt quia non poteſt ſermo talis eſſe mendaciũ, & proinde neque iuramentum abſque periurio, (cum periurium ſit mendacium iuramento affirmatum) quando verba externa non habent multiplicem ſignificationem ex ſe, neque ab externis indiciis, qui extrinſecus concurrunt: ſed habent unicum tantummodo ſenſum qui omnino falſus eſt, & à proferente falſus eſſe dignoſcitur, exteriores enim iſtæ locutiones ſunt difformes rei quam ſignificant atque adeo falſa ſigna quæ aliud produnt foris quam in mente proferentis latet. Neque illud ignorat ille qui profert ut ſupponitur, & tamen vult ea proferre: ergo ſermonem loquitur contrarium veritati rei, & contra

id quod habet in mente: ergo per conſequens committit mendacium & ſi iure & periurium.

Hæc opinio prævalet priori & in praxi ſecurior, & in praxi tenenda; quia ut ait Dominus VViggers ſi modificationes illæ ſermonis vocalis per moras reſtrictiones mentales à mendacio & periurio dum iurantur, excuſentur, & ut licitæ defendantur, quando dicitur cauſa ſubeſſe, natæ ſunt, non tantum omnem rationem iuſtitiæ & contractuum humanorum ſubvertere, ſed etiam omnem humanum convictum & ſocietatem perturbare. Nullus enim unquam poterit eſſe ſecurus de fide & mente alterius, ſive in familiaribus colloquiis, ſive in ſtipulationibus & contractibus ſive in fœderibus iuramento confirmatis; quia dum loqui licuerit ſermonem omnibus externis conſideratis abſolute falſum, quem ſola mente modificent ad ſenſum verum: impoſſibile eſt quod mentem loquentis alter intelligat quantumcunque prudenter ad eius verba, & omnes circunſtantias advertat. Neque refert quod addant eas eſſe licitas modo ex iuſtis cauſis fiant, nam facile ſibi quiſque aliquam cauſam aſſumit aut fingit. Unde & hæretici calumniandi Catholicis occaſionem hinc arripiunt quaſi modos fallendi proximum doceant per mentales reſtrictiones eiuſmodi.

Digitized by Google

QUÆSTIO VI.

Vtrum teneatur quis contra auctorem criminis ſemper teſtari, iudice mandante vel iuramentum deferente?

EX D. Th. 2.2.*q.*70. *a.* 1. *ad* 2. ſumuntur aliquot caſus, quibus tenetur teſtis deponere poſito iudicis præcepto.

1 Quando auctor criminis laborat iam infamia talis criminis ab eo commiſſi, & licet non laboraret infamia, tamen immineret notabile damnum Reipublicæ in futurum quod alia ratione averti non poſſet, vel grave malum alicui privato quod etiam aliter impediri nequeat: nam tunc Charitas obligat ad teſtandum, Et ſi iudex in his caſibus præciperet ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ faciendam teſtificationem; qui non obediret eiuſmodi mandato incurreret ipſo facto cenſuram. Leſſius *lib.* 2. *c.* 30. *dub.* 6. Navarrus *c.* 17. *n.* 34. item *c.* 25. *n.* 46. VViggers *tract.* 6. *de iudicio &c. c.* 2. *dub.* 5.

2 Quando de auctore delicti eſt ſemi plene probatum, tenebitur teſtis de lato ſibi iuramento iurare de veritate dicenda ac ipſam veritatem quam novit dicere: quia per ſemiplenam probationem in iudicio incipit crimen eſſe publicum, non minus quam per hoc quod laboret author infamia criminis.

3 Si procedatur via accuſationis, & delictum plene probari poſſit, tunc teſtis citatus tenetur teſtari. Ita Bonac. *tom. 2. diſput.* 10. *q.* 3. *puncto* 3. *n.* 4. Becanus *quæſt.* 70. *q.* 3. *concl.* 1. VViggers Reginal. & paſſim alij, & colligitur ex *l. invit. de teſtibus.*

Caſus quibus teſtis non tenetur teſtari.

1 Si noverit ex confeſſione Sacramentali, imo nulla tunc ratione poterit manifeſtare: licet ſalus Reipub. inde penderet.

2 Si illi ſub ſecreto patefactum eſt conſilij, vel auxilij petendi cauſa ad ſalutem animæ, vel corporis miſeri delinquentis; ut ſi ſit medicus, advocatus, obſtetrix: tunc enim non poteſt teſtari etiamſi de auctore eſſet infamia vel ſemiplena probatio. Quia miſero homini non debet obeſſe quod auxilij vel conſilij petendi gratia ſe alteri bona fide patefecerit; alioquin peccatores à petendo conſilio arcerentur: colligitur ex D. Th. *ſuprà ad* 2. deinde quia ſervare fidem eſt præcepti naturalis: nihil autem præcipi poteſt quod eſt contra id quod eſt de iure naturali. Excipiendus tamen eſt caſus, quando declaratio teſtis eſſet neceſſaria ad avertendum damnum Reipub. vel proximi, ut docent D. Th. *loco citato* & *quæſt.* 68. *a.* 1. *ad* 3. VViggers *loco citato.*

3. Non tenetur quis teſtari ſi auctor non laborat infamia, nec timetur damnum in futurum; ut ſi putetur privatis admonitionibus emendandus quando proceditur per inquiſitionem: quamvis ipſe cum duobus aut tribus aliis

Digitized by Google

factum noverit, ita Becanus *ſuprà concl.* 2. VViggers *ſuprà n.* 21. & paſſim alij ut Sylveſter, Fumus. Navar. Salon. Clavis Reg. Arragonius, Caiet. 22. *q.* 70 *a.* 1.

4. Quando proceditur via accuſationis, ſi teſtis videat rem plene probari non poſſe ex eo quod ipſe ſolus & accuſator ſciant: non tenebitur ſecundum aliquos teſtari, niſi forte neceſſarium ſit ad impediendum malum, ita Sylveſter, Angelus, Leſſius, Becanus, ſecundum vero alios nempe Domi. Soto *lib.* 5. *de iure & iuſt. q.* 7. *a.* 1. Clavem Regiam *lib.* 12. *c.* 2. *n.* 6. Bonac. VViggers & quoſdam alios tenebitur; nec apparet ſufficiens ratio qua excuſetur à teſtando: quia non incumbit illi probare, ſed tantum dicere quod novit quando iudex legitime præcipit.

5. Quando iudex quærit quis acceperit, non tenetur ſubditus patefacere eum, qui accepit cauſa iuſtæ compenſationis: eo quod aliter obtinere non poterat. Nav. Bon. VViggers, Becan. & alij. Ratio quia præceptum ſuperioris procedit ea præſumptione iniuſtitiæ commiſſæ quam ſcio non ſubeſſe.

6 Quando ex teſtificatione teſtanti imminet aliquod notabile incommodum; non enim quis tenetur cum notabili ſuo gravamine teſtari: niſi forſan hoc eſſet neceſſarium ad malum publicum avertendum. Ita Vviggers loc. cit. Dom. Soto, Navarr. Bonacina, Reginaldus *in compendiaria praxi diff. caſ. Conſcien. parte* 3. *q.* 53. quia nemo tenetur ſuo malo procurare bonum proximi.

7 Non tenebitur quando quis cognovit

ſive audivit ab iis tantum , qui non ſunt fide digni : tunc enim ita ſe habere debet ac ſi neſciret.

QUÆSTIO VII.

An teſtis teneatur ad reſtitutionem ſi nolit teſtari, vel ſi veritatem occultet.

RESp. vel imminet teſtaturo prave damnum vel non. Si imminet non tenetur; quia non tenetur tunc teſtari nec ſuperior poteſt eum obligare niſi bonum publicum id exigat.

Si non imminet. Reſp primò probabilius eſt eum qui ſe occultat vel fugit, antequam iudicis præceptum aut citatio ei legitime denuncietur, non teneri ad reſtitutionem damni quod ſequitur ex defectu citationis: quia nemo obligatur præcepto ſuperioris priuſquam ei debito modo imponatur, etſi male faciat. Becanus *ſuprà q.* 4. Molina *diſp.* 83. docet non videri improbabile. Si poſtquam citatio Iudicis per miniſtrum publicum ei eſt intimata fuga vel fraude teſtificandi actum declinaverit, non teneri ad reſtitutionem: quia citatio illa & præceptum non imponit illi obligationem iuſtitiæ ad ſe ſiſtendum & teſtandum; ſed ſolum obedientiæ: non enim cenſetur iniuſtus ſi non comparet, ſed inobediens & contumax quia obligatio qua quis ex iuſtitia tenetur in gra-

Digitized by Google

tiam proximi aliquid facere, non oritur præciſe ex præcepto Superioris; ſed ex acceptatione eius qui vult aliquid facere in gratiam proximi: Nam acceptando implicite promittit & alterius tribuit ad hoc exigendum.

Attamen Dom. Soto, Malderus & *alij* apud VViggers *ſupra dub.* 6. oppoſitum tenent, & fundamentum Molinæ refellunt, non enim (inquit Vviggers) verum eſſe videtur quod teſtis aliter non teneatur ex iuſtitia ad teſtandum niſi quia ipſe promiſerit vel acceptaverit: quia promiſſio illa, vel acceptatio ſuppleri poteſt auctoritate iudicis tale munus abſolute imponentis. Republica enim ratione alti dominij ſive eminentis ſuæ poteſtatis quam habet in ſua membra, & in functiones earum ſibi neceſſarias: poteſt etiam ſubdito invito imponere tale munus cum tali quaſi ſervitute, ut ex iuſtitia obligetur illud adminiſtrare quando bonum publicum ita exigit: ſic poteſt Princeps compellere & conſtringere aliquem ut tutorem pupillorum, curatorem pauperum agat, conſulatum gerat: etſi invitus ſit & recuſet, idque ita ut ſi illo recuſante Princeps perſiſtat ipſe teneatur pupillis pauperibus civibus reſpective de damnis & incommodis quæ ob non præſtitutum officium eis obveniunt, ſi illud præſtare negligat.

QUÆSTIO VIII.

An teſtis teneatur ad reſtitutionem, ſi falſum teſtimonium dixerit?

RESp. ſi quis ſciens & prudens; vel ex craſſa ignorantia dixerit falſum teſtimonium ratione cuius alter iniuſte damnum acceperit: tenebitur ad reſtitutionem damni in ſolidum. Ita Becanus ſupra *quæſt.* 5. Vviggers, Soto, Sylveſter, Bonacina. Ratio quia eſt efficax cauſa totius damni quod alter patitur. Idem eſt iudicium de illo qui etſi verum teſtimonium dixiſſet; modo ſcienter contra iuris ordinem animo alteri nocendi contra reum teſtatus eſt. Ita Sanchez. Vviggers, & alij. Ratio eſt eadem; attamen nonnulli aliter ſe rem habere docent ſi v. g. reus iam per alios teſtes erat convictus, & teſtimonium huius accedens nihil fuerit operatum: puta quia nec pœna ideo aucta ſit, neque iudex magis fuerit firmatus animo ad condemnandum: quamvis enim iniurioſe, cum Reo egerit, non tamen videtur cauſaſſe damnum.

Reſp. 2. ſi quis falſum teſtimonium dixerit ex aliqua ignorantia vel inadvertentia non culpabili, ſeu damnabili, vel ex oblivione ſaltem non mortifera: non videtur teneri ad reſtitutionem damni ſecuti. Ita Becan *ſupra* ex Caiet. *a.* 4. & Vviggers ex eodem Caiet. *q.* 70. *a.* 4. Salonio ibidem *concl.* 5. Pet. Navarra. Maldero.

Digitized by Google

Navarro, & Bonacina & aliis. Ratio quia neque tenetur ratione rei acceptæ, neque ratione iniuſtæ damnificationis cum nihil ulterius habeat nec peccaverit mortaliter ut ſupponimus: atqui probabile eſt non teneri ad reſtitutionem ex damno illato eum, qui non peccavit mortaliter, unde damnum illud poterit cenſeri qu. ſi fortuito alteri obveniſſe.

Potiori ratione non tenebitur ad reſtitutionem; ſi quis præter iuris ordinem interrogatus, per imprudentiam de vero crimine ſit teſtatus, exiſtimans ſe ad teſtandum & veritatem dicendam obligari. Sanchez *lib.* 3.*in decal. c.*6.*n.*28. Vvig. *tract.*6. *de Iudicio &c. c.*2.*dub.* 6.*n.*25.

Reſp. 3. non tenetur quis ad reſtitutionem ex eo quod ſe ſponte non obtulerit ad teſtandum: quamvis ſuo teſtimonio damnum huius vel illius partis potuiſſet avertere, ita DD. communiter quia ex iuſtitia non tenebatur ſe offerre ad teſtandum; licet ad illud ſubinde obligetur ex charitate.

Reſp. 4 Non tenetur quoque teſtis ad reſtitutionem ſi noluerit teſtari: quia grave inde damnum ipſi impenderet niſi id poſtularet bonum publicum.

Reſp 5. ſi quis legitime citatus compareat in iudicio, quamvis invitus ad teſtificandum, & rogatus celet reſpondendo veritatem, non ſolum peccabit contra charitatem: ſed etiam contra iuſtitiam, & tenebitur parti de damno quod ex illa celatione veritatis, ſive ex eo quia veritatem non aperuit, obvenit. Colligitur ex Capitulo cum dilecti de accuſationibus:

ubi æquiparantur iuratus teſtis celans veritatem, & teſtis deponens teſtimonium falſum: ergo ſicut hic peccat contra iuſtitiam & fit reſtitutioni obnoxius, ita & iſte.

Quæstio IX.

Quinam incurrunt, vel non incurrrunt hunc caſum?

Reſp. 1. Ex præmiſſis facile colligi poteſt ſed exempli gratiâ. Ille incurrit qui vocatus in iudicium ut teſtetur, affirmat ſolemni iuramento eſſe verum id, quod ſcit eſſe falſum aut dubitat eſſe falſum, aut tacet verum cum ſine periculo poſſit & debeat illud dicere. Ratio quia ſolemne periurium committit.

2. Ille incurrit qui à iudice ſervato iuris ordine interrogatus medio iuramento; non teſtatur verum, vel non accuſat quos tenetur.

Non incurrit ille qui citatus ad deponendum cum iuramento in cauſa criminali; metuens furorem illorum contra quos deponere debet, fugit ne teſtetur.

2 Neque ille qui interrogatus à judice ſub iuramento ſolemni ſciat ne quis fuerit qui talem hominem occiderit, vel talem rem fecerit; ſi reſpondet ſe non ſcire ut iudici manifeſtet quia ſolus ſcit, aut non iuridice interrogatur.

3 Neque ille qui iurando ex cauſa rationabili non habuit voluntatem iurandi, neque

mandantes aut conſulentes; quia reſervatio de illis non loquitur.

4 Neque ille qui ſolemniter iurat verum neſciens eſſe tale: credens tamen alteri qui eſt magnæ probitatis. Quia non iurat verum ſciens eſſe falſum, nec dubitat eſſe falſum, ſecus ſi iuraret verum dubitans eſſe falſum nam hunc caſum incurreret.

QUÆSTIO X.

Quæ obſeruanda circa confitentem hunc caſum?

RESP. 1. An paratus ſit omnia damna reſtituere, quæ ob ipſius falſum teſtimonium pati quis debet.

2 An ſæpius hoc crimen patrarit?

3 Reparandum ſcandalum ſi quod dederit.

4 Magna imponenda eſt pœnitentia ſecundum prudentiam confeſſarij, &c.

CATECHESIS OCTAVA.

De falſificatione publici inſtrumenti.

CASUS OCTAVUS.

Notitia Nominis & Rei.

FALSIFICATIO Ut nomen ſonat eſt falſum facere: falſitas autem à qua quis falſarius & crimen falſi commiſiſſe dicitur, eſt immutatio veritatis cùm dolo & iniuria alterius, *ex cap. de iureiurando &c.* Et fit multis modis; magis communiter autem his verſibus contentis *in C. licet ad regimen. de crimine falſi.*

Forma, ſtylus, filum, membrana, litura, ſigillum.
Hæc ſex falſata dant ſcripta valere puſillum?

Inſtrumentum hìc dicitur quaſi inſtructio mentis, ſicuti teſtamentum dicitur quaſi teſtatio mentis, ut habetur *inſtit. de teſtam.* §. 1.

Digitized by Google

Publicum hîc dici videtur quod auctoritate Superioris, ſive Eccleſiaſtici ſive laici expeditum eſt. Hinc publicitus apud Terent. idem eſt ac cum auctoritate vel ordinatione Magiſtratus.

Itaque inſtrumentum publicum hîc accipitur pro litteris auctoritate Superiorum legitime expeditis, ſive per Tabellionem aut notarium; ſive per ſcribam, aut ſecretarium aut vicarium, & huiuſmodi deputatos: Superiores autem illi debent habere iuriſdictionem in foro exteriori.

Porro litteræ quæ auctoritate Eccleſiaſticorum ſuperiorum expediuntur, diverſis nominibus appellantur: aliæ ſunt bullæ, brevia, litteræ commendatitiæ, dimiſſoriales, proviſionales, aut ſimiles.

Bullæ extravagantes & brevia & ſimiles, pertinent ad ſummum Pontificem, de quibus hic nihil dicemus: quia falſificantes litteras Apoſtolicas ſunt excommunicati in bulla Cœnæ Domini ſub ſequenti tenore. Item excommunicamus & anathematizamus omnes falſarios litterarum Apoſtolicarum etiam in forma brevis, ac ſupplicationum gratiam vel iuſtitiam concernentium per Rom. Pontificem, vel ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarium, ſeu gerentes vices eorum, aut de mandato eiuſdem Romani Pontificis ſignatarum: nec non falſe fabricantes litteras Apoſtolicas etiam in forma brevis, & etiam falſo ſignantes ſupplicationes huiuſmodi ſub nomine Romani Pontificis ſeu Vicecancellarij; aut gerentes vices prædictorum.

Litteræ commendatitiæ vocantur quæ conceduntur clericis peregrinis aut diœceſim mutantibus. Litteræ dimiſſoriales quæ dantur ab Epiſcopis ut ſubditi promoveri poſſint ab alio Epiſcopo ad ordines ſacros, &c.

Gravitas.

Falſare litteras Prælatorum peccatum mortule eſt ſuo genere; quia eſt actus natura ſua pernicioſu: attamen propter imperfectionem actus poteſt eſſe veniale, ſicut & in alijs generibus peccatorum. Deinde gravitas eius attenditur ex pœnis, quæ tam canonico quam iure civili infliguntur.

Jure Canonico Clerici falſarij litterarum Epiſcopi, ſi criminaliter accuſantur deponuntur ab ordine & beneficio; & perpetuo in monaſterium detruduntur per *C.Epiſcopus diſt.* 50. ſi vero per modum inquiſitionis convincantur, ab officio & beneficio ſunt ſuſpenſi.

Jure civili ſi laici hoc crimeu commiſerint deportantur, hoc eſt in exilium perpetuum mittuntur; & bona eorum publicantur per textum. *l.* 1.§.*finali ad L. Corneliam de falſis.*

QUÆSTIO I.

Quis crimen falſitatis circa litteras dicitur committere?

REſp. qui immutat veritatem illarum cum dolo & alterius iniuria, quod fit adden-

Digitized by Google

do, demendo, radendo, comburendo, lacerando, celando, adulterando, novas fingendo &c.

QUÆSTIO II.

Qui non incurrunt hunc caſum?

RESP. 1. Ille qui falſificat litteras ſummi Pontificis & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vice-Cancellarij, ſeu gerentium eorum vices, incurrunt enim quid gravius, nimirum excommunicationem reſervatam ſummo Pontifici per bullam cœnæ Domini.

2 Neque ille qui obtinet litteras falſa, narrando vel alieno nomine quod ſibi falſo imponit non enim dicitur falſarius.

3 Neque ille qui utitur litteris ſi eas ipſe non falſarit, neque qui punctum inordinate appoſitum radit, aut punctum pro clariori intelligentia adiicit: ſecus ſi verborum ſenſui puncto addito mutetur.

4 Neque ille qui in litteris mutat ea quæ prius erant in ſua ſupplicatione expreſſa, ſi per errorem notarij vel ſcriptoris fuerint variata, & hoc in foro conſcientiæ: nam aliud præſumitur in foro externo.

5 Neque ille qui falſificat litteras quarum uſus iam evanuit, ſi per talem falſificationem relinquat inutiles.

6 Neque ille qui falſificavit quidem litteras, ſi illis non ſit uſus nec quiſquam uſurus

cum detrimento ſeu iniuria tertij: quia non cenſetur & recte falſitas quæ eſt immutatio veritatis cum dolo & iniuria tertij.

QUÆSTIO III.

Quinam incurrunt hunc Caſum?

R. Ille incurrit qui litteras Prælatorum Eccleſiaſticorum dimiſſoriales, commendatitias, proviſionales Beneficij, & ſimiles vitiat. Item qui litteras auctoritate principum Magiſtratuum & expeditas quocunque modo vitiat, ſeu falſificat cum dolo & iniuria tertij.

QUÆSTIO IV.

Quæ obſeruanda Circa Confeſſionem & abſolutionem falſificantis inſtrumentum publicum?

REſp. Cuiuſnam litteras falſificavit? nam ſi falſificavit litteras Papæ, eſt excommunicatus.

2 An illis litteris ſit uſus: nam ſi ſit uſus cum iniuria proximi, tenetur ad reſtitutionem, nam non poteſt abſolui niſi facta reſtitutione damnorum, & litteris laceratis aut reſtitutis in integrum.

CATECHESIS
NONA

De publica ſeu notoria infantium per incuriam craſſam vel affectatam oppreſſione.

CASUS NONUS.

Notitia nominis & Rei.

OPPRESSIO prolis eſt ſpecies homicidij, qua quis propriam prolem ſeu infantem ſuffocat; vel qualicumque modo interimit. Duobus autem modis infans opprimi poteſt, voluntarie & caſualiter. Voluntarie ut dum quis ira commotus pugno, baculo, pede, enſe, aut alio modo percutiendo, aut dejiciendo, aut in loco exponendo: unde ſine evidenti morte evadere non poteſt. De quo modo occidendi habetur & colligitur ex *c. veniens ad nos, de his qui filios occiderunt Caſualiter*: De quo loquitur *c. Conſuluiſti 2. q. 5. & c. de infantibus autem, de his qui filios occiderunt.* Et caſualiter opprimi duppliciter contingit. Primo dando operam rei illicitæ, ſe-

Digitized by Google

cundo dando operam rei licitæ.

Opprimere prolem caſualiter dando operam rei licitæ, ſi ſufficiens eſt adhibita diligentia ne oppreſſio ſequatur: non eſt peccatum, quia non eſt voluntarium, & adhibita eſt diligentia ne oppreſſio ſequatur: Si non fuit adhibita diligentia ſufficiens & negligentia fuit, mortalis; erit peccatum mortale ſi venialis, veniale.

Opprimere infantem dando operam rei illicitæ; ſive adhibita ſit diligentia ne opprimeretur ſive non, erit peccatum tale, quale peccatum eſt vacare rei illicitæ, v. g. ſi mulier quæ vult furari res vicini, ſi ſecum tenellum ſuum infantem deferat; illaque deprehenſa fugiat, & fugiendo infantulum opprimat, peccat mortaliter.

Incuria ſive negligentia dupliciter conſiderari poteſt, uno modo eſt omiſſio diligentiæ in ipſo opere externo. Alio ut eſt omiſſio diligentiæ requiſitæ ex parte intellectus, qui debeat movere, & excitare, ac dictamine ſuo quaſi vrgere voluntatem & potentias exteriores ad operis executionem.

Negligentia affectata eſt, qua dedita opera quis vult negligere aliquid, vel ob tædium illud faciendi, vel ut poſtea excuſationem aliquam mereatur, vel ut ſine remorſu conſcientiæ liberius peccet, & hæc eſt directe voluntaria.

Craſſa ſive ſupina eſt ad quam tollendam vel nulla, vel exigua adhibenda eſt diligentia: & hæc eſt indirecte voluntaria.

Voluntarium directe eſt actio, quæ directe &

& formaliter in ſeipſa ab operante intenditur.
Voluntarium indirecte dicitur; quando vel in alio, vel aliter ex certis circunſtantiis aut occaſionibus aliquid moraliter iudicatur volitum: quamvis in illud ſecundum ſe non feratur voluntas aliquo actu: unde hoc dupliciter poteſt contingere. Primo ſicut cenſeatur volitum in alio actu: quamvis ratio hoc in particulari non conſideret expreſſe, neque voluntas expreſſe intendat. Sic qui proiicit lapides in plateam hominibus frequentatam, & aliquem occidit nihil de homine occidendo cogitans; cenſetur indirecte, & interpretative voluiſſe hominem occidere. Secundo ſi quis omittat aliquid advertenter, quamvis actum non eliciat quo velit omittere: tunc eiuſmodi omiſſio cenſetur voluntaria, & frequenter etiam effectus inde ſecutus, quamvis non ſemper. His præmiſſis omiſſa gravitate quæ ex ſe ſatis patet & patebit, nunc ad quæſtiunculas.

QUÆSTIO I.

Quænam diligentia adhibenda eſt circa quodque particulare negotium, aut actionem trahentem ſecum aliquod periculum mortis?

RESP. Quamvis non poſſit facile, ſed illud relinqui debeat prudentis viri arbitrio perpendentis naturam cuiuſque negotij, perſonarum, temporum, locorum & cæterarum circun-

ſtantiarum: attamen placuit tres regulas ponere quas ex doctrina Caiet. 22. *q*. 64. *a*. 4. adducit Chapeav. *tract. poſter. partis c*. 10. *quæſt*. 1. quæ ad huius rei elucidationem maxime conducunt.

Prima. In negotiis & actionibus quæ natura ſua nullum mortis periculum habent; ſed ſolum ex cauſis externis quæ non facile agnoſci ſolent, ille cenſeri debet adhibere ſufficientem diligentiam qui illud agit eo modo quo regulariter ab omnibus fieri ſolet. Hinc qui modo conſueto pulſat campanam non debet cenſeri reus alicuius negligentiæ, ſi forte illa cadente mors alterius conſequatur iuxta *C. Ioannes de homicidio*.

Secunda. In negotijs quæ natura ſua præſeferant aliquid periculi, ſed ex cauſis quibuſdam non ita facile obvijs cenſetur adhibere ſufficientem diligentiam, qui ſaltem ea circunſpicit quæ rationabiliter in aggrediendo tale negotium, à viris prudentibus circumſpici ſolent, perpenſis conditionibus perſonarum locorum &c. Dicitur in aggrediendo: quia non requiritur ſumma illa diligentia quam poſt factum prudentes adhibere voluiſſent, ſed ſufficit mediocris illa quæ à viris bonis & prudentibus ante negotium ceptum adhiberi ſolita eſt.

Tertia in negotiis & actionibus quæ ex ſui natura & cauſis admodum obvijs necis inferendæ periculum adferunt; non cenſetur quis adhibere ſufficientem diligentiam, niſi pro ratione periculi, perſonarum, locorum multam & variam adferat circunſpectionem v.g. ponere

ſecum infantem in lecto, actio eſt quæ ex natura ſua continet periculum oppreſſionis, quia dum dormimus non ſumus Domini actionum noſtrarum: agitamus enim brachia, pedes, corpus, & ſic facile fieri poteſt ut infans opprimatur, maxime cum infans ſibi cavere non poſſit; & forte anguſtus eſt locus, ſeu lectus & etiam altus, ex quo facile cadere poſſit. Quare hoc caſu non cenſebitur adhibuiſſe ſufficientem diligentiam, niſi quis prævider it num agitari aut moveri inter dormiendum conſueverit? Num cubile anguſtum, & altum ſit, & alia particularia pro ratione locorum temporum & aliarum circunſtantiarum, quæ cauſam oppreſſionis aut ſuffocationis præbere poſſent.

Ex his ſequitur collocare ſecum infantem in lecto ad condormiendum peccatum eſſe mortale: niſi honeſtetur prædicta diligentia & circunſtantiis: quia omittitur id quod eſt de neceſſitate ſalutis, nimirum cura prolis ad quam parentes & nutrices præcepto divino & naturali tenentur.

QUÆSTIO II.

Quinam incurrunt hunc Caſum?

RESP. 1. Illi parentes qui ex negligentia affectata aut ſimili ignorantia etiam vincibili opprimunt propriam prolem vincibili ir-

norantia dicitur quando quis non adhibet dili-gentiam quam poteſt & deberet, & licet quandoque diminuat rationem peccati quando non eſt craſſa & affectata; non tollit tamen totaliter rationem voluntarij & cenſetur indirecte volita.

2 Incurrunt illi parentes qui proles ex fornicatione natas exponunt in Sylvis, agris, aut locis publicis; ſi accidat illas à canibus, porcis, feris, vel frigore enecari.

3 Illi qui proles ſuas ex ſe natas tradunt educandas nutricibus; ſub quarum negligenti cura ſciunt proles ſæpius emori ſi mors conſequatur. Intellige hæc omnia eſſe reſervata in hac diœceſi Biſuntina ſi fuerint publica & notoria: & nota quod quando unum deficit, deſinit eſſe reſervatio: quamvis ſit peccatum graviſſimum.

QUÆSTIO III.

Quænam ſunt obſeruanda circa confitentem oppreſſionem prolis?

RESp. plurima eſſent hic obſervanda, quæ omnia ad duas circunſtantias referri poſſunt: nimirum perſonæ, & temporis. Igitur obſervandum primò; utrum mater aut pater oppreſſerit nam in hoc caſu oppreſſio reduceretur ad parricidium, utrum nutrix vel obſtetrix, quo caſu non eſt parricidium.

Digitized by Google

CATECHESIS DECIMA.

De Blaſphemia contra Deum, B. Virginem, ſanctos, vel Eccleſiam, eius dogmata cum animo ſeu aſſenſu deliberato & cum ſcandalo.

CASUS DECIMUS.

Notitia Nominis

SI nominis etymologiam quæramus, certũ eſt quod à verbo Græco βλέπτω quod ſonat noceo, & à nomine φαμὴ quod ex fama derivetur, unde ſecundum hanc derivationem blaſphemare, idem eſt quod famæ nocere. Hinc D. Th. 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. monet blaſphemiæ nomen importare derogationem alicuius excellentis bonitatis. Unde generaliter ſumptum ſignificat omne convitium; aut maledictum prolatum in alium contra eius virtutem aut excellentiam, ſic accipitur apud Apoſtolum 1. ad Cor. 4. *blaſphemamur & obſecramus*, & ad Titum 3. *admone illos &c. neminem blaſphemare* & Apo. 2. *blaſphemamus ab his qui ſe dicunt Iudæos eſſe.*

Attamen ex communi uſu peculiariter eſt accommodatum ad ſignificandū maledictum, aut convitium quo derogatur divino honori & excellentiæ: ſive interim immediate fiat contra Deum, ſive contra ſanctos aut Eccleſiam. Unde ſit.

Notitia Rei.

Blaſphemia eſt locutio falſa contra Deum, Sanctos, aut res Sacras per modum contumeliæ; ideſt cum injuſta violatione aut contemptu honoris. Dicitur locutio ut comprehendat blaſphemiam mentalem & vocalem: Falſa, quia omnis blaſphemia aliquid falſitatis habet: dicitur Sanctos, aut res ſacras; quatenus videlicet pertinent ad Deum, unde derogat divinæ bonitati eſſentiali in Deo, vel accidentali in ſanctis & alijs creaturis, quod manifeſte eſt contra charitatem Dei vel proximi.

Blaſphemia huiuſmodi aliquando fit ſecundum ſolam opinionem intellectus; ut quando quis ſentit & loquitur de Deo indigna abſque alioquin malo affectu contra illum v. g. Deum non habere rerum humanarum curam aut ſcientiam, ipſum monere, & impellere hominem in peccata, ut cum Calvino docent eius ſectatores. Aliquando autem fit ſecundum ſolam malignæ voluntatis affectionem, ut dum aliquis malediceret Dei iuſtitiæ, ſcientiæ, aut omnipotentiæ quæ quidem crederet Deum habere, ſed optaret quod iis careret. Aliquando autem & ſecundum utrumque, tam intellectum quam affectum: quòd ſcilicet quis ſen-

Digitized by Google

tiat Deo indigna, & illa affectu maligno quaſi improperet, aut deſuper Deum accuſet, vel quod inique adverſitates immittat, aut iniuſte peccata puniat &c.

Dictæ blaſphemiæ fieri poſſunt vel corde; ſive interius tantum, vel ore ſive exterius emitti.

Blaſphemia quæ fit ſecundum opinionem intellectus; ſive habeat effectum coniunctum, ſive non, ſi exterius ſe prodat, opponitur confeſſioni fidei, & hæc dici poteſt hæreticalis, ideoque talis blaſphemus pœnis & cenſuris hæreticorum, ſubiacet. Vviggers 22.*q.*23. *a.* 1. Chapeav. Manigart. Damhouderius, & alij paſſim. Ratio quia continet aſſertionem externam rectæ de Deo fidei contrariam: imo etſi maligno tantum affectu proferretur abſque interiori tali opinione, nihilominus tamen recte opponi diceretur fidei confeſſioni: ſicuti dum quis ex metu negat fidem, vel illi contraria profitetur quam in animo retinet, dicitur contra confeſſionem fidei agere & peccare. Et quidem huiuſmodi blaſphemia qua Deo attribuuntur indigna, vel ei negantur quæ perfectioni eius debita ſunt, promptiſſime blaſphemia dicitur. Unde Aug. *lib contra mendacium c.* 19. ſcribit neminem poſſe eſſe blaſphemum per veritatem; & blaſphemando falſa dici de Deo. Quare iſta quæ ſecundum affectum ſolum procedit, videtur eatenus blaſphemiæ nomen & rationem tenere, quatenus ſaltem affectu vovet & attribuit quantum in ipſo eſt, ea quæ in Deum non cadunt, nec cadere poſſunt.

Ad pleniorem huius rei ſeu materiæ notitiam, operæ pretium viſum fuit ſubiicere

plures modos blaſphemandi, illos ſpecificando: quamvis in ſupra dictis contineantur.

Blaſphemia igitur committitur vel explicite, vel implicite. Explicite, ut cum quis dicit Deus non eſt iuſtus aut omnipotens. Implicite, ut cum quis dicit invito Deo hoc faciam. Quis eſt Deus qui poſſit vos de manu mea eruere; hîc enim tacite negatur Dei omnipotentia; innuitur enim quod ſit aliquid quod Deus illi inhibere non poſſit.

Deinde vel per modum enunciationis ut fecit Cain, dicens maior eſt iniquitas mea quam ut veniam merear. Vel per modum deteſtationis ut Iudæi, cum dixerunt Chriſto; Dæmonium habes. Vel per modum irriſionis, ut cum iidem dixerunt. Vah qui deſtruis templum Dei. Vel per modum admirationis: ut cum minantur impij, vel ſimulant ſe mirari Deum non habere maiorem curam mundi. Vnde D. Bernardus *ſuper Cant. ſermone* 72. vult ergo non eſſe Deum qui quantum in ipſo eſt, aut vult eum impotentem, aut iniuſtum, aut inſipientem eſſe: vult crudelis plane & omnino extranea malitia, quæ potentiam, iuſtitiam, ſapientiam, bonitatem perire vult.

Aquilanus *ſermone quadrageſimali* 21. addit alios modos. Nempe quos ſubtili methodo docendi vocat diverſis nominibus: nempe negativam, ut quis iniuriatur Deo dicenti: Deus non poteſt facere quod talis ſit bonus. 2. peccativum: cum quis dicit quod Deus peccet, vel ſit cauſa peccati. 3. opinativum: cum quis aliter ſentit de Deo quam credendum ſit ſecundum ſolam intentionem proprij intellectus

Deum blaſphemat. *q.24. c.Hæreticus.* 4. Intellectivũ: Cum quis aliter intelligat ſacram Scripturam quam Spiritus Sanctus ſuggerit. 5. Depravativum: Nam ille qui depravat fidem Trinitatis, ut dicendo Patrem & Filium, & Spiritum Sanctum eſſe unam perſonam, aut eſſe tres naturas, Deum blaſphemat. 6. Imprecativum, ut cum quis dicit maledictus ſit Deus. 7. Impoſitivum: ut cum quis dicit; Deus eſt proditor, eſt partialis, &c. 8. Fortunativum: ut cum quis dicit, quod omnia quæ eveniunt non ex divina providentia, ſed caſu accidere. 9. Originativum: Cum quis deteſtatur Deum qui talem puerum ante baptiſmum mori ſinit, vel natum ſine baptiſmo mortuum damnat. 10. Creativum cum quis dicit; quod Deus male fecit creando illos quos præſcivit damnandos, 11. Attributivum cum tribuitur creaturæ quod eſt ipſius Dei. 12. Membrativum: cum immundiſſimus blaſphemus iurat per membra pudenda Dei, vel ſanctorum.

De peccato & blaſphemia in Spiritum Sanctum; loquitur Chriſtus in Evangelio, Matth. c. 12. & Marci c. 3. unde hic blaſphemia ſive dicere verbum contra Spiritum Sanctum, eſt manifeſta ſpiritus ſancti opera Dæmonio attribuere, & agnitam veritatem fidei per opera ſpiritus ſancti probatam, & manifeſtatam oppugnare. Ita Athanaſ. & Baſilius *regula breviori.* 273. Ambroſ. Hieronym. Hinc D. Thom. 2.2. *q.*14. *a.*1. Quærens utrum peccatum in Spiritũ sãctum ſit idẽ quod peccatum ex certa malitia.

Notat dupliciter peccari ex certa malitia, uno modo ex prava inclinatione habitus ad malum

Unde fit quod quis ſciens & prudens eli
peccatum ; ſed hoc non eſt idem quod pecc
in Spiritum ſanctum. Alio autem modo c
tingit ex eo inquit , quod per contempt
abjicitur & removetur illud quod election
peccati poterat impedire , & ſic eſt peccar
Spiritum ſanctum , quia hoc eſt per conte
ptum abiicere dona gratiæ per Spiritum S
ctum ſpecialiter ordinata , & hominibus ob
ta ad impedienda peccata , & ſalutem pron
vendam , id autem eſt Spiritui Sancto con
meliosum: quia in donis & effectibus ſuis
ſpenditur & contemnitur. VViggers *q.*
art. 1.

Gravitas.

Ex multis blaſphemiæ gravitas colligi p
teſt, & in primis ex Scriptura ſacra, quæ teſ
tur graves pœnas blaſphemiæ conſtitut
eamque extraordinarie aliquando divinit
graviter vindicatam : atque adeo veros I
cultores plurimum eam exhorruiſſe, ut ne q
dem eius prolationem in aliis ferrent. Lev
cap. 24. iubentur blaſphemi occidi. 4. Reg.
percutiuntur 185. millia Aſſyriorum prop
blaſphemias ducis Sennacherib contra Deu
Iſraël , & populum eius, & ipſe fugiens glad
percutitur in templo Idoli ſui : ibidem Ez
chias Rex pius cum iſtius blaſphemias inte
lexiſſet , ſcidit veſtimenta ſua & opertus
ſacco : Danielis 3. Nabuchodonoſor Rex Ge
tilis decretum fert, ut morte moriatur quicu
que blaſphemaverit Deum trium puerorum I

Digitized by Google

raël, qui à Camino ignis erant liberati. Imo vox illa blaſphemare, aut maledicere Deo, tam eſt horrenda, ut impia ac procax mulier uxor Iob, & Iezabel, ac calumniatores Naboth eam, quaſi ſubterfugerint, & contrario nomine ſcilicet benedicere, uſi fuerint: volentes tamen blaſphemiam in Deum ſignificare.

Colligitur ſecundo, quia opponitur principalioribus virtutibus: nempe fidei & Religioni, ut patet ex dictis; & verſatur circa materiam graviſſimam, ſcilicet contra primam veritatem, & divinam præſtantiam, atque excellentiam: unde,

D. Thom. dicit peccatum blaſphemiæ eſſe maximum inter ea quæ ad genus infidelitatis pertinent, & proinde maius omnibus peccatis quæ contra virtutes morales committuntur. Quod autem inter cætera peccata infidelitatis excedat, ſic declaratur. Quia in primis falſa imo indigna omnino ſentit de ipſo Deo, qui eſt primarium fidei obiectum. Deinde aggravatur quando accedit deteſtatio, & convitium ipſius voluntatis: & ulterius augetur quando ipſa prorumpunt in maledica verba, aut iniurioſas actiones contra divinam excellentiam: quemadmodum & laus fidei creſcit per dilectionem, & externam confeſſionem.

Colligitur tertio ex pœnis in blaſphemos. Lex vetus. Levit. 24. *Qui blaſphemaverit nomen Domini morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi, ſive ille civis, ſive peregrinus fuerit: qui blaſphemaverit nome Domini morte moriatur.* Repetitio illa momen

tum rei firmat, & legiſlatoris voluntatem inſinuat.

Lex nova ad Eph. 4. *omnis blaſphemia tollatur.*

Ius Canonicum. Concilium Lateranenſe ſub Leone X. *ſeſſ. 9. §. ad abolendum*, pœna eſt decreta in hæc verba. Quicunque Deo Palam ſeu publice maledixerit contumelioſis, atque obſcœnis verbis Dominum noſtrum Iesum Christum, & glorioſam Virginem Mariam eius genitricem expreſſe blaſphemaverit: Si Clericus vel Sacerdos fuerit, eo ipſo quod de delicto huiuſmodi convictus fuerit, prima vice beneficiorum quæcunque habuerit fructibus unius anni mulctetur: Si ſecundo, ita deliquerit, & convictus ut præfertur fuerit: ſi unicũ habuerit beneficium eo privetur: Si autem plura quod ordinarius maluerit, dimittere cogatur: Quod ſi tertio eius ſceleris arguatur & convincatur, dignitatibus & beneficiis omnibus quæcunque habuerit eo ipſo privatus exiſtat: atque ad ea ulterius retinenda ſit inhabilis.

Ius Civile, in variis regnis ac provinciis, varias conſtituit pœnas contra blaſphemantes: ut verberationes, inuſtiones linguarum, abſciſſiones labij ſuperioris etiam ac inferioris. Et poſt condemnationem eſt infamis infamia facti.

QUÆSTIO I.

An detur blaſphemia venialis.

DIvus Thom. 2. 2. *q.* 22. *a.* 2. *ad* 3. docet blaſphemiam aliquando eſſe peccatum veniale propter inadvertentiam; ut quando quis ſubito ex aliqua paſſione in verba imaginationi obverſantia prorumpit, quorum ſignificationem non conſiderat: ſi tamen id fieret ex prava conſuetudine quam non deteſtetur, neque exuere curat, non videbitur à mortali excuſandus.

QUÆSTIO II.

An omnes blaſphemiæ ſint einſdem ſpeciei?

REſp. Negative, nam imprimis alia eſt communiter dicta, quæ eſt derogatio alicuius bonitatis. Alia quæ dicitur in Spiritum Sanctum, & hæ inter ſe differunt ſpecie.

Rurſus blaſphemia communiter dicta, alia eſt hæreticalis: Alia ſimplex, quæ etiam ſpecie inter ſe differunt. Hæreticalis eſt, qua aliquid aſſeritur fidei contrarium, puta quis aſſentitur intellectu his quæ corde, vel ore dicit tribuen-

do aliquid Deo quod ipſi non convenit, v. g. improvidum eſſe. Blaſphemia ſimplex; eſt illa quæ non continet falſitatem contra fidem, ut ſunt illæ blaſphemiæ quæ per modum optandi, aut imprecandi, deprecandi fiunt.

QUÆSTIO III.

An ergo pœnitens in peccato blaſphemiæ debeat explicare qualitatem blaſphemiæ, & an immediate contra Deum, vel contra B. Virginem, vel contra Sanctos, vel Eccleſiam, & eius dogmata?

R. Primo ſi ſit hæreticalis tanquam ſpecie diverſa: illa eſt declaranda in Confeſſione.

Quia illa quæ continet hæreſim differt ab illa quæ non continet, ratione hæreſis adiunctæ, & quamvis deficiat aſſenſus internus, hæreticus ſaltem eſt directe & proprie contra præceptum quo prohibemur ex vi obligationis confeſſionis fidei ad nihil dicendum: aut negandum exterius contra veritates fidei: ita Sanchez, Hurtado de Mendoza. Lug. Dicaſtillus & alij, quos refert P. Franciſcus à Iesu Maria, *tract. 6. de ſacram. pœnit. c. 8. puncto 4. num. 94.*

Reſp. Secundo blaſphemia ex odio Dei formaliter procedens; eſt etiam exprimenda in

confeſſione tanquam ſpecies diſtincta : quia ultra ſpeciem blaſphemiæ eſt ibi formale Dei odium charitati oppoſitum.

Reſp. 3. blaſphemia contra B. Virginem, eſt quoque in confeſſione explicanda, quia reperitur in ea ſpecialis quædam malitia contra cultum hyperduliæ, qua colitur B. Virgo diverſæ ſpeciei à dulia qua Sancti coluntur propter maximam diverſitatem excellentiæ cultus Deiparæ, nempe tituli maternitatis.

Reſp. 4. Blaſphemiæ in Sanctos omnes ſunt eiuſdem ſpeciei. Attamen in illis reperiuntur ad minus duæ malitiæ, una contra illam perſonam quæ contumelia afficitur : Cum ſit per ſe digna honore, quæ malitia proprie eſt contra duliam, & conſequenter eſt diſtincta ſpecie à propria malitia blaſphemiæ.

Altera : quatenus illa contumelia redundat in Deum ipſum, & illi cenſetur principaliter fieri, & per hanc conſtituitur proprie ille actus in ratione blaſphemiæ.

Hæc diſtinctio ſufficit ut ratione alterius malitiæ coniunctæ, hæc circunſtantia explicanda ſit in confeſſione : & ita in ordine ad illam talis differentia quaſi ſpecifica cenſenda eſt. Quod eſt obſervandum pro omnibus blaſphemiis, quæ habent adiunctas in ipſis materialibus actibus malitias aliarum rationum.

Digitized by Google

Quæstio IV.

Cur additur contra Eccleſiam & eius dogmata?

RESp. Quia blaſphemiæ genus eſt ſi quis in contumeliam Eccleſiæ Romanæ effuderit *c. 1. de maled. in 2. compil.* Deinde quia Eccleſia regitur à Spiritu Sancto, & eius dogmata. Si tamen calore iracundiæ, vel in Ebrietate eiuſmodi & aliæ blaſphemiæ contigerint: benigne remittuntur *L. omne delictum ff. de re militari*, nam ſecundum Hoſtien. & plures alios nimia potio, & violenta iracundia fit proxima dementiæ: attamen punitur Ebrietas quæ fit cauſa blaſphemiæ. *C. Crapula de vit. & honeſt. Cler.*

Quæstio V.

Quænam dicitur blaſphemia cum aſſenſu deliberato & cum ſcandalo?

NOta primo. Aſſenſus hic eſt actus intellectus obiecto, hoc eſt blaſphemiæ adhærentis propter voluntatis imperium, deliberatus, hoc eſt ſcienter & prudenter volitus.

Nota 2. Scandalum dictio græca eſt, & generaliter ſignificat offendiculum ad quod im-

pingens quiſpiam offendit ſe, & cadit. Hinc tranſlatum eſt ad offendicula ſpiritualia, quorum occaſione animus inducitur in peccatum. Sic ſumptum dividi ſolet in activum, & paſſivum. Activum, intelligitur in eo qui ponit alteri offendiculum: Paſſivum vero in eo qui in offendiculum impingit & labitur. Activum poteſt ſubdividi in ſcandalũ formale quo explicite nimirum intenditur ruina proximi, & in interpretativum quando non quidem expreſſe intenditur ruina proximi; ſed tale opus fit coram puſillis, quod natum eſt inducere illos ad lapſum. Unde ratio inductiva ad lapſum ſive ruinam, ſequitur ex imperfectione aliqua rectitudinis actus, puta quia licet fortaſſis in ſe malus non ſit actus: tamen non fit cum omnibus debitis circunſtantiis in ordine ad loca & perſonas: ubi & coram quibus fit. Conformiter definit ſcandalum Tertull. *lib. de velandis virginibus cap.* 3. quando dicit eſſe malæ rei exemplum ædificans ad delictum: bonæ enim res inquit (quæ ſcilicet omni ex parte bonæ ſunt) neminem ſcandalizant niſi malam mentem.

Ex his patet quod blaſphemia hic ſit blaſphemia ſcienter & prudenter volita, nata inducere puſillos ad lapſum, ſeu præbens exemplum ædificans ad delictum: & ratione ſcandali opponitur ſpeciali bono ſcilicet charitatis & miſericordiæ ſpiritualis erga proximum.

Quia tendit ad ſpiritualem eius ruinam quam charitas & miſericordia ex ſuo munere ſtudent præcavere, & avertere vel reſtaurare, pro quo facit quod Chriſtus Matth. 18. ſim-

pliciter dicat, *væ homini illi per quem ſcandalum venit*: non autem qui de induſtria fratrem ad peccandum inducit. Quod notavit Antoninus 2. *parte tit.* 7. §. 4. VViggers *in* 2. 2. D. Thom. *q.* 43. *a.* 2. 3. *&* 4. *n.* 24.

QUÆSTIO VI.

Qui incurrunt vel non incurrunt hunc caſum?

RESP. Ex dictis facile colligi poteſt, interim Exempli gratia. Incurrunt illi qui coram aliquibus ſive duobus ſive pluribus Deum, Chriſtum, Evangelium, fidem, ſacramenta, Chriſma negant: & qui Chriſtum, Apoſtolos, Moyſem, Prophetas, Papam, & Epiſcopos ſeu Ordinarios Eccleſiæ Prælatos; quatenus tales impoſtore, tyrannos, & huiuſmodi infamibus nominibus nuncupant: illi qui Eccleſiæ dogmata traditiones ſatanicas appellant, aut illa falſa eſſe aſſerunt, fabuloſa, aut meticuloſa, &c. Item illi qui B. Virginem impuris nominibus appellant; Non videntur autem incurrere illi qui iurant per membra Dei, licet peccent mortaliter: quia quidquid ſit de opinione vulgi, tales proprie loquendo non blaſphemant. Nam poſtquam verbum caro factum eſt Deus habet corpus, & ſanguinem & alias humani corporis partes, ut docet Chapeau. *caſu* 19. ex Navarro *c.* 12. *num.* 8. & Caiet. *in ſummula ver-*

Digitized by Google

to blaſphemia. Attamen tales committunt graviſſimam irreverentiam.

Item non incurrunt illi, qui cum aſſenſu quidem deliberato evomunt blaſphemiam, ſed non cum ſcandalo: neque qui evomunt cum ſcandalo, ſed non cum aſſenſu deliberato: quia quamvis ſint blaſphemi, attamen non ſubjacent reſervationi, nam cum plura requiruntur ad conſtitutionem alicuius deficiente aliquo illorum impoſſibile eſt illud eſſe, quia dato oppoſito quod ſine illo poſſet eſſe: iam non neceſſario requireretur ad conſtitutionem illius, ſicut quia ad conſtitutionem domus requiruntur neceſſario fundamentum, paries, tectum: aliquo illorum deficiente non eſt domus, ſic quia ut blaſphemia cenſeatur reſervata requiruntur duo, quod ſit deliberata, & cum ſcandalo altero deficiente deſinit reſervatio.

QUÆSTIO VII.

Quæ obſervanda circa confitentem blaſphemiam contra Deum, B. Virginem, ſanctos vel Eccleſiam, & eius dogmata deliberatè & cum ſcandalo?

RESP. 1. An blaſphemia habeat annexum errorem intellectus, ſive hæreſim annexam propter excommunicationem Papæ reſervatam.

2. An ſcandalum datum ſit quod eſt reparandum.

pliciter dicat, *va homini illi per quem ſcandalum venit*: non autem qui de induſtria fratrem ad peccandum inducit. Quod notavit Antoninus 2. *parte tit.* 7. §.4. VViggers *in* 2.2. D. Thom. *q.*43. *a.* 2. 3. *&* 4. *n.* 24.

QUÆSTIO VI.

Qui incurrunt vel non incurrunt hunc caſum?

RESP. Ex dictis facile colligi poteſt, interim Exempli gratia. Incurrunt illi qui coram aliquibus ſive duobus ſive pluribus Deum, Chriſtum, Evangelium, fidem, ſacramenta, Chriſma negant: & qui Chriſtum, Apoſtolos, Moyſem, Prophetas, Papam, & Epiſcopos ſeu Ordinarios Eccleſiæ Prælatos; quatenus tales impoſtore, tyrannos, & huiuſmodi infamibus nominibus nuncupant: illi qui Eccleſiæ dogmata traditiones ſatanicas appellant, aut illa falſa eſſe aſſerunt, fabuloſa, aut meticuloſa, &c. Item illi qui B. Virginem impuris nominibus appellant; Non videntur autem incurrere illi qui iurant per membra Dei, licet peccent mortaliter: quia quidquid ſit de opinione vulgi, tales proprie loquendo non blaſphemant. Nam poſtquam verbum caro factum eſt Deus habet corpus, & ſanguinem & alias humani corporis partes, ut docet Chapeau. *caſu* 19. ex Navarro *c.* 12. *num.* 8. & Caiet. *in ſummula ver-*

Digitized by Google

to blaſphemia. Attamen tales committunt graviſſimam irreverentiam.

Item non incurrunt illi, qui cum aſſenſu quidem deliberato evomunt blaſphemiam, ſed non cum ſcandalo: neque qui evomunt cum ſcandalo, ſed non cum aſſenſu deliberato: quia quamvis ſint blaſphemi, attamen non ſubjacent reſervationi, nam cum plura requiruntur ad conſtitutionem alicuius deficiente aliquo illorum impoſſibile eſt illud eſſe, quia dato oppoſito quod ſine illo poſſet eſſe: iam non neceſſario requireretur ad conſtitutionem illius, ſicut quia ad conſtitutionem domus requiruntur neceſſario fundamentum, paries, tectum: aliquo illorum deficiente non eſt domus, ſic quia ut blaſphemia cenſeatur reſervata requiruntur duo, quod ſit deliberata, & cum ſcandalo altero deficiente deſinit reſervatio.

QUÆSTIO VII.

Quæ obſervanda circa confitentem blaſphemiam contra Deum, B. Virginem, ſanctos vel Eccleſiam, & eius dogmata deliberatè & cum ſcandalo?

RESP. 1. An blaſphemia habeat annexum errorem intellectus, ſive hæreſim annexam propter excommunicationem Papæ reſervatam.

2. An ſcandalum datum ſit quod eſt reparandum.

3. An publice, & quibus verbis, an cum intentione inhonorandi Deum vel ſanctos: an tantum ex ira in hominem, vel in beſtiam, quo affectu, an ex odio an ex deſperatione, deinde debet conſiderari qualitas perſonæ temporis, loci, occaſionis & aliæ circunſtantiæ.

4. Ex Doctrina D. Manigart qui ſunt aſſueti maledicta in Deum aut ſanctos, paſſim conferre, non ſunt ſimpliciter ab abſolutione Sacramentali arcendi, ſed ad tempus ab ea merito ſuſpenſi detinendi, ut interim pravam & perverſam conſuetudinem aliqua ex parte deponant & exuant: Si tamen abſolutio commode differri nequeat; & manifeſta ſigna doloris & deteſtationis ſuæ ſacrilegæ impietatis dederint, poſſunt à peccatis abſolvi impoſita pœnitentia ſalutari, ac tanto crimine digna ſecundum Conc. Lateran.

Digitized by Google

CATECHESIS UNDECIMA.

De Iniurioſa Patris vel matris percuſſione.

CASUS UNDECIMUS.

Notitia nominum.

INIVRIOSA percuſſio dicitur quæ contra Jus & rationis præſcriptum infertur. Percuſſio de qua loquitur reſervatio non ſolum immediata intelligitur, quæ fit manu, pede, aut mediata quæ fit inſtrumento aliquo, ut baculo, lapide, enſe: ſed quæcunque alia realis iniuria in eos commiſſa: Puta aſperſio aquæ, pulveris, ſalivæ, aut iniurioſa retentio fugientium, captio aut incarceratio violenta: acceptio rei alicuius ex manibus eorum.

Nomine Patris, & Matris ſeu parentum, hoc loco proprie ſolum intelliguntur, Pater & Mater: deinde Avus & Avia, proavus & proavia, & conſequenter omnes Superiores *l. ap-*

pellatione parentum ff. de verborum ſignificatio-nibus. Ita tamen nomine Patris & Matris avi & aviæ : non ſolum mei, ſed & uxoris meæ intelligantur ; & ut nomine Patris etiam vitricus, & nomine matris noverca veniat.

Gravitas.

Leges tam divinæ quam humanæ contra committentes impium hoc crimen manifeſtant atrocitatem huius criminis ; quod & natura exhorreſcit, & barbari nolunt nominari : & bruta ipſa refugiunt.

Exod. 21. verſ. 15. lex eſt. Qui percuſſerit patrem ſuum aut matrem ; morte moriatur. Qui maledixerit patri ſuo vel matri, morte moriatur.

Deuteron. 21. iubetur filius protervus patri ac matri lapidibus obrui.

Et manifeſtum eſt quia cum debeamus ſecundum omnes leges diligere parentes ; conſequẽter prohibemur illos iniurijs afficere. *Honora patrẽ tuum & matrem tuam* Math. 15. Diod. *lib.* 1. *c.* 6. Cic. pro Roſcio : *nullum maius argumentum eſſe poteſt impietatis, quàm parentum deſpectus & iniuria.* Lex Civilis mulctare iubet filios & filias qui parentes cuiuſcunque atrocis iniuriæ dolore pulſant. *lib.* 8 *Cod.* 1. *de ingratis filiis.* Ab hæreditate excludit Leo Imp. *conſt.* 22. *t.* 1. *de nuptiis.*

Solon Athenienſium Legiſlator nullam parricidis pœnam conſtituit, quod neminem tam nefarium eſſe putaret ; qui tantum crimen committeret. Laert. *in Solone.* Seneca *lib.* 7. *de Cle-*

Digitized by Google

mentia affirmat ſumma prudentia præditos viros noluiſſe de parricidio pœnam conſtituere: ne vindicando oſtenderet tale quid fieri poſſe.

Lege item civili *inſtit.*4. *t.*18. *&* 9.*cod.t.*17. parricida neque igni neque gladio neque ulli pœnæ alij ſubiiciatur: ſed inſutus culeo cum cane, & gallo gallinaceo, & vipera & ſimia, atro curru vectus vel in mare, vel in amnem proiiciatur: ut omnium elementorum uſu vivus carere incipiat, & ei cælum ſuperſtiti terra mortuo auferatur; ne inquam qui tam nefandum crimen patrarit elementis quatuor, ut cætera cadavera frueretur. Cuius pœnæ rationes eleganter reddit Cicero in oratione pro Roſcio. Canis vero additus parricidæ, quia ferox & immundum eſt animal; & huic non diſſimilis eſt parricida. Vipera quia parentibus eſt inimica. Simia quia fœtus ſuos ſtrangulat, & præter humanam formam humani nihil habet. Gallus gallinaceus quia viperæ maxime eſt infeſtus: ideoque pugna ibi atrocior exoritur, ubi pœna magis exaſperatur.

QUÆSTIO I.

Qui incurrunt in hunc Caſum?

RESp. 1. Non incurrit ille qui verbis iniurioſis, minis, maledictis, metu incuſſo Patrem aut matrem, Avum aut Aviam affligit: quia reſervatio intelligitur de iniuria reali re-

dundante in corpus.

2 Neque is qui ex ſubita ira ; & ſine deliberatione manus iniicit in parentes.

3 Neque ille qui Patri gladium & è manibus rapit, aut ex equo deiicit, quo ſe gladio aut fuga, contra Patrem invadentem defendat.

4 Neque ille qui iniicit manus in parentes ſibi mortem aut mutilationem inferentem, cum moderamine inculpatæ tutelæ : id eſt ut non aliud agat in patrem, quam quod neceſſarium eſt ad evitandum damnum ſibi inferendum à Patre.

5 Neque ille qui manus iniicit in parentes ut à delinquendo arceat. Neque ille qui ex ignorantia probabili parentes percutit : imo neque ille qui in Patrem manus iniicit, ut eum ab inimicis eripiat : vel ſimili incommodo præſervet : *argumento cap. ipſa pietas* 23. *q.* 4. neque ille qui ludendo, vel iocando percutit : modo non ſit exceſſus mortalis, & non fiat animo iniurioſo.

Neque ille qui vitricum, Novercam, Patruum, Avunculum, Amitam, materteram, fratres, ſorores percutit : quia non comprehenduntur in rigore nomine Patris aut matris ; licet percuſſio horum ſit gravis, vide infra.

Voluerunt quidam nomine Patris & Matris etiam comprehendere vitricum & Novercam dicentes : non obſtare Caſus ſtricte eſſe interpretandos, quia inquiunt, cauſa honeſtatis ſervandæ cuius maxima erga parentes habenda eſt ratio, fieri poſſe extenſionem argumento eorum quæ dicit Jaſon *in L. prætor ait ff. de in ius vocando.*

Ubi

Ubi inquit, quod licet parentum appellatione veniant maiores tantum uſque ad tritavum: tamen in caſu illius legis, non licet vocare in ius parentes in infinitum ſine licentia cauſa honeſtatis ſervandæ. Sic in hoc caſu ut honor parentibus debitus ſervetur; iniiciens manus in parentes ſuperiores uſque in infinitum, & in eos qui proxime eorum locum tenent & officio funguntur, ut ſunt vitricus & noverca: dici debent ſubiacere huic caſui, huc uſque doctiſſimus Chap. Attamen reſervatio tantum loquitur de Patre & matre, hoc eſt de illis qui poſt Deum fuerunt principium noſtri eſſe & vitæ: & quia favores ſunt ampliandi & reſtringenda odia, veriſimilius eſt nec vitricum nec novercam nomine Patris & matris intelligi.

Incurrunt itaque hunc caſum.

1 Ille qui Patrem, Matrem, Avum, Aviam aut alios aſcendentes iniurioſe quocunque modo ex dictis ſupra in notitia percutit: etiamſi illi ſint meriti, non enim eſt filij cædere parentes quamvis meritos.

2 Ille qui leviter percutit parentes, ſi fiat animo iniurioſo & iniuria ſit realis.

QUÆSTIO II.

Difficultates aliquot.

PRima an mandantes, conſulentes, aut auxiliu m dantes ut parentes percutiantur,

incurrant hunc caſum. Videtur enim quod ſic, quia qui per alios facit per ſeipſum facere videtur.

Reſp. non incurrunt quia Reſervatio eſt ſtricte interpretanda, nec de illis loquitur & ſecundum proprietatem verborum debet interpretari: quoties enim ius vult comprehendere ſub lege reſervationem continente mandantes, aut conſulentes; id exprimit. *Ex cap. felicis, de pœnis in 6.* ergo quando non exprimit non comprehenduntur: deinde quia reſervationes cum ſint pœnales, ac proinde odioſæ non debent extendi de uno caſu in alium ſimilem, ſed ſolum ſunt accipiendæ pro illo caſu proprie & rigoroſe accepto qui in forma reſervationis exprimitur: ſed mandans aut conſulens aliquod delictum non dicitur proprie & rigoroſe illud facere *C. ſi quis viduam diſp.* 50. ubi dicitur diverſa eſſe mandare & facere, ergo &c.

Ad illud autem qui per alios facit per ſeipſum facere videtur. Reſp. quod interpretative, & improprie dicimur facere quod per alios facimus: & ideo licet in favorabilibus id ſufficeret; ut id quod de facientibus dicitur ad mandantes & conſulentes extenderetur: non vero in odioſis & pœnalibus quæ ſtricte & in proprio ſenſu ſunt interpretanda.

2 An qui non impedit percuſſionem parentum cum poſſit; incurrat hunc caſum: dicitur enim *C. quanta de ſent. Excom.* Eos delinquentibus favere interpretamur, qui cum poſſint (ſcilicet abſque incommodo & detrimento ſui) manifeſto facinori deſinunt ob-

Digitized by Google

viare (nempe per odium, per dolum, vel malitiam; non autem ob vanum timorem aut verecundiam.) Reſp. negative propter rationes ſupra allegatas.

Nota tamen; quod talis duplici ex titulo poſſit peccare: nam ex charitate & Juſtitia, tenetur impedire filius percuſſionem parentum.

3. An qui ratam habet percuſſionem parentum ſuo nomine factam, incurrat hunc caſum, licet ad illam mandatum ſuum non dederit. Reſp. propter eaſdem rationes negative.

QUÆSTIO III.

Quænam obſeruanda circa confitentem hunc caſum?

Circa confeſſionem advertendum, quod confitenti hunc caſum non ſufficiat dicere ſe percuſſiſſe hominem; ſed debet ſpecificare qualem, nec ſufficit dicere ſe percuſſiſſe parentem: ſed debet ſpecificare Patrem, Matrem, Avum, Aviam, &c. quia illa circunſtantia mutat ſpeciem peccati D. Th. 1. 2. q. 76. peccat enim non ſolum contra Juſtitiam, ſed etiam contra pietatem: idque debet in confeſſione explicare ob adiunctam impietatis malitiam, præter iniuriam quam erga quemvis alium commiſiſſet ſimilibus actionibus.

Digitized by Google

2 An in percuſſione intervenerit ignorantia iuris aut facti, inadvertentia, timor gravis, iuſta defenſio & alia quæ actionem liberant à mortali, An vero ex odio, inimicitia, & animo deliberate iniurioſo & ſimilibus.

3 Circa abſolutionem non eſt neceſſarium diſtinguere inter levem mediocrem aut enormem, poteſt enim Epiſcopus & qui ab ipſo habet poteſtatem abſolvere à quacunque parentum percuſſione: quia nullibi legitur ſummo Pontifici reſervata.

Digitized by Google

CATECHESIS DUODECIMA.

De voluntario alienarum Domorum incendio.

CASUS DUODECIMUS.

Notitia Nominis & Rei.

PRo Faciliori intelligentia eorum quæ de hoc caſu & ſequenti dicenda erunt; operæ pretium eſt pauca quædam de voluntario & eius ſpeciebus præmittere.

Voluntarium igitur eſt quod procedit à principio intrinſeco cum cognitione finis, colligitur ex D. Damaſceno *lib.* 2. *de fide c.* 24. & 25. dicitur, voluntarium eſſe actio: quia eſt actus voluntatis, vel elicitus vel imperatus. Dicitur cum cognitione finis: quia neceſſe eſt ut præcedat cognitio intellectus actum voluntatis: unde actus puerorum amentium & aliorum qui ſine deliberatione agunt, non ſunt perfecte voluntarij.

Voluntarium liberum (de neceſſario hic non agitur) quintulex eſſe poteſt, nempe volunta-

Digitized by Google

rium intrinſece & extrinſece. 2. voluntarium voluntate propria , & voluntarium voluntate aliena 3. Voluntarium tacitum ; ſeu interpraetativum & expreſſum. 4. voluntarium actu & virtute, ſeu actuale & virtuale quo refertur habituale. 5. Voluntarium directe & indirecte.

Voluntarium intrinſece ſeu formale ; idem eſt quod voluntarium elicitum : hoc eſt actio interna à voluntate immediate elicita cum deliberatione rationis, ut amor, odium, contritio &c.

Voluntarium extrinſece, idem eſt ac voluntarium imperatum : eſt ergo ut plurimum actio potentiæ à voluntate diſtincta quidem , ſed tamen ab illa ſimul imperata v. g. ambulatio, viſio &c. quas voluntas fieri iubet.

Voluntarium voluntate propria, eſt actus à voluntate propria profectus : ſic meus amor mihi eſt voluntarius voluntate propria.

Voluntarium voluntate aliena ; eſt actus Phyſice à voluntate aliena productus, qui tamen ſimul cenſeatur eſſe actus alterius voluntatis, quæ ei moraliter coniungatur. Ita voluntas Patris eſt voluntas Filij impuberis, voluntas primi parentis noſtri noſtra eſt. Voluntarium expreſſum eſt quod verbis aut ſignis uſitatis certis & claris expreſſe ſignificatur.

Voluntarium tacitum ; eſt voluntas ſeu conſenſus qui verbis aut ſignis certis & expreſſis non exprimitur : ſed vel facto vel omiſſione facti. Ita ſi v.g. Pater videns filium aliquid facere quod cum facile poſſit non prohibet, neque tamen velit expreſſè ſuam voluntatem

aut permiſſionem declarare: tacite conſentire videtur ut filius faciat quod facit eius conſenſu ac voluntate tacita ſcilicet facit; huc enim ſpectat Regula iuris 44. in 6. *qui tacet conſentire videtur.*

Voluntarium actu ſeu actuale, ſeu formaliter: eſt voluntas actu formali & expreſſo intendens exercere.

Voluntarium virtute ſeu virtuale; eſt actio quæ initio imperata eſt ab interno actu formali & expreſſo voluntatis, & vi eiuſdem deinde adhuc durat: ita ut nec retractata ſit per contrariam voluntatem nec per alium actum diſparatum aliove modo interrupta aut turbata, nec aliter ceſſaverit.

Voluntarium habituale; eſt quod aliquando actu fuit & nondum eſt retractatum per actum contrarium: etiamſi forte alijs actibus ſit interruptum aut aliter ceſſaverit: tandiu enim durat donec per contrarium retractetur.

Voluntarium directe; eſt actio quæ directe & formaliter in ſeipſa ab operante intenditur, v.g. ſi velis expreſſe incendere domum alienam.

Voluntarium indirecte dicitur voluntarium in alio; eſtque quod non in ſe formaliter intenditur: ſed in aliquo alio ex quo ſequitur, & cui coniunctum eſt: ſic in incendio herbarum circa domum vicini, incendium domus in illo prævіſum, & inde ortum eſt tibi voluntarium indirecte, in alio ſcilicet incendio herbarum directe voluntario, etiamſi ipſum domus incendium in ſe non intenderis, ſed herbarum tantum à quo prævidebas profecturum alienæ

ſcilicet domus incendium.

Hoc autem voluntarium indirecte, duobus modis accidit. Primo, ſi effectum aliquem vel ſecuturum impedire poſſis ne ſequatur: vel iam preſentem & productum tollere poſſis ac debeas, ſcienterque omittas: etſi forte cauſam non dederis effectus, ille tibi indirecte voluntarius eſt v. g. ſi videas domum incenſam cum poſſis, & debeas extinguere, & non impedis: incendium iſtius domus eſt tibi indirecte voluntarium. Secundo indirecte voluntarium, accidit; quando voluntarie exerces actionem aliquam, ex qua ſcis vel prævides, vel probabiliter ſuſpicaris ſecuturum aliquem effectum, hic enim effectus tibi in illo altero quod ponis, ſeu in illa altera actione quam facis indirecte id eſt in cauſa, voluntarius eſt v. g. ſi ſcias te incendendo herbas; vel prævideas vel probabiliter ſuſpiceris incendium domus vicinæ, & nihilominus incendas herbas: ex hoc conſequens incendium domus eſt tibi indirecte voluntarium.

Gravitas.

Ex malitiis quas involuit, & funeſtis exitibus & pœnis contra incendiarios decretis; ſatis eius gravitas apparet.

QUÆSTIO I.

Quinam incidunt in hunc Caſum?

R. Qui expreſſa, directa, & ſpontanea voluntate, alienas domos incendunt; hinc & ex ſupradictis facile reſolves qui non incurrant.

QUÆSTIO II.

Quid obſervandum cum confitente hunc Caſum?

R. An in tali incendio mortem alicuius intenderit,

2 An paratus ſit damna ſecuta reſarcire pro ſuo poſſe.

Digitized by Google

CATECHESIS
DECIMA TERTIA.

De homicidio voluntario actu perfecto.

CASUS DECIMUSTERTIUS.

Notitia.

GENERALITER Loquendo; homicidium eſt quævis hominis occiſio. Proprie autem & ut hoc loco ſumitur, eſt hominis occiſio voluntaria & illicita.

Nota homo conſtat anima rationali & corpore tanquam materia & forma. Unum ſine altero non eſt homo: ideſt corpus ſine anima rationali non eſt homo; nec anima rationalis ſine corpore. Hinc qui abſcinderet non eſſet homicida: nec qui dando occaſionem peccati animam gratia privans quæ eſt vita animæ, foret homicida.

Nota 2. In homicidio tria reperiuntur: videlicet ille qui occidit, deinde qui occiditur, & poſtremo ipſa occiſio. Ille qui occidit, vel voluntarie occidit vel caſualiter, & hinc duplex

eſt homicidium, nimirum voluntarium ſic dictum, quia à voluntate procedit: & aliud Caſuale quod à caſu dicitur.

Voluntarium duplex eſt in ſe & in ſua cauſa. In ſe voluntarium dicitur cum voluntas occidentis fertur in ipſum homicidium. Voluntarium in ſua cauſa eſt, cum voluntas quidem non fertur in ipſum homicidium, ſed in aliud quippiam, quod tamen eſt homicidij cauſa propinqua, vel adeo proxima & inevitabilis ut non ſtet velle illam & homicidium non velle.

Caſus à quo caſuale homicidium eſt cauſa agens præter intentionem. Caſus vero dupliciter ſe habere poteſt circa homicidium. Primo ut reſpiciat actum ipſius homicidij & cauſam. Secundo ut reſpiciat actum homicidij tantum & non cauſam. Hinc homicidium caſuale duplex etiam dicitur: nempe mere Caſuale reſpectu homicidij & cauſæ illius. Et partim caſuale, partim voluntarium: ſcilicet in ſe caſuale & in ſua cauſa voluntarium.

Homicidium reſpectu illius qui occiditur eſt etiam duplex: ſui videlicet & alterius.

Ratione occiſionis homicidium item duplex eſt. Mediatum ut porrecto veneno alium occidens. Immediatum; ut ſi quis manu armata enſe alteri vitam eripiat.

Nota 3. Homicidium quinque modis poſſe committi.

1. Facto; ut cum quis actione propria mediata vel immediata alium occidit.

2. Præcepto; ut cum quis præcipit alteri ut alterum occidat.

3. Conſilio; ut cum quis conſulit alteri mortem inferri.

4. Auxilio; ut cum quis occidentem adiuvat.

5. Permiſſione; ut cum quis poteſt & debet impedire mortem alterius, & non facit. His præmiſſis priuſquam ad quæſtiunculas & difficultates veniamus. Conſideranda eſt homicidij gravitas.

Gravitas.

Leges omnes, Naturalis, divina, humana, & Canonica huius criminis nimirum homicidij voluntarij iniqui aut illiciti gravitatem exponunt, dum & prohibendo & premendo ſe illud exhorreſcere fatentur.

Lex divina: homicidium prohibet dicens: Non occides. Eadem pœnam ab homicidis requirit Exod. 20. num. 3. & 35. Deut. 5. Geneſ. 9. ubi dicitur: *Qui ſanguinem hominis effuderit, eius ſanguis effundetur.* Per ſententiam nimirum ut habet paraphraſis Caldaica.

Lex naturalis. Quod tibi non vis fieri alteri ne feceris.

Lex Eccleſiaſtica contra homicidas diverſas ſtatuit pœnas. Vide Sacerdotale Biſuntinum, *de Sacramento pœnitentiæ fol.* 136.

Porro ſicut lex divina (uti & aliæ) prohibent homicidium illicitum: ita & licitum iubent & permittant. Pro lege divina lege cap. 35. Num hinc & homicidium licitum ab illicito diſcerni poſſit, & ut quæ in hac materia ſcitu neceſſaria ſunt, ſciri poſſint: ſint

QUÆSTIUNCULÆ.

Cum Reſolutione plurimarum difficultatum.

QUÆSTIO I.

Quanam hominis occiſio ſit licita vel illicita?

CIrca hanc quæſtionem quæ ſic ab aliquibus proponitur, unde conſtet quæ occiſio ſit licita, & quæ illicita, quintuplex eſt ſententia.

Prima Scoti docentis *in 4. ſent. diſt.* 15. *q.* 3. *a.* 3. Licitam eſſe hominis occiſionem quæ conceditur caſibus veteri lege expreſſis. Exod. 22. Illicitam vero omnem illam quæ illis non conceditur.

Secunda illorum qui putabant omnem occiſionem proximi eſſe illicitam; licitam vero ſui ipſius. Tertia aliorum qui dicunt omnem illam occiſionem eſſe licitam qua nocens occiditur. Illicitam autem qua innocens.

Quarta quorundam dicentium omnem illam occiſionem eſſe illicitam, quæ fit privata auctoritate, licitam vero quæ fit publica.

Quinta aſſerit occiſionem omnem illicitam vel licitam, quæ lumine naturali judicatur eſſe talis.

Digitized by Google

Fundamentum Scoti eſt quia Dominus Exod. 20. & Matth. 5 generaliter & abſolute occiſionem hominis prohibet dicens. Non occides. Unde infert non licere quemquam occidere quantumvis malum; niſi Deo diſpenſante in ſuo præcepto , non diſpenſavit autem niſi circa illos , quos in ſcripturis ſignificavit eſſe de medio tollendos. Unde concludit non poſſe fures occidi, nec ſe videre dicit quod lex aliqua iuſta poſſit ſtatuere hominem occidi pro furto ſolo.

Item nec adulteram , quia licet excepta fuerit in veteri lege : tamen illa exceptio eſt à Chriſto revocata , Ioann. c. 8. Sed hæc opinio tanquam minus ſanæ doctrinæ conformis merito ab omnibus rejicitur : quia ſequeretur. Primo, in novo teſtamento nullum malefactorem licere occidere, ne quidem eos qui in veteri teſtamento erant excepti : quia illa exceptio pertinebat ad præcepta judicialia quæ iam abrogata ſunt. Secundo quia Ethnici Principes aut Magiſtratus qui nihil ſciebant de illa exceptione ; poterant laudabiliter interficere quoſvis malefactores , ut patet ex illo ad Rom. 13.

Si autem malum feceris, time;non enim ſine cauſa gladium portat , Dei enim miniſter eſt vindex in iram ei qui malum agit. Deinde hæc opinio favet Anabaptiſtis qui aſſerunt Chriſtum in vera ſua Eccleſia non permittere Magiſtratui uſum gladij , & adverſatur doctrinæ S. Pauli : imo & ipſi iuri naturali iuxta quod Magiſtratus obligatur ſecundum formam iuſtitiæ tollere è medio illos , qui Rempub. ſive

Digitized by Google

in Civilibus, ſive in iis quæ Dei cultum & veram Religionem concernunt, perturbant.

Secunda opinio refutata eſt à D. Auguſtino *lib.1.de Civitate Dei cap.2. & aliis locis:* contra quos etiam diſputat toto pœne libro quarto, quem ſcripſit contra Epiſtolam Gaudentij: erant enim tunc temporis quidam Donaſtitæ dicti Circuncelliones, exiſtimantes quoddam Martyrij genus eſſe ſeipſos interimentes, hoc fundamento innixi. Qui odit animam ſuam in hoc mundo in vitam æternam cuſtodit eam. Quorum meminit idem S. *tract.* 51. *in Ioannem*, Ubi præfata verba explicans ſic loquitur. Sed vide ne tibi ſubrepat ut teipſum velis interimere. Sic intelligendo; quod debes odiſſe in hoc mundo animam tuam. Hinc enim quidam maligni atque perverſi homines, & in ſeipſis crudeliores & ſceleratiores homicidæ, flammis ſe donant, aquis ſe profocant, præcipitio ſe collidunt, & pereunt: Hoc Chriſtus non docuit; imo etiam Diabolo præcipitium ſuggerenti reſpondit: Redi retro Satanas, ſcriptum eſt non tentabis Dominum Deum tuum. Petro autem dixit ſignificans qua morte erat clarificaturus Deum. Cum eſſes Iunior cingebas te, & ambulabas quo volebas; cum autem Senueris alter te cinget, & feret quo tu non vis. Ubi ſatis expreſſe non à ſeipſo, ſed ab alio debere occidi qui veſtigia ſequitur Chriſti. Sed hac de re latius infra.

Tertia opinio breviter rejicitur à Domino Chapeau. his verbis. Quia poteſt dari inſtantia de illa occiſione, qua innocens probatus in iudicio nocens occiditur. Deinde poteſt

dari nocens etiam talis probatus qui non poteſt privata auctoritate occidi.

Quarta denique opinio non poteſt ſubſiſtere qua dicitur omnis illa occiſio illicita quæ fit privata auctoritate. Licita vero quæ fit publica, nam qui vim vi repellendo privata auctoritate invaſorem occidit, non facit rem illicitam, ſed conformem iuri naturæ, & non peccat. Deinde publica auctoritas ſi innocentem damnet (ut ſæpe accidiſſe plurima exempla demonſtrant) vel ſi peccatorem ſed aliis non nocentem, vel nocentem quidem: ſed contra juris ordinem peccat.

His rejectis opinionibus pro quinta audiamus Becanum *de iure & Iuſtitia cap.* 64. *q.* 2. *n.*4. Quæres unde conſtet quæ occiſio ſit licita; & quæ illicita.

Reſp. Ex hoc principio naturali quod quilibet homo habeat ius conſervandi ſuam vitam, & utendi ſuis potentiis: Hinc enim ſequitur occiſionem hominis tunc eſſe illicitam, quando viget hoc ius & non ſuperatur ab alio potentiori iure. Contra vero tunc non eſſe illicitam quando non viget illud; ſed ſuperatur ab alio præſtantiori iure. D.Thom. 1.2.*q.*100.*a.*8. *ad* 3. idem indicat. Chap.*c.* 3.*poſt.partis.* Hanc ſententiam incōcuſſis rationibus probat VViggers *tract.* 2. *de iniur. & Reſt. cap.*2. *dub.*14. *à n.*89. *uſque ad n.*90. eandem tuetur ex D. Th. *q.*64. *a.*5. Et probat quia ejuſmodi occiſio eſt contra naturæ humanæ inclinationem, &c. Quoniam vero exemplis res clarior redditur, & doctrina generalis in moralibus parum ſit utilis:

ſit,

QUÆSTIO II.

Premitur quis multis & variis temporalibus moleſtiis, poteſtne ſeipſum occidere?

RESp. D. Thom. non eſſe licitum ſeipſum interimere, & S. Auguſt. docet *lib.* 1. *de patientia c.* 13. qui ſe occidit non tantum homicida eſt ſed parricida; imo inquit pluſquam parricida: quia nemo homini propinquior eſt quam quiſque ſibi ipſi.

Deinde qui ſeipſum occidit, peccat contra multas & diverſas virtutes ut contra juſtitiam qui deſtruit rem alterius invito Domino, vita namque hominis ſub ſolius Dei eſt dominio qui ſibi vitæ & mortis reſervavit poteſtatem. Quin & ipſi Reipublicæ injurioſus eſt qui abſque ejus conſenſu ſe interimit.

Contra charitatem, quia adverſatur Charitati quam quiſque ſibi debet.

Contra patientiam, quia iuxta D. Auguſt. *lib. cit.* quadrat in talem illud Eccleſiaſtici c. 2. *Væ his qui perdiderunt ſuſtinentiam.*

Contra fortitudinem quoque eſſe docet idem Auguſt. *lib.* 1. *de Civitate Dei c.* 22. quia magis infirmi animi eſt quam fortis ſibi manus inferre; potius quam huius vitæ adverſa fortiter tolerare.

Denique eſt etiam contra prudentiam, qui

enim ſeipſum occidit non relinquit miſerias; ſed auget. Quia primo ultimum & ſummum malorum pœnalium hujus vitæ eſt mors ſecundum Philoſophum. 3. Ethicorum quam ſequitur mors ſecunda.

Deinde ſi innocentem ſe occidit, tanto fit nocentior quanto innocentiorem occidit: ſin nocentem non expiat peccatum, ſed cum Iuda proditore aggravat, adimit quippe ſibi tempus quod ei ad dignos pœnitentiæ fructus poterat ſervire. Recte itaque D. Auguſt. *lib. cit. cap.* 26. oſtendit talem occiſionem ad nihil eorum conducere propter quæ poſſet prætexi tanquam cum ratione fieri.

Sic enim ſcribit. Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere veluti fugiendo moleſtias temporales, idque ne incidat in perpetuas. Et certe eiuſmodi occiſio non poteſt eſſe rectum medium ad majora bona aſſequenda, aut maiora mala vitanda; non ad maiora bona, quia neque ad virtutes requirendas, illæ enim ſunt poſitæ in poteſtate liberi arbitrij: ergo ſi velit homo honeſte vivere, poteſt illas adipiſci bene vivendo non turpiter ſe enecando: Neque etiam ad gloriam ſive fœlicitatem conſequendam in futura vita, quia tranſitus ex hac vita ad aliam fœlicitatem non ſubiacet libero hominis arbitrio; ſed poteſtati divinæ.

Non poteſt ſimiliter eſſe medium ad maiora mala vitanda; quia ſumma mala vitæ ſunt mala culpæ ſive peccata quæ ſimiliter poſita ſunt in poteſtate liberi arbitrij: atque ita poteſt

homo divina adjutus gratia illa vitare, nec propterea neceſſe eſt ſe enecare.

QUÆSTIO III.

An ad vitandam violentam violationem pudicitiæ ſit licitum v. g. Virgini ſeipſam interimere?

RESpondet S. Auguſt. *loc. cit.* neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere propter aliena peccata, ne hoc ipſo incipiat habere graviſſimum proprium quem non polluebat alienum: quo indicat ne (quidem ad vitandam violentam violationem pudicitiæ quæ conſiſtit in peccato alieno non in proprio) quemquam debere ſe interficere.

QUÆSTIO IV.

Utrum licitum ſit ſe in mortem conjicere ex mandato, aut conceſſione Dei.

RESp. affirmativè, & eſt per ſe evidens: quia Deus eſt abſolutus Dominus vitæ noſtræ ſicuti & omnis creaturæ quam pro ſuo placito in nihilũ redigere poteſt; ſicuti ex nihilo creavit. Quare ſicut poteſt cuivis alteri mãdare ut innocentem aliquem occidat, qui & tunc licite id poterit exequi: ita poteſt quoque

mandare ut quis ſibi vitam adimat, quomodo excuſantur quædam virgines quæ perſecutorum violentiam præveniendo à quibus pudicitiæ violationem timebant, ſeſe coniecerunt in mortem. Similiter excuſatur qui concuſſione columnarum domus ſeipſum oppreſſit. Sic S. Apollonia quæ ex manibus ſatellitum elapſa alacris in ignem ſibi paratum maiori Spiritus Sancti flamma intus accenſa ſe iniecit. Breviarium Rom. 9. Februarij.

Quæstio V.

An aliquis poſſit ab hoc peccato excuſari; ſaltem per ignorantiam invincibilem.

Reſp. Quamvis Doctores nonnulli excuſent illas Virgines quod per inculpatam ignorantiam id fecerint, quia ſe occidere pro patriæ ſalute, aut pro pudicitiæ cuſtodia, aut pro vitanda aliqua gravi ignominia non eſt tam evidenter malum; quin inculpate à multis potuerit hoc ignorari & putari licitum. Attamen modo non eſt probabile quenquam poſſe excuſari per ignorantiam invincibilem, ſi ſeipſum occidat quacunque ex cauſa: cum rem hanc totam Eccleſia ſatis diligenter & aperte declaravit privans ſuffragiis Eccleſiaſticis & ſepultura eos qui ſe occiderunt.

QUÆSTIO VI.

Ioannes v.g. vult occidere hoſtem patriæ ſed non poteſt niſi ſeipſum occidat; licet ne Ioanni ſic ſaltem ſecundaria intentione ſeipſum occidere?

RESp. Duplex eſt opinio, una docet non licere: unde excuſant Sampſonem qui hoc fecit propter inſtinctum Spiritus ſancti quo ad id motus fuit.

Altera æque probabilis, aſſerit licere ſine Dei inſpiratione ſpeciali in tali caſu ſe occidere: videtur enim eſſe quædam fortitudo pro patria vitam ſuam hoc pacto exponere: ita Chap. ex Franc. à Victoria *relect. de homicidio n.* 37. & aliis.

Prima eſt certior & veritati conformior, in praxi ſecurior, & fundata eſt in doctrina D. Tho. 2. 2. *q.* 64. *a.* 5. Sa *verb. homic. num.* 9. VViggers & alij qui docent in nullo caſu licere ſemetipſum occidere, qui ſimpliciter loquuntur non diſtinguentes inter primariam & ſecundariam intentionem.

QUÆSTIO VII.

An aliquis poſſit ſeipſum occidere ex ſuperiori auctoritate humana, ſive ex conceſſione principis aut magiſtratus.

R. Innocens quacunque de cauſa non poteſt licite ſeipſum occidere: imo neque nocens quamvis ad id à Judice eſſet condemnatus.

Quantum ad innocentem patet, quia de vita innocentis nullus poteſt diſponere præter illum qui ſolus vitæ & necis habet imperium Sap. c. 18. qui eam nullius alterius poteſtati aut diſpoſitioni ſubiecit.

Quantum ad nocentem; quia Judex non poteſt executionem ſententiæ mortis mandare, aut committere ipſi Reo: hoc enim nimis adverſatur naturæ ut ſeipſam interimat. Deinde nemo convenienter à Judice conſtitueretur executor ſententiæ mortis in proprium parentem ob reverentiam ratione principij illi debitam: ergo multo minus in ſeipſum. Itaque cum Judicis poteſtas eo non ſe extendat, quamvis præſumeret mandare talem executionem, non licebit reo exequi: quia perinde faceret ac ſi privata auctoritate ſeſe occideret.

Digitized by Google

QUÆSTIO VIII.

Vtrum, ſaltem ex iuſtis cauſis, poſſit homo aliqua facere vel omittere, quamvis probabiliter aut quaſi certo prævideat inde mortem obventarum, ut tamen nunquam directe, ita nec poſſit vel indirecte ſe occidere?

RESp. affirmative, & communiter ita tradunt DD. ratio generalis eſt; quia nihil iſtorum ſive poſitivum ſive negativum ſit, ex natura ſua & ratione infert aut cauſat mortem: ſed per accidens, interveniente actione alterius ſive iuſta, ſive iniqua ſequitur mors, dummodo qui iſta faciunt aut omittunt, habeant iuſtam & ſufficientem cauſam ita ſeſe gerendi ad finem bonum & honeſtum quem reſpiciunt: nam qui abſque iuſta cauſa & reſpectu finis boni ac honeſti eiuſmodi quid facerent, non cenſerentur immanes ab homicidio ſui ipſius. VViggers *loc. cit. dub.* 14. allegans Navarram, Leſſium, Salon. Bann. Hinc Reſolve,

Miles poteſt, imo tenetur ſtationem ſuam defendere contra hoſtem irruentem, etiamſi videat ſe occidendum.

Paſtor poteſt & ſæpius tenetur miniſtrare Sacramenta peſte infectis, etiamſi immineat periculum infectionis & mortis.

Digitized by Google

Uxor poteſt aſſiſtere marito infecto non tantum occaſione ſervitij præſtandi ſed etiam pro ſolatio & aliquali ſublevatione: niſi prolium neceſſitas aut earum ratione charitas aliud poſtularet. Damnatus ad ſuſpendium, poteſt ſcalas aſcendere & gladio damnatus exponere cervicem.

Potuerunt Apoſtoli & Apoſtolici viri licite prædicare Evangelium Chriſti apud gentes, & ante Reges & præſides confeſſi ſunt, & eorum perfidiam arguerunt : quamvis cognoſcerent inde ſibi ſupplicia & mortem inſtare.

Poteſt quis pro iuvando aut conſolando proximo vel amico ; ex chriſtiana charitate aſſiſtere ei tempore peſtis, etſi certo inde mors ſecutura ſit.

Poteſt ad mortem damnatus manere in carcere, quamvis pateat illi effugium prout multi ſancti Martyres fecerunt.

Poteſt malefactor telo Juſtitiæ, ut ſua peccata iuſte vindicentur ad aliorum exemplum offerre ſe Judici publico à quo opinatur ſe iuſte condemnandum.

Poteſt quis permittere ſe occidi, ne alter moriatur in peccato mortali : quod intellige de eo qui non eſt perſona publica, Reipublicæ vel alijs multum utilis: ſi enim talis eſſet & non alter teneretur ſe defendere etiam occidendo. Pro quolibet virtutis actu vita profundi poteſt. Carthuſianus in externa ægritudine etſi certo poſſet ſalvare vitam carnes comedendo: poteſt vitam negligere pro tanto ordinis bono. Non peccat æger qui deiecto omni appetitu, & animo penitus fracto reiectat omnem

cibum

Digitized by Google

cibum quem non niſi difficillime ſumere poteſt; nec qui ob eandem difficultatem pharmacum reſpuit, cum certum non eſt quod ſanitatem recuperabit.

Poteſt condemnatus ad mortem per famem, abſtinere à cibo clanculum oblato. Sotus, Henri. Becan. Vuiggers. Manigart. Lopez & paſſim alij.

Poteſt quis ſe objicere telo ad conſervandam vitam principis, imo & amici: pro quo etiam ſi ſit ad mortem condemnatus, poteſt ſe pro illo occidendum offerre, ut inquit Toletus apud Becanum. *loc. cit. q.* 11. intellige ſi iniuſte ſit condemnatus, alias alliceret alterum ad peccatum.

Poteſt quis ſuffodere turres & mœnia, & iniicere ignem in pulverem tormentarium ad evertendam turrim hoſtilem, navem, &c. etſi certum ſit te momento diſſipandum, neque enim tu te interficis proprie: ſed ignis impetus vel ruina turris aut navis quibus te ob iuſtiſſimam cauſam exponis. Sic Eleazarus interfecit Elephantem à quo videbat ſe occidendum qui laudatur 2. Machab. 8. Addo horum ulteriorem rationem quia non eſt prohibitum homini ne vitam ſuam unquam exponat periculis; ſed tantum ne ex intentione illā quaſi exoſam auferat.

Dixi ita nec poteſt intendere vel indirecte ſe occidere, quia in moralibus voluntas indirecta, aut interpretativa, & voluntas directa pro iiſdem habentur. Verum ut cum Eximio D. Vuiggers loquar. In omnibus illis quæ admittimus licite poſſe ab homine fieri aut omitti, quamvis prævideatur inde mors ſecutura:

K

dicimus non includi voluntatem indirectam, vel implicitam ſeu interpretativam ſe occidendi: quamvis bene dici poſſit includi indirectam, aut implicitam voluntatem ſuſtinendi aut ſubeundi mortem, quod malum non eſt. Sed quædam difficultates ſuboriuntur circa quædam ſingularia facta; utrum quis illis incumbere, aut ea præſtare poſſit ſine culpa homicidij: unde ſit,

QUÆSTIO IX.

Vtrum licitum ſit afflictionibus corporis & ieiunijs, aut vigilijs ad domandam carnem inſiſtere cum vitæ diminutione?

RESP. Primo nemo tenetur cibis delicatioribus aut extraordinarijs uti ad vitam prolongandam; etiamſi id poſſet, ſed ſatis eſt uti cibis communibus & uſitatis; ut vitam non cenſeatur prodigere: ita apud Vvig. Covar. Adrianus, Gerſon, Maior, Soto, & paſſim alij.

Reſp. Secundo nemo poteſt tantum de cibo ſubtrahere, ut natura conſervari non poſſit, vel reddatur impotens ad debita opera peragenda. D. Thom. *q.* 141. *a* 1. & alij qui docent eum peccare mortaliter qui advertens ſe notabiliter vitam diminuere, inſiſtit eiuſmodi abſtinentijs aut vigilijs, aut ſimilibus exercitijs. Neque excuſari poteſt à peccato mortali per intentionem boni finis v. g. quia faciunt ut

Digitized by Google

carnem ſpiritui ſubiciant niſi ſimul concurreret aliqua probabilis ignorantia, qua non apprehenderent gravitatem nocumenti ſeu ut loquitur Caiet. *q.* 145. *art.* 1. notabilitatem, & confirmatur *ex can. non mediocriter* 24. *de conſecrat. diſt.* 5. deſumpto ex S. Hieron. ubi dicitur eos non mediocriter errare, qui propter ſimilia exercitia indiſcrete uſurpata amentiæ aut triſtitiæ notam incurrunt.

Attamen abſtinentiæ, ieiunia, vigiliæ, labores, aſperitates, & victus ratio licite & laudabiliter obſervantur in Religionibus quæ Regulæ ſive ſtatuta ordinis præſcribant ſervanda: quamvis contingeret inde vitam nonnihil abbreviari, quia omnia eiuſmodi exercitia corporalia inſtituta per formam generalis ordinationis in Religione approbata debent merito cenſeri rationabilia & moderata: cum ab Eccleſia ſint probata, & uſu atque obſervantia ſanctiſſimorum virorum confirmata. Unde religioſi non ſunt dicendi velle idcirco vitam abbreviare (quod abſolute non poſſunt intendere) ſed potius non velle ſtudere prolongationi vitæ ob melius ſtudium ſcilicet mortificationis, carnis & profectus in virtutibus; à quibus non tenetur quis abſtinere ad vitam prolongandam.

Quæstio I.

An liceat bibere venenum quando à iudice quis damnatus eſt ut venenum bibat?

Reſp. Duplex eſt opinio. Chap. dicit probabiliter licere; quia inquit in actu Juſtitiæ vindicativæ licite fieri poſſunt quæ non poſſunt fieri niſi ab ipſo reo. Deinde (proſequitur) qui cooperando mandato judicis aliquid agit; non tam agit, quam patitur. Præterea qui metu maiorum tormentorum cogitur aliquid facere, non videtur eſſe in culpa, ſi mors ſequatur; quia non eſt tam actio illius quam cogentis. Hic excuſat illos qui coacti ſunt ex altiſſimis locis ſe præcipites dare ne graviora paterentur ab hæreticis, huius opinionis ſunt Franc. à Victoria *Relect. de homicid. n.* 30. *&* 31. Arragon. *q.* 69. Bonaci. & eo inclinat Toletus inquit VViggers. *de iniur. tract.* 2. *c.* 2. *dub.* 16. Negant Caiet. *q.* 69. *a.* 4. Soto *lib.* 5. *q.* 6. *art. ultimo.* Navar. Malderus, Vaſquez, Leſſius, Petrus Navarra, VViggers, & nonnulli alij.

Ratio horum, quia qui ſumit venenum ille ſibi applicat & intra ſumit rem, quæ non minus directe naturam deſtruit & interimit quam ignis, aqua; vel gladius aut plumbum liquatum: unde conſtat nihil hic commune eſſe cum aſcenſu ſcalarum, ſive cum diſpoſitione iuguli ad gladium, quæ tanquam ſimilia

adducit Chapeav. ex Franc. à Victoria, & Arragonio cum manifeſtum ſit hæc mortem non operari ſicuti veneni applicatio.

Confirmatur quia veneni ſumptio idcirco lege naturali illicita eſt; quia eſt ſui ipſius occiſio: atque hanc deformitatem non exuit cogente ſive iubente alio homine, non magis quam iniectio ſui in ignem, aut iuguli proprij præciſio: ergo propter Judicis ſententiam non licebit venenum ſumere.

Neque refert quod bibitio ex genere & ratione ſua non inferat mortem: ſatis enim eſt ad hoc ut cenſeatur ſui occiſio, quod bibitio huius potus aut ſumptio huius boli ex ſua ratione & efficacia cauſet mortem. Hæc poſtrema opinio eſt multum probabilior ideoque tenenda.

QUÆSTIO II.

An condemnatus ut fame intereat, poſſit abſtinere à cibo clanculum oblato?

RESP. Duplex etiam reperitur opinio.

Affirmant Maior *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 22. Soto à Gandavo *quodlib.* 5. *q.* 31. à Valentia *diſp.* 5. *q.* 14. *puncto* 4. Toletus *lib.* 5. *c.* 6. Petrus Navar. Malderus, Leſſius apud Vviggers *loc. cit. n.* 103. Ratio illorum; quia qui à cibo oblato abſtinet, nullam violentiam ſibi infert, ſed permittit calore interno vitam abſumi. Itaque ſolum

Digitized by Google

non conſervat vitam quam ut negligat ſatis iuſtam dicunt eum habere cauſam, ſcilicet ut ſe conformet iuſtæ ſententiæ iudicis.

Negant Caiet. *q. 6. a.* 4. Arragon. à Victoria Covarr. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 2. *num.* 10. quibus favet D. Th. ſic ſcribens: ſi aliquis ſit condemnatus ut fame moriatur, non peccat ſi cibum occulte miniſtratum ſumat: quia non ſumere inquit eſſet ſeipſum occidere, hæc opinio tenenda eſt ut verior; quia videtur lege naturali prohibitum tam negligere vitæ ſuſtentationem, quando quis poteſt ſuſtentare, quam vitam ſibi tollere: ergo ſicuti propter iudicis ſententiam non poteſt quis licite vitam ſibi adimere; ita nec eius ſuſtentationem negligere, quando habet quo ſuſtentet: hoc enim eſſet moraliter ſe occidere.

QUÆSTIO XII.

Aliquis ut evadat incendium è turri conflagrante per feneſtram è ſublimi exilit, an cenſendus ſit homicida ſui ipſius, ſi occidatur ex illo ſaltu?

RESP. Si actu illo exiliendi non intendat expreſſe & directe ſe occidere, ſed tantum fugere certiſſimam & ſæviſſimam mortem

quod omnino naturaliſſimum eſt, non eſt cenſendus homicida. Ratio, quia quando ex una parte mors certiſſima & ſæviſſima hominem invadit, & ideo in alteram partem ſe coniicit, ubi tametſi mors etiam moraliter certo immineat: tamen apprehenditur quædam extraordinaria & caſualiter poſſibilis vitæ ſalvatio, tum actus ille morali iudicio tantum habet rationem fugæ: neque cenſebitur implicitam continere voluntatem occidendi ſeipſum.

Similiter ſi quis exiſtat in navi quæ totaliter exuratur, poterit per modum fugæ ab incendio ſe coniicere in mare: quamvis non ſubſit moralis aliqua ſpes evadendi, ſed tantum generalis illa apprehenſio, poſſibile eſſe quod caſualiter, aut Dei providentia adduceretur ad portum: non debet tamen expreſſe intendere ſe ſubmergere ad evitandos cruciatus ignis, alioquin eſſet homicida ſuiipſius.

QUÆSTIO XIII.

Eſt aliquis intra domum exiſtens in qua puluis hoſtilis eſt; an ibi manens poſſit eum incendere ut hoſti noceat cum certiſſima ſua morte?

RESp. Aliqui ut Bonac. Leſſius, id licitum eſſe arbitrantur, ſed non audet Vvig. & multi

alij illi opinioni aſſentiri, cum Auguſt. *lib.* 1. *de Civit. cap.* 21. expreſſe dicat Samſonem non excuſari: niſi quia Spiritus latenter hoc iuſſerat, qui per illum miracula faciebat. Neque nos aſſentiri debemus, quia facere actionem cum certiſſimo & inevitabili mortis ictu abſque alterius ulteriori concurſu, videtur omnino neceſſario habere adjunctam voluntatem occidendi ſeipſum, ſi non expreſſam, ſaltem implicitam ſeu interpretativam: quæ ex bono fine obtento non honeſtatur, nec liberatur à deformitate quam ex ſe habet.

Aliud autem eſt quando facere actiones vitæ periculoſas ad quas non prævidetur certo & infallibiliter mors ſecutura non includat, aut importet voluntatem occidendi ſeipſum quando iuſta neceſſitas ſubeſt, vel quando cauſa magni boni publici id exigit: ſed qui illas facit tali occaſione, cenſetur tantum velle finem illum bonum & honeſtum ad quem ſerviunt: & ſi mors ſequatur hoc accidit præter intentionem.

Ex hac doctrina facile eſt reſolvere omnes pœnè caſus qui accidere poſſunt, ut illorum qui inſecuti ab hoſtibus à quibus mors certiſſima imminet ſe in fluvios injiciunt, natando ſperantes evadere, aut in foveas, ſpeluncas, &c. & huiuſmodi, nam ſimilium ſimilis eſt ratio, quando ab eis poteſt reſcindi voluntas occidendi ſeipſum: ita ut in alterum tantummodo finem cadat.

Digitized by Google

De occiſione alterius.

Præmiſimus quæſtiunculas de occiſione ſuiipſius; nunc ſubiungendæ aliquot de occiſione alterius quæ propriùs ſpectant ad hunc caſum: ſed prius examinandum quid liceat, & deinde quid non liceat, ſit igitur:

QUÆSTIO XIV.

Vtrum licitum ſit occidere peccatores.

RESp. Quæſtiunculâ primâ jam dictum: eſt licere occidere malefactores. Hic tantum notandum eſt, quod præceptum illud ſit iuris naturalis & divini: deinde quod obliget ſub his circunſtantiis, ut non liceat occidere hominem privata auctoritate, & extra caſum neceſſariæ defenſionis: unde quamdiu manent hæ circunſtantiæ ſemper obligat, quando mutantur non obligat: Hinc apparet quod neque Deus diſpenſet in lege naturali ut quidam voluerunt: nam lex naturalis quæ prohibet occiſionem hominis, conſiſtit in eo, ut non liceat occidere hominem privata auctoritate ut dictum eſt. In eo autem non diſpenſavit Deus cum Abrahamo, non enim illi conceſſit ut privata ſua auctoritate: ſed ut Dei auctoritate occideret & offerret filium. Similiter quando Princeps; ut Magiſtratus ob ſalutem Reipu-

Digitized by Google

blicæ, malefactores qui Reipub. noxij ſunt interficiunt, auctoritate ſibi à Deo conceſſa hoc faciunt : quibus dixit Exod. 22. *maleficos non patieris vivere*: Quia quando membrum eſt noxium corpori, tunc jure naturali licitum eſt illud abſcindere ad ſalutem & conſervationem totius corporis : ſed peccator eſt membrum Reipub. noxium; ergo licitum eſt illum abſcindere à Republica, ergo & occidere.

Attamen non licet privata auctoritate ut dixi peccatores interficere, unde S. Auguſt. *lib.* 1. *de Civitate cap.* 16. Qui ſine aliqua publica adminiſtratione (inquit) maleficum occiderit velut homicida judicabitur : & tanto amplius, quanto poteſtatem ſibi adeo non conceſſam uſurpare non timuit.

Nec obſtat quod aliquando permittatur quod quilibet de populo poſſit aliquam vel aliquas certas perſonas occidere : v. g. proſcriptos hoſtes, aut publicos latrones, quia quamvis ille qui occidit ſit privatus ; tamen auctoritas qua occidit eſt publica, quam Princeps aut Reſpublica illi attribuit.

Verum ut licite procedatur circa hunc caſum, obſervanda ſunt ſequentia.

Primo quod debeat eſſe Princeps ſupremus; qui talem concedat licentiam. Soto *lib.* 5. *q.* 1. *art.* 3.

Secundo quod talis ſit manifeſte de crimine convictus in quem datur talis licentia.

Tertio quod aliter apprehendi, & puniri nequeat.

Quarto quod interim non deſinat nocere Reipublicæ.

Digitized by Google

Quinto quod hoc non fiat niſi, pro gravi ſcelere, nam pro ſolis debitis non videtur hoc poſſe concedi.

Sexto ut bannitus non occidatur extra dominium illius loci ubi hoc ſtatutum fuit.

Septimo ut bannitus impune per aliquot annos non fuerit toleratus: quia tunc non cenſetur amplius bannitus.

Octavo ut non ſit Pater occidentis, quia filius non poteſt occidere Patrem bannitum vel è contra.

Quæstio XV.

An liceat marito uxorem in adulterio deprehenſam occidere.

Reſp. quamvis leges Civiles non ſolum videantur permittere; verum etiam ius & legitimam poteſtatem occidendi tradere *l. Patri, & tribus ſequent. ff. ad l. Iuliam de Adulteriis*: dicendum,

Primo non licere occidere abſque peccato ante ſententiam judicis, poſt ſententiam poſſe, puta ſi judex adulteram marito morte puniendam tradiderit: Quia in tali caſu maritus fuit miniſter publicæ juſtitiæ, ſaltem voluntarius & liber.

Secundo in foro conſcientiæ non eſſe licitum: quia leges illæ Civiles videntur per Canones improbatæ. Nam Sancta Dei Eccleſia mundanis nunquam conſtringitur legibus; gla-

Digitized by Google

dium non habet niſi ſpiritualem qui non occidit, ſed vivificat inquit Nicolaus Papa ſuper eiuſmodi caſu conſultus *Canone inter hac* 33. q. 2. Unde etiam D. Auguſt. *lib.* 2. *de Adult. Coniug. cap.* 15. Sic ſcribit; Si, quod verius dicitur, non licet Chriſtiano homini coniugem adulteram occidere, ſed tantum dimittere quamvis dicat tibi, fac quod licet, ut tibi liceat quod non licet: cum enim utrumque ſecundum legem Chriſti ſit illicitum ſive adulteram occidere, ſive illa vivente alteram ducere, ab utroque abſtinendum eſt: ergo, &c.

Idem credibile eſt Auguſtinum fuiſſe dicturum de parente & filia, de marito & adultero indicat Becanus *de iure & iuſt. cap.* 64. *quaeſt.* 5. *concl.* 1. quamvis jure Civili liceat Patri occidere filiam in adulterio deprehenſam & ipſum adulterum: ſervatis tamen his conditionibus, ut filia ſit iuncta matrimonio, & ſit in poteſtate Patris, & eodem impetu occidat filiam & adulterum ſi poſſit: ut crimen committatur in domo patris, aut generi, & ut eos deprehendat pater in opere turpi. Sed nota quod leges quae mala ex iuſtis rationibus toleranda ſtatuunt; non cenſeantur, idcirco ad malum incitare, aut in malo fovere, cum quibus numerandae ſunt leges Civiles quae iudicarunt, & ſtatuerunt eiuſmodi adulterorum occiſores, non eſſe puniendos ad modum homicidarum aliorum propter acerbitatem caſus & iuſtum dolorem. Non fecerunt autem, nec facere potuerunt rem illam in foro conſcientiae licitam; quia contra rectam omnino rationem eſt ſine neceſſitate ita animas exponere per-

petuæ damnationis periculo: Cùm aliis modis ſufficienter & ſatis facile poſſint ejuſmodi crimina caſtigari.

Quæstio XVI.

An liceat alterum occidere pro vita propria defenſione?

RESp. Licitum eſt occidere iniuſtum invaſorem ad vitæ propriæ defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ita communiter DD. exceptis Auguſt. de Ancona. Gerſon. Abulenſ. *in c. Matth.* 5. & pauci alij.

Moderamen autem inculpatæ tutelæ dicitur, quando quis tantum facit quo omiſſo violentia repelli non poteſt, & maiori vi quis non utitur quam ad defenſionem requiritur Binsfeld. *part.* 3. *c.* 12. §. 2. vel quando ea moderatio adhibetur in defendenda vita propria, quam æquitas naturalis dictat adhibendam: nimirum ut abſtineatur ab occiſione proximi quantum fieri poteſt, Chapeau. *Cap.* 3. *de homicid. difficul.* 5. qui tria requirit ut liceat privatæ perſonæ alterum occidere pro defendenda propria vita.

Primum ut occiſio fiat defendendo ſe contra violentiam invaſoris, non contra calumnias, aut quid ſimile.

Secundum ut invaſor occidatur in ipſo actu invaſionis: quia alioquin non eſſet defenſio, ſed vindicta.

Tertium ut ſervetur moderamen inculpatæ, tutelæ, id eſt quando efficitur id tantum quod expedit ad vitam conſervandam, ſeu quando adhibetur ea moderatio & cautio; ſine qua iniuria depelli non poteſt.

Addo ſi invaſus probabiliter credat ſe graviter lædendum, vel occidendum ſi vim non repellat, ſeu invaſorem, his enim conditionibus poſitis; licitum eſt occidere iniuſtum invaſorem ob defenſionem vitæ ſuæ, & integritatis membrorum: quia vim vi repellere omnes leges, & omnia iura permittunt: unde eſt illud *l. 3. de Iuſt.* Quod quiſque ob tutelam corporis ſui fecerit; iure feciſſe æſtimabitur, ut vero plenius explicentur quæ circa hanc defenſionem veniunt conſideranda.

Nota Primo, quod pluribus modis diverſis poſſit fieri invaſio, & vita alterius impeti; ut contingit quando quis alteram de facto, gladio aut aliis armis ferit, & aggreditur cum periculo mortis aut mutilationis. Et quidem de hoc caſu dubium non eſt, quin talis invaſor repelli poſſit etiam cum ipſius occiſione: quando aliud medium evadendi non ſuppetit.

Secundo modo fit invaſio, ſi quis accedat ad occidendum alterum qui non poſſit evadere niſi fugiat, aut accedentem præveniat: & hoc caſu ſi invaſus fugere poſſit abſque periculo vitæ, tenetur ſe ſubtrahere: & ſic vitare tam ſuum quam proximi incommodum. Si vero non poſſit abſque ſuo periculo fugere, tum docent DD. Licitum eſſe in percutiendo prævenire alterum: neque enim tenetur eo caſu expectare donec ictum acceperit, & ſeſe fortaſſis

defendere non poterit. Ita Covarr. Dominicus Soto, Chapeau. VViggers.

Tertius invadendi modus poni poteſt, Quòd invaſor nondum quidem accedat, ſed tamen inſtructus eſt: neque poteſt invadendus aliter evadere manus eius niſi illum præveniat. Certe hic modus eſt maximæ difficultatis; & hic opus eſt magna conſideratione & prudentia, tum quod de mutatione animi poſſit ſæpius ſpes ſubeſſe, tum quod poſſit ſequi magnus abuſus. Si dicatur cum DD. ſimpliciter licitum eſſe prævenire, niſi invadẽdus certo ſciat, & aliud remedium non ſuppetat: unde quidã docuerunt ante factum non velle improbare. Ego puto cum aliis non eſſe licitum ordinarie præveniendo occidere; licet tamen contra illum aſtutiis, non tamen mendaciis ſe defendere. Dixi ordinarie; quia ſubinde licebit etiam talem inſidiatorem præveniendo occidere; tribus nimirum ſubſiſtentibus conditionibus.

Prima. Si certo conſtet innocenti de inſidiis, & aliter non poſſit evadere.

Secunda. Si certus ſit ſe hac ratione poſſe evadere.

Tertia. Si abſit ſcandalum.

Ratio quia licet invaſorem occidere, quando homo non poteſt aliter evadere. Clemen. unica de homicidio: Sed inſidiator his conditionibus poſitis cenſetur iniuſtus invaſor, ergo licet, &c.

Sunt & alij modi invadendi, ut quod quis per famulum aut ſicarium ſtatuat alterum occidere, neque illi ſit ſpes evadendi; niſi hic occidat mandantem aut exhortantem. Quod

quis invadat alterum falſis criminationibus, & falſis teſtibus ſubordinatis imponendo illi magna & graviora crimina: & ſic vitam eius impetat in iudicio, neque ſit accuſato aliud medium evadendi ſententiam mortis & ipſam mortem; niſi occidendo iniquum accuſatorem.

Admittunt quidam in his caſibus licitum eſſe & mandantem & ſic accuſantem: ſed illorum opinio merito rejicitur. Quantum quidem ad primum, tum propter periculum frequentioris abuſus, tum quod vix fieri poſſit ut non ſuppetat alia ratio evadendi. Quantum ad ſecundum: oppoſita ſententia eſt omnino tenenda quæ aſſerit, non eſſe licitum: quia ex altera nata ſunt ſequi multa & graviſſima incommoda, multæ iniuſtæ cædes, &c.

Hinc ab Alexandro VII. Damnata fuit, & prohibita doceri. Hæc quæ diximus habent locum non ſolum in laicis ſe defendentibus: verum in omnibus omnino perſonis clericis & Religioſis contra quoſcunque, ſi cætera ſunt paria omni tempore & loco.

Dico ſi cætera ſunt paria: Quia licet quis pro neceſſaria vitæ ſuæ defenſione prætorem occidens non peccet contra juſtitiam, peccat tamen mortaliter contra charitatem.

Quia vita aggreſſoris hoc caſu utilior eſt Reipublicæ, quam aggreſſi, & ſic cætera non ſunt paria.

Dictum eſt omni tempore & loco; quia ius naturæ ſemper & ubique valet. Unde ſi quis deprehenſus ſit in adulterio cum uxore alterius, & maritus velit illum occidere: poteſt

licite ſe defendere quod notavit Sotus *lib. 5. de Iuſt. & iure.*

Nec obſtat quod reſpectus ſit in peccato iniurioſo, per hoc enim non idcirco amiſit ius conſervandi vitam.

QUÆSTIO XVII.

An ergo liceat occidere innocentem quando iniuſte te invadit ex ignorantia, aut quando ſine eius occiſione effugere non potes?

RESponſio ad hanc quæſtionem patebit ex reſolutione diverſorum caſuum, quos exempli gratia ſubjicimus.

Impos mentis ſive per Ebrietatem, ſive per inſaniam, vel alius ex ignorantia inculpata: puta te eſſe publica auctoritate condemnatum, quamvis non peccet, te invadendo probabiliter tibi eſſe licitum cum moderamine inculpatæ tutelæ te defendere contra eiuſmodi invaſorem cum ipſius occiſione docent Soto, P. Navarr. *l.* 2. *c.* 3. Gomez. Molina, Bonacina, VViggers, & alij. Si tamen te ſalvare poſſis per fugam omnino ad id teneris: quia fugere talium furorem non eſt probroſum; quinimò ignominioſum eſt contra tales reluctari.

Aggreſſor quiſpiam tibi objicit innocentem tanquam clypeum ſuum, ut poſt eum latitans impune te occidat, & tu fugere non

poſſis, poteris cum moderamine inculpatæ tutelæ vitam tuam defendere: etiamſi ex tua defenſione mors innocentis ſequatur. Malderus VViggers, Petr. Navarr. Corduba, & alij plures.

Probat VViggers *tract.2.de Iniur.c.2. dub.9.* Sic, quia qui invaditur habet ius vitam ſuam defendendi contra invaſorem: neque illo privatur per illam interpoſitionem innocentis quæ illo invito fit. Unde malum quod innocenti obvenit, eſt illi præter intentionem, & ad illud dicendus eſt ſe habere tantum permiſſive: vtpote qui in omni actu defenſionis ſuæ non aliud intendat quam invaſorem repellere, ac præter illius voluntatem ſi fiat læſio, aut mors innocentis inde ſequatur.

Probat ſecundo à ſimili: quia qui juſto bello civitatem obſident poſſunt dirigere tormēta in turrim ex qua hoſtis damna infert caſtris, & impedit victoriam: etiamſi eſſent ibi innocentes collocati & legati, ergo, &c. Becanus etiam *l. c. q.6.* Eſt infans v.g. necdum baptizatus, & non potes effugere invaſorem aliter, quam fuga tua occidendo dictum infantem: an poſſis eiuſmodi infantem fuga tua occidere, ut vitam conſerves? Malderus *tract. 3. cap. 1. dub.12.* & Leſſ. *l. 2. c.9. dub. 9.* Pet. Navarr. Sylveſter. Covarr. Navarr. VViggers docent quod potius tenearis mortem pati, quam cauſare ut hic infans alioquin baptizandus in æternum corpore & anima pereat.

Quia hic militat præceptum Charitatis de vita corporali propria poſtponenda ſaluti animæ proximi. Obſerva notabilem. Caiet. do-

ctrinam 2. 2. *q.* 67. *a* 2. ubi ſic ſcribit. Occidere innocentem per ſe ita quod intendatur occiſio innocentis, eſt contra omnia iura; ſed occidere innocentem per accidens dando operam rei licitæ & neceſſariæ, non eſt contra ius naturale divinum vel ſcriptum. Ex qua doctrina plurimos caſus reſolvere poteris.

QUÆSTIO XVIII.

An ſicut eſt licitum occidere invaſorem, ſic etiam licitum ſit permittere, ſe occidi potius quam occidere.

RESP. aliquando non ſolum licitum; ſed ſalutare eſt conſilium hoc facere, Becan. *l. c. q.* 6. *num.* 9. Attamen qui permittit ſe occidi peccat, niſi rationabili ex cauſa excuſetur: cum enim ut ſæpe dictum eſt homo ſit cuſtos vitæ ſuæ, debet illam ſervare. Hinc qui temere ſe conjicit in hoſtes peccat mortaliter ſi occidatur.

Licitum autem eſt permittere ſe occidi ſequentibus caſibus.

Primo quando quis eſt à Iudice condemnatus.

Secundo. Ob fidei Confeſſionem.

Tertio ob vitandum quodcunque peccatum.

Quarto ob defenſionem Reipublicæ. Parentum, filiorum, uxoris & eorum quibus quis maiori vinculo charitatis eſt aſtrictus.

Digitized by Google

QUÆSTIO XIX.

Vtrum pro conſervatione vitæ matris prægnantis liceat præbere pharmacum quo fœtus intereat.

HVic quæſtioni reſpondet Tertullianus, *in Apologetico c. 3.* ita ſcribens: Nobis homicidio ſemper interdicto etiam conceptum utero, dum adhuc ſanguis in hominem delibatur diſſolvere non licet. Homicidij feſtinatio eſt prohibere naſci, ubi generaliter omnis fœtus humani diſſolutionem in utero declarat illicitam: quando dicit dum adhuc ſanguis in hominem delibatur.

Verum non deſunt circa hanc quæſtionem graves difficultates, quas per ſubiectos caſus reſolvemus.

Mater aliqua prægnans periculoſe laborat & non ſupereſt aliud remedium, poteritne illi præberi pharmacum etiam cum periculo aborſus?

Reſp. Primo non licet; nec ante fœtus animationem, nec poſt præbere matri pharmacum directe tendens ad cauſandam abortionem, aut fœtus interitum, ſive extinctionem. Jta communiter DD.

Si tamen cognoſceretur quod partus eſſet corruptus; tum liceret directe materiam illam abigere pro matris ſalute: quia non habet amplius rationem fœtus, ſed malignæ cuiuſdam maſſæ.

Digitized by Google

Reſp. Secundo ſi ita periculoſe laboret, poterit illi præberi directe, & per ſe tendens in curationem morbi: etſi putetur quod aborſio ſit ſecutura quando proles necdum eſt animata. Non tamen licitum erit illi matri præbere, aut ſumere eiuſmodi pharmacum cum notabili periculo fœtus quando eſt animatus, aut certo aut probabiliter exiſtimatur vivus in lucem edendus. Ita Communiter DD. Antoninus 3. *p. titulo* 7. *cap.* 2. §. 2. Sylveſter. Navarr. Covarr. Petrus Navarr. VViggers, cum multis aliis.

Mater aliqua ita periculoſe laborat, ut omnium iudicio ſit deſperatæ vitæ, licitum ne eſt illam ſecare ſi in id conſentiat, & ſic proles viva poſſit extrahi & baptizari, quæ alioquin eſſet moritura ſine baptiſmo?

Reſp. nullo modo id licitum eſt: ita communiter tenent DD. teſte Maldero. VViggers, &c. Neque mater poteſt in illud conſentire: ut docet Navarr. *Conſ. de homicidio voluntario.* Quia occidere innocentem etiam de ipſius conſenſu; eſt intrinſece malum. Non ſunt autem facienda mala ut eveniant bona.

QUÆSTIO XX.

An liceat alium occidere pro neceſſaria defenſione vitæ proximi.

RESP. Si iniuſte invadens ſit Princeps, vel tibi parens non licet; vel alius vir ex

cuius morte ſecutura foret notabilis Reip. perturbatio.

Probatur ratione Principis vel talis viri, quia bonum commune eſt præferendum bono privato etiam vitæ, non tantum proximi; ſed etiam propriæ.

Similiter ratione parentis, quia pietas parentibus & iis quibus peculiari vinculo pietatis, aut obſervantiæ ſumus obligati, debita non permittit & cum eius morte per te inferenda ſuccurras extraneo.

Reſp. Alias licitum eſt defendere vitam proximi quæ privata auctoritate ab alio impetitur; etiam cum occiſione invaſoris ſi eam alter quis defendere non poſſit. Eſt communis DD. quia vnicuique Deus mandavit de proximo, & tenetur quiſque proximum diligere ſicut ſeipſum: quare ſicut poteſt propriam vitam tueri, ita & proximi qui charitatis & naturæ nexu illi eſt coniunctus, & patet *ex Can. fortitudo 23. q. 1. & c. dilecto de ſententia excom. in 6.*

Occurrunt hic aliqua dubia, quæ per particulares caſus reſolvendi veniunt.

Ioannes v. g. aggreditur Petrum quem poſtquam vulneravit pacem petit aut alio ſe recipit; Joannes qui læſus eſt commotus iniuria non vult deſiſtere, utrum quis illum iuvare debebit?

Reſp. Joannes tunc incipit fieri aggreſſor & nocens, & qui fuerat invaſor incipit iniuſte impeti, & fieri innocens: unde non jam juvandus erit Petrus, ſed Joannes ſi periclitetur.

Digitized by Google

Nota quod nemo tenetur cum probabili periculo vitæ propriæ impendere eiuſmodi defenſionem proximo, niſi alia obligatio intercedat, ut puta Principis à cuius vita multum pendet quies publica: vel v.g. milites tenentur pugnare pro ſuis ducibus. Feudatarij ſeu Vaſſalli obligantur ad defenſionem Dominorum.

Utrum etiam ſimiliter obligentur cum vitæ periculo Prætores, Syndici, aut Magiſtratus ratione officij defendere ſubjectum privatum injuſte invaſum.

Reſp. tales non obligantur in rixa v. g. defendere hunc privatum iniuſte invaſum manibus aut viribus propriis, quando id non poſſunt abſque probabili periculo vitæ ſuæ?

Verum officium eos obligat ut quietem publicam cuius ſunt proprie & directe cuſtodes procurent, etiam cum vitæ periculo, & ſic conſecutive teneantur quoque vitam privatorum, & fortunas ſecundum modum & formam quibus id convenienter & rationabiliter fieri poteſt, defendere.

Digitized by Google

QUÆSTIO XXI.

An liceat alium occidere pro neceſſaria rerum temporalium defenſione v. g. furem?

IN diverſis diverſa legi; & debeo Singulorum opiniones ponere ut cum S. Hieronymo loquar.

S. Auguſtinus *quaſt*. 84. *in Exodum*, licitum eſſe occidere, quando plus eſt quam fur, docet. Alij ut Panormitanus, & plerique Canoniſtæ docent non licere.

Caiet. 2. 2. *q*. 64. *art*. 7. Sylveſter *verbo bellum*, Anton. Navarr. quos refert & ſequitur Chapeau. ſupra *difficul*. 9. dicunt licere, & probat auctoritate iuris Canonici. *cap. olim de reſtitut. ſpoliat. & cap. dilecto de ſent. excom. in* 6. Et ratione, quia licet bellum gerere propter res temporales: ergo & privatim licet alium occidere res ſuas temporales defendendo, maxime ſi ſint neceſſariæ ad ſuſtentationem vitæ, ſtatus, & honoris. Addit Dominus Chapeau. has limitationes.

Prima ut res pro qua defendenda quis occiditur ſit magni momenti, iniquum enim valde eſſet (inquit) pro re parvi momenti alium occidere.

Secunda ut tunc ſolum procedat cum res aliter defendi non poteſt: nam ſi quis ſperet ſe poſſe

poſſe rem recuperare alia via, puta juris vel aliter, non debet occidere.

Tertia ut haberetur ratio perſonarum; mitius enim agi debet hac in parte contra vicinos, cognatos & alios parentes quam contra extraneos. Hæc doctrina cum ſuis limitationibus ſana, & pauci ei adverſantur. Notandum quod fur dupliciter ſpectari poſſit, aut ut nocturnus, aut ut diurnus. Hoc notato,

Non licet occidere furem diurnum quando abſque re tua quam auferre moliebatur, aufugit, vel clamore efficere potes ut fugiat, aut eum ſine periculo capere vales. Similiter non licebit occidere quando eum agnoſcis, & ſpes ſupereſt recuperandi rem tuam in iudicio; & idem eſt iudicium de fure nocturno, quando talibus modis aut mediis rem tuam potes tuto ſalvare abſque periculo. Colligitur *ex l. furem ff. ad leg. Corn. de ſicariis*, ubi dicitur tunc demum impune occidi furem, quando ei parcere ſine tuo periculo non potuiſti: Licet autem occidere furem nocturnum quando res tuas aufert, & neſcis an tutum tibi ſit tentare alia via iſtarum recuperationem: eo quod ignores, an tantum ad furandum, an vero etiam ad occidendum venerit in caſu, ſaltem quo quis prædam eripere conatur: eſt communis. Licet quoque in defenſione occidere furem ſervato moderamine inculpatæ tutelæ qui interdiu invadit res tuas: ſic ut ſimul invadat perſonam quæ res ſuas defendere, & furem propulſare conatur. Eſt quoque Communis DD. *ex cap. Interfeciſti*, &c. Ubi ſic legitur. Si ſine odii meditatione te, tuaque liberando huiuſmodi Diaboli membra interfeciſti (ſecundum indul-

Digitized by Google

gentiam dico præter imaginem Dei) ſi aliquid ieiunare volueris bonum eſt tibi, & Eleemoſynam fac largiter. Canon hic liberam relinquit à pœnitentia eum, qui ſe, ſuaque liberando furem aut latronem occiderit: quamvis ad ieiunium & eleemoſynas hortetur, ſi forte exceſſus foret commiſſus in defenſione.

Nec refert quod Panormitanus & quidam alij cum illo ſe ſuaque liberando copulatim velit intelligi; quia multo plures DD. copulative ſive diſtinctive exponenda cenſent, & colligunt ex antecedentibus: nam initium capituli ſic habet. Interfeciſti furem aut latronem: ergo ſimiliter hic ſe aut ſua liberando intelligi debet.

Ratione autem aſſertio probari poteſt; quia nemini fraus ſua aut violentia debet patrocinari ergo, &c. Quis enim diceret nos teneri ex juſtitia, aut ex charitate res noſtras ſinere deperdi, quæ nobis ſunt ad vivendum convenienter & decenter neceſſariæ, ut iniqui latronis vita conſervetur?

Nec refert etiam quod iure Canonico fur diurnus occidi non poſſit niſi telo ſe defendat. *c. ſi perfodiens* Cautum enim legibus eſt, ut fur potius comprehendatur: quam occidatur. Non tamen inde ſequitur furem nunquam occidi poſſe pro neceſſaria rerum defenſione.

Nec denique refert vitam temporalem ex lege charitatis præferri rebus noſtris temporalibus. Hoc enim ſolum verum eſt in extrema neceſſitate, ſed fur qui rapit res noſtras non cenſetur eſſe in extrema neceſſitate. Baſſæus, Manigart. VViggers, Chapeau. & alij apud illos.

CASUS UNICUS.

Fur fugit equo meo quem aliter recuperare nequeo niſi furem ſclopeto occidam, eſt ne mihi licitum illum ſclopeti emiſſione occidere?

Covarr. *p.2. de homicidio*, exiſtimat non licere, quia leges & Canones non videntur concedere, quod fur impune occidatur pro defenſione rerum, niſi ſit nocturnus, vel niſi armis ſe defendat ſi ſit diurnus.

Quæ quidem doctrina ut ait VViggers ſupra *dub.* 20. ſatis eſt inclinationi charitatis conformis, & laudabiliter practicatur, communiorem tamen DD. ſententiam approbat, quæ habet, in eiuſmodi caſibus licitum eſſe res ſuas defendere ſagittæ aut ſclopeti emiſſione: quamvis mors furis inde ſit ſecutura quando non eſt ſpes aliter res ſuas defendendi, aut recuperandi. Unde Innocentius III. Pro inculpatis habet eos, qui ſervato moderamine inculpatæ tutelæ poſſeſſionem ſuam per vim ab alio occupatam ex incontinenti, ut illis innotuit dixerunt vi defendendam; & res ſuas ſibi vindicandas.

Et *Cap. dilecto de ſent. excomm. in* 6. in 6. Innocentius ita ſcribit. Cum omnes leges omniaque iura vim vi repellere, cunctiſque ſe defendere permittant. Licuit utique ipſi decano, (*Si* prædictus Ballivus cum bonis ſuis mundanis iniurioſe ſpoliare, vel ea violenter occupare præſumpſerit) contra illius violentiam iniuriamque ſe tueri. Ex quibus cap. Doctores de-

ducunt non tantum laicis, ſed etiam Clericis licitam eſſe rerum ſuarum defenſionem curare cum raptoris aut furis occiſione: Quando Pontifices approbent violentam defenſionem rerum temporalium.

QUÆSTIO XXII.

An liceat alium occidere pro defenſione honoris?

RESP. Pro defenſione honoris licet occidere cum iuſto moderamine (aiunt multi) ut Sotus, Caietanus, Navarr. apud Binsfeldium *p.* 3.*de* 10.*praceptis*, *cap.*12. *concl.* 3. Sylveſter, Chapeau. qui poſtremus addit has limitationes, prima, ut non poſſit ſuum honorem aliter defendere: ſecunda, ut ſit verus honor: tertia, ut non defendat appetitu vindictæ.

Alij abſolute negant licere, quia hoc non eſſet defendere honorem, ſed vindicare ſe, ita Manigart. *p.*1.*c.*10.*q.*9. Idem ſentit Sylvius in additionibus Binsfel. *loco ſupra cit.* Sed ut res clarior evadat ſint ſequentes caſus.

1. Quiſpiam vel quæpiam appetitur ut peccatum carnale cum ipſo vel ipſa committat, poterit ne defendere pudicitiam cum morte invaſoris?

R. Licitum eſt cuilibet defendere pudicitiam ſuam etiam cum occiſione invaſoris, quando aliter eam defendere non poſſumus: quia pudicitiæ bonum ſuperat facultates externas, eſt

Communis DD. Quod etiam Ethnici intellexerunt. Laudatur enim apud Ciceronem in orat. pro Milone adoleſcens ille, qui interfecit tribunum volentem vim illi inferre; & à Mario exercitus Imperatore abſolutus fuit.

2. Joannes v. g. alapam aut baculi ictum impegit Religioſo aut Clerico eique mortem, aut mutilationem intentat: licitum ne eſt Religioſo aut clerico ſub prætextu honoris defendendi repercutere, aut mortem intentantem occidere?

R. Non licet Religioſis aut clericis ſub prætextu defendendi honoris occidere invaſorem qui eis mortem, aut mutilationem intentat, quando fuga aut alio modo vim eius poſſunt evadere: nec licet repercutere ex eodem prætextu, ſi forſitan alter alapam aut ictum baculi impegerit. Eſt communis docet Petrus Navarra *lib. 2. cap. 3. num. 309.* Quod omnes fateantur illis non eſſe conceſſum occidere honoris aggreſſorem, ſive ante, ſive poſt injuriam acceptam: ſed mortaliter peccare non tantum contra Religionem ſtatus ſui, ſed etiam contra iuſtitiam; & teneri ad reſtitutionem tanquam veros homicidas. præbent illi manus Soto, Navarr. Covarr. Sylveſter. Gloſſa, Panor. Rodriguez, VViggers, Manigart. & paſſim alij.

Ratio, quandoquidem enim humilitatem, modeſtiam, manſuetudinem profiteantur, nullum eis dedecus accreſcit ex eiuſmodi fuga, vel etiam contumelioſis verberibus patienter & manſuete toleratis: Neque eo nomine in hominum animis quicquam de æſtimatione vir-

tutis ipſorum diminuitur, ſed potius multum ſupperadditur, non enim bellatores fortes, ſed Dei & humilitatis cultores, ac patientiæ Chriſti imitatores eſſe, & pro talibus haberi, honorificum eſt. Unde Innocentius III. *in cap. ſignificaſti*, non excuſat Sacerdotem prius percuſſum ab homicidio qui mox alterum ligone in capite repercuſſerat.

Similiter non videtur laïcis idem licere (quamvis aliqui concedant viris Illuſtribus, qui ratione ſtatus vel nobilis familiæ ſolent, & æſtimantur in armorum contrectatione & fortitudine bellica excellere) Nam inquit, Pet. Navarr. Quis Chriſtianus dedecori dandum putaret, quod percutientem quis non repercuteret: cum Chriſtus percutienti ſentiat alteram maxillam præbendam, & Apoſtolus doceat non eſſe malum pro malo reddendum; ſed potius id honori habendum non ſolum Religioſis & clericis, ſed & cuilibet Chriſtiano dicente Domino. Beati mites quoniam ipſi poſſidebunt terram: & iterum, diſcite à me quia mitis ſunt & humilis corde. Quare tam licentioſas aliorum opiniones non valde tutum eſt admittere, aut recipere, cum non ſint ut inquit Binsfel. ſupra, tutæ in conſcientia, & addit Sylvius, quia vel nullus vel rariſſimus caſus eſt in quo hoc liceat, ſive quia honorem lædens non infert vim, ut ea dici poſſit eſſe per vim repellenda: ſive quia honor poteſt aliter defendi quam per occiſionem inhonorantis; ſive quia per illam occiſionem non vere recuperatur honor, niſi apud carnales & mundanos qui neſciunt in quo verus honor conſiſtat.

Sane inquit Vviggers, D. Auguſtinus longiſſime ab eiuſmodi ſenſu abfuit: qui etiam in hoc magis videtur inclinari, ut ne pro vitæ, aut pudicitiæ defenſione licitum ſit violentum invaſorem occidere: quamvis non poſſit quis, alter vim eius evadere, ut colligere eſt ex iis, quæ ſcribit hac de re *lib.* 1. *de libro arbit. c.* 5. & *Epiſtola* 54. *&* 154.

QUÆSTIO XXIII.

An qui alterum occidit caſualiter incurrat reatum homicidij, ſeu proprie dictum homicidium quod ſonat, peccatum committat.

RESP. Proprie & abſolute loquendo caſualis, ſive fortuita hominis occiſio non eſt proprie dictum homicidium quod ſonat peccatum; & qui talem occiſionem committit, non incurrit reatum homicidij colligitur ex D. Thom. *quæſt.* 64. *artic.* 8. & Ratio eſt, quia tunc proprie & abſolute caſualiter cenſetur quis occidere alterum, quando omnino præter intentionem occidit: ita ut illa occiſio nec in ſe, nec in ſua cauſa proſſit dici intenta, aut voluntaria. Quod autem neque in ſe, neque in ſua cauſa eſt voluntarium; non poteſt habere rationem peccati, ergo &c. Verum ſi occidens interpretative, ſive in cauſa vellet, aut voluiſſet occiſionem; quamvis eius non

haberet, aut habuiſſet expreſſam & formalem intentionem, incurreret reatum homicidij, & committeret peccatum iniuſtitiæ: quia malum interpretative volitum pertinet ad eandem ſpeciem cum directe volito. D. Thom. ibidem.

An autem quotieſcunque operans incumbit operi illicito cenſeatur interpretative, & in cauſa voluiſſe occiſionem: ſi quæ ſequatur, cuius nullam habuit expreſſam voluntatem, ſive intentionem, affirmarunt antiqui & Canoniſtæ, & ſcholaſtici quibus favet D. Thom. ſed modo negant Soto Toletus. Suarez, Medina Covarr. Gomeſius à Caſtro, Leſſius apud Vviggers, & hæc verior eſt nam fieri poteſt quod ſic operans, in opere illo vetito nihil omnino de contingentibus omiſerit ad homicidium præcavendum, non minus ac ſi in opere ſimili licito eſſet verſatus; ergo ſi ſequatur occiſio alterius debebit dici plane caſualiter ſecuta, præſertim ſi opus non eſt prohibitum propter tale periculum, nam circunſtantia invincibiliter ignorata, non addit novam malitiam. Sit exemplum Joannes v. g. clericus dat operam venationi cum armis quod illi illicitum eſt; quia per Canones vetitum propter dignitatem ſtatus, & ad diſtractiones nimias vitandas. Dum vero huic rei incumbit cum debita circunſpectione ne hominem occidat; contingit frangi bambardam, & parte una fragmenti occidi ſocium adſtantem, peccabit contra præceptum Eccleſiæ & virtutem religionis Joannes: non tamen incurrit reatum homicidij, neque tenebitur de peccato iniuſtitiæ non magis quam in ſimili eventu te-

Digitized by Google

neretur Laicus, quia tam illi quam huic eſt omni modo illa occiſio involuntaria.

Imo nec occiſio quæ ſequitur ex opere viam ſuo modo ſternente, ac inchoate tendente aliquo modo ad mortem, vel etiam quæ ſequitur ex opere prohibito, ſive univerſaliter omnibus, ſive certis perſonis propter periculum occiſionis quæ ex tali opere ſequi poſſet; cenſenda eſt ſemper interpretative, ſive in cauſa eſſe voluntaria.

Sint Caſus. Joannes v. g. infligit alteri vulnus non mortale, ſed tamen contingit eum mori quia Chirurgus vel alter ſua malitia, aut imperitia appoſuit noxia: vel quia ipſe læſus ſua temeritate vulnus neglexit, neque remedia opportuna voluit adhibere, hæc mors erit omnino caſualis Joanni vulneranti; ſi eam non intenderit, nec tenebitur ad reparationem tanquam homicida, ſed tantum ut vulnerans, hæc ex Innocentio III. C. *ſignificaſti.*

Sit alter caſus. Petrus v. g. vult deiicere ligna per feneſtram in plateam; ut præcaveat occiſionem quæ inde ſequi poſſet ponit Joannem qui ſingulos tranſeuntes moneat ut ad alteram partem ſe recipiant, & interim ipſemet incaute incurrit in ictum & occiditur: eo caſu deiiciens ligna non erit reus homicidij.

Petes, quando cenſebitur operans in cauſa vel interpretatione voluiſſe mortem aut occiſionem alterius, quæ præter illius alioquin intentionem expreſſam ſequitur.

Reſp. quando incumbit operi ſive multum

Digitized by Google

ſive parum periculoſo, & non adhibuit debitam circunſpectionem, & periculo proportionatam ne occiſio aliqua ſequatur, ſive interim opus in ſe ſit licitum, ſive illicitum: incurritque talis culpam homicidij maiorem aut minorem pro ratione negligentiæ circa debitam cautelam adhibendam. Hinc reſolve.

1. Si magiſter diſcipulam verberando, aut Pater Filium graviter excedat, & ex tali percuſſione caſu mors diſcipuli aut filij reſpective ſequatur, erit reus homicidij: quia licet rei licitæ hic vel ille incumbat non adhibuit ſufficientem circunſpectionem, ut talem exceſſum eivitaret; ideo homicida reputatur. *cap. preſbiterum in 6.*

2. Equitans equum ferocem caſu occidit puerum in via; quamvis det operam rei ſibi licitæ, ſi non adhibuit diligentem circunſpectionem, non cenſetur immunis ab homicidio: ſed de his & ſimilibus infra latius.

QUÆSTIO XXIV.

Utrum Ioannes v. g. occidit Petrum, & ex illa occiſione contingit ut occidatur Paulus, teneatur Ioannes de occiſione Pauli?

R. Si occiſio qua Ioannes interemit Petrum ſit talis, ut ea ſecuta ſit occiſio Pauli: tunc certum eſt Joannem incurrere culpam

homicidij, ac reum eſſe occiſionis Pauli: niſi fortaſſis aliqua invincibilis ignorantia excuſaret. Ita Malderus & alij.

Si vero omnino per accidens [ex hac occiſione contingat occidi Paulum], quod Joannes neque intendit, neque prævidit; non erit reus occiſionis Pauli. Joannes verb. gratia occidit Petrum qui cum Paulo habuit rixas, & contra quem fovet ſimultates id quod ignorabat Joannes, aut nullo modo attendebat: interim imponitur occiſio Petri per falſos teſtes Paulo, & is à iudice capite damnatur: non erit Joannes reus homicidij Pauli; ſed tantum Petri. Eſt communis doctrina.

Sed ſane ſi quis ex occaſione ſuæ actionis iniurioſæ in hunc, prævidet mortem tertio cuidam obventuram, quia eius factum imputabitur alteri, & illud ſimul intendens operatur: imo etiamſi non explicite intendat; ſed ſatis prævidens illud ſecuturum, tamen operatur non tantum contra charitatem; ſed etiam contra iuſtitiam, in tertium delinquit: & ita tenetur de iniuria & damnis. Petrus Navar. Corduba, Pedraza, Soto, Vviggers.

Digitized by Google

QUÆSTIO XXV.

An liceat alium occidere in Bello?

SImplex & nuda reſponſio non ſatisfaciet; ideo nonnulla notatu digna obſervanda ſunt, quæ ad huius rei materiam elucidandam maxime faciunt.

Nota primo Bellum ex natura ſua licitum eſt; quando adſunt hæ tres conditiones. Legitima auctoritas indicendi bellum. Juſta cauſa, & recta intentio quid quid delirent Manichæi, aut comminiſcantur Anabaptiſtæ. Illicitum vero eſt; quando vel omnes, vel aliqua earum conditionum deeſt.

Nota ſecundo, Bellum duplex eſt, ut DD. illud diſtinguere ſolent unum defenſivum, alterum offenſivum ſive aggreſſivum.

Defenſivum patet quod ſit licitum, quia privato etiam vim vi repellere licet, hoc enim omnia iura permittunt: ergo multo magis id licebit Reipublicæ aut communitati.

Aggreſſivum etiam eſſe aliquando licitum patet ſimili ratione: nam ſi homo privatus poteſt adverſario ſuo intentare litem, vel actionem iniuriarum per viam iuris: cur princeps vel communitas non poſſit idem facere per viam belli; quando via iuris non eſt ſufficiens. Alioquin publica iniuria quæ Principi

aut Communitati facta eſt, nunquam poſſet reſarciri, aut vindicari, & conſequenter nec publica iuſtitia & indemnitas cuſtodiri: quod eſt abſurdum ut inquit Becanus *de virtutibus Theolog. c.25. q.1.num.7.* VViggers, *q.40. a.1. num.* 3. Chapeau. *p.2. c.* 3. *difficul.* 18. & alij paſſim.

Nota tertio. Ex eodem Chap. *loc. cit.* tres in utroque bello conditiones requiri.

In defenſivo requiritur neceſſitas, non auctoritas publica, quia iure naturæ quilibet poteſt defendere contra invaſorem; etiamſi homo ſit privatus, & maxime cum urget neceſſitas, & ad ſuperiorem non eſt facilis aditus: Juſtitia & bona intentio.

In bello offenſivo requiruntur auctoritas publica, quia bellum offenſivum eſt actus iuſtitiæ vindicativæ, ſive punitivæ: punire autem ſpectat ad illum qui habet auctoritatem. 2. Juſta cauſa & 3. recta intentio.

Auctoritatem autem indicendi bellum cenſetur habere omnis Reſp. perfecta, quæ non agnoſcit in temporalibus ſuperiorem. Vide, Molin. Covarr. Navarr. Turrecrem. Sylveſtrum, & alios Juriſperitos, & Theologos paſſim.

Juſta & ſufficiens eius rei cauſa eſt iniuria gravis illata, cuius alia ratione debita ſatiſfactio, ac reparatio haberi non poteſt. Ita DD. paſſim.

Recta intentio deprehenditur ex fine, ſunt autē tres præcipui fines quos in bello licet ſpectare; nimirum, Stabilimentum pacis, & quietis

Digitized by Google

Reip. bonorum inique ablatorum recuperatio, & iniuriæ illatæ competens vindicatio.

Nota quarto bellum ex utraque parte poſſe eſſe iniuſtum: ut ſi una pars foveat iniuſtam cauſam, & alter non habeat legitimam poteſtatem inducendi bellum.

Deinde nunquam poſſe bellum utrimque eſſe iuſtum, materialiter & formaliter, poſſe tamen ex utraque parte aliquando dici iuſtum formaliter, i d eſt nunquam poteſt bellum eſſe utrinque iuſtum à parte rei: poteſt tamen fieri quod utrimque partes licite & ſine peccato bellum gerant, quia vel ſententia de iure probabilis, vel aliqua ignorantia invincibilis efficere poteſt, quod utraque pars bona conſcientia, & ſine peccato bellum ſuſtineat. Non ſic autem à parte rei; quia veritas iuſtitiæ non poteſt in reipſa ſtare niſi ab una parte. Hoc patet in bello Iſraëlitarum contra Chananæos. Nam Iſraëlitæ iuſto titulo veteris poſſeſſionis, ac hæreditatis, repetebant terram Palæſtinam tanquam ſuam. Chananæi quia nihil ſciebant de hoc titulo, & putabant ſuam eſſe hæreditatem quam actu poſſidebant bona fide, ſe defendebant, his prænotatis.

Reſp. Non licet unquam innocentes etſi pars ſint Reipub hoſtilis ex intentione occidere, licet quoque hoſtis aliquos ex iuſte bellantibus occidiſſet, vel ipſi innocentes relicti fuiſſent in obſides, & hoſtis interim fidem falleret: fieri tamen poteſt quod per accidens occidantur innocentes abſque peccato, putà quando aliter civitas capi non poteſt, aut hoſtis vinci: niſi cum accedenti internecione in-

Digitized by Google

nocentium. Hæc reſponſio duas habet partes.

Prima eſt evidens, quia occidere innocentem eſt intrinſece malum & prohibitum, Exod. 23. *Inſontem & iuſtum non occides*: ergo nunquam poterit Princeps curare innocentem occidi.

Secunda ex dictis in reſponſione patet.

Reſp. 2. in ipſo actuali conflictu durante pugna, licitum eſt in bello iuſto idifferenter omnes occidere contrà pugnantes, quia alias victoria non poterit obtineri; nec bonum publicum conſervari.

Parta victoria, & rebus iam compoſitis ſubinde ad vindicandam iniuriam acceptam, vel ad parandam maiorem ſecuritatem, licet adhuc occidere nocentes captivos & ſimiles: auctoritate nempe & licentia Principis. Hoc patet ex cauſis & fine belli. Nocentes hic vocantur, qui arma gerunt contra bellum iuſtum foventes, vel auxilium illis præbent. Innocentes autem dicuntur infantes & mulieres, Monachi & Presbyteri, Senes, Peregrini, & qui non gerunt arma.

Neque licitum eſt occidere confugientes ad templa *cap. axtra de immunitate Eccleſiarum* Nec licet auferre res, quas ad hæc loca confugientes deferunt ſub pœna ferendæ excommunicationis, *c. ſicut antiquitas* 17. *quæſt.* 6. tali tamen privilegio non gaudent, qui per adulteria, homicidia, iſtis locis iniuriam inferunt. *Cap. finali de Immunitate Eccleſiarum.*

Reſp. 3. milites qui ſubſunt duci, vel ab illo ſtipendia accipiunt tum pacis tum belli

Digitized by Google

tempore; poſſunt militare in bello dubio quamdiu non conſtat cauſam belli eſſe iniuſtam, & tenentur Domino præcipienti obedire tam in bello defenſivo, quam offenſivo; nam iuxta regulam iuris, quod quis facit de mandato iudicis dolo facere non videtur; & in bello milites ſunt executores ſententiæ Principis: ſicut Carnifex tenetur eſſe executor ſententiæ de cuius iuſtitia dubitat.

Attamen ſi milites qui non ſubſunt duci militiæ, non poſſunt in cauſa dubia militare, quia non tenentur obedire niſi crederent cauſam eſſe iuſtam, licet aliqui ſcrupuli manerent, quia moraliter & practice loquendo tales non ſunt dubij.

Quæstio XXVI.

An licitum ſit alium occidere in duello.

Quia duellum eſt affine rixæ; ideo priuſquam detur reſponſio, oportet illa ab invicem diſtinguere, plurimi enim poſſent labi, unum pro alio capientes.

Rixa filia iræ importat contradictionem qua devenitur ad verbera, & interdum læſio alterius ſcientis & reluctantis: unde Gloſſa *in c.5. ad Galatas*, dicit rixas eſſe quando ex ira aliqui ſe invicem percutiunt. Ex quibus D. Thom. 2.2.*q.* 41. deducit huiuſmodi Rixæ deſcriptionem, ſcilicet quod ſit privatum quod-

dam bellum, ſive pugna, quæ inter privatas perſonas agitur, non ex aliqua publica auctoritate: Sed magis ex inordinata voluntate.

Duellum eſt duorum certamen ex pacto ſeu condicto initum, Monomachia apud Græcos vocatur. Duellum aliud eſt ſolemne, aliud privatum. Solemne dicitur illud, quod ex condicto & ſtatuto tempore, & loco ſecuro patronis ſociiſve ad id vocatis, & provocatoriis litteris præcedentibus, aut earum loco nunciis miſſis indicitur.

Privatum autem nuncupatur illud, cui deſunt præfatæ damnabiles ſolemnitates, vel una alterave illarum, & in utroque ut hac ratione vis criminalis, ſive civilis terminetur, vel iniuria repellatur, aut veritas indagetur. Hoc obſervato.

Reſp. Non licere alium occidere in duello, & eſſe omni iure prohibitum. Divino Matth. 4. *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Duellum enim non eſt medium ad illa idoneum. Iure Canonico *C. Monomachia.* Civili *c. de gladiatoribus l. unica lib.* 10.

Duellantes ſunt excommunicati, infames perpetuo, & eorum bona proſcripta; & ſi in duello deceſſerint, ſacra ſepultura carere debent, & illi qui conſilium in cauſa duelli dederint, aut alia quacunque ratione ad id quemquam ſuaſerint; nec non ſpectatores excommunicationis, ac perpetuæ maledictionis vinculo tenentur. Etiam Domini temporales qui locum ad Monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos conceſſerint, eo ipſo ſunt excommunicati, & ſi ab Eccleſia obtineant ter-

ias illas, ſeu dominia, illis privati ſunt, & ſi ſunt feudalia directis Dominis ſtatim acquiruntur. Conc. Trident. *ſeſſ. 25. c. 19. de Reform.*

Poſtea Pius IV. in motu proprio eandem excommunicationem indixit Anno 1560. extendo eam & reliquas pœnas ad diffidātes, invitantes procurantes auxilium, conſilium, aut favorē dantes, intereſſentes, & excommunicationis abſolutionem ſedi Apoſtolicæ reſervavit. Deinde Gregorius XIII. Anno 1582. in motu ad Tollendam omnia iſta extendit ad duella privata, etiamſi abſque patrinis, aut provocatoriis litteris commiſſa ſint; & ſtatuit eadem excommunicatione ligari Dominos locorum hæc privata duella permittentes, aut non prohibentes, & omnes mandantes, inſtigantes auxilium, conſiliumve dantes, equum, arma, pecunias, & alia ſubſidia ſcienter ſubminiſtrantes, comitantes, & ſpectatores ex propoſito. Denique Clemens VIII. in motu ſimili incipiente illius vices præfatos motus proprios, & Conc. Trident. Confirmat, & enumeratas omnes perſonas excommunicat, & Civitates, oppida, caſtra, vel loca in quorum territoriis committitur duellum tacite, vel expreſſe permittentibus, aut tolerantibus Dominis, vel Magiſtratibus interdicto Eccleſiaſtico ſupponit: cuius relaxationem & abſolutionem excommunicationis Papæ reſervat.

Sed quia inter DD. circa has pœnas & excommunicationem præcipue diverſæ ſuboriuntur difficultates, quædam notanda veniunt, & deinde aliquot caſus ſubjiciemus, ut qui verè duellum commiſerint, quive rixam dignoſ-

cantur, ſic fiet; ut qui abſolvendi ſunt, non eis denegetur abſolutio : & qui inciderint in excommunicationem, remittantur pro beneficio abſolutionis ad eos qui poteſtatem habēt

Nota primo, ut incurrantur dictæ pœnæ excepta excommunicatione (quam Reginaldus & alij aſſerunt in vim Con. Trid. incurri ſine ulla alia declaratione :) requiritur ſententia declaratoria criminis ita Sanches Palaus apud R. P. Andream à matre Dei *in* 2. *curſu Theol. moral. tract.* 10. *c.* 4. *puncto* 2. *num.* 43.

Nota ſecundo illas pœnas aut excommunicationem non incurrere Principes, aut Magiſtratus, qui ex iuſta cauſa duellum permittunt; licet alias ipſum duellum ſit iniuſtum, & peccent excommunicentie duellantes: nimirum ſi ad evitandum maius malum illud permittunt, ita idem ibidem & à ſimili probat; quia lupanaria in Repub. ob hanc dauſam iuſte permittuntur, ex Caiet. 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 8. Regin. *tom.* 2. *lib.* 21. *cap.* 7. *num.* 75. Sanchez, Palao &c.

Nota tertio non incurrere illas pœnas principes, aut magiſtratus permittentes duellum inter infideles : dicit enim Conc. Trid. inter Chriſtianos, ſi tamen permitterēnt inter fidelem & infidelem, incurrerent; ut patet ex motu proprio Clem. VIII.

Nota quarto, ſtudioſe additum fuiſſe incurrere ſpectatores duelli ex propoſito, quia ſpectatores caſu, vel tranſeuntes non incurrunt: ſed ſolum illi qui ex propoſito, vel aliquo modo ad acuendam pugnam conducunt.

Nota quinto, qui duellum indixit, ſed non

acceſſit ad locum determinatum, non incurrit excommunicationem : quia non commiſit quod requiritur iuxta verba motus proprij Greg. XIII. eſt commune omnibus pœnis propter actum impoſitis ; quia nonniſi actu ſecuto incurruntur.

Nota ſexto ut conſulentes ſint excommunicati, debet conſilium eſſe efficax : id eſt inducens de facto & aliquo modo influens, ſi enim non influat, quia iam omnino erit determinatum, vel quia erat valde remiſſum, nullam ſecum afferens efficaciam : non incurritur excommunicatio. Bonac. Diana & paſſim alij.

Nota denique, Acceptans diffidationem ſtatim ac acceptavit ; inccurrit excommunicationem ſi animo exercendi monomachiam illam admiſit, uti ex bulla Clem. VIII. annotavit Bonacina.

Nota demum, Duellum de quo hic agimus: Eſt pugna ſingularis ab utraque parte accepta cum periculo occiſionis ; aut gravis vulneris. Ex his ſic notatis plures caſus occurrentes reſolui poterunt, & præcipue ex definitione. Definitio enim debet eſſe convertibilis cum definito ; hinc Reſoluitur primo.

Bellum proprie non eſſe duellum, quia bellum eſt pugna communis inter plures, & in numero multoties inæquales inita : duellum vero eſt certamen ſingulare, ſive inter unum & alium ; ſive inter tres & tres &c.

Secundo reſoluitur Rixas quotidianas etiamſi rixantes invicem pugnent & ſe lædant, aut occidant, non eſſe duellum : quia non fiunt ex condicto ; id eſt pacto invicem inito de

pugna aſſignato ſcilicet loco & tempore.

Tertio Reſoluitur ſi duo v.g. haberent inter ſe privatas inimicitias, & ſi unus dicat alteri in agro te expecto ut ibi pugnemus, non deſignato tempore, vel ſi dicat veſpere tecum pugnabo ubicunque te invenero; quia locus hic non deſignatur, vere non eſſet duellum iuxta Sanchez *in decalog. lib.2.c.39. n.* 28. Bonac. *diſp.2.q.6.* Filliuc. Dianam, Palaum apud R. P. Andream à Matre Dei.

Reſoluitur quarto, ſi alter eorum diceret, exeamus hinc & eamus v.g. in talem agrum, vel pratum ut dimicemus, vere eſſet duellum: quia aſſignatur locus & tempus, nimirum præſens. Idem iudicium de illo qui diceret: vade, ſume arma tua, hic te vel in tali loco te expectabo: quia tunc ex condicto tempus & locus determinatur. Auctores ſupra.

Reſoluitur quinto, ſi duo abſque periculo occiſionis, aut gravis vulneris pugnent; non committunt verum & proprium duellum; puta ſi abſque armis, pugno ut mulieres, avulſione capillorum, vel unguium dilaceratione: talis pugna non eſt duellum ut per ſe patet ex definitione duelli.

Ex hoc caſu & eius reſolutione à ſimili reſolvunt quidam; quod ſi diffidans alterum non animo pugnandi, ſed honoris proprij defendendi, vel alterius provocationem admittens ut cum inimico accedat ad locum condictum cum morali certitudine, quod nullum damnum ſequendum eſt, vel parvum eo quod amici vel alij ſtatim aderunt qui eos impedient, aut reconciliabunt, unde pax potius con-

ciliabitur & facilius non eſſe duellum, & ſic duellantes non incurrere excommunicationem. Sed quamvis hoc ſit probabile propter auctoritatem multorum & gravium auctorum maxime in foro conſcientiæ, ubi ſoli veritati eſt locus non præſumptioni: illa tamen doctrina non videtur admodum tuta in conſcientia ut ex infra dicendis patebit adde quod ſternat viam ad duella ineunda, & pallianda fragili & temerario prætextu: unde ſit petitio prima quænam cauſæ ſufficiunt ad honeſtandum duellum.

Chapeaville *tract. de caſ. reſer. poſter.p. c.* 3. *diffic.* 19. docet ex Navarro *c.* 15.*n.*9. & Caiet 2. 2.*q.* 95. *ad* 8. duobus tantum caſibus eſſe licitum duellum. Primo quando Rex quiſpiam iuſtam habet belli cauſam, ſed non audet toto exercitu cum adverſario congredi propter nimios eius viros, poteſt petere duellum & ſingulare certamen: ita ſecundum illos inquit ſalvatur duellum Davidis cum Goliath.

Secundo ut cum quis falſo accuſatus ſe interimendum prævidet niſi duellum acceptet, alij alios caſus adducunt quos in reſponſione ad ſequentem petitionem examinabimus.

Petitio ſecunda quænam cauſæ non ſunt ſufficientes ad honeſtandum duellum.

Primo duellum quod ſuſcipitur pro ſola oſtentatione virium, aut artes, vel pro ſpectaculi voluptate aut vindicta, eſt ſemper illicitum, etſi fieret ex conſenſu vel mandato publicæ poteſtatis. Ita VViggers 22. *q.* 4. *art.* 1. *n.* 4. Becan. ibidem *c.*26. *q.* 3. *num* 1. *&* 2. P. Andr. à Matre Dei *tract.* 10.*c.*4. *puncto* 3. *num.* 36. Suo more plures referens.

Secundo ſimiliter eſt illicitum duellum quod ſuſcipitur cauſa defendendi honoris, puta quia ſcilicet apprehendit quiſpiam ſe fore infamem, ſi provocatus non acceptet duellum.

Probatur ex bulla Pij V. In qua ſubjicit excommunicationi reſervatæ illos, qui ex quacunque cauſa etiam à legibus non improbata quocunque prætextu duellum admittunt: ergo neque honoris defenſione licet.

Et Alexander VII. Damnavit hanc propoſitionem. Vir Equeſtris ad duellum provocatus, poteſt illud acceptare ne timiditatis notam incurrat.

Tertio denique illicitum eſt omnino duellum quod ſpontaneè ſuſcipitur, ſive ad probandum crimen quod quis alteri objicit, ſive ad purgandum quod alicui objicitur, idque tam offerenti quam acceptanti eſt illicitum; nam plane ſuperſtitioſum eſt & vanum ſuſcipere duellum pro manifeſtatione veritatis; duellum videlicet aſſumendo ut teſtem, ut qui victor permaneat innocens reputetur: quia duellum revera nullum eſt medium, ſive ad probandam veritatem criminis; ſive ad innocentiam declarandam: cum & iuſti accuſatores & innocentes ſoleant indifferenter in duello occumbere.

Conſtat hæc aſſertio ex *C.* 1. *extra de purgat. vulgari & C. monomachiam c.* 2. *quæſt.* 4. *& C. Henricus presbiter de clericis pugnantibus in duello* S. Th. 2. 2. *q.* 95. *art.* 8. *ad* 3. Becanus *ſuprà q.* 3. *n.* 2. Vviggers hic *q.* 41. *dub. unico n.* 7. P. And. *ſupra n.* 37. Sanchius *lib.* 2. *c.* 29.

Digitized by Google

n. 1. plures alios referens. Qui plura in hac materia ſcire deſiderat legat citatos auctores: hæc ad inſtitutum noſtrum ſufficiant.

QUÆSTIO XXVII.

Qui incurrunt , & qui non incurrunt hunc caſum homicidij voluntarij &c?

EX præmiſſis facile eſt intelligere qui non incurrant, vel qui incurrant : nam hic ſolum reſervatur homicidium voluntarium illicitum actu perfectum, id eſt quod committitur per directam expreſſam & ſpontaneam voluntatem.

Itaque colligitur primo non incurrere hunc caſum puerum ante uſum rationis, neque furioſum aut mente captum, neque deſtitutum mente, hoc eſt uſu rationis : quia talium occiſiones non ſunt peccata, vel certe non ſunt mortalia.

Neque ille incidit qui vitam ſuam aut proximi aut honorem ſuum, aut res temporales defendit ſervato moderamine inculpatæ tutelæ; neque etiam quamvis aliquantulum in defendendo ſe excedat, dummodo ille exceſſus non ſit mortaliter culpabilis.

Neque ille qui mandat, conſulit, aut auxilium dat homicidæ : quia reſervatio hoc non comprehendit, & eſt odioſa & pœnalis : ideo ſtricte intelligenda

Neque

Digitized by Google

Neque ille qui adſcriptus militiæ iuſtæ hoſtes occidit, aut à partibus illorum ſtantes etiam innocentes: ſi tantum hoſtes occidere intendebat.

Neque ille qui rei licitæ vacans, adhibita ſufficienti diligentia ne aliquem occideret; præter intentionem occidit.

Neque ille qui ſe aut alium deliberato animo voluit interficere, etiamſi vulnera inflixerit, aut ſe laqueo ſuſpenderit, vel in aquas deiecerit: ſed ne ſtrangularetur, aut ſubmergeretur ab alio fuit impeditus: quia reſervatio intelligenda eſt de actibus exterioribus cum effectu.

Neque etiam ille qui publica auctoritate occidit ſi iuſta fuerit cauſa, etiamſi mala intentione occidat: quia tunc licet peccet. mortaliter contra charitatem; non tamen contra iuſtitiam quod facit homicida completus, & huic caſui obnoxius: ſunt & alij multi qui non incurrunt prout ex ſupra dictis facile colligi poteſt.

Incidunt vero in hunc caſum omnes illi qui ira, odio aut ſimili prava affectione alium privata auctoritate invadunt & occidunt.

Similiter ille maritus qui uxorem in adulterio deprehenſam occidit; quamvis enim talis in foro exteriori non puniatur, in foro tamen conſcientiæ mortaliter peccat: & vere homicidia eſt.

De occiſione in duello, item de occiſione clericorum, & uxoricidio iterum vide infra.

QUÆSTIO XXVIII.

Quænam ſunt obſeruanda circa pœnitentem homicidam?

PRimo oportet ut confeſſarius ſciat ſequentes præcipue circunſtantias, ſciat nimirum qualis perſona ſit occiſa, puta an perſona ſanguine coniuncta præcipue in gradu propinquo; ut ſi Patrem aut matrem, filium, fratrem ſororem, aut uxorem quis occiderit: non enim ſufficit dicere in confeſſione ſe occidiſſe hominem, ſed ſpecificare debet perſonam; quia v.g. occiſio patris mutat ſpeciem peccati, & dicitur parricidium. Deinde an Clericus, Religioſus, Epiſcopus, Cardinalis, Romipeta, quia qui ſimiles occidunt incidunt in excommunicationem ut infra patebit.

Secundo circunſtantia temporis eſt etiam confeſſario manifeſtanda puta ſi homicida longo tempore perſtitit in voluntate occidendi: nam duratio actus peccaminoſi explicanda eſt propter numerum peccatorum quæ in illa diuturna dilatione poſſent intervenire, in hoc autem caſu frequentius ſunt multæ volitiones interciſæ, & conſequenter multa nova peccata, ſingulæ enim volitiones interpolatæ ſunt peccata mortalia, & conſequenter confitenda.

Tertio ſcire debet confeſſarius an habuerit

in homicidio ſocios. Etenim ſi habuerit & ipſe eos induxerit, toties peccavit mortaliter; quoties eos induxit: nam inducere ad mortale eſt mortale.

Quarto ſcire debet confeſſarius an homicidium commiſſum fuerit in loco Sacro, quia tunc mutatur ſpecies homicidij in ſacrilegium.

Circa has circunſtantias occurrunt quædam difficultates quas per breves notationes reſolvemus.

Nota primo, qui occidit clericum (quo nomine intelliguntur omnes ordinati, etiam prima tonſura initiati, dummodo qui in ſacris non ſunt, habitum & coronam clericalem deferant;) aut monachum, (quo nomine comprehenduntur donati, converſi, novitij) incidit in excommunicationem Papæ reſervatam: ut ex canone intelligere potes qui ſic habet. *Si quis ſuadente diabolo, manus violentas in clericum vel monachum iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſolvere: niſi mortis urgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandata recipiat.* Ubi, vides excommunicationem latam in hoc Canone eſſe Pontifici reſervatam & eandem incurrunt etiam pueri; dummodo ſint rationis compotes, colligitur *ex C. pueri de ſent. excom.* Item mandantes, ſeu precibus, minis, aut promiſſis excitantes ex *C. mulieres §. illi de ſent. excom.* & conſentientes *C. quanta 47. eodem titulo*: ſub quo nomine conſulentes, & auxilium præbentes: modo conſilium in iniectionem manus violentæ moraliter influat. Item illi qui non impe-

diunt cum poſſint ex iuſtitia, quia *in cap. quanta de ſent. excommunic.* eos delinquentibus favere interpretamur, qui cum poſſint manifeſto facinori deſinunt obviare, ſimiliter ille qui ratam habet percuſſionem clerici ſuo nomine factam; licet ad illam auxilium mandatum aut favorem non præbuerit, non quando percuſſio facta eſt, ſed quando illa ad eius notitiam pervenit, & eam ratam habuit *C. cum quis de ſent. excom. in* 6. quia ratihabitio fictione iuris retro trahitur, & mandato æquiparatur. Sed ut talis incurrat, primo oportet quod ſuo nomine ſit facta percuſſio ſcilicet in ſui gratiam; licet non mandaverit. Secundo quod ſignificet exterius ſuam voluntatem ſufficienter ad ratihabitionem exprimendam: nam ſi ſolum interius gauderet, non incurreret: nam cum Eccleſia non iudicet de interioribus, de illis etiam non fert cenſuram. Tertio quod quando facta eſt Percuſſio, ille qui illam ratam poſtmodum habet fuerit idoneus ad mandatum, vel conſilium ferendum: nam ſi tunc fuiſſet amens non incurriſſet, ut enim ratihabitio æquiparetur mandato; debet eſſe potens mandare.

Nota ſecundo illos qui interficiunt Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Legatos ſedis Apoſtolicæ & nuntios; incurrere Excommunicationem Bullæ Cænæ Domini. Item eandem incurrunt, qui occidunt eos qui Romam vadunt cauſa negotiorum apud Pontificem, ſeu in eius curia gerendorum.

Item & qui interficiunt peregrinos ad urbem cauſa devotionis ſeu peregrinationis ac-

cedentes, ſeu in ea morantes; vel ab ipſa recedentes, vel in his dantes conſilium, favorem, auxilium.

Quinto ſcire debet confeſſarius non ſolum has circunſtantias: ſed modum abſolvendi qui ut recte fiat. Primo homicida debet pro vita ablata ſatisfacere, & omne damnum ex tali ablatione ſubſequens reſarcire; & ſi ſtatim non poſſit, debet paratus eſſe cum per facultates licuerit. Secundo ſi homicida incurrerit excommunicationem, debet prius ab illa abſolvi.

Denique ſi opus fuerit debet cum illo diſpenſari in irregularitate: nam omne homicidium directe voluntarium illicitum, & hîc reſervatum inducit irregularitatem

Sed circa præmiſſa ſit quæſtiuncula.

QUÆSTIO XXIX.

Ad quod tenetur homicida pro vita ablata?

RESp. 1. Homicida duplex damnum infert per homicidium unum eſt perſonale; quod conſiſtit in privatione vitæ. Alterum dicitur reale, quod conſiſtit in privatione commodorum, quorum acquiſitio aut conſecutio pendebat ex vita: his poſitis,

Reſp. 2. Navarrus, Ledeſma, Covar. Vaſq. Turrianus, Malderus, Leſſius, Pet. Navar. Bonac. apud VViggers *tract.* 2. *c.* 3. *n.* 3. quos

Digitized by Google

ipſe non ſequitur, & merito, docent quod pro perſonali damno hominis liberi nulla ſit facienda reſtitutio, cum non poſſit reddi adæquate æquivalens: non enim inquiunt humanæ vires eo ſe extendunt, ut poſſint vitam reſtituere, & quidquid redditur eſt illa minus. Quamvis hæc opinio inter probabiles habeatur; tamen illa quæ aſſerit homicidam teneri ad aliquam reſtitutiònem pro eiuſmodi damno perſonali, videtur rationi conformior, & illam indicat D. Tho. 2. 2. *q.* 62. *a.* 2. *ad* 1. ubi dicit, quando id quod eſt ablatum non eſt reſtituibile per aliquod æquale; debet fieri compenſatio qualis poſſibilis eſt ſecundum arbitrium boni viri. Idem docent omnes Antiquiores DD. ut Scotus *in* 4. *diſt.* 15. Richardus, Gabriel, Adrianus, Caiet. Arrag. Salon. à Valentia, Azor. Rebell. Lopez, Sylveſter, Chapeav. Manigart. Vviggers.

Reſp. 3. Homicida tenetur occiſo ſive eius hæredibus de lucro ceſſante; & damno inde emergente, eſt communis & certa doctrina. Non tenetur tamen de toto ſimpliciter lucro ceſſante quod occiſus potuiſſet forſitan facere: ſed de tanto, quantum ſpes lucri videbatur valere, iis detractis quæ occiſus conſumere ſolebat.

De impenſis in medicos, certum eſt inquit Vviggers ſuprà, & Chap. apud omnes homicidam teneri, quorum cauſam evidenter dedit, & ita ſtatuitur Exodi. cap. 21. & *L. qua actione in princ. D. ad legem Aquiliam.*

Quod ad expenſas exequiarum communis ſententia eſt non teneri: excèpto ſolo Navar-

ro, *cap.* 15.*num.* 22. Si tamen in loco eſſet occiſus ubi expenſæ exequiarum ſunt maiores quam in patria; teneretur occiſor de incremento eiuſmodi ſecundum P. Navar. *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 73. cum aliis.

Hæredes homicidæ ſi ipſe moriatur, pro viribus hæreditatis obligantur ad damna reſarcienda quibus defunctus cauſam dedit per homicidium, patet ex capitulo, in litteris, de Raptoribus: eſt enim æquum ut qui ſentiunt temporalia commoda ex defuncto, ferant quoque eiuſmodi onera defuncti. Unde & fiſcus ſi ſuccedat: tenetur ad damna realia reſtituenda, ut patet *l. non poſſunt & l. in ſumma* 17. *D. de iure fiſci.*

Non tenentur tamen ad pœnas aut mulctas pro iniuria quam forſitan defunctus aliis intulit; niſi ante mortem eius deſuper fuerit lis conteſtata & patet *ex l. ex Iudiciorum* 10. *D. de accuſation.*

An vero hæredes homicidæ liberentur à reſtitutione quando ille ſuſtinuit pœnam Talionis, puta affectus fuit extremo ſupplicio. Variant DD. Scotus, Adrianus, Roſella, Gabriel, Banneſius & nonnulli alij putant liberos eſſe. Alij ut Navarr. Covar. P. Navarr. Lopez, Leſſius, Malderus, Gom. docent in rigore omnia damna ex homicidio ſecuta ex bonis homicidæ eſſe reſarcienda, quod & verius docet eſſe Becanus *de Iure & Iuſt. quaſtionis* 72. *q.* 10. Idem tenet VViggers *tract.* 2. *de iniur. & Reſtit. cap.* 3. *dub.* 5.

Ratio horum eſt quia pœna infligitur à judice; non ut damnum parti læſæ compenſetur;

Sed ut iniuria legibus & Reipub. illata vindicetur, aliiſque terror incutiatur, ne ſimilia audeant: unde etiam illa crimina quæ nulli damnum inferunt morte puniuntur; ut ſodomia, hæreſis, & eiuſmodi. Nec dicendus erit idcirco homicida bis puniri in idipſum; quia reſtituendo damna quæ alteri cauſavit, non patitur pœnam proprie loquendo pro iniuria criminis quam Reſpub. vindicavit: ſed ſolvitur alteri quod ei debetur. Verumtamen non videntur hæredes defuncti homicidæ, qui luit pœnam talionis teneri in conſcientia ad dicta damna reparanda; niſi hæredes ipſius occiſi id ab eis exigant: quia ſic videtur communis habere ſenſus & uſus, ut ſumpto de homicida ſupplicio alij conquieſcant: attamen quando exigunt oportet reſarcire, quia damnum iniuſte datum per pœnam talionis ſimpliciter non compenſatur, ut tenent Becanus ſupra VViggers, Chapeau. & alij paſſim.

Et ſi ille priuſquam moriatur omnia remittat, hæredes homicidæ ad nihil tenebuntur.

QUÆSTIO XXX.

Quis poteſt diſpenſare in irregularitate incurſa per homicidium?

RESP. Primo ſummum Pontificem diſpenſare poſſe in irregularitate incurſa per homicidium voluntarium qualitercunque perpe-

tratum : quia omnis irregularitas eſt iure poſitivo, ſeu Eccleſiaſtico introducta ſupra quod eſt ſummus Pontifex. Nec obſtat *cap. minor diſt.* 50. Ubi dicitur Pontificem non poſſe diſpenſare in homicidio. Nec Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. *de reformatione* : ubi ſic habetur. Qui ſua voluntate homicidium perpetraverit ; etiamſi crimen id nec ordine iudiciario probatum, nec alia ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad ſacros ordines promoveri poſſit, nec illi aliqua Eccleſiaſtica beneficia, etiamſi curam animarum non habeant conferre liceat : ſed omni ordine ac beneficio & officio Eccleſiaſtico perpetuo careat. Nam iuxta omnium expoſitionem illa intelligenda ſunt non poſſe Pontificem diſpenſare niſi difficulter, & ex magna cauſa : quod adeo verum eſt, ut quamvis Concilium generale ita loquatur & ſtatuat, nihilominus tamen Papa diſpenſare poterit. Hinc per Conc. Trid. ipſius facultas non eſt reſtricta : Quia Concilium ſicuti non poteſt, ita non intendit ligare Papam, aut reſtringere eius poteſtatem.

Secundo Epiſcopus poteſt diſpenſare in irregularitate incurſa per homicidium caſuale occultum ; ſed non voluntarium prædicto modo acceptum.

Item in illo homicidio quod quis vim vi repellendo, & ſe defendendo committit, etiamſi excedat aliquo modo moderamen inculpatæ tutelæ : ex eodem Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 7. ubi ſequitur.

Si vero homicidium non ex propoſito, ſed caſu & vim vi repellendo ut quis ſe à morte de-

tenderet fuiſſe commiſſum narretur, (quam ob cauſam etiam ad ſacrorum ordinum, & altaris miniſterium, & beneficia quæcunque ac dignitates iure quodammodo diſpenſatio debeatur) committatur loci ordinario, aut ex cauſa Metropolitano, ſeu viciniori Epiſcopo, qui non niſi cauſa cognita, & probatis precibus ac narratis; nec aliter diſpenſari poſſit: hinc ſequitur etiam Epiſcopum diſpenſare poſſe in irregularitate incurſa per homicidium licitum ex defectu lenitatis.

Similiter diſpenſare poſſe cum illo qui ita leviter percuſſit mulierem prægnantem; ut ex natura percuſſionis non debuerit ſequi aborſus.

Sed quæri hic poteſt an nunquam liceat Epiſcopo diſpenſare cum homicida voluntario. R. urgente magna neceſſitate & difficili exiſtente recurſu ad Pontificem, poteſt Epiſcopus diſpenſare cum homicida voluntario occulto, ut miniſtret in ſacris vel ex ordinaria, illius poteſtate, vel ex tacita Pontificis licentia & commiſſione: quia credi non poteſt voluiſſe ſummum Pontificem talem diſpenſationem ſibi reſervari cum magno animarum periculo, vel quando urget graviſſima cauſa, & non patet recurſus ad ipſum. Ita Diana *reſol.* 110. Sylveſter, Avilo, Enriq. *l.* 14. *c.* 19. *n.* 2. R.P. And. *tract.* 50. *c.* 8. *puncto* 1. *n.* 16.

Digitized by Google

QUÆSTIO XXXI.

An incurratur irregularitas per quodcunque homicidium?

AD planiorem & pleniorem eorum quæ ſub hac quæſtione continentur notitiam.

Reſpectu homicidij proprie dicti.

Dico primo, contrahitur irregularitas ex homicidio directe voluntario; id eſt ut dicit Conc. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. per induſtriam & per inſidias propria voluntate perpetrato. Ad quod requiritur unum ex duobus, vel quod committatur per directam, expreſſam & ſpontaneam voluntatem occidendi: vel quod cauſa directe intendatur, adeo cum morte inſeparabiliter coniuncta; ut impoſſibile ſit velle illam & non velle mortem: voluntas enim peccantis cenſetur ferri non tantum in id quod fit; ſed etiam in omne illud quod per ſe, & non per accidens ex illo conſequitur. Hæc irregularitas habetur in Trident. *loc. cit.* & ſummo Pontifici eſt reſervata, Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6.

Et hanc incurrunt non ſolum ille qui per ſe reipſa alium voluntarie occidit: ſed qui lethale vulnus infligit ex quo mors ſequitur, qui porrigit venenum, qui concedit remedium

Digitized by Google

efficax ad aborſum fœtus animati.

Item mandantes, conſulentes, conſentientes, & cooperantes.

Quod is qui mandat efficiatur irregularis, ſi homicidium ſequatur patet ex *cap. ultimo de homicidio in* 6. *c. ſi quis viduam diſt.* 50. Quia mandans in ſuo genere eſt cauſa moralis directa mortis: eo quod damnum dat qui damnum dari iubet. *Regul. Is dignum* §. *de regul. iuris.* Si vero mandans revocaverit mandatum, ante homicidium patratum, & revocatio innotuerit mandatario; erit mandans immunis ab irregularitate.

Qui conſulit homicidium, efficitur ſimiliter irregularis ſi actu ſequatur. Patet *ex cit. c. ſi quis viduam diſt.* 50. Utpote ſi conſilium datum ſit illi qui alioquin homicidium non erat commiſſurus: quando autem dubitatur utrum commiſſurus fuiſſet abſque tali conſilio, tunc præſumitur eum id facturum non fuiſſe: quia in dubio nemo præſumitur malus; licet autem conſulens revocet conſilium ſuum, ſed alter nihilominus illo perſuaſus committit homicidium: non excuſatur qui conſuluit ab irregularitate. Ita Suarez. Bonac. Sayr. VViggers. *ſuppl. quæſt.* 25. *dub.* 6. R. P. Andr. à Matre Dei *tract.* 10. *c.* 8. *punct.* 1. *num.* 8. Ubi etiam docet hic ex Diana. Palao, Suarez, Coninc. quod ſi mandatarius aut is qui conſilium accepit de occidendo altero, & mandatarius, &c. occidatur quod mandans & conſulens efficietur irregularis; irregularitate tamen homicidij caſualis.

Contrahunt etiam hanc irregularitatem

omnes qui ad homicidium cooperantur: ſi tamen expreſſe homicidium intendant, & actionem phyſicam exerceant directe tendentem ad homicidium, vel quia vere quis v. g. Cooperatur occiſori, vel quia ſine eius auxilio non fieret homicidium, & rationem allegant *ex c. ſicut dignum* §. *qui vero de homicidio*, ut *c. ſignificaſti.* Quia cooperator voluntarius homicidij causa eſt directa homicidij: ergo ſi ex intentione occidendi hominem talis cooperatio procedat, præſentem irregularitatem incurret cooperator, ita etiam ex Avila, Bonacina, Palao, & aliis R. P. Andreas *loc. cit. num.* 13.

Hinc quando plures deliberate & ex conventione eundem hominem fuerint aggreſſi: etiamſi ex uno vel unius vulnere ille mortuus fuerit, omnes incurrunt irregularitatem: quia omnes velut una cauſa moralis illius occiſionis exiſtunt. Si vero in rixa ſubito exorta, unus à plurribus non præ habito conſilio fuerit vulneratus, & conſtiterit quodnam ex pluribus vulneribus fuerit lethale; & quiſnam inflixerit, ille ſolus incurret irregularitatem. Patet *ex cap. ſignificaſti* 2. *de homicidio.* Ubi Pontifex Reſpondet Parochum non eſſe irregularem, qui vulneraverat auferentem ornamenta Eccleſiæ quem poſtea parochiani occidebant, ſi conſtet vulnus à Parocho inflictum non fuiſſe lethale.

Hinc ſimiliter fiunt irregulares omnes qui bello iniuſto præliantur, ſi aliquis occidatur & illius mortem intendant. Si vero aliqui abſque tali intentione concurrant, & aliquis

occidatur ut dictum eſt : non incurrent hanc irregularitatem, ſed irregularitatem homicidij caſualis.

Item omnes qui arma miniſtrant homicidæ, vel ad bellum iniuſtum, ad finem nimirum homicidij, vel belli iniuſti : incurrunt hanc irregularitatem. Similiter omnes qui teſtificantur, accuſant, iudicant iniuſte, ut homo occidatur, occiſione ſecuta : fiunt irregulares.

Denique qui occultant arma eius qui occiditur quibus ſe poſſet defendere, animo ut occidatur, contrahunt hanc irregularitatem. Sed ſi non occultent animo ut occidatur, incurrent irregularitatem homicidij caſualis quia indirecte concurrunt ad occiſionem, Bonac. Avila. Leander. P. Andr. à Matre Dei *loc. citat. num.* 14.

Idem eſt iudicium de illo, qui vi aut fraude alios avertit à defenſione eius qui periclitatur ſi eum interfici contigerit ; hanc etiam irregularitatem incurrere, docet VViggers *loc. cit. n.* 29. ex Covarr. *ad Cap. ſi furioſus.*

Huc etiam pertinent, non impedientes ubi poſſunt, & ex iuſtitia obligãtur. Ita ſi Dominus iniuria affectus viderit famulos interficere hominem iniurium, nec impedierit : incurrit irregularitatem, idemque in aliis erit, quoties quis habuerit poteſtatem publicam ; aut privatam iure familiæ in interfectorem. Covar ſupra Filliucius, Suarez Gibal. Palaus apud P. Andr. *ſupra n.* 10.

An vero qui ratum habet homicidium factum in ſui gratiam incurrat irregularitatem. Hic variant DD. aliqui affirmant ; quia ratiha-

bitio retrotrahitur & mandato æquiparatur, ſed qui mandat homicidium fit irregularis:ergo & qui illud ſuo nomine factum, ratum habet. Alij negant; quia nemo incurret irregularitatem niſi in iure ſit expreſſa; ſed nullum ius exprimit ratum habentem homicidium ſuo nomine factum fieri irregularem: ergo, &c. Deinde nemo incurrit irregularitatem homicidij niſi influat aliquo modo in homicidium, ſed qui ratum habet & approbat homicidium ſuo nomine factum, nullo modo influit in illud, ergo, &c.

Reſpectu homicidij caſualis.

Dico ſecundo qui dans operam rei licitæ ſive illicitæ, & non adhibens debitam circunſpectionem ne alicui noceat? incurrit irregularitatem, ſi ex illo opere homicidium contigerit, eſt Communis.

Qui debitam diligentiam adhibuerit ne alicui noceat, non incurrit irregularitatem: quia in hoc caſu homicidium nullo modo cenſetur voluntarium. Ex dicta doctrina ponimus aliquos caſus particulares, ut inde plures alios quilibet deducere poſſit.

Pater vel Magiſter, filium vel diſcipulum verberando ſi graviter non excedat; & ex tali verberatione caſu mors filij vel diſcipuli ſequatur, non fiet irregularis, fieret autem ſi graviter in percuſſione excedat; quia non adhibuit ſufficientem diligentiam, ut talem exceſſum evitaret, *c. presbyterum de homic.*

Similiter qui equitans equum ferocem caſu

occidit puerum in via, ſi adhibuit ſufficientem circunſpectionem ad evitandum illud damnum: non efficitur irregularis. Si vero non adhibuit; efficitur. *C. dilectus filius C.* 1. *de homicidio.*

Similiter ſi quis pulſans Campanam caſu & abſque illius culpa tintinabulum cadit & occidit hominem, non fit irregularis. Si vero cecidit ex illius culpabili negligentia; incurrit irregularitatem. Qui tectum reficit, aut è ſuperiori parte domus tegulas aut lapides, aut alia gravia, vel quæcunque alia deiicit, non monens aut aliquod ſignum apponens, ut à tranſeuntibus omne damnum evitetur: fiet irregularis ſi per illam deiectionem hominem occidat, ſecus autem ſi moneat, aut ſignum appoſuerit non qualicunque monitione, vel clamore nec qualicunque ſigno; ſed quo ſufficientem cautionem adhibeat ut evitetur damnum. Dico qualicunque: quia fieri poteſt ut monitio, ſive clamor non audiatur, ut puta à ſurdo, nec ſignum apprehendatur, ut puta à Ruſtico qui de tali ſigno nunquam audivit, aut à Cæco per canem deducto. Qui plures caſus deſiderat legat Covar. Henriquez. Navarr. Leandrum, Suarez & paſſim Canoniſtas.

Reſpectu homicidij Iniuſti invaſoris

Dico tertio, qui iniuſtum aggreſſorem in defenſionem vitæ occidit cum moderamine inculpatæ tutelæ, non incurrit irregularitatem. Modo communiter tenetur: quamvis D. Th. oppoſitum docuerit 2.2.*q*.64.*a*.7.*ad* 3. ſed iure

novo *in clement. ſi furioſus de homicid.* ita eſt ſtatutum & iuſtiſſima de cauſa, quia tale homicidium non eſt voluntarium, ſed neceſſarium: & occiſor non ſponte, ſed coactus mortem alterius eligit ut ſuam defendat, unde cum etiam teneatur iure naturæ vitam conſervare, & ſic vim vi repellere; non peccat ut ſupra diximus.

Petes an ſi quis iniuſtum inuaſorem honoris, divitiarum, pudicitiæ, libertatis in defenſionem harum rerum occidat, efficiatur irregularis?

Reginaldus *tract.* 12.*c.*9.*n.* 107. affirmat dicens eſto, eſſe licitum homicidium in defenſionem harum rerum perpetratum, eſſet nihilominus defectus lenitatis eligere potius fundere humanum ſanguinem; quam res temporales & caducas amittere: & ſic occiſor ſaltem incurret irregularitatem, quæ ex defectu lenitatis provenit. Eandem opinionem ſequuntur Salon 2.2. *q.*64.*a.*8. Navar. Bannez. Avila, Enriq. Fagund. Sylveſt. D. Antonin. & nonnulli alij.

Negant, Leſſius, Suarez, Filliuc. Bonac. Diana. Coninc. Villalobos, Sayrus, Palaus, & quidam alij dummodo in defenſione talium non detur exceſſus. Hæc opinio verior eſt, quia tale homicidium eſt inculpabile: ergo nullam irregularitatem inducit, conſequentia patet; quia irregularitas ex homicidio privata auctoritate perpetrato, non incurritur niſi homicidium ſit illicitum: unde in caſibus in quibus licitum eſt aggreſſorem occidere, nimirum ad defendendam patriam, principem, parentes,

Digitized by Google

amicos, & quemlibet proximum innocentem, non incurritur irregularitas, quia vel, eſt debita talis defenſio ex iuſtitia, aut ex charitate, vel ſaltem eſt licita: & ideo non poteſt propter illam incurri irregularitas, quæ non niſi ob delictum contrahitur.

Nec obſtat quod *in Clement. ſi furioſus*: ſolum excipiatur qui in defenſionem vitæ invaſorem occidit; nam ampliandi ſunt favores. Unde DD. regulariter ad omnem qui licite, & abſque peccato alium occidit, extendunt. Sicuti à ſimili, licet ibi ſolum furioſus liberetur ab irregularitate ob mortem in furia commiſſam: extendunt etiam ad ebrios aut dormientes.

Ad Rationem Reginaldi & aliorum, dicendum eſt irregularitatem ex defectu lenitatis ſolam incurri ab occidentibus voluntarie auctoritate publica: ut iam dicetur.

Reſpectu defectus lenitatis.

Irregularitas dupliciter incurritur, ex defectu lenitatis ut notant DD. nimirum per occiſionem iudiciariam, ſeu publica auctoritate executam: & per occiſionem in bello iniuſto perpetratam: his præmiſſis.

Dico quarto, Omnes qui ut miniſtri iuſtitiæ, ad homicidium concurrunt morte ipſa ſecuta, fiunt irregulares. Hæc irregularitas oritur ut patet ex iuſta, & licita occiſione: viſum eſt enim Eccleſiæ non poſſe ſatis eum referre manſuetudinem Chriſti qui alium occidit, & exprimitur *in C. clericis C. ſententiam ne clerici*,

Digitized by Google

vel monachi & aliis iuribus.

Hanc irregularitatem incurrit iudex qui ad mortem condemnat effectu ſecuto : qui condemnat ad carcerem adeo gravem, ut ob eius incommoda, aut humiditatem, fœtorem, ſquallorem, reus moraliter exiſtimetur brevi moriturus, ubi mors ſecuta fuerit. Abbas *in C. ad audientiam de crimine falſi.* Covarr. *in Clement. ſi furioſus* Vviggers *ſuppl. q.* 21. *dub.* 3. *n.* 5.

Advocatus qui accuſatori in cauſa ſanguinis patrocinatur.

Notarius qui ſententiam mortis, vel depoſitiones teſtium ſcribit aut pronuntiat. Item qui ſciens & prudens litteras ſcribit quibus mors præcipiatur, ſi ſequatur effectus.

Similiter quamvis licitum ſit ſæcularibus pro debito publico vel privato ad mortis pœnam aliquem accuſare : tamen cum ex illa accuſatione vel etiam denunciatione mors fuerit ſecuta, accuſator aut etiam delator fit irregularis.

Generaliter omnes miniſtri iuſtitiæ, & alij qui efficaciter ſive influxu morali ſive Phyſico ad mortem cooperantur, incurrunt irregularitatem, quales ſunt ſatellites, comprehenſores, teſtes neceſſarij, & voluntarii in cauſa ſanguinis contra reum, tortor rei ſi reus confiteatur, & inde damnetur, comitantes ad eius cuſtodiam, cuſtodes carceris, carnifex & huiuſmodi.

Ratione occiſionis in bello iuſto factæ aſſignatur irregularitas *in cap. petitio tua de homicidio. C. aliquantos diſt.* 51. Quam contrahunt

milites qui proprijs manibus aliquem occidunt. Cæteri autem milites qui pugnæ interſunt; hanc irregularitatem procedentem ex defectu lenitatis non incurrunt. Nam Pontifices noluerunt pro pugnantibus in bello iuſto irregularitatem imponere, niſi illis qui proprijs manibus occiderent, ne arcerentur milites à bello. Quod non conceſſerunt pro pugnantibus in bello iniuſto: quamvis in utroque bello cenſeantur omnes una cauſa moralis homicidij à quolibet perpetrati, ut in ſimili ſupra de multis concurrentibus ad unius homicidium diximus.

Nota tamen hic, quod ſi miles in bello defenſivo & etiam offenſivo videat hoſtem contra ſe impetum facere & illum occidat, non excedendo moderamen iuſtæ defenſionis: non fiet irregularis, quia defenſio eſt illi licita & iuſta, & ſicuti perſona particularis occidit invaſorem iuſte & abſque peccato; & *in Clement. C. ſi furioſus* ab irregularitate excuſatur, ita miles in hoc caſu excuſatur ut docent apud P. And. Palaus. §. 3 *n.* 3. Pelliz. *n.* 199. Avila *diſp.* 5. *ſect.* 3. *dub.* 1. Sylveſt. *verb. Homicidium.* Corn. &c.

Nota ſecundo ex Covarr. *ad Clement. ſi furioſus* ex Vviggers, & alijs qui in bello iuſto occiderit defendendo Rempublicam probabilius eſſe, quod non incurrit irregularitatem. Ratio quia ad iſtam defenſionem iure naturali & divino tenemur: ergo veriſimile eſt eum qui eam fecerit, non tanto incommodo ab Eccleſia affici, hoc enim modo quodammodo homines averterentur à divinorum præcepto-

rum obſervatione. Nec obſtat quod iudex dum ex officio occidit efficitur irregularis: nam hæc occiſio eſt ipſi voluntaria, quatenus voluntarie ſuſcipit hoc officium cui incumbit occidere; aut morti adiudicare: ſed in noſtro caſu occiſio cenſetur involuntaria; quatenus præter voluntatem incidit in neceſſitatem defendendi proximum & Rempublicam: & proinde non ita arguit in hoc defectum lenitatis in Clericis requiſitæ.

Ratione irregularitatis quæ provenit ex defectu lenitatis. Quæritur an Epiſcopus poſſit in illa diſpenſare. Ratio dubij quia quando Conc. Trid. concedit Epiſcopis facultatem diſpenſandi in Irregularitatibus ſic habet *ſeſſ.* 24. *c.* 6. liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum diſpenſare. Ubi nulla fit mentio irregularitatis quæ provenit ex defectu lenitatis. Diſpenſare ſaltem ſi occulta fuerit putant Barboſa cum nonnullis alijs. Negant Navar. Bonacina cum alijs, & hæc videtur probabilior & conformior textui Conc. Attamen praxis eſt contraria quaſi ubique.

Digitized by Google

ALTERA PARS HUJUS CATECHESEOS.

De Abortu procurato.

CASUS SUB HOMICIDIO Comprehenſus.

Notitia.

ABORSUS eſt eiectio ex utero fœtus immaturi ſive formati ſive informis; ſive animati ſive inanimati. Fœtus informis dicitur, quando tantum eſt caro coagulata abſque ulla membrorum naturalium organizatione vel diſtinctione.

Inanimatus autem, quando nec dum illi anima rationalis infuſa eſt.

Procurare autem aborſum eſt ſtudioſe hoc agere ſive per ſe, ſive per alium ut fœtus ex utero præmature eiiciatur quod fit ut habet Bulla Sixti V. edita anno 1588. quæ incipit *Effrenatam*, &c. percuſſionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribuſ-

Digitized by Google

que mulieri prægnanti impoſitis; ac aliis etiam incognitis vel maxime exquiſitis rationibus.

Gravitas.

Spectari huius peccati gravitas poteſt, quia omni iure prohibetur.

Naturali, nam ipſa bruta animantia fœtum expectant.

Divino, non occides.

Canonico, *c. quod vero 32. q. 2.* cum aliis.

Civili *c. ſi aliquid §. ſi aborſus* & *l. licere §. de pœnis*, & alibi.

Attendi etiam ex pœnis, nam quoad pœnam vitæ futuræ pertinet, eſt eadem quæ omni peccato mortali debetur, nimirum pœna æterna.

Sed quoad pœnam præſentis vitæ, ſi fœtus eſt animatus anima rationali, incurritur irregularitas *cap. ſi aliquis de homicidio*, & Jure Civili incurritur pœna mortis, *ff. de pœnis l. ſi aliquis aliquid §. qui aborſionis. l. 1. ff. ad l. Pompe. de parricidis. & l. penult. ff. ad l. Corn. de ſicariis.*

Si vero fœtus non ſit animatus punitur pœna extraordinaria, exilio, vel ſimili ad arbitrium judicis: *in l. Divus, ff. de extraord. Crim.*

Digitized by Google

QUÆSTIO I.

Vtrum procuratio aborſus nullo caſu poſſit honeſtari, ſeu licita reddi?

NVllo modo, quia occidere inſontem eſt intrinſece malum repugnans legi divinæ prohibenti ne inſons interficiatur.

Hinc reſolve contra errorem quorundam eſſe licitum pro conſervando honore alicujus domicelliæ imprægnatæ, non enim facienda ſunt mala, ut eveniant bona. Nec obſtat quod objiciunt licere tueri famam cum periculo proprio, & detrimento corporali: Nam ſecundum omnes non licet inferre alicui tertio maius, vel æquale malum ob ſuam famam præſertim male perditam conſervandam: quod hic fit quia naturæ, Proli quæ iam eſt in fieri, & Reipublicæ cuius civis futurus iniuſte eripitur, fit iniuria.

Reſolve etiam non eſſe licitum pro conſervatione vitæ matris prægnantis; ſi iudicio medicorum verſetur in certo mortis periculo. Vide ſupra de homicidio.

QUÆSTIO

Quæstio II.

Quanam ſunt pœnæ latæ à Sixto V. contra procurantis abortum ?

PRima, ut procurans aborſum tam vir quam mulier cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis ac conditionis, etiam clericus vel ſæcularis; vel cuiuſcunque ordinis Regularis quavis dignitate vel præeminentia Eccleſiaſtica vel mundana fulgens, incurret omnes pœnas quæ per leges Civiles & Canonicas imponuntur homicidæ; ſive abortus fuerit animatus ſive inanimatus.

2. Si eſſent Clerici, ultra prædictas pœnas privati erant ipſo facto omni officio & beneficio, & dignitate; & inhabiles manebant ad prædicta omnia in futurum obtinenda, laïci vero reddebantur inhabiles ad ordines ſacros obtinendos, & alia prædicta.

3. Eaſdem pœnas extendit ad omnes procurantes vel conſulentes quovis modo ut fœminæ alicui daretur potio, vel remedium quodvis ad ſterilitatem; vel ad non concipiendum.

4. Tradit brachio ſæculari clericos, qui procuraverint abortum.

5. Omnibus prædictis pœnam imponit excommunicationis, à qua per nullum Privilegium etiam Jubilæum poſſit quis abſolvere. Et quod neque poſſit aliquis diſpenſare cum

Digitized by Google

prædictis in irregularitate contracta virtute cuiuſcumque privilegij; etiamſi crimen occultum ſit.

QUÆSTIO III.

Vtrum præmiſſæ pœnæ maneant modo in ſuo vigore.

GRegorius decimus quartus hanc Sixti V. bullam ſub ſequenti tenore moderavit.

Primo quod quilibet Sacerdos ab ordinario approbatus, & ad hoc ſpecialiter deputatus poſſit abſolvere à peccato abortus; & ab excommunicatione ibi impoſita.

Decernit ſecundo quod ſi fœtus non fuit animatus, vel ſi ſolum datum ſit poculum, vel remedium ad non concipiendum ſterilitatemque cauſandam, tunc non incurrantur pœnæ ſtatutæ à Sixto V. Sed ſolum regulетur tunc delictum per Jus Canonicum vel Conc. Trident.

Tertio ſtatuit, quod bulla Sixti quoad alia in ipſa contenta maneat in ſuo vigore.

Digitized by Google

QUÆSTIO IV.

An qui habet generalem poteſtatem abſolvendi à caſibus Reſervatis Epiſcopo, poſſit ab hoc caſu abſolvere?

AFfirmat Bonacina cum quibuſdam aliis. Sed probabilius videtur negandum cum Sylvio. Ratio, quia Pontifex Gregor. in moderatione bullæ Sixtinæ requirit, ut confeſſarius ſit ſpecialiter deputatus ad hunc caſum abſolvendum, quæ ſententia eſt ſecurior cum verba Pontificis id expreſſe, & formaliter requirant.

QUÆSTIO V.

An qui mulieri in partu laboranti arte medicinæ aliquid præbuit manducandum vel bibendum, vel aliquid aliud, fecit ut partus facilius ſequatur, & fœtus emittatur, incurrerit hunc caſum?

NEgat Chapeauille. Primo quia fœtus eſt maturus.

Secundo quia talis proprie non procurat abortum, ſed naturalem partum, ut mater & fœtus à morte liberentur.

Digitized by Google

QUÆSTIO VI.

Quinam non incurrunt hunc caſum?

NOn incurrit ille vel illa, qui propoſuit in anima procurare abortum ſi non fecit: licet herbis, potionibus uſus vel uſa fuerit. Ratio, quia abortus non eſt dicendus procuratus effectu non ſecuto; & ſolum actus exterior cum effectu reſervatur.

Neque illa cui ignoranti & inſciæ aliquid propinavit Amaſius quo abortum paſſa eſt; ſed Amaſius incurrit.

Neque illa quæ ex aliqua cauſa repentina, vel ſubita animi paſſione ut ingenti, vel ſubita lætitia, timore, appetitu cibi naturæ diſconvenientis, vel terribili & ſubita armatorum, vel rixantium viſione & ſimilibus patitur abortum. Imo neque armatus rixans larvatus, ſi probabiliter periculum abortus quod imminebat ignoravit. Sed ſi ſciret talem mulierem facilem ad abortiendum & ſimilia prudens & ſciens faceret, incurreret; quia indirecte ſaltem eſſet cauſa abortus.

Neque ille vel illa quæ dat aliquid ad impediendum conceptionem quamvis graviter peccet, & debeat puniri in utroque foro, quia impedire conceptionem vel generationem non eſt abortum procurare, & pœnæ non ſunt extendendæ ultra ſuos caſus.

Neque maritus vel Pater aut mater, &c. qui leviter caſtigat uxorem vel filiam, vel aliquod verbum aſperius in illam profert ex quo illa furore percita abortum patitur; dum modum in factis vel verbis non exceſſerint mortaliter.

QUÆSTIO VII.

Quinam incurrunt hunc caſum?

INcurrunt omnes qui pharmaca, potiones, medicamenta, venena, vel huiuſmodi porrigunt ut fœtus ex utero præmaturè ejiciatur, ſive ejectus vivat aut non vivat.

Item omnes qui cooperantur procurationi abortus; ſi abortus cum effectu ſequatur.

Item illa mulier quæ experta eſt, ſi aliquid grave portet, aut illud vel illud faciat, ſe pati abortum: nēpe ſi illud portet vel faciat, nam qui amat periculum peribit in illo, & idem eſt judicium de illa quæ ex nimia libidine virum cognoſcit cum probabili periculo abortus: quia ſaltem eſt indirecte cauſa abortus, ſi non adhibuit iuſtam cautelam.

QUÆSTIO VIII.

Quæ obſervanda in confitente hunc caſum?

1. SI in ſe vel in alia perſona procuravit abortum. Si in alia procuravit, videndum eſt an ſit profeſſa ordinem approbatum: quia

ſecundum quoſdam tali caſu procurans abortum, incidit in pœnam Canonis. *Si quis ſuadente Diabolo violentas manus iniecerit &c.* quo Canone prohibetur omnis actio violenta in perſonam religioſam: ſed hæc actio eſt violenta: ergo &c. Caietanus tamen eam paucis aliis negat talem incidere in excommunicationem; ſed eius opinio non eſt valde tuta in conſcientia.

2. Per quos, & quoties.

3. Quamdiu manſerit in illa voluntate mala procurandi abortum; quia diverſæ & interpolatæ volitiones peccati numerum peccatorum augent.

4. An ſublatæ ſint occaſiones propinquæ peccatorum, quæ fere coniunctæ ſunt huic peccato ut inceſtuum, ſtuprorum, ſacrilegiorum, concubinarum: nam procurantes abortum ordinarie hæc crimina exercent.

5. An habeat firmum propoſitum ſatisfaciendi, ſi non ſatisfecerit iuxta illa quæ ſupra diximus de homicidio: maxime ſi fœtus animatus fuerit.

6. Qua intentione procuratus fuerit abortus, an ut extingueret hæredem, & ſimilia, &c. Ex quibus multa mala provenire poſſunt; ut inimicitiæ, rixæ, odia familiarum, imo & regnorum everſiones, &c.

Digitized by Google

CATECHESIS
DECIMA QUARTA
De uſu magiæ & maleficiorum.
CASUS XIV.
Notitia.

MAGUS, Perſicum eſt vocabulum, & apud Græcos ſignificabat ſapientes, & eos maxime qui erant in Philoſophia eruditiſſimi: id eſt rerum divinarum & humanarum ſeu naturalium periti. Illi herbarum gemmarumque vires callebant, miracula edebant ſaltem apparenter, divinabant, & ob futurorum prædictionem & vitam Religioſam diis familiares credebantur; ac de rebus gravioribus conſulebantur ut patet ex Cic. *de divin.* Strab. Macrob. Xen. Plut. Magia ut abſtractum talis concreti; idem eſt quod Philoſophia naturalis, hoc eſt de rebus naturalibus. Et hanc ab ipſo Adamo primi generis humani parente originem traxiſſe antiqui indicant hiſtorici. Si quidem ut ait D. Anton. *p.2.tit.15. cap.2.*§.7. Deus dedit Adæ plenitu-

dinem ſapientiæ, non ſolum in cognoſcendis divinis, ſed etiam in cognitione naturalium rerum: unde & ipſe impoſuit nomina rebus omnibus non ſolum animalibus, ſed arboribus & herbis. Et S.Th. 1. *p. q.*94. *a.*3. *c.* docet Adam habuiſſe notitiam omnium naturaliter ſcibilium & ſupernaturalium tantam, quanta opus erat. Hanc ſcientiam ut proſequitur ibidem D. Anton. per ſucceſſiones generationum ſemen Seth paterna traditione ſuſcepit. Quum vero impiæ generationi Cain in proceſſu temporis ſemen Seth fuiſſet admiſtum; à rebus divinis & licitis quas pie didicerat ad res profanas & noxias inſtinctu dæmonum derivavit, curioſaſque & noxias maleficiorum artes atque præſagia, & magicas ſuperſtitiones audacter inſtituit generatio illa docens poſteros ſuos, ut ſacro illo cultu divini nominis derelicto, vel elementa ut ignem; vel aereos dæmones venerarentur & colerent. Quantum autem antiquæ traditiones ferunt, Cham filius Noe ſuperſtitionibus iſtis & ſacrilegiis & artibus magicis inſtitutus, ſciens ſe nullum poſſe memorialem librum in arcam prorſus inferre in qua manſuri erant Pater Noe cum aliis ſuis fratribus ſanctis viris: ſceleſtas artes ac profana commenta diverſorum metallorum laminis, quæ aquarum corrumpi inundatione non poſſunt, & duriſſimis lapidibus ſculpſit: qui peracto diluvio eadem qua celaverat, curioſitate perquirens, ſacrilegiorum ac perpetuæ nequitiæ ſeminarium tranſmiſit ad poſteros. Hæc ille. Ex quibus liquido patet: magiam vocem tranſlatam eſſe ad ſignifican-

Digitized by Google

dam artem quæ docet facere opera aliqua inſolita, & quæ hominibus mira apparent, quia rara ſunt, vel occultas habent aliquas cauſas.

Quomodo magia ſumpta dividi ſolet in naturalem & ſuperſtitioſum. Naturalis, eſt ars quædam operandi inuſitatos effectus per cauſas naturales naturali modo inventas abſque dæmonis interventione & opera; quæ licet per ſe mala non ſit, tamen periculis non caret, quia humanum ingenium rebus curioſis & inutilibus intricat, magiſque curioſum efficit, & ſic ſenſim ad magiam ſuperſtitioſam ducit, dæmone ſe ſe ſub ſpecie occultæ operationis naturæ immiſcente, ut notant Mald. *tract.* 10. *c.* 8. *dub.* 1. Suarez *l.* 2. *c.* 14. *n.* 2. Vviggers *tract.* 8. *c.* 6. *dub.* 17. *n.* 102. alij.

Magia Superſtitioſa generaliter ſumpta, ut tamen contra divinationem (quam aliquando etiam complectitur) condiſtinguitur, ſic deſcribi poteſt. Quod ſit ratio operandi miros quoſdam effectus per ſigna aliqua ope ipſius dæmonis, S. Auguſt. *lib.* 21. *de civit. c.* 6. tradit Dæmones allici illis ſignis ex pacto ut faciant quod magus petit; & ſic ipſe magus per illa ſigna operari videtur, quæ tamen in ſe nullam habent virtutem proportionatam ad eiuſmodi effectus ita etiam Chapeav. *c.* 21. *q.* 1. Vviggers *ſupra n.* 103. & alij.

Magia ſic generaliter accepta, dividitur communiter in magiam ſtrictiſſime & proprie acceptam, & in maleficium. Magia proprie accepta, eſt quando quis utitur opera dæmonis ſolum quaſi ad oſtentationem virtutis ſeu potentiæ ſuæ, vel ad cognoſcendũ occulta.

Maleficium vero, quando quis utitur arte dæmonis ad nocumentum inferendum alijs.

Porro magi, & malefici adhibent res à dæmone præſcriptas ad operationes intentas perficiendas, & non tantum profanas; ſed & etiam ſacras pro ſignis adhiberi dæmon ordinat, puta Reliquias ſanctorum, ſacram Euchariſtiam, aut Sacræ ſcripturæ verba, ut homines ſimpliciores facilius decipiat, qui magos conſulunt dum ſic promptius illis perſuadetur huiuſmodi miras operationes non à dæmone procedere; ſed à Deo aut à ſanctis.

Quando vero utitur ſolum verbis; tunc proprie appellatur incantatio. Sed quando utitur rebus aliquibus, utpote aqua, vino, lacte, oleo, plumis, & ſimilibus: tunc peculiariter appellari ſolet maleficium, quod ſubdividitur in amatorium & veneficum. Amatorium illud dicitur, quod ordinatur ad amorem carnalem in aliquo inflammandum aut extinguendum. Hinc pudicæ filiæ ad impudica incitantur, & ſæpius in furorem rapiuntur. Hinc etiam naſcuntur inter coniuges rixæ, odia, horrores ad invicem, & infinita alia. Veneficum quod ordinatur ad nocendum alteri ut ad procurandam mortem, & morbos ſæpius inſanabiles, vel ad nocendum illi in ſubſtantia, puta pecoribus, vineis, arboribus, ſegetibus, idque per pluvias, grandines, aut tonitrua & huiuſmodi. Et in hoc maleficio dæmon ſolus operatur ad vocem malefici; cum enim is vult alicui malum inferre, aut prolem exſiccare, dæmon qui exacte rerum omnium naturalium vim & naturam callet; clam ap-

plicat venena, inficit aerem &c. imo etiam ingreditur corpora & torquet homines. Vide Toletum, Chappea. Binsfeldium, Delrio & alios hac de re ex profeſſo tractantes.

Gravitas.

Patet 1. quia ordinarie continet expreſſum pactum cum dæmone; aliquando tamen habet tantum pactum implicitum, atque ita quotieſcunque hæc ars exercetur: tunc ipſe expreſſe aut implicite ſemper invocatur, quod primo præcepto adverſatur & Religioni.

Patet 2. ex pœnis quibus omni iure magi afficiuntur.

Iure divino, extremo ſupplicio plectuntur Levit. 20. *maleficos non patieris vivere*, Deuter. 18. maleficos, Ariolos, & ſimiles abominatur Dominus, & eos occidi iubet.

Iure Canonico. Sunt ipſo iure infames *6. q. 1. ca. infamis* & debent excommunicari *26. q. 5. ca. Epiſcopi*: unde in hac diœceſi ſingulis diebus Dominicis in pronis inter miſſarum ſolemnia denunciantur excommunicati.

Iure Civili, omnis magus capitis ſupplicio eſt feriendus *l. 1. c. de maleficis & mathematicis*. Imo leges civiles comburere iubent, aut ferali peſte abſumere. *l. 9. cod. t. 18. de malef. & inſtit.* 40. *t.* 18. *de venef. & in noviſſ. conſtit. conſt.* 28. Præmiſſa omnia tam de notitia quam de gravitate ut manifeſtiora & evidentiora fiant: ſint,

Digitized by Google

QUÆSTIUNCULÆ

Cum Reſolutionibus plurimarum difficultatum & caſuum

QUÆSTIO I.

An magia ſit ſpecies ſuperſtitionis, & qualis?

PRius quàm ad quæſtionem reſpondeatur.

Nota primo Superſtitionem prout ab omnibus apprehenditur, ſonare vitium contra Religionis virtutem militans.

Nota ſecundo, rationem nominis à diverſis etiam diverſam aſſignari. Cicero *l.2. de natura Deorum* vult hac de cauſa dici, quod homines nimis deos precarentur aut iis immolarent; ut liberos haberent ſuperſtites.

Servius cum quibuſdam aliis exiſtimat ſic dictam, quia homines nimium timerent iram deorum ſuperne impendentem, & quaſi ſuperſtantem, & græcum convenit apud quos diſi, dæmonia dicitur; hoc eſt metus ſuperſtitioſus deorum Plut. Nazianz.

Quæ rationes huius nominis quamvis non

attingant adæquate & explicent notionem rei, vel eius definitionem ; ſatis tamen indicant quod ſuperſtitio ſit vitium contra religionem in quodam exceſſu conſiſtens : Cum enim Religio ſit virtus moralis , hinc more aliarum virtutum moralium conſiſtit in medio duorum vitiorum ; quorum unum in exceſſu , & alterum in defectu verſatur, ut notavit D. Hieron. *in cap. 27. Iſaiæ.* & Clemens Alexand. *in panæg.* & D. Thom. 2. 2. *q.* 98. *art.* 1. vitium autem quod verſatur in defectu ſignificatur communiter nomine irreligioſitatis , alterum quod eſt in exceſſu nomine ſuperſtitionis deſignari ſolet.

Irreligioſitate laborant Athæi & Politici, periuri , blaſphemi , Simoniaci , & qui temerario auſu Deum tentant , & qui rebus ſacris contumeliam aut irreverentiam inferunt , &c. Superſtitioſi ſunt , qui deferunt cultum religioſum illi cui non oportet ; aut alio modo quam oportet.

Nam & docet D. Thom. *q.* 92. *art.* 1. Exceſſus per quem dicitur vitium oppoſitum religioni, non conſiſtit in hoc quod Deus verus vero & ordinato cultu poſſit nimium coli ; vel quod cultus aliquis poſſit excedere eius excellentiam : cum ſcriptum ſit. *Maior eſt omni laude.* Eccleſiaſti. *cap.* 43.

Sed in hoc quod cultus religionis deferatur pluribus , & quibus deferri non oportet aut ſi deferatur , ei cui debetur non defertur : tamen eo modo quo deferri debet, puta quia exhibetur cultus quem non oportet, & præter voluntatem eius qui colitur ſuperin-

ducitur cultus pro voluntate colentis. VVig-gers, *tract* 8. *c*.6.*n*.3.

Hinc fit quod ſuperſtitio proxime dividatur in has duas quaſi ſpecies: nempe in ſuperſtitionem cultus incongrui, id eſt in eam quæ defert cultum Deo vero ſed indebitum, ſive illegitimum: & in ſuperſtitionem falſi numinis, hoc eſt quæ divinum aut religioſum cultum defert iis quibus non debetur aut non convenit.

Superſtitio cultus incongrui; ſubdividitur in ſuperſtitionem cultus perverſi ſeu pernicioſi: ideſt continentis pernicioſum errorem, aut falſitatem, idque vel ex actus inſtitutione vel ex intentione colentis. Cultus hic pernicioſus duplex ſtatuitur à D. Thom. *q*.93. *art*. 1. & 2. Ad primum pertinet cultus illorum Chriſtianorum, maxime qui Judæorum more vellent Deum colere cæremoniis & ſacrificiis veteris legis.

Ad ſecundum pertinet cultus illorum qui falſa ſacramenta pro veris adminiſtrarent: Reliquias falſas pro veris populo adorandas obtruderent, aut eiuſmodi abuſus committerent.

Superſtitio cultus ſuperflui incurritur, quando adhibetur aliquid ad cultum abſque falſitate quidem; ſed quod per ſe inutile eſt, ut per illud Deus glorificetur, vel ut mens noſtra ſubjiciatur Deo, & caro menti ſive ſpiritui: nam divini cultus finis eſt ut homo Dei gloriam Deo, & illi ſe ſubjiciat mente & corpore, ut docet ibidem D. Thom. *art*. 2.

Superſtitio falſi numinis incurritur; quando

cultus divinus defertur illi cui non debetur, & hæc ſecundum D. Auguſt. *lib. 2. de doctri. Chriſtiana cap.* 20. & D. Thom. *quæſt.* 92. Chapeau. Manigart. Becan. VViggers, & alios, dividitur in tres ſpecies; nimirum in Idololatriam, divinationem, & vanam ſeu ſuperſtitioſam obſervantiam. Quæ diviſio hoc modo colligitur; quia cultus falſi numinis imitatur religionem veri Dei: Deo autem vero adhibetur cultus qui primario ſerviat tantum ad ipſum honorandum. Vnde ſic quoque falſum numen aliquando colitur principaliter, ut tanquam Deus honoretur in ſe: & hic cultus conſtituit primam ſpeciem quæ eſt Idololatria.

Secundo Deum colimus ut ab ipſo inſtruamur ac illuminemur. Ita etiam Idolum aut dæmon à ſuis cultoribus honoratur, ut aliquid occultum revelet aut manifeſtet: & hic cultus conſtituit ſecundam ſpeciem quæ eſt divinatio.

Tertio Deum colimus ut dirigat nos in actionibus noſtris, & ſic quoque aliquando colitur Idolum vel dæmon petendo ab eo ut iuvet, & dirigat actiones ſuorum: & hic cultus conſtituit tertiam ſpeciem quæ eſt Obſervantia vana, ſive ſuperſtitioſa de qua infra in Corollario.

His prænotatis, ſciendum eſt quid ſit Idololatria, quid divinatio, & quid obſervantia ſuperſtitioſa. Idololatria eſt (prout huic inſtituto advenit) ſuperſtitio falſi numinis qua divina reverentia defertur creaturæ. D. Thom. *q.* 92. *a.* 2.

Divinatio eſt quando occulta ope, vel in-

ſtructione dæmonis quis addiſcit, & manifeſtat vel prænuntiat.

Vana obſervantia eſt, quando aliqua fiunt vel adhibentur ad aliquem effectum ad quem nec à Deo; nec à natura ullam vim habent. Item cum ex conſideratione alicuius eventus fortuiti conjicit quis aliquid proſperi vel adverſi; & inde actiones ſuas moderatur. Becan. *de Iure & Iuſt. q.96. num.*1. VViggers *tract.*8. *c.*6. *dub.*6. *n.*101.

Nunc ad propoſitam quæſtiunculam.

Reſp. DD. Communiter Magiam ſtrictiſſime & proprie ſumptam ad vanam obſervantiam pertinere docent: ſimiliter & maleficium & incantationem.

QUÆSTIO II.

Quid eſt effectus Magicus?

Reſp Eſt effectus quidam mirabilis & ſuperſtitioſus, qui ſuperat curſum ordinarium naturæ, ut.

Secundum hiſtoricos ſegetes inutiles reddere, exſiccare fontes, impedire fructus, ut narrat Ovidius his verſibus.

Carmine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam,
Deficiunt læſi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes, cantataque vitibus uva
Decidit, & nullo poma movente fluunt.

Deinde procurare tempeſtates, inviſibiles

ſe, & alios quodammodo reddere; aperire portas, morbos curare, &c. Vide Plin. 30. *lib. natur. hiſt.*

Secundum Theologos. Magi opera dæmonum & non niſi Deo permittente plurima poſſunt; ut ex ſequenti quæſtiuncula patebit.

QUÆSTIO III.

Quibus modis cognoſci poteſt an aliqua operatio ad magiam pertineat?

RESp. Primo ex conditione cauſarum, puta ſi expreſſe invocetur dæmon, ſi preces adhibeantur quibus falſa permixta ſunt; ſi verba exotica, ſi characteres, imagines, ſigilla, ligaturæ, ſpeculæ, unctiones, & ſimilia præter Eccleſiæ morem. Cum enim effectus ad quem diriguntur non poſſint expectari virtute talium cauſarum, ut quæ nullam in ſe habeant, nec etiam à Deo (cum nec ab ipſo nec ab Eccleſia quæ ſpiritu Dei regitur ſint inſtituta; imo ab ipſa Eccleſia reprobentur) ſequitur eum expectari à malignis ſpiritibus.

Secundo ex conditione operationis, ut cum repente curatur equus vel homo abſque divino miraculo.

Tertio ex conditione effectus, nempe ſi hic induſtriam humanam ſuperet; quia magi circa elementa multa poſſunt: nimirum tempeſtates, grandines, tonitrua, ventos, &c. exci-

Digitized by Google

tare, & iis lædere & evertere arbores, ſegetes, animalia, ædificia, &c. ope videlicet dæmonum quod quotidiana experientia conſtat & confeſſione quoque maleficorum, & patet ex ſcriptura Job. 1.

Circa corpora hominum & aliorum animalium poſſunt illa celerrime de loco ad locum transferre. Conſtat ex ſcriptura. Matth. 4. & ex Clem. Roma. *lib.* 6. *Conſtit. cap.* 9. Cirillo Hieroſol. *Catecheſi* 6. Euſeb. *l.* 2. *hiſt. cap.* 14. Auguſt. *epiſt.* 66. & aliis, qui narrant Simonem Magum artibus magicis à dæmonibus viſibiliter per aëra deportatum fuiſſe, quaſi cœlum conſcenderet; Quem Sanctus Petrus ſuis orationibus & mandato dæmonibus facto de ſublimi aëre deiecit, & cadens toto fractus corpore poſtmodum exſpiravit.

Poſſunt etiam corpora transformare non quidem intrinſece figuram mutando; ſed extrinſecus ex vaporibus aliam circumponendo: ac proinde tranſmutationes illæ Strygum magorum in varias formas. Puta luporum, felium, bufonum, avium, &c. non ſunt veræ converſiones; ſed apparentes tantum fictitiæ, ut patet ex Auguſtin. *lib.* 18. *de Civit. cap.* 17. *&* 18. Ratio, quia non poſſunt Angeli per ſe aut formas ſubſtantiales, aut ulla accidentia materialia & corruptiva producere, ſine quibus illa converſio fieri non poteſt: nec omnino quidquam in hoc genere efficere poſſunt, niſi quod vi cauſarum naturalium earum applicatione effici poteſt, &c.

Poſſunt denique applicatione agentium na-

turalium, ſeu cauſarum ſecundarum in rebus naturalibus efficere, quidquid per eaſdem cauſas effici poteſt: tum ob celeritatem applicandi, tum ob ſolertiam miris modis eas inter ſe contemperandi admirabiles ſæpe effectus producere; qui ſecundum ordinarium alioquin naturæ curſum fieri non poſſent. Quia poſſunt Angeli naturali virtute ſumma celeritate movere corpora localiter, & quia cognitionem omnium naturalium habent, ea ſingulari ſolertia & artificio inter ſe commiſcere, ut mutua eorum actione effectus ipſis agentibus & diſpoſitione materiæ proportionati admirabiles inde exoriantur: qui tamen effectus non ideo ſimpliciter ſunt miraculoſi, cum ſane in virtute naturali cauſarum naturalium contineantur; ſed ſolum ſecundum quid & quoad nos.

Circa animam humanam coniunctam corpori omnia illa poſſunt magi dæmonum operâ, quæ ex corporis diſpoſitione & imaginatione pendent: ut inferre amentiam, incitare ad amorẽ, odium, libidinem erga hunc vel illũ.

QUÆSTIO IV.

Ad quot capita revocantur maleficiorum opera?

RESp. Ad quinque genera revocari poſſunt. Primò, ad cognoſcenda occulta & pro-

Digitized by Google

cui poſita, ut conſilia, & actiones perſonarum quæ longe abſunt, & remotiſſime diſtant.

Secundò, ad morbos inferendos, dolores, cruciatus, neces, ad vineas, ſegetes, arbores, ædificia, & huiuſmodi deſtruenda & evertenda.

Tertio, Ad procurandam & inducendam ſanitatem.

Quartò, Ad falſas & præſtigioſas actiones & apparitiones producendas.

Quintò, Ad motus & mutationes rerum & effectus mirabiles. Vide clavem Regiam *lib.* 4. *c.*6. Bonac. Malder. à Victoria Navarr. Paul. Grill. Sprenger. *in malleo maleficorum.* Binsfeldium. Tolet. Abulen. & alios.

QUÆSTIO V.

Quare Deus permittit homines affligi à maleficis?

RESP. Hæ potiſſimum Rationes adducuntur communiter à DD.

1 Ut exerceatur patientia & humilitas.

2 Ut Athei & infideles, negantes eſſe diabolum, confutentur.

3 Ad confuſionem hæreticorum dum è poſſeſſis hominibus per res Sacras diaboli expelluntur.

4 Ad noſtram probationem iuxta illud Job. 12. quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio te probaret, probatio autem valet

ad augmentum meritorum, quæ augentur ratione tribulationis patienter toleratæ ad custodiam humilitatis ut appareat an Deum ſincere diligamus.

5. Reſpectu malorum, quia illi meruerunt peccatis ſuis ſubiici dæmoni, à quo enim quis ſuperatus eſt; huius & ſervus eſt 2. Petri c. 2.

QUÆSTIO VI.

Quare diabolus potius nocet hominibus per maleficos, quàm per ſeipſum?

RESp. Ut plures decipiat quia naturaliter homines abhorrent conſortium diaboli; non ſic autem aliorum hominum. Deinde ut maiorem Deo iniuriam inferat cum abutitur creatura rationali ad malum: unde etiam ſuadet dæmon abuti rebus Sacris ut facilius decipiat perſuadendo huiuſmodi effectus non fieri à dæmone ſed à Deo; ut pote per res ſacras effectos.

QUÆSTIO VII.

Quare malefici incarcerati non ſe liberant?

RESp. primo quia Deus non permittit dæmones in eos ſuam poteſtatem exercere, ne

Digitized by Google

cæteri quidam invitarentur ad amplectendam eorum profeſſionem: ſic enim fides Chriſtiana laberetur, & dæmon exiſtimaretur à nebulonibus maioris eſſe poteſtatis quam Deus.

Secundo, quia Dæmon qui nihil avidius cupit quam Animarum lucra; ſimul atque videt ſuum ut ſic dicam profeſſum in poteſtate iuſtitiæ, ſciatque vix evaſurum mortem: cum nihil avidius quærat quam animæ à corpore ſeparationem illum tunc deſerit, ut citius animam profeſſi ſui lucretur.

QUÆSTIO VIII.

An liceat uti remediis contra maleficia, & quibus?

CErtum eſt imprimis ſecundum omnes licitum eſſe remedia tum corporalia ſeu naturalia; tum etiam ſpiritualia ſeu ſupernaturalia adhibere contra maleficia, aut eorum relictos effectus.

Quoad naturalia ſpectat, licebit illa adhibere contra morbos aut alia incommoda corporis, quæ medici iudicaverint opportuna ſecundum præſcripta ſuæ artis: ſed quia hæc rarius ſolent prodeſſe; eo quod non ſit difficile dæmoni efficaciam & virtutem iſtorum varijs modis impedire. Unde à DD. plurima ſpiritualia, ſeu ſupernaturalia enumerantur. Quorum præcipua ſubiicimus.

Primum & fundamentum aliorum eſt mag-

na fides in protectione divina & ope, quibus homo non ſolum contra machinationes dæmonum præmunitur, ſed ad illas evertendas fortis & ſecurior redditur, ut paſſim ex ſcriptura patet.

Secundum eſt aſſidua oratio ad Deum cum ieiunio & eleemoſyna: ſic compreſſa fuit poteſtas Aſmodæi diaboli qui occiderat ſeptem viros Saræ uxoris Tobiæ iunioris.

Tertium eſt uſus Sacramenti Euchariſtiæ cum ſincera peccatorum Confeſſione procedente ex vero animi dolore, & peccatorum deteſtatione ac condigna ſatisfactione. Vide S. Auguſt. *lib.* 22. *de civit. c.* 8 Pet. Cluniac & alios paſſim. Deinde exorciſmi Eccleſiæ, aqua benedicta, agnus Dei, cerei benedicti, ſacri panes, ſal benedictum, Reliquiæ Sanctorum, ſignum ſanctæ Crucis devoto & ſincero affectu rectaque intentione formatum. Invocatio nominis Jeſu, (in cuius nomine omne genu flectitur cœleſtium terreſtrium & inferorum.) Item invocatio ſanctiſſimæ Virginis Mariæ Dei Matris & Virginis, Angeli cuſtodis & ſanctorum patronorum. In his poſtremis tamen cavenda eſt ſuperſtitio v. g. quod Reliquiæ portari debeant in carta Virginea, vel in vaſe rotundo aut ovali &c. vel quod certus numerus & determinatus in recitationibus orationum; aut eiuſmodi obſervari debeat, vel alijs modis non neceſſarijs, aut ab Eccleſia non approbatis.

Digitized by Google

QUÆSTIO IX.

An liceat amovere ſigna Maleficij eo fine, ut maleficij nocumenta ceſſent?

DVplex eſt Reſponſio quarum prima eſt certa apud omnes. Secunda paſſim tenetur à DD. excepto Æſtio *in* 4. *diſt.* 34. §. 8. *&* 9.

Prima Reſponſio. Nullo modo licet ſigna magica tollere aut deſtruere novo maleficio: neque illa per divinationem aut divinos, ſeu divinatores inveſtigare. Ratio quia iſta magi aut malefici operatio qua per maleficium tollit aut deſtruit ſigna, aut illa manifeſtat, eſt actio intrinſece mala, nec ulla circunſtantia excuſari poteſt: nam omni lege prohibita eſt naturali requirente reverentiam & fidem erga Dominum: divina Levit. 22. *Anima quæ declinaverit ad magos & ariolos, ponam faciem meam contra eam & interficiam*, Canonica *non obſervabis* 26. *quæſt.* 7. Civili, *de malef. & male. l. nullus, l. nemo l. Culpa.*

Ad hæc illa actio non fit abſque expreſſa vel tacita Dæmonis invocatione & ope: ergo nullo modo licite fieri poteſt. Unde nec poteſt quis licite petere, aut conſentire, aut approbare ut alter ſic operetur, iuxta illud Apoſtoli, ad Rom. *c.* 1. quoniam qui talia agunt digni ſunt morte, & non ſolum qui ea faciunt: ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

Secunda

Secunda Reſponſio. Licitum eſt unicuique tollere & deſtruere ſigna magica ut ceſsēt maleficij nocumenta; quando quis illa tollere aut deſtruere poteſt abſque maleficio, & dæmonis invocatione. Hanc ſic probat VViggers, *tract.* 8. *c.* 6. *de Superſtitione magica dub.* 21. *n.* 132. quia huiuſmodi ſignorum ſublatio vel deſtructio non reperitur vel per ſcripturas ſacras, vel per Canones aut Sanctos Patres prohibita, vel reprobata: neque eſt actio per ſe & intrinſece mala; nam fieri poteſt abſque ſocietate cum dæmone, & abſque eius invocatione & cultu, quin potius tendat ad cultus ipſius deſtructionem; quia per ſigna illa quaſi tacite à ſagis ipſe invocatur, & eius imploratur opera: illa enim ratione per ſigna allicitur; quia honori ſibi ducit ſuam in illis agnoſci potentiam: ergo illorum deſtructio ſocietatem cum dæmone non continet, ſed potius evertit. Non eſt igitur unde actio illa dici poſſit per ſe mala, & in contemptum dæmonis non ſolum poſſumus; ſed quantum in nobis eſt debemus omnia eius opera deſtruere.

Ad labefactandam hanc reſponſionem utantur aliqui (forte excercitij cauſa) hoc aut ſimili argumento.

Quando quis ſigna magica tollit aut deſtruit eo fine ut ceſſent nocumenta maleficij, tunc effectum illum ſive ceſſationem mali videtur exſpectare ab ipſo dæmone; idque ex tacito quodam pacto eius: ergo non licebit ſigna tollere ut ceſſent maleficia: nam nunquam licet Societate & pacto uti cum dæmone.

Antecedens probatur, quia qui ſigna tollit

ut malum ceſſet, non expectat effectum illum ab aliqua cauſa naturali, neque ab humana voluntate magi aut ſagæ, neque per miraculum à Deo; ergo à dæmone: idque ex pacto ſaltem tacito.

Reſp. dicendum eſt quod effectus ceſſationis mali non expectetur à dæmone, neque ex pacto aliquo cum dæmone; ſed ſolum ab illa actione amotionis quam viribus ſuis quis facit, nonquidem per illam quaſi per ſublationem veræ cauſæ quæ malum inferebat: (quia ſicuti ſigna poſita non erant cauſa operans malum; ita nec ſublatio eorundem eſt cauſa ceſſationis ab operatione) neque etiam tanquam per poſitionem alicuius conditionis qua rogetur aut exciterur dæmon, ſive in vim pacti præcedentis, ſive per novam interpellationem expreſſam vel tacitam, ut à malo inferendo deſiſtat. Hæc enim omnia ſunt illicita. Sed ſolum ab ea actione expectatur effectus tanquam à remotione occaſionis, ſive quaſi cauſæ ſine qua non, quatenus ſcilicet ſigna quæ tolluntur ſunt veluti illecebræ quibus dæmon provocatur ad nocendum; ſive ex pacto cum ſagis, ſive ex ſua maligna voluntate qua magis gaudet temporaliter & corporaliter affligere & nocere, quando hominis malitia & culpa concurrunt. Ita Suarez *lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.*17. *num* 14. *&* 15. Malderus *tract.* 10. *dub.* 12. VViggers, *tract.* 8. *c.*6. *de ſuperſtitione magica dub.*21. *num.*136. non itaque ab ipſo dæmone expectatur effectus, ſed ab hominis actione removente occaſionem illationis mali: qua ſublata conſtat per experientiam ordinariè

malum ceſſare. Quemadmodum ſi quis merces & pecunias abjiciat ut tutus à latronibus per viam incedat; non dicetur ille expectare effectum liberi tranſitus ab ipſis latronibus, ſed à ſua denudatione & abjectione mercium & pecuniarum: quatenus ſic tollit illecebras quibus latrones ſolent excitari ad exercenda latrocinia.

Reſp. 2. Dici etiam poteſt ex doctrina Franc. à Victoria quod qui maleficij ſigna tollit aut deſtruit, expectet effectum & ceſſationem mali ab ipſo Deo; non per miraculum propriè, ſed quaſi per ordinarium eius agendi modum qui ordinarie non permittit dæmonem inferre eiuſmodi nocumenta hominibus, niſi malitia humana ſuo modo concurrente, & cooperante: nam dæmon ordinarie plura poteſt per maleficos; quam per ſe ſolum, ut communiter DD. tradunt attenta divina permiſſione, à qua totaliter eſt dependens.

QUÆSTIO X.

Dæmon fecit pactum cum ſaga quod talibus ſignis poſitis inferet nocumenta, & quod illis ſublatis ceſſabit inferre: ut ſi Ioanni v. g. conſtaret de tali pacto (cuius animalia quotidie pereunt) poſſit Ioannes tollere ſigna ut malum ceſſet?

RESp. Simpliciter loquendo poteſt Ioannes tollere aut deſtruere illa ſigna non reſpi-

ciendo pactum dæmonis per quod non poteſt præiudicare Joanni; quominus licitè faciat quod aliàs illi licitum eſt, dummodo tamen non expectet ceſſationem mali ex gratia, aut voluntate dæmonis ratione illius pacti; ſed ſimpliciter ex deſtructione operis illius, ſive ab ipſo Deo qui deſtructo opere humanæ malitiæ, non ſolet ulterius permittere quod dæmon noceat.

QUÆSTIO XI.

Sagam pœnitet peccati & ſocietatis cum dæmone: poteſtne abſque nouo peccato tollere ſigna maleficij.

RESp. Poteſt ſimiliter imo tenetur illa ſigna tollere aut deſtruere, ſed non eo fine ut dæmon ex pacto ſuo ceſſet: ſed ut à dæmonis ſocietate & opere recedat & iis ſe renunciare declaret, & ſimul ut nocumentum deſinat: quia illis ſignis ſublatis, dæmon ulterius nocere non permittitur, ut ſupra innuimus.

Digitized by Google

QUÆSTIO XII.

Dæmon cum ſaga fecit tale pactum, quod inferet nocumentum Ioanni v. g. quamdiu ſe non laverit, aut non geſtarit agnum Dei, vel quid ſimile: ſi hoc Ioanni innotuerit, licebitne illi hoc facere ut maleficium ceſſet?

RESp. non licebit hoc facere ea ſpe & intentione ut dæmon ex vi pacti ſui ceſſet: attamen ſi illud quod dæmon ſic in pactum deduxit, ut illo præſtito ceſſet ab inferendis nocumentis, ſit tale quod ex ratione ſua, vel ex Dei aut Eccleſiæ inſtituto valet ad maleficia impedienda, aut ad effectus tollendos: tunc licebit illud adhibere eo fine ut malum ceſſet, ſic tamen, ut nullo modo hic effectus expectetur & promiſſo aut pacto dæmonis, ſed ex virtute talis rei aut actionis ſanctæ.

QUÆSTIO XIII.

An liceat petere à malefico ut malum curet aut tollat?

RESp. Primò. Si maleficus abſque maleficio hoc poſſit, licet petere; dummodo quis

proteſtetur ſe cum dæmone nihi commune habere velle ita Chapea. 2. *par. c. 7. in fine* ex Caiet. *tom.* 2. Ratio quia ſicuti licet deſtruere ſigna ſuperſtitioſa, ita etiam licet alterum rogare ut illa deſtruat abſque tamen maleficio. Vlterior ratio quia illa petitio neque inducit maleficum in aliquod peccatum, cum potius eo tendat ut à peccato deſiſtat: ſcilicet ut à damno inique inferendo ceſſet. Neque etiam continet aut involuit aliquod pactum vel communicationem cum dæmone: ergo, &c.

Secundo nullo modo licet petere à malefico ut maleficium curet per aliud maleficium; etiamſi ſit paratus ad illud curandum, ita communiter ſcholaſtici *in* 4. *diſt.* 34. Ratio, quia maleficus nunquam poteſt abſque peccato exercere maleficium ſive illo utatur ad malum inferendum, ſive ad auferendum; & licet illud à ſe procuratum aliter curare non poſſet, uti enim maleficio & ſocietate dæmonis eſt intrinſece malum, nullaque circunſtantia honeſtari aut excuſari poteſt: ergo non licet petere à malefico ut maleficium curet per aliud maleficium; quia hoc eſſet ipſum inducere ad peccatum quod non licet, & qui petit eſt moralis cauſa talis operis etiamſi alter ſit maxime paratus ſecundum habitualem diſpoſitionem ad faciendum: quando tamen aliàs non erat facturus. Deinde quia hoc petit tali modo, quia ſic petendo conſentit malo operi: & ſic reus efficitur & dignus morte ut docet Apoſtolus ad Romanos. 1.

Nec obſtat quod quis poſſit petere ab uſu-

rario mutuum qui paratus eſt ad uſuras dare; vel petere iuramentum ab infideli qui iuraturus eſt per falſos deos nam ut advertit Caiet. 2.2.q.78. *art.* 4. quem ſequitur Vviggers *tract.*8.*de Religione c. 6. de ſuperſt. magica dub.* 22.*n.*147. tunc licet ab aliquo petere quidpiam quòd ſine peccato facturus non eſt, quando id petitur quod per ſe eſt licitum, & ab altero ſine peccato præſtari poteſt; & ipſe quoque qui petit, iuſtam habet rationem petendi: tunc enim per accidens eſt, & præter intentionem eius qui petit, quod alter ſit peccaturus dum facit quod petitur: quia ex ſua malitia addit operi peccatum. Sed quando opus per ſe illicitum eſt, & quod bene ab altero non poteſt fieri; tunc nunquam licite ab illo petitur ut faciat quantumcunque ſit paratus: quia petendo opus, ſimul petitur interpretative malitia quæ eſt ab opere inſeparabilis: imo petendo cenſetur auctor operis vel cooperator: ſicuti rogans aut conſulens moraliter eſt cauſa operis, & per conſequens etiam cauſa malitiæ: ita illi. Ex quibus apparet diverſitatis ratio, nam qui petit mutuum ab uſurario quamvis non ſit daturus ſine peccato, poteſt ſimpliciter ſine peccato præſtari ab illo à quo petitur; ſed magus aut maleficus alio maleficio non poteſt licite tollere aliud maleficium, & quamvis ſublatio aut deſtructio prioris maleficij de ſe non ſit mala: tamen illam tali modo procurare intrinſece malum eſt. Unde & malum eſt petere ut tali modo procuretur: Imo hoc à malefico ſeu mago petere eſt illud ipſum petere à dæmone, quod malum eſt &

illicitum. Petere enim à dæmone ne hoc aut illud faciat aut ut ceſſet ab hoc agendo, convincit in petente quendam dæmonis cultum, & quandam ad ipſum ſubiectionem: ergo &c.

Reſp. Tertio non licet etiam magum aut maleficum cogere ſive minis, aut verberibus, aut ſimili modo ut tollat aut deſtruat maleficium per aliud novum maleficium. Ita DD. communiter. Ratio quia ſicuti non licet petere à malefico etiam quando eſt paratus, cum hoc ſit inducere ad peccatum (ut dictum eſt:) ita multo minus licitum eſt illum invitum cogere, quia hoc eſſet illum in peccatum impellere.

Nec obſtat quod dæmon poſſit cogi exorciſmis, quia illis non utimur in vim alicuius pacti cum dæmone, quia hoc eſſet uti ſocietate & opera dæmonis: ſed utimur illis quaſi herile imperium exercendo ex divina virtute quod non importat, aut deſignat ad illum ſubiectionem; ſed tunc per exorciſmos cum illo ut cum mancipio agitur, quod tali imperio non poteſt reſiſtere.

Digitized by Google

QUÆSTIO XIV.

An liceat petere à malefico aut ab eo qui eſt ſuſpectus panem, ſalem, aut aliquod vel aliquid de rebus ad id pertinentibus pro procuratione ſanitatis, &c.

RESP. Hæc quæſtio multos continet caſus vulgares, & ſatis ſuperque frequentes: ideo dilatanda eſt reſponſio iuxta doctrinam probatorum auctorum.

Nota hic Error vulgaris & maxime frequens eſt. Joannes v. g. ſuſpicatur ſe maleficiatum: puta quia brachio vel alio membro debilis eſt, & malum ſibi datum à certa perſona prout ſibi perſuadet: ab illa vel panem, vel ſalem, vel quid aliud mutuum petit, aut aliunde emendicat ut ſibi vel animalibus ſanitatem eius uſu recuperet.

Certam & firmam perſuaſionem tuetur, quia multi hoc modo ſanati fuerunt ut experientia docuit: & nullum aſſerit ſe cum dæmone pactum habere.

Reſp. & dico primo, in hoc aut ſimili caſu multa peccata reperiri poſſunt; ut iudicium temerarium, curioſitas, & ſuperſtitioſa obſervantia. Judicium temerarium, quia ex levibus & frivolis circunſtantijs firmam & certam opinionem de malitia proximi quis concipit. Curioſitas quia inordinato appetitu &

medio inutili inveſtigat auctorem ſui nocumenti: & denique vana obſervantia, quia adhibentur res ad effectus procurandos ad quos non ſunt ordinatæ, nec ad illos operandos poſſunt oſtendi; vel à cauſis naturalibus, vel à Deo habere virtutem aliquam vel efficaciam.

Reſp. & dico ſecundo, cum omnia illa ex ſe naturalem vim non habeant, neque conſtet Deum ad illa operari tales effectus: dicendum eſt quando accidunt à dæmone præſtari, qui viſis talibus actionibus ex pacto à ſe conſtitutos provocatur & allicitur ad procurandos eiuſmodi effectus quantum poteſt: quia honori ſibi ducit quod homines fidem adhibeant vanis ſuis inſtructionibus, & iis utantur pro ſuo ſolatio, aut ſublevamine: ſicque pluribus peccatis implicat homines, & ſenſim ſuæ ſocietatis participes efficit & diſcipulos. Quia eſto quod ſecluſa omni ſuperſtitione ſit licitum aliquid mutuo vel mendice aliquid petere à vicino; nihilominus iſta facere certa & firma perſuaſione, quod propterea nocumenta ceſſabunt, illicitum & ſuperſtitioſum eſt, cum animus ſuperſtitioſe illis utatur ad certam & infallibilem ſalutem corporis: quem effectum neque ex natura ſua, neque ex divina inſtitutione & promiſſione habent.

Digitized by Google

QUÆSTIO XV.

Quænam inquirere debet confeſſarius in audiendis confeſſionibus maleficorum?

PRimò, An interceſſerit pactum aliquod cum dæmone. Pactum autem eſt duorum conſenſus atque conventio *l. 3. de pollicitationibus*. Pactum cum dæmone eſt duplex; aliud expreſſum, aliud tacitum ſeu implicitum, & interpretativum.

Expreſſum eſt promiſſio facta ab homine dæmoni, & à dæmone homini. Promittit enim homo obedientiam dæmoni, & negationem divinorum præceptorum & Sacramentorum, &c.

Dæmon vero promittit homini ſe omnia eius gratia facturum, & dupliciter fit, aliquando cum ipſomet dæmone qui viſibiliter apparet, & paciſcitur; ſeu fœdus init. Aliquando fit medio aliquo homine; ut cum quis per aliquem magum tale pactum facit.

Per pactum implicitum hic non intelligitur tantum ſtabilis conventio per promiſſionem, & mutuam obligationem initam: Sed quæcunque ſocietas vel deprecatio qua unus aliquid petit, & ratione cuius alter id ipſum præſtat, aut facit, vel omittit opus aliquod quod tacite & virtualiter importat cum dæmone commercium: puta quia non vim illud efficiend

quod expectatur, neque à natura, neque à Deo.

Secundo, ſi pactum expreſſum habuerit. An dæmonem adoraverit, actiones aliquas nefandas, erga venerabile Sacramentum; Sacramentalia aut res Sacras exercuerit.

Tertio. An in tali peccato hæreſim aliquam habuerit; credendo ſacramenta Eccleſiæ nihil valere, &c.

Quarto, Quomodo confecerit maleficia, ex rebus ſacris, & an crediderit illis rebus talem virtutem ineſſe ad tales effectus; eſt enim excommunicatio lata contra tales reſervata Papæ, & tales res ad magicos effectus nihil valent; cum ſint inſtituta ad contrarios effectus.

Quintò, An maleficio aliquem occiderit; ſeu vita privaverit. Si clericum, incurrit in excommunicationem Canonis, ſi quis ſuadente diabolo & quemcunque vita privaverit debet cum illo diſpenſari in irregularitate ſi indigeat. Quin imo debet obligari ad damna ſequuta ex poſito maleficio, & ad illud amovendum, ſi necdum eſt ſublatum: abſque tamen novo maleficio & ſecluſa omni ope dæmonis.

QUÆSTIO XVI.

Quænam obſervare debet confeſſarius hic.

DIfficulter admodum magi & malefici actus contritionis eliciunt propter duo, nimi-

Digitized by Google

rum errorem & metum. Error quidem ut notavit Chapeau. 2 *p. c. 7. q.* 3. Difficilem reddit contritionem ; quia dæmon perſuadet his miſeris impoſſibile illis eſſe deinceps converti ad Deum propter fidem Deo negatam, & pactum cum ipſo initum. Quare confeſſarius omni ſtudio curare debet ut oſtendat dæmonem contra expreſſum Dei verbum mentiri quod docet, omni peccatori gratiam divinam paratam eſſe: dommodo converti voluerit & illam à Deo petere ut Ezech. 18. *Nolo mortem peccatoris, ſed dicit Dominus revertimini.*

Metus quoque reddit contritionem difficilem, timent enim flagra Magiſtri ; cum enim dæmon cernit illos pœnitentia ductos confeſſionem meditari, diverſis ſpectris illos conturbat, minas minitatur, variis moleſtiis afficit, & ſæviſſimis exagitat cruciatibus, exprobrans modo infidelitatem ; modo puſillanimitatem, & cæteris exquiſitis modis, & quibus magis propriis ſecundum cuiuſque inclinationem poteſt.

Ideo Confeſſarius ad retundendas refellendáſque has dæmonis fallaces aſtutias, & aſtutas Fallacias, ſolatiis è Scripturis Sacris petitis uti poterit, ut illo Pſalmi 90. *Qui habitat in adiutorio altiſſimi in protectione Dei Cœli commorabitur.* Item ſi Deus pro nobis, quis contra nos ? & infinitis aliis, deinde poterit exempla adducere ; ut Theophili cui ſcedula qua ſe dæmoni devoverat, reddita fuit interceſſione B. Mariæ ſemper Virginis & aliorum.

Circa autem confeſſionem ; ſummopere allaborare debet Confeſſarius ut ſit integra.

Magi enim & malefici (quamvis aliquando imo ſæpius ut tegant impietatem, & evadant ſuſpiciones de ſe ſiniſtras, aut ex pulſu dæmonis maiorem & frequentiorem irreverentiam Sacris Myſteriis irrogent :) Numquam omnia & ſingula peccata confitentur : Cum dæmoni promiſerint ſe nunquam integre confeſſuros.

Circa abſolutionem, non abſolvat niſi bene diſpoſitum, integre & ſyncere abrenunciantem diabolo, pacto quod cum illo injit, & cæteris eius vanis obſervantiis penitus & ex animo confidentem in Deo paratum quantum poteſt illata damna reſtituere.

QUÆSTIO XVII.

Qui incurrunt, vel non incurrunt hunc caſum?

EX definitionibus ſupra poſitis Magiæ & maleficij : facile colligitur quinam incurrant, nimirum omnes illi qui ex pacto cum dæmone & ope illius aliquod magicum vel maleficium exercent ; ſeu applicant fine à dæmone expectato. Nam uſus proprie eſt actus potentiæ appetitivæ includens ordinem ad actum rationis, quo dijudicetur & ordinetur quo referenda ſit res illa, vel operatio rei quâ quis uti dicitur. Unde D. Auguſt. *lib.* 83. *quæſt.* 30. Negat quemquam, poſſe uti re quam neſcit

quo referenda eſt, hinc ſequitur. Non incurrere hunc caſum, Puerum ante uſum rationis, nec amentem qui proprie uti dici non poſſunt.

Nec illum qui didicit artes magicas; (quamvis mortaliter peccarit) ſi illis non fuerit uſus.

Neque illum qui aliquo maleficio uſus quidem eſt, ſed nullum nocumentum intulit; quamvis graviter peccaverit, quia ſecundum Navarr. Palud. Chapeau. Manigart. & alios paſſim nullus caſus reſervatur niſi effectu ſecuto.

Incurrunt autem non ſolum magi aut malefici ſecuto effectu; ſed & conſulentes, mandantes auxilium, ferentes ut maleficium fiat: quia ſtatutum quo maleficus punitur ligat omnes prædictos, ut probat Bartholus *in cap. Mulieres de ſententia excommunicationis*, ut referunt Sylveſter. *verb. ſtatutum n.* 2. Chapeau. *c.* 7. *poſt. partis quaſt.* 2. & alij Communiter. Excipit tamen illos Manigart. *part.* 1. *c.* 10. *q.* 5. *n.* 5. quia reſervatio inquit eſt ſtricte interpretanda, nec de ſimilibus loquitur, ſed ille terminus, uſus, videtur oppoſitum innuere: unde & multis in locis ſolent excommunicari non ſolum conſulentes; ſed & ad ſimiles recurrentes qui nec ad accuſationem debent admitti. 2. *q.* 8. *c. quiſquis*: Nec ad teſtimonium dicendum debent recipi extra de teſti. c. teſtimonium.

COROLLARIUM PRIMUM.

De Incantatione.

INCANTATIO (ſpecies quædam magiæ) eſt ſuperſtitio quâ quis verbis aliquibus aliquid ſupra naturam agit. Illa fieri ſolet duobus modis: nimirum verbis quibuſdam prophanis expreſſum pactum, vel tacitum cum dæmone continentibus.

Secundo, verbis quidem ſacris, ſed quibus ſuperſtitioſa immiſcentur. D. Thom. 2. 2. *q.* 97. *art.* 4. graviſſimum eſt peccatum, cum in illa ſit dæmonis invocatio expreſſa vel tacita, & incantatores debent excommunicari 29. *q.* 5. *can. Auguriis & can. ſi quis clericus.* Eccleſiaſtici qui utuntur incantatione debent deponi ab officio & beneficio, & detrudi in monaſterium ad agendam perpetuam pœnitentiam: ſi moniti nolint deſiſtere iuxta ſacros canones.

Idiotæ excuſantur à mortali per ignorantiam, quia neſciunt eſſe dæmonis invocationem, ſed bona fide exiſtimant ſe dare operam rei licitæ; præſertim ſi non ſint moniti: nam poſtquam fuerunt moniti, ſi non deſiſtunt non excuſantur: tunc enim ceſſat ignorantia & bona fides.

Digitized by Google

Addunt Caietan. verb. Incantatio & Armilla non excuſari eos qui ignoranter fecerunt quidem, qui tamen ſi ſciviſſent; nihilominus feciſſent.

Per Incantationem hic accipiuntur illa verba vel dæmonis arte adinventa, vel ad eius placitum inſtituta ad quodlibet faciendum, ſive illud ſit ſanitas, ſive morbus, ſive Ludicrum, ſive fictitia & apparens converſio hominis in beſtiam, ut Neuri populi in Scythia faciebant & Choatræ, quos Plin. circa Meotem locat, ſive ſerpentes ſopire, ut Atyr, & Starcalo; qui ſolo tactu illos ſopiebant apud Syll. *l.* 1. Sive ad dæmonem invocandum, cogendum, aut aliud quidpiam faciendum ope dæmonis tacite, vel expreſſe invocata.

Huius criminis rei ſunt. Ille qui verbis ſacris vel prophanis homines ſuperſtitioſe dementat, lædit, &c.

Item ille qui verbis, orationibus, exorciſmis ſuperſtitioſis virorum, mulierum, puerorum, pecorum cuiuſcunque generis ſanat.

Item qui ſuperſtitioſe ſerpentes, Lupos, & alia animalia nociva incantat & domat ne amplius nocere valeant. D. Thom. 2. 2. *q.* 97. *a.* 4. *ad* 2.

Item qui canes incantat ne poſſint latrare, &c.

Item qui utuntur certis verbis ne lædantur.

Item qui recitant certum quendam verſiculum, ad cuius recitationem movetur annulus ut deprehendant quod quærunt.

Confeſſarius in audiendis confeſſionibus incantatorum; obſervare debet ut confeſſio ſit

ſit integra cum vera contritione. An ſuis incantationibus læſerit clericum, quia eſſet excommunicatus. An habuerit hæreſim adiunctam. An intulerit damna, quia tunc debet obligari ad reſtitutionem. An habeat libros magicos continentes incantationes; quia ſi nolit dimittere non eſt abſolvendus. An docuerit alios incantationes; quia niſi pro poſſe auferat ſcandalum, non debet abſolui.

COROLLARIUM SECUNDUM.

De divinatione.

DIVINATIO ſecundum nominis rationem videtur dicta quaſi divina notio, & quia Deo maxime proprium eſt res latentes & futuras cognoſcere: Hinc qui pollent ſcientia qua res latentes & futuræ divini appellantur. Unde Cicero ait divinationem eſſe earum rerum (quæ fortuito putantur) prædictionem atque præſenſionem. Græci manticam vocant; id eſt ſcientiam rerum futurarum hanc primi excogitaverunt Ægyptij, Chaldæi ex obſervatione ſiderum Cilicum, & Piſidarum gens & his finitima Pamphilia, ex volatibus, & cantibus avium: deinceps creſcente malitia & impietate hominum, crevit & numerus divinationum ſuperſtitioſarum; quibus ſe dæmon im-

Digitized by Google

miſcuit videns homines inordinato appetitu ferri ad cognoſcenda vel futura vel latentia.

Porro illa quæ per aquam fiebat; hydromantia dicitur, Lecanomantia, erat divinatio per pelvim in qua aqua movebatur à dæmone; & vox tenuis index futuri reddebatur.

Axinomantia per ſecurim. Geomantia erat illa quam de punctis terræ fixis conflabant nunc ſi in materia aliqua terreſtri: putà ungue, ferro, aut lapide futura prænunciantur, vocatur geomantia. Pyromantia erat quam de figuris ex flamma glomeratis colligebant. Capnomantia erat divinatio per fumum. Capyromantia quæ de ſpeculis ex diſſultantibus imaginibus trahebatur. Aeromantia quæ fiebat ex aere. Coſchinomantia ex cribro. Cleromantia ex ſortibus. Phiſiognomia ex membrorum natura. Chiromantia ex manibus. Botanomantia ex herbis. Gaſtromantia ex amphora ventroſa; quæ à puero ſolebat introſpici. Augurium ex avibus ſive per earum garritus, voces, aut membrorum ſaltus. Auſpicium per inſpectiones avium. Extiſpicium ab extis. Spotalantia à figura ſpatulata. Omen quod fit in verbis & circa eadem, quando quis verba hominum certa intentione prolata: alia intentione retorquet ad futurum quod vult præcognoſcere. Sortilegium quod fit per conſiderationem figurarum, quæ proveniunt ex plumbo liquefacto in aqua proiecto; ſive ex quibuſdam ſcedulis ſcriptis, vel non ſcriptis in occulto repoſitis, &c.

Cæterum fidem non eſſe divinaculis adhi-

Digitized by Google

bendam. Phavonius apud Gellium arguit hoc modo, aut enim adverſa eventa dicunt; aut proſpera. Si proſpera & fallunt; miſer fies fruſtra expectando: ſi felicia promittunt eaque ventura ſunt, expectatio te ſpei ſuſpenſum fatigabit, & fructum gaudij futurum ſpes tibi iam defloraverit. Si adverſa dicant & mentiantur; miſer fies fruſtra timendo, ſi adverſa & non mentiantur, iam inde ex animo miſer fiet antequam è fato fias. Sed relictis his quæ veteres de divinatione tradiderunt: nunc ad ea quæ Theologi tradunt accedamus.

Divinatio eſt uſurpatio cognoſcendi futura ex quadam peſtifera ſocietate hominum & dæmonum. S. Aug. *de doctrina Chriſtiana*: ſeu eſt rerum occultarum, vel futurarum cognitio aut prænuntiatio; qua via humana ſciri non poſſunt niſi per virtutem dæmonis eiuſque auxilium. Communiter dividi ſolet in divinationem quæ fit per expreſſam dæmonis invocationem: & in eam quæ fit tantum per invocationem eius tacitam: hæc diviſio ſumitur ex D. Th. 22. *q.* 95. *art.* 3.

Expreſſe invocatur, quando divinus expreſſa intentione facit aliquid in eum finem ut dæmon ſe immiſceat & occultum quid revelet: v. g. ut furem manifeſtet, ut res perditas oſtendat, ut futurum coniugem declaret.

Tacite autem invocatur; quando non intenditur ex propoſito eius invocatio, ſed tamen adhibentur media per ſe vana quibus ex implicito pacto ſe immiſcere ſolet dæmon, & provocari ad occulta aliqua ſignificanda aut patefacienda. Gravitas huius peccati ſatis apparet.

Primo propter ſocietatem cum dæmone, quia eſt ſocietas cum perduelli & quaſi iurato hoſte Dei, in cuius proinde redundat iniuriam & contemptum: & ſicut conſuetudo cum Angelis bonis in hac vita eſt quædam inchoatio æternæ beatitudinis; ita ſocietas cum dæmone eſt initium quoddam damnationis ſempiternæ.

Secundo quia in divinationibus iſtis ſuperſtitioſis attribuitur diabolo quod Deo proprium eſt, atque adeò divinitas quædam in illo recognoſcitur quod in graviorem Dei iniuriam cedit, & ipſum deprecando divinum cultum ei defert.

Tertio, quia ut ait D.Th. Divinator vel offert Sacrificium diabolo, vel habet ſocietatem & familiaritatem cum ipſo: unde diaboli effectus filius negat, & calcat baptiſmum & fidem ut habetur 26. *q.*7. *C. non licet C. ſi quis C. non obſervetis* & in hac Diœceſi Biſuntina ſingulis diebus Dominicis denunciantur excommunicati.

Quarto, quia in Sacra ſcriptura prohibentur divini *Deut.* 18. & ibidem iubentur interfici ſicut & *Levit.* 20. & Ezech. 13. maledicuntur in lege autem canonica apponuntur diverſæ pœnæ. Si enim divinus eſt occultus, iniungitur pœnitentia 40. dierum, ſi notorius ſit; denegatur ei Euchariſtia *de conſ. diſt.*2. *c. pro dilectione.* Si ſit laicus eſt excommunicandus. 26. *q.* 5. *c. non oportet*, & *C. ſi quis Epiſcopus* & in iure civili ut *L. nemo* & *L. etſi C. de maleficis & mathemat.* Ubi iubentur aſtrologi iudiciarij eodem modo puniri, quo aſſuetus magicis carmi-

Digitized by Google

nibus, ſive negromantici & alij magi : ſed negromãtici ſunt divini ergo &c. hic quædam dubia quorum reſolutiones maxime utiles iudicavimus ad reſolvendos caſus uti quotidianos, ita difficiles, noſtro more per aliquot quæſtiunculas ſubiiciemus.

QUÆSTIO I.

Vtrum omnis diuinatio ſit peccatum?

RESp. Homo tripliciter poteſt acquirere notitiam rerum occultarum aut futurarum, unde triplex poteſt ſtatui divinatio, nempe una naturalis, alia ſupernaturalis, & altera ſuperſtitioſa de qua ſupra egimus.

Naturalis, quæ procedit ad cognoſcendos effectus in cauſis naturalibus quas homo poteſt ingenio ſuo comprehendere: non eſt peccatum.

Neque ſupernaturalis quæ eſt, quando ex divina revelatione cognoſcuntur & manifeſtantur occulta, aut prædicuntur futura.

Superſtitioſa, qua quis occulta vel futura; ope vel inſtructione dæmonis diſcit & manifeſtat vel prænunciat, ſemper eſt mortale peccatum & ex ſupradictis patet.

Digitized by Google

Quæstio II.

An diuinatio hæc ſit peccatum Superſtitionis propriè ac Religioni contrarium, quando conſulitur de rebus quas ipſe dæmon poteſt naturaliter cognoſcere & patefacere?

Reſp. Aliqui exiſtimant; quod uti opera dæmonis in iis quæ ipſe poteſt naturaliter præſtare non videatur ad eius cultum pertinere, quamvis contineat cum illo ſocietatem, ſeu quoddam commercium. Sed dicendum nihilominus eſt cum D. Vviggers *tract. 8. c. 6. de ſuperſtitione dub. 7. n. 31.* etiam in hoc genere divinationis ac ſocietatis cum dæmone, reperiri peccatum Superſtitionis directe contrarium religioni quod probat ex D. Th. *2. 2. quæſt. 95. art. 2.* ex Caiet. Suarez, Maldero & alijs.

Ratio, quia dæmon in omni opera ſua hominibus exhibenda affectat, & intendit divinitatis quædam ſigna oſtentare, eamque ſibi vindicare, & ſimilis haberi Altiſſimo: cuius indebitæ, ac improbæ dæmonis intentioni, & iniquæ uſurpationi divinitatis cooperatur homo, quando ad dæmonis opem refugium habet, & ſic contra cultum & religionem Deo ſoli debitam delinquit: nam & in hoc quaſi Deo ſuffuratur honorem ipſi debitum, & dæ-

Digitized by Google

monibus defert: unde 4. Reg. c. 1. graviſſime reprehenditur Ochozias quod neglecto Deo Iſraël, mitteret ad conſulendum Beelſebub Deum Accaronitarum.

QUÆSTIO III.

Vtrum divinationis ſuperſtitioſæ recte ponatur alterum membrum, hoc eſt divinatio quæ fiat ope, vel inſtructione dæmonum ex pacto implicito?

RESP. Ille qui ſignis, aut regulis artis divinatoriæ utitur: poteſt intelligi dupliciter uti illis. Primo credendo, & quaſi præſupponendo illa vere ex aliqua determinatione ſeu impoſitione factâ, eſſe ſignificativa earum rerum quarum cognitionem inquirit. Secundo non ſupponendo illa eſſe ſignificativa ex antecedenti impoſitione: ſed apprehendendo quod iſta fiant ex ſuperiori aliquo, & occulto inſtinctu. Quovis autem modo quis utatur, facile convincitur pactum aliquod, ſive commercium tacitum, ſeu implicitum cum dæmone intervenire. Primo, quia illa ſigna non ſunt fundata in naturali ratione, cum non habeant naturalem cohærentiam, aut proportionem ut poſſint dici à natura impoſita: ſeu quod naturaliter ſignificent effectus futuros, vel hic aut illic eiuſmodi modi res latere abſconditas: ſed neque cognoſcuntur à Deo inſtituta ad ſignificationem talium rerum futu-

rarum

rarum vel occultarum, ergo qui illis utitur tanquam idoneis, & utilibus mediis ad cognoſcenda futura vel occulta: debent credere ea eſſe impoſita à dæmone, cum aliunde non appareat unde poſſint habere talem vim & rationem talis ſignificationis: & proinde qui illis utuntur, virtualiter & implicite declarant ſe eſſe diſcipulos ipſius dæmonis, & illi adhærerent: quod eſt habere cum ipſo implicitum pactum.

Secundo quia cum eiuſmodi revelationem non poſſet à Deo ſperare; ſequitur quod expectet à dæmone qui tradidit eiuſmodi ſigna, ſive immediate per ſe, ſive mediate per alias perſonas.

Nec refert, ſi quis dicat ſe tenere illa eſſe utilia propter aliquas experientias: nam hoc ipſum eſt dæmoni aſſociari, & ab ipſo diſciplinam accipere quia experientiæ iſtæ à dæmonibus ſunt procuratæ, à quibus, & ipſa ſigna ſunt ſuggeſta ut ex Sancto Auguſtino *librò 2. de geneſi ad litteram*, docet VViggers, & paſſim alij. Et certe magnæ imprudentiæ ſignum eſt velle uti rebus, vel artibus ignotam originem habentibus, & de quibus non conſtat ullo modo quod à malignis dæmonibus non ſint inventæ & traditæ; ſive quod malam habeant originem, & pietati non deſerviant: ſed potius occaſionem præbeant committendi plura crimina; unde relinquitur quod à maligno ſpiritu proficiſcantur.

Porro ad hanc ſpeciem ſuperſtitioſæ divina-

Digitized by Google

tionis pertinent Aſtrologia judiciaria, quæ aſtromantia dici poteſt. Augurium, Omen, Chyromantia, ſortilegium &c.

Digitized by Google

CATECHESIS
DECIMA QUINTA.

De ſollicitatione mulieris ad libidinem in Sacramento Confeſſionis, etiam effectu non ſecuto.

CASUS DECIMUS QUINTUS.

Notitia.

GREGORIUS V. Pontifex maximus bulla edita; graviſſimas pœnas conſtituit contra omnes confeſſarios ſollicitantes in confeſſione ſuos pœnitentes ſive fœminas ad actus turpes & inhoneſtos, occaſione huius bullæ multi Reverendiſſimi Epiſcopi, fideles & prudentes quos conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam ne tale facinus attentaretur, in ſuis Dioeceſibus voluerunt eſſe reſervatum.

Gravitas.

Ex hoc maxime patet; quod Sacramento quis abutatur quo Deo peccator reconciliatur, & ex mortuo vivus efficitur, & quod ſalu-

bertime à Chriſto inſtitutum eſt; ſacrilege in contrarium omnino uſum omni verecundia poſtpoſita, & ſanctitate conculcata transferatur in fidei contemptum, & evidentiſſimam animarum perniciem. Unde ſanctiſſime, & ſalutari providentia ſummus Pontifex ſtatuit huic malo obviaturus; ut confeſſarij ſollicitantes in confeſſione ad actus turpes & inhoneſtos, à pœnitentibus deferrentur D. ordinario loci, aut Sancto officio ſi ibi ſit, ad quod non ſolent deferri niſi graviſſima; ut apoſtatæ, hæretici, & peccata hæreſim ſapientia, magi, ſortilegi incantatores, abutentes Sacramentis &c. vide Rixium *deciſ.* 671. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici.*

Quæstio unica.

In quibus Caſibus ſunt revelandi confeſſarij ſollicitantes ad libidinem in confeſſione pœnitentes.

Huic quæſtiunculæ pleniſſime ſatisfacit D. Manigart *in manipulo Theol. moralis part.* 1. *c.* 6. Per ſollicitationem (inquit) poſt bullam Gregorij XV. intelligitur non tantum ſi confeſſarius in actu confeſſionis Sacramentalis provocet, alliciat, & excitet pœnitentem ad actus inhoneſtos; vel ab ipſo tale quid petat, aut tentet, aut procuret: ſive tunc exequendum, ſive abſoluta confeſſione, ſive cum ipſo confeſſario, ſive cum alijs: ſed

etiamſi confeſſarius ante vel poſt confeſſionem immediate, ſeu occaſione vel prætextu confeſſionis etiam ipſa confeſſione non ſecuta: ſive extra occaſionē confeſſionis in confeſſionali; aut in loco quocunque ubi confeſſiones ſacramentaliter audiuntur: ſeu ad confeſſionem audiendam è lecto ſimulans ibidem confeſſionem audire; ſollicitare vel provocare tentaverit pœnitentes, aut cum eis illicitos & inhoneſtos ſermones: (nam his alliciuntur ad actus inhoneſtos,) ſeu tractatus habuerit, aut ſcriptum ſollicitationem continens dederit. In his omnibus caſibus ſunt revelandi confeſſarij; neque parvitate materiæ excuſari debent: nam in materia luxuriæ tenenda eſt opinio rigidior, ſunt que ſacrilegia. Huc uſque ille ex tenore verborum præfatæ Bullæ.

Diana, & alij addunt ad ſollicitandum ſatis eſſe, ſi verbis vel ſignis dubiis ſollicitet, vel etiam implicitis ſolum, v. g. laudando pœnitentis pulchritudinem, &c. Nec refert, an pœnitentes fuerint primi in miſcendis ſermonibus illicitis aut inhoneſtis, vel confeſſarios ſollicitaverint: dummodo Confeſſarij conſenſerint, & habuerint inhoneſtos & illicitos ſermones. Quæ omnia etiam intelliguntur de ſacerdote, qui quamvis non ſit confeſſarius, fingit tamen ſe eſſe confeſſarium, & ſollicitat modo prædicto; nam omnis ſacerdos eſt confeſſarius pro peccatis venialibus.

Cauſæ autem quæ excuſant à denunciatione allegantur ſequentes videlicet impotentia phyſica, vel moralis ſaltem ad tempus; qua

Digitized by Google

in re ſtandum erit iudicio prudentis confeſſarij. Mortis probabilis metus, vel mutilationis vel vulneris, famæ, bonorum in ſe vel conſanguineis. Si timeatur infamia facti vel iuris, cui non facile poſſit occurri. Si perſonæ ſollicitatæ certo conſtet de emendatione ſollicitantis, hæc pro hac catecheſi ſuſpiciant, nunc ad ſupernumerariam progrediamur.

CATECHESIS

SUPERNUMERARIA.

De Suſpenſione,

Contra non deferentes veſtem congruam Sacerdoti; & tabernam frequentantes.

Notitia Rei.

Illustrissimus & Reverendiſſimus Dominus D. noſter Archiepiſcopus poteſtate ſibi à Sacroſancto Conc. Triden. concredita ſtudioſe, & jugiter ovili ſibi commiſſo advigilans, & in eo non ſolum ſui, ſed & cordatorum animi cum maximo dolore conſpiciens ex una parte Sacerdotes quoſdam, aut ſuæ dignitatis immemores aut contemptores; & ex altera honorem, & dignitatem clericalem ſenſim periclitari propter ejuſmodi abuſum: eadem auctoritate ut tantis malis ſerio occurreret, per edictum publicum tulit ſuſpenſionem iuxta Concilia & Canones, aliaſque conſtitutiones in omnes Sacerdotes qui non deferrent veſtem talarem; aut qui tabernas quoquo prætextu frequentarent.

Notitia Nominum.

Suſpenſio, eſt cenſura Eccleſiaſtica qua clericus ob culpam ſuam prohibetur ab executione poteſtatis Eccleſiaſticæ quam habet ratione officij, aut beneficij Eccleſiaſtici; vel in totum, vel pro parte, vel ad tempus, vel in perpetuum. Dicitur, *Cenſura Eccleſiaſtica*, ut excludatur impedimentum quo quis à celebrando, v.g. ratione peccati mortalis in quod quis incidit; vel ratione prohibitionis factæ à Confeſſario in foro conſcientiæ abſtinet, neutrum enim eſt vera Cenſura, aut proprie dicta ſuſpenſio: unde neque ſic celebrans incurrit irregularitatem. Additur qua Clericus, &c. quia hæc cenſura tantum concernit clericos; cum excommunicatio & interdictum etiam perſonas laïcas concernant, dicitur, *ob ſuam culpam*, quia cum ſuſpenſio ſit pœna: non poteſt ferri abſque delicto eius qui ſuſpenditur. Vnde qui ob ſenectutẽ, aut morbum ab Eccleſiaſticis officiis prohibentur: proprie loquendo nõ ſunt ſuſpẽſi.

Notandum hic eſt, licet excommunicatio maior eoſdem operetur effectus privationis Eccleſiaſticarum functionum quos ſuſpenſio, & alios plures: eam tamen non eſſe ſuſpenſionem formaliter, neque ſuſpenſionis ſpeciem: ſed condiſtinctum membrum cenſuræ contra ſuſpenſionem, quia ſub diverſa omnino ratione cauſant illos effectus, nam excommunicatio privat bonis ſpiritualibus; quatenus habent rationem communicationis cum fidelibus. Suſpenſio vero quatenus habet ra-

Digitized by Google

tionem poteſtatis clericalis, & non reſpicit rationem communicationis; ſed formaliter privat illis functionibus quatenus ſunt uſus alicuius poteſtatis Eccleſiaſticæ convenientis ratione officij aut beneficij, hæc enim eſt quaſi formalis ratio obiectiva huius cenſuræ, in qua fundantur aliæ differentiæ quaſi materiales inter hanc cenſuram & excommunicationem; ut quod ſuſpenſio ſit propria Clericis, non ſic Excommunicatio, VViggers, *ſuppl.q.*22. *dub.*1. *num.*2. Coninch. *diſput.* 151. *dub.* 1. *num.*2. P. Andr. *tract.* 10. *c.* 5. *de cenſuris num.* 4. Binsfeld Bonacina, Henriquez, Navarr. Palaus & alij paſſim.

Cenſura eſt pœna ſpiritualis ac medicinalis, privans aliquorum bonorum ſpiritualium uſu per poteſtatem Eccleſiaſticam; ita impoſita ut per eandem ordinariè abſolvi queat.

QUÆSTIO I.

Quomodo dividitur ſuſpenſio?

PRimo in ſuſpenſionem à iure, & ab homine, quæ diviſio communis eſt omnibus Cenſuris.

Suſpenſio à jure dicitur, quæ ſtatuta eſt per canonem factum à Pontifice, aut à Concilio univerſali aut particulari.

Suſpenſio ab homine dicitur, quæ per modũ mandati particularis aut ſententiæ fertur, & hæc diviſio deſumitur velut à cauſa efficiente,

Secunda diviſio deſumitur quaſi ab effectu, ſive ex parte rei videlicet in ſuſpenſionem ab officio, & in ſuſpenſionem à beneficio: & in eam quæ eſt ab utroque ſimul.

Suſpenſio ab officio ut habetur *C. ſane de offic. deleg. c. 2. eodem tit. in 6.* eſt qua clericus ab ordinis, aut iuriſdictionis executione ſuſpenditur.

Suſpenſio à beneficio ut dicitur *in C. cum in cunctis C. nihil de Elect.* Eſt qua à fructibus, vel ab alijs beneficio annexis ſuſpenditur: ut ſunt ſubinde, ius eligendi, præſentandi, aut confirmandi: aliquando tamen dicitur quoque ſuſpendi à beneficio, quando ſuſpenditur à iuriſdictione illi competente ratione beneficij.

Ex parte temporis, ſuſpenſio dividitur in perpetuam & temporalem, ſive ad tempus.

Perpetua eſt illa quæ abſolute fertur nulla determinata duratione; nam hoc ipſo quod abſolute feratur ſine determinatione temporis; perpetua cenſetur. Temporalis, eſt illa quæ pro determinato tempore imponitur, ut ad annum, ad menſem, ad reſipiſcentiam: inter has autem ſuſpenſiones reperitur duplex diſcrimen. Primum quod illa quæ ad tempus fertur, non eſt cenſura quæ ob contumaciam data: ſed eſt pura pœna ordinata ad puniendum delictum, & ſic pro peccato præterito imponi poteſt: neque requirit monitionem præviam *C. tatis litteris de teſtib. C. Romana de ſentent. excom. in 6.*

Secundum quod illa ſuſpenſio quæ pure pœna eſt & ad tempus imponitur, illo tranſac-

to tollitur ſine abſolutione. Perpetua autem non niſi per abſolutionem.

Obſervant hic DD ſuſpenſionem aliquando ex ipſa expreſſa formâ ſententiæ eſſe determinatam ad certum tempus, aut in perpetuum: aliquando vero quaſi ex accidente, puta quia lata eſt uſque ad reſipiſcentiam, & contingit aliquando quod ille contra quem lata eſt cito reſipiſcat: & ſic ſecuta reſipiſcentia talis ſuſpenſio tollitur, aliquando vero nunquam reſipiſcit. Quando itaque ſuſpenſio ex formâ ſententiæ eſt determinata ad certum tempus, aut in perpetuum: tunc ea ſuſpenſio non eſt tam proprie dicta cenſura, ſed pura pœna Eccleſiaſtica: quia non ordinatur per ſe ad correctionem eius in futurum, ſed pure & mere in vindictam præteriti delicti. Quando vero fertur uſque ad reſipiſcentiam expreſſe, aut implicite: tunc proprie eſt cenſura, quia per modum medicinæ adhibetur.

QUÆSTIO II.

Quinam ſunt effectus ſuſpenſionis?

QUantum ad effectus in genere, ſuſpenſio non habet in iure determinatos effectus; ſed pro voluntate ferentis poteſt ad hos vel illos coarctari quod non competit Excommunicationi, quæ ſuos habet in iure determinatos effectus: ita ut ſi quis (præter Rom. Pon

tificem, Epiſcopus aliquem excommunicaret, non poſſet limitare effectus excommunicationis, ius enim commune evertere non poteſt, ſed ſi aliquem ſuſpenderet, poſſet ad hos vel illos effectus coarctare. Unde ſuſpenſus ab uno actu, ab alijs non remanet ſuſpenſus: ſed conſideranda ſunt verba præcepti; ut intelligatur à quibus ſit ſuſpenſus vel non. Henriq. Avila, Corneio apud P And. Vviggers. *q.21.ſuppl.dub.* 2. & alij. Abſolute ſuſpenſus ab officio, prohibetur exercere omnes illas actiones quæ clericis omnino propriæ ſunt. Quales ſunt omnes actiones iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & omne exercitium ordinis aut officij quod à ſolis clericis fieri poteſt ex communi Coninch. *diſp.* 15. *dub.*2.*n.*5. VViggers *Loc. cit.*

Suſpenſus ab officio, non idcirco ſuſpenſus eſt à beneficio, nec contra; ſuſpenſio enim non egreditur præſcriptos terminos, & hæ ſunt diverſæ pœnæ: leges autem pœnales debent accipi in proprio ſenſu *C.odia C.in pœnis de regul. iuris in* 6. Ita Coninck. *diſp.*15.*dub.*2. *n.*6. Vviggers *ſupra n.* 7. & ante illos Navarr. Avila, Sanchez quos citat & ſequitur Coninch, Layman, Bonac. Reginald. Palaus, Leander, & alij quos citat & ſequitur P. And. *tract.* 20. *de cenſuris c.* 5.*puncto* 2.*n.*20. nec obſtat quod allegant alij nempe quod detur beneficium propter officium *C.final.de reſcriptis*; & ſit illi acceſſorium: ergo qui eſt ſimpliciter ab officio ſuſpenſus, erit etiam à beneficio. Nam imprimis diſtinguendum eſt, ſic, beneficium datur propter officium, per ſe vel per alium eius nomine exercendum. Quamvis tamen ſuſpen-

Digitized by Google

ſus non poſſit munera offici j per ſe exercere; poteſt nihilominus per alium exequi. Deinde officium & beneficium non ſe mutuo inferunt, nec ſemper coniunguntur. Unde quod allegatur ex iure *C. acceſſorium de regul. Iuris in 6.* ſolum verum eſt, quando ſe mutuo inferunt & ſemper coniunguntur.

Abſolute ſuſpenſo ab officio illicite confertur beneficium: cum enim inquit Coninch. beneficium detur propter officium, illicite datur illi qui ab officio clericali arcetur: non tamen videtur irrita collatio eiuſmodi, cum irritum nullum ius declaret; irritari tamen poteſt.

Suſpenſus à beneficio arcetur ab adminiſtratione omni temporali ſui benefici j, eiuſque fructibus ſuſcipiendis: non tamen ab actibus iuriſdictionis, ordinis, aut offici j clericalis, Coninch. ex communi.

Suſpenſus ab uno beneficio; non ideo impeditur quin percipiat fructus alterius, *ex C. cupientes C. ſi compromiſſarius de electione* 6 Unde & alterum recipere poteſt, ſecus autem ſi eſſet ſuſpenſus ab omni beneficio.

Suſpenſus à beneficio ad tempus determinatum, aut in perpetuum: debet ex fructibus benefici j nihilominus accipere neceſſariam ſuſtentationem, ſi aliunde non habeat: ſed ſi propter contumaciam ſit ſuſpenſus, ſolummodo donec reſipiſcat, minime debetur ei ſuſtentatio: cum poſſit ſibi providere recedendo ſcilicet à contumacia.

Suſpenſus à beneficio in una Eccleſia, non eſt propterea ſuſpenſus in alia; ſecus ſe res

Digitized by Google

habet in excommunicato, qui dum in uno loco eſt excommunicatus: ubique excommunicatus eſt. Vviggers. Suſpenſus à beneficio non eſt privatus illo quod legitime poſſidet. *ex C. cupientes §. caterum de electione in* 6. ſed privatus eſt perceptione omnium fructuum & proventuum beneficij; & ſi illos percipit, peccat mortaliter, & tenetur illos reſtituere: ſed non incurrit irregularitatem eos percipiendo; quia actum ordinis ſacri non exercet, nec tenetur reſtituere ante ſententiam iudicis Navar. Tannerus, Vviggers, & alij.

Suſpenſus ſuſpenſione lata ob crimen generale, & omnem ſtatum & locum reſpicientem; ut eſt illa quæ *Clem.* 2. *de vita & honeſt. cleric.* impoſita eſt contra clericos habitum clericalem non geſtantes: manet privatus omnibus fructibus ſuorum beneficiorum quæ poſſidet; quia præpoſitio indefinita æquivalet univerſali in moralibus & doctrinalibus: & non eſt ratio quare ab uno & non ab alio ſit ſuſpenſus, niſi tamen ex intentione ferentis aut verbis eius ad aliquod particulare beneficium limitaretur.

Nota hic exercentem aliquem actum ſibi per ſuſpenſionem prohibitum (niſi materia ſit levis) peccare mortaliter; & fieri irregularem ſi eam violet per actum ordinis, eſt communis.

Nota ſecundo, ſi quis dicatur ſimpliciter ſuſpenſus ab ordine, intelligitur quidem ſuſpenſus ab omni ordine non autem à iuriſdictione: quemadmodum neque is qui ſuſpenditur à iuriſdictione, cenſetur hoc ipſo ſuſpenſus ab ordine.

Digitized by Google

Similiter ſuſpenſus ab ordinibus maioribus non ob id eſt ſuſpenſus à minoribus : ſed à minoribus ſuſpenſus ; cenſetur conſequenter ſuſpenſus à maioribus ſaltem indirecte : quia qui minus prohibet, etiam maius prohibere intelligitur : non contra. Deinde ſuſpenſus ab una functione alicuius officij aut ordinis, non eſt hoc ipſo ſuſpenſus à reliquis. Unde licet Epiſcopus ſuſpendatur à collatione ordinum ; non ideo eſt ſuſpenſus à conſecratione Chriſmatis, aut baſilicarum : item ſi quis Sacerdos ſit ſuſpenſus à celebratione miſſæ, non idcirco eſt ſuſpenſus ab audiendis confeſſionibus, aut à concionando, & è contra, Coninch. Vviggers *Loc. cit.*

Nota denique quando quis ſuſpenditur ab adminiſtratione Sacramentorum, id intelligi de adminiſtratione quæ fit ex officio cum ſolemnitatibus : unde taliter ſuſpenſus poteſt baptizare abſque ſolemnitatibus. Sic ſimiliter ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ, debet intelligi à Solemni officio, & exercitio ſui ordinis intra Eccleſiam : poterit tamen extra tempus divini officij in Eccleſia orare, & extra Eccleſiam Sacramenta pœnitentiæ & Euchariſtiæ ſuſcipere : & ſi cum ſignis pœnitentiæ moriatur, poterit in Eccleſia ſepeliri. Ita Henriquez. Sa, Vviggers.

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

Quam ob Cauſam ſuſpendi quis poteſt.

CErtum eſt primo innocẽtes puniri non poſſe: cum igitur ſuſpenſio proprie dicta ſit pœna illa; innoxijs infligi non poteſt; nam Rem quæ culpa caret in damnum vocare non convenit. *C. de his quæ à maiori parte*, nec pœna eſt ulterius extendenda quam delictum fuerit in excedente repertum ex quibus patet, quod innocens puniri non poſſit propter culpam alienam: nec refert quod communitas aliqua ſuſpendi poſſet ob proprium peccatum ab aliquibus functionibus; ita tamen ut particulares non ſint ſecundum ſe ſuſpenſi ab aliquo exercitio quod ipſis, particulatim convenit, & hac ratione nulli innocentes, ſed ipſa communitas quæ eſt noxia ſuſpenditur: unde *C. quia ſæpe* ubi Pontifex ſuſpendit capitula, expreſſe reſtringit hanc pœnam ad illas ſolas perſonas quæ culpabiles ſunt.

Secundo quæritur hic an culpa debeat eſſe mortalis an vero ſufficiat venialis?

Hic opus eſt diſtinctione. Si ſuſpenſio ſit gravis; puta quia privat officio & beneficio, non poteſt niſi ob culpam mortalem incurri. Si vero ſit ſuſpenſio, ut ſi dicamus minor; quia ſolum privat aliqua parte beneficij, fructus, vel aliquo particulari miniſterio non magni

ponderis, vel ad tempus breve feratur: poteſt pro culpa veniali incurri ut docent Caiet. & Navar. apud VVigers, ſed hæc diſtinctio ſuſpenſionis non omnibus placet; quamvis talem diſtinctionem in excommunicatione doceant. Admittunt nihilominus aliquam ſuſpenſionem minorem improprie ſic dictam, & quæ poſſit à quolibet Sacerdote auferri; quibus inhærendo.

Dico, ut quis incurrat aliquam ſuſpenſionem ex eis quæ in Eccleſia ſunt in uſu; requiritur culpa mortalis ita Coninch. *diſp.* 15.*dub.* 3.*n.* 24. VViggers,*ſuppl.q.*22.*dub.*3.*n.*21. Ratio, quia gravem pœnam continent; ergo non niſi ob culpas graves ferri debent, ut ſervetur æquitas & proportio. Dicet aliquis *can. ſi quis d.* 23. excommunicatur clericus qui comam nutrierat: ergo & pro ſimili re levi poterit quis ſuſpendi.

Hanc obiectionem movet & reſoluit Coninch.*diſp.* 13.*dub.* 8.*n.* 68. ubi docet quoſdam putare Eccleſiam rem etiam levem poſſe præcipere ſub peccato mortali, quando præceptum eſt latum ſub pœna excommunicationis, & peccans monitus non deſiſtit. Sed inquit hæc difficulter poſſunt intelligi: nam ut communiter docent DD. homo nullo modo poteſt rem abſolute levem præcipere ſub peccato mortali, & videtur per ſe clarum: quia ius naturæ fortius obligat quam humanum, & tamen in re abſolute levi nunquam ligat ſub mortali. Quod ſi ſuo præcepto (pergit idem) ſuperior non poſſit me obligare ſub mortali, nec etiam ſua monitione & communicatione

Digitized by Google

pœnæ id poterit : quia hæc non faciunt materiam gravem, nec augent poteſtatem præcipientis.

Unde loquendo de cenſuris abſolute ſumptis, ac proinde de ſuſpenſione qualiter imponitur; communiter dicendum eſt cum præfato Coninch. Palao, Bonacina, Avila, Diana, Soto, Gibalin. Sanchez, Candido, & alijs citatis à P. And. *tract.* 10. *cap.* 1. *punct.* 10. *n.* 126. 127. *&* 128. nunquam imponi, aut incurri niſi pro peccato mortali : & invalidam eſſe cenſuram latam præciſe ob peccatum veniale. Suares enim, VViggers, & communiter alij abſolute docent legem prohibentem materiam levem ſub gravi pœna ex hac parte eſſe iniuſtam, & nullam.

Obſerva tamen, quod res quæ alioquin per ſe levis eſt, aliquando fiat gravis ratione ſcandali, aut perturbationis quæ inde ſequitur. Et ſic olim multa fuerunt graviter prohibita, quæ jam videntur levia aut nulla peccata : quia deſierant illæ circunſtantiæ, ob quas tunc erant materia gravis prohibitionis, quod accidere poteſt. Sic tempore Apoſtolorum, comeſtio ſanguinis & ſuffocatorum & alia, aliis temporibus fuerunt graviter ab Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus prohibita. Hinc reſolve; quod ille Prælatus qui prohiberet rem levem ſub pœna ſuſpenſionis ut abſolute eſt cenſura, non poſſet excuſari imprudẽtiæ; eſt enim cõtra æquitatem & iuſtitiam, quod ob culpam levem graviſſima pœna imponatur : nam inter culpam in ratione culpæ, & pœnam in ratione talis, debet ex iure ipſo naturæ proportio aliqua ſervari, & præſertim in medicinalibus pœnis : Nam

Digitized by Google

quis non accuſaret medicum imprudentiæ, vel crudelitatis, qui pro curatione levis ægritudinis aliquem cruentaret? ſic nec excuſari poſſunt ab imprudentiæ nota Prælati, qui ob leves culpas graves cenſuras imponūt imo nihil efficiunt, cū ex æquitate naturæ proportio inter culpam & pœnam debeat obſervari. Hinc neque ſummus Pontifex poteſt pro culpa levi cenſuram gravem imponere; quia dicta proportio inter culpam & pœnam, non ſolum ex iure poſitivo, ſed etiam naturali & divino exigitur. Prius itaque eſt quod aliquis culpam mortalem committat; quam quod cenſuram grauem committat. Unde omnia illa quæ excuſant à peccato mortali, excuſant etiam ab incurrenda gravi cenſura: præceptum enim ſub cenſura ab homine impoſitum non habet maiorem vim obligandi; quam præceptum iuris naturæ aut divini: ſed præceptum iuris naturæ aut divinum non obligat ſub mortali, ſi cadat ſupra materiam levem, inſpectis omnibus, ſic v.g. præceptum de non mentiendo (licet mendacium ſit intrinſece malum) ſi per levem aliquam materiam frangatur, non eſt peccatum mortale. Adde quod cenſura non ſit inſtituta, niſi ad frangendum alicuius contumaciam, ſive inobedientiam erga Eccleſiā quod in cauſa ſeu materia levi non reperitur: ergo, &c. Auctores ſupra citati à P. And.

Sed obijcies. Prælati poſſunt prohibere ſub pœna excommunicationis rem ex ſe levem vel indifferentem, & nemo dicet non obligare tale præceptum, aut non incurri cenſuram per fractionem illius: alias nunquam prælatus niſi

quod eſt de iure naturali & divino præceptum poſſet ſub cenſura iniungere, & confirmatur; quia hoc ipſo quod Prælatus ſub præcepto continente cenſuram aliquid præcipiat, fractio talis præcepti erit peccatum mortale: quamvis materia aliàs non eſſet gravis ſed levis, & forte indifferens: ergo in materia levi poterit cenſura incurri ſuppoſito præcepto ſuperioris ſub cenſura illam præcipientis aut prohibentis.

Pro ſolutione obiectionis & huiuſmodi aliarum quæ ordinarie & quaſi ad nauſeam allegantur.

Notandum primo. Leges humanas, ſi iuſtæ ſint, habere vim obligandi in foro conſcientiæ. Eſt de fide contra hæreticos noſtri temporis, & manifeſte patet ex diverſis locis ſac. ſcripturæ 1. Petri. c. 2. *ſubiecti igitur eſtote* & 1. ad Theſſal. *Qui hæc ſpernit* (ſcilicet præcepta quæ Apoſtolus eis dederat) *non hominem ſpernit, ſed Deum.* Quod conforme eſt verbis Chriſti apud Luc. c. 10. *qui vos ſpernit me ſpernit* non eſt autem dubium quin reatum culpæ coram Deo incurrat qui ſic agit, ut Chriſtum contemnere convincatur. Ad Rom. 13. poſtquam multa de humana poteſtate & obedientia illi debita dixiſſet; concludit dicens. *Ideo neceſſitate ſubditi eſtote non ſolum propter iram; ſed etiam propter conſcientiam &c.* vide caput Joannis 20. Act 20. & 1. ad Corint. 11. 2. ad Corint. 10. & 13. & alibi paſſim D. Th. 1. 2. q. 96. a. 4. Vviggers ibidem, Becan. & alios communiter hic.

Notandum ſecundo. Leges humanas (ſi iniuſtæ ſint) non obligare ad peccatum ullum

niſi interdum ratione ſcandali. Lex illa dicitur iniuſta aliquando, quia præcipit rem de ſe inhoneſtam, aut illicitam: & tunc quidem illa nunquam ſervanda eſt. Aliquando vero eſt iniuſta, quia non fertur ab eo qui habet legitimam poteſtatem, vel quia non ſpectat ullo modo ad bonum commune; aut quia non ſervatur debita forma cum aliis circunſtantiis requiſitis: & tunc quoque non eſt neceſſario obſervanda in conſcientia, niſi interdum ſcandali ſive perturbationis, vel gravis mali vitandi cauſâ, ut ſupra diximus.

Porro quando violatur lex humana, ſive Civilis ſive Eccleſiaſtica ex contemptu, tunc committitur peccatum mortale Violare vere legem ex contemptu quis dicitur, quando eam tranſgreditur: quia vilipendit & ſpernit legem, & legiſlatoris poteſtatem; & ut oſtendat ſe ſpernere, facit contra legem.

Sed quæres utrum ſit peccatum mortale ex contemptu tranſgredi legem de materia levi?

Dupliciter poteſt fieri illa tranſgreſſio ex contemptu; primo quia contemnitur ſimpliciter & abſolute poteſtas legiſlatoris. Secundo quia res quæ præcipitur tanquam parva & levis contemnitur.

Primo modo facere contra legem etiam de rebus parvis & levibus; eſt peccatum mortale. Ratio: quia licet materia ipſius legis ſit parva & levis, tamen obiectum actus tranſgredientis & contemnentis eſt maximi momenti, & materia gravis ſcilicet auctoritas & poteſtas legiſlatoris. Unde elatio (inquit D. Bernardus) contemnentis in minimis quoque mandatis

facit culpam non minimam, & convertit in crimen gravis rebellionis nævum ſatis levem ſimplicis tranſgreſſionis. Hæc de lege generatim ſufficiant: nunc de pœnali pauca. Ut ad ſolutionem deſcendamus.

Notandum tertiò, legem aliam dici pure moralem, quæ nimirum præcipit aut prohibet aliquid nullis expreſſis terminis appoſita pœna contra tranſgreſſores. Aliam vero dici pœnalem, in qua ſcilicet diſertis verbis pœna aliqua exprimitur.

Hæc ſubdividitur in pœnalem mixtam, quæ nimirum explicite præcipit vel prohibet aliquid & ſimul pœnam apponit in tranſgreſſores.

Et in pure pœnalem, quæ neque præcipit neque prohibet aliquid fieri: ſed tantum imponit pœnam illi qui aliquid fecerit vel omiſerit, ſub hac videlicet, aut ſimili forma: qui hoc aut illud fecerit talem aut talem pœnam ſubeat.

Lex pœnalis mixta, duobus modis fieri poteſt, nempe copulative & disiunctive. Lex pœnalis mixta copulative poſita, obligat in conſcientia ad præſtandum illud pro quo pœna apponitur; & ſic non ſolum obligat ad pœnam, ſed etiam ad culpam. Ratio, quia in tali lege continetur præceptum aliquod morale; ergo quamvis addatur pœna, manet nihilominus illius præcepti obligatio in conſcientia: nam pœna addita præcepto vel prohibitioni, non tollit præcepti aut prohibitionis obligationem, ſed potius confirmat, & certe appoſitio pœnæ eſt potius ſignum maioris obliga-

tionis, ſive legiſlatorem magis velle legem ſuam obſervari, quam quod inde poſſit colligi non eſſe voluntatem legiſlatoris obligare.

Lex pœnalis mixta disjunctive poſita, non obligat in conſcientia determinate ad rem propoſitam faciendam, ſed vel ad eam obſervandam, vel ad ſubeundam pœnam quam lex ſtatuit; quia hoc ipſo quo ſic disiunctive legiſlator conſtituit, relinquit in arbitrio ſubditorum, ut quam velint partem eligant; & quamvis fieri poſſit, quod legiſlatori gratius foret obſervari priorem partem quam pœnam ſub disiunctione poſitam pendi; hoc tamen non inducit obligationem ſaltem ſub mortali. Ita Vviggers, 12.*q.*96.*dub.*3.*n.*49. Becanus *de legibus c.*7.*q.*2. & alij contra Navar. cuius ſententiam aiunt eſſe periculoſam. Lex pure pœnalis & vere talis in proprietate obligat in conſcientia ad id pro quo pœna imponitur. Ita Dom. Sotus *lib.*1.*de iuſt.q.*6.*art.* 5. Covarru. ad Regulam peccati *part.* 2. §.4. *n.*4. Silveſter, *V. inobedientia*, Armilla *ibidem n.*2. Becanus & Vviggers *ſuprà*, & Theologi communiter. Ratio, quia hoc ipſo quo legiſlator ſtatuit pœnam, ſignificat ſe velle id fieri pro quo pœna imponitur: quæ voluntas ſic legitime ſubiectis intimata illos obligat. Unde in huiuſmodi pœnali lege, implicite continentur duæ leges v.g. in hac, qui Sacerdos tabernam potationis cauſa adierit; ſuſpendatur. Una ſcilicet reſpectu uniuſcuiuſque Sacerdotis, qua omnibus prohibetur ne tabernas frequentent, quam proinde tenentur obſervare; altera reſ-

pectu iudicis, qua præſcribitur ut talem pœnam contravenienti infligat.

Notandum tertio. Dupliciter à legibus pœnam conſtitui, Primo ſic, ut ordinent tantum pœnam in quam tranſgreſſores condemnandi ſunt, & hæc pœna dicitur ſententiæ ferendæ: aliquando vero ſic, quod non tantum ordinent, ſed etiam ipſæ ferant ſententiam ac damnent tranſgreſſores: & hæ dicuntur latæ ſententiæ.

Porro quando lex procedit per verba comminatoria, ut quando dicitur ſub pœna excommunicationis vel ſuſpenſionis. Aut utitur verbo imperativi modi, aut æquivalenti: vel etiam verbo futuri temporis quod ſignificat aliquam actionem, tunc pœnæ ſunt ferendæ ſententiæ, ut cum dicitur, qui hæc fecerit ſuſpendatur; vel ſuſpendetur.

Quando vero lex dicit incurri pœnam ipſo iure, ipſo facto; vel quando utitur verbis quibus Iudex uti ſolet in ferendis ſententijs, ut ſi dicat ſuſpendimus. Item quando lex utitur verbis quæ non requirunt aliam aliquam actionem, aut miniſterium hominis iudicis: ut ſi dicat eſt, vel erit v. g. ſuſpenſus ab officio; tunc pœna cenſenda eſt latæ ſententiæ.

Quando vero ex verbis legis remanet dubium an pœnæ ſint latæ, vel ferendæ ſententiæ: tunc in mitiorem partem inclinandum docent DD. ut accipiendæ ſint pro pœnis ferendæ ſententiæ.

Notandum quarto. Quando lex pœnalis ſolum continet ſententiam ferendam, certum eſt, tranſgreſſorem tunc non obligari ad pœnam

Digitized by Google

nam ſubeundam, v. g. lex habet, qui non tulerit veſtem talarem ſuſpendatur; non tenebitur illius legis tranſgreſſor ut ſe pro ſuſpenſo gerat antequam per iudicis ſententiam ad illud condemnetur. Ratio quia non obligatur ad amplius quam lex ipſa continet; neque ad pœnam in quam nondum eſt condemnatus: ſed lex continet ſolum ſententiam ferendam, & nimirum trāſgreſſor pœnæ adiudicetur quod magis obligat iudicem quam tranſgreſſorem: ergo &c.

Quando vero lex continet latam ſententiam alicuius pœnæ quæ ipſius ſententiæ prolatione infligi ſolet; ita ut non requirat aliquam aliam realem actionem ad ſui exequutionem: tunc legis tranſgreſſor, crimine commiſſo ſtatim redditur illi pœnæ obnoxius abſque alia ſententia tam declaratoria, quam condemnatoria. Unde cenſura ſuſpenſionis v. g. quæ ſtatuitur per latam ſententiam contra deferentes veſtē talarem, aut frequentantes tabernas ex tempore criminoſam efficit etiam ob crimen non publicum: & conſtat ex communi Eccleſiæ ſenſu; niſi legitime excuſetur. Vide Becan. *ſupra q. 5 per totam*, & VViggers *ſupra dub.* 4. E quibus hæc ſummatim excerpſi. Et ut ad ea quæ initio diximus redeamus.

Notandum quinto, materiam aliquam poſſe dici levem dupliciter; vel in ſe abſolute conſideratam: vel tam in ſe, quam inſpectis omnibus circunſtantijs acceptam. Nam illa quæ levis vel indifferens eſt ex parte ſua, poteſt eſſe gravis vel ratione ſcandali, vel perturbationis, aut periculi procedendi ad gra-

viorem culpam: vel ex fine intento à ſuperiore ad quem maxime conducit. Nam quamvis præciſo ſuperioris præcepto ſit levis, & in illa delinquere non ſit peccatum mortale: attamen quando additum eſt præceptum ſuperiori ut ſupra dictum eſt, fiet gravis materia. His ita notatis facilis eſt ad obiectionem reſponſio: nam ſi res levis in ſe, & in ordine ad finem intentum à ſuperiore leviter conducens; vel diſparate ſe habens, non poteſt cadere ſub præcepto graviter obligante, nec ligabit cenſura in illo præcepto contenta. Ita Suarez ſupra, Coninch. Gibalin. & apud P. And.

Hæc ſtrictim ex 1.2. adduxi ut plerorunque muſſitantium & obligantium ſuſurrationibus viam præcluderem: nunc ad reliquas quæſtiunculas.

QUÆSTIO IV.

Quænam ſint cauſæ excuſantes à cenſura incurrenda?

Coninch. *diſp.* 13. *de cenſuris in genere dub.* 20. *n.* 86. notat imprimis ignorantiam excuſare poſſe, & *dub.* 12. ſimiliter metum, & *dub.* 13. etiam innocentiam, & hæc communiter à DD. tenentur. Pater Andr. *tract.* 10. *de cenſuris c.* 1. *puncto* 15. *n.* 186. docet plura eſſe quæ excuſare poſſunt ab incurrenda cenſura, vel ex parte rei, vel ex parte judicis illam ferentis.

& ſunt (inquit) omnia illa quæ ex parte ſubiecti excuſare poſſunt à peccato,& ex parte iudicis quæ reddunt invalidam eius ſententiam. De ſingulis pauca.

Ignorantia pœnæ excuſat à cenſura. Ita nunc DD. communiter : nam qui non monetur ab Eccleſia ut peccatum aliquod vitet ſub pœna alicuius cenſuræ, non eſt abſolute contumax : nam non poteſt dici perfecte contumax, qui non peccat contra præceptum cui ſcit cenſuram eſſe annexam: ergo eam non incurrit. Unde *c. 2. de conſtitut. in* 6. dicitur. Ut animarum periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcunque Ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes.

Sed petes qualis ignorantia excuſet à cenſura incurrenda? Reſp. ignorantia invincibilis, ſive facti ſive iuris, ſive particularis, ſive communis, quæ omnino reddit actum involuntarium; & à culpa omnino immunis. (quia hæc ſine voluntarietate malitiæ, & notitia illius committi non poteſt) etiam excuſata cenſura. Quare, ſi quis ignoraret invincibiliter, vel probabiliter opinans contrarium (quia etiam invincibiliter ignorare dicitur; cuius contrarium probabiliter iudicatur) eſſe prohibitum ſub cenſura aliquid quod malum eſt quia prohibitum, non vero aliàs ex natura rei: non incurreret illam, etiamſi ſecus faceret.

Imo ſi aliquis ſciret aliquid eſſe iure divino prohibitum, neſciret vero eſſe ſpeciali lege Eccleſiaſtica cenſuram continente vetitum: non incurreret cenſuram tali præcepto annexam, ſive ſit ignorantia facti, vel iuris communis,

Q 2

vel particularis. Et quamvis peccet mortaliter contra ius divinum quod violat : non incurrit dictam cenſuram. *Cap. ſi vero de ſent. excom. C. Apoſtolica de clerico excommunicato miniſtrante.* Ratio primo redditur à P. And. quia v. g. eſt lata cenſura contra inceſtuoſos, accedit quiſpiam ad mulierem non ſuam ignorans eſſe conſanguineam, non peccat peccato inceſtus: ergo non incurrit cenſuram latam contra inceſtuoſos licet aliàs peccet contra ius divinum & naturale prohibens tales actus.

Secundò, quia qui ignorat aliquid eſſe contra ius Eccleſiaſticum; ſciens tamen eſſe contra ius divinum, ſic peccans ius quidem divinum contemnit & contra illud peccat, ſed non contra ius Eccleſiaſticum, nec illud contemnit cum illud ignoret; ergo non poteſt puniri per cenſuram ab illo, cenſura enim non niſi ob contemptum, inobedientiam & contumaciam ferri poteſt iuxta illud Matt. 18. *Quod ſi Eccleſiam non audierit*. Ita tenent paſſim DD. Vviggers Coninch. Soto, Avila, Ledeſma, Sanchez, Henriquez, Diana, Candid. & alij. Addunt ſi aliquis ſciret actum eſſe prohibitum etiam iure Eccleſiaſtico; neſciret tamen invincibiliter tale ius cenſuram continere; illam non incurreret talem actum exercendo, peccaret quidem mortaliter; non tamen ſubiaceret cenſuræ : nam quando cenſuræ notitia non adeſt ſicut deficit contumacia & contemptus, ſic illa non incurritur.

Inquires hic. An metus excuſet ab incurrenda cenſura?

Metus definitur eſſe mentis trepidatio in-

ſtantis vel futuri periculi cauſa. *l.1.ff. de eo quod metus cauſa geſtum eſt.* Alius levis eſt quo leve aliquod malum timemus. Alius gravis quo grave malum timemus ut mortem, mutilationem, infamiam, amiſſionem bonorum, & huiuſmodi: his poſitis.

Dico metum gravem à cenſura incurrenda excuſare aliquando, aliquando non. Addidi aliquando non; quia metus gravis non excuſaret illum qui cogeretur aliquid facere in perniciem animarum, aut in ipſius Eccleſiæ dedecus & iniuriam graviſſimam, v. g. prohibetur ſub cenſura ne quis percutiat clericum: cogitur quis illum percutere in contemptum ſtatus Eccleſiaſtici; ligatus eſt cenſura qui tale quid agit, qui potius non elegit mori quam hoc facere: ita P. And contra nonnullos.

Probatur itaque quod metus gravis aliàs excuſet à cenſura incurrenda. Si res quæ metu agitur ſolum eſt prohibita iure Eccleſiaſtico ſub cenſura, non incurrit cenſuram latam, vel à iure vel ab homine qui tali metu illam agit: quia ubi non eſt culpa, cenſura non habet locum: ſed præcepta Eccleſiaſtica non obligant cum gravi incommodo & periculo vitæ, ſalutis, famæ, aut bonorum, ut patet in ieiunio in auditione ſacri &c. ergo qui ex metu gravi alicuius damni temporalis aliquid agit contra ius Eccleſiaſticum non peccat; & conſequenter non incurrit cenſuram, v. g. præcipitur ſub pœna ſuſpenſionis delatio veſtis talaris Sacerdotibus, & ſub eadem pœna iisdem prohibetur frequentatio tabernarum: ſi quis cogeretur ex metu gravi id non facere, ſicut

eſſet immunis à culpa, ita etiam foret à cenſura. Vide Coninch. *diſp.*13.*dub.*12.*n.*100.101. & 102. P.And. *tract.*10.*de Cenſuris c.* 1.*punct.* 15.*n.*203.& *n.*204. docet, quod qui agit contra præceptum divinum & Eccleſiaſticum ex metu gravi peccet quidem; ſed excuſetur à cenſura, rationem reddit; quia inquit, licet præcepta iuris naturæ aut divini obligent quocunque metu & damno imminente; non vero præcepta Eccleſiaſtica ut dictum eſt, ergo &c.

Ex dictis breviter colligi facile poterit, quis incidat in ſuſpenſionem latam contra illos qui veſtem talarem non defert, aut tabernas frequentat, & quis non. Reſtat advertere ex declarationibus ad S. C. Trid. quod qui non detulit veſtem talarem, non ſit ipſo iure ſtatim ſuſpenſus; ſed poterit, & debebit Epiſcopus eum etiam pro prima vice ſuſpendere ad tempus eius arbitrio. Nota etiam cum Suarez, & Coninch, hanc pœnam non incurrere eum, qui ex occaſione extraordinaria aliquoties utitur veſtibus non congruis ſuo ordini, aut iis circunſtantijs ut non peccet mortaliter: in quo inquit Coninch. *diſp.*15.*dub.*5.*n.*42. multum poteſt conſuetudo loci. Similiter in ſimilibus ratiocinari quis poterit.

FINIS.

Digitized by Google